DÖNEM : 3 CİLT : 32 TOPLANTI : 4

MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

46 ncı Birleşim

30 . 1 . 1973 Salı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I. — Geçen tutanak özeti	546:547
II. — Gelen Kâğıtlar	547
III. — Başkanlık Divanının Genel Kurula sunuşları	548
1. — Yozgat Milletvekili Neşet Tanrıdağ'ın, Akdağmadeni ilçesinde iki gün önce toplantı halinde yakalanan aşırı sola mensup üç öğretmen ve mahallî savcının durumu hakkında gündem dışı demeci,	548:549
2. — Başbakanlığın, ölüm cezasına hükümlü Mustafa Cinas vekili tarafından kararın düzeltilmesi isteminde bulunduğundan, adı geçene ait mahkûmiyet dosyasının iadesine dair tezkeresi (3/1002)	549
3. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker, Ankara Milletvekili Emin Paksüt, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Uşak Milletvekili Orhan Dengiz ve İstanbul Milletvekili Sezai Orkunt'un, seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında Kanunun bâzı hükümlerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tekliflerinin geçici komisyonda görüşülmesine dair önergeleri (2/822, 4/370)	549:550
IV - Görüşülen işler	550
1. — Çorum Milletvekili Abdurrahman Güler, Tunceli Milletvekili Kenan Aral, Muş Milletvekili Nermin Neftçi, İstanbul Milletvekili Reşit Üker, Konya Milletvekili M. Kubilay İmer ve Van Milletvekili Salih Yıldız'ın, Millet Meclisi İçtüzük teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu (2/706) (S. Sayısı : 763)	550
2. — 6830 sayılı İstimlâk Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler ilâvesi hakkında kanun tasarısı ve İçişleri Komisyonu raporu ile Bayındırlık, Adalet, İçişleri, Maliye ve Plân komisyonlarından seçilen üçer üyeden kurulu 91 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/697) (S. Sayısı : 792)	550:564
3. — Memur Yardımlaşma Kurumu kanun tasarısı ve Ankara Milletvekili A. Sakıp Hiçerimez ve 58 arkadaşının, Türki-	

	Sayfa
ye belediyeler, il özel idareleri, İktisadî Devlet kuruluşları ve Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu (MEYAK) kanunu teklifi ve Adalet, Millî Eğitim, İçişleri, Sanayi ve Teknoloji, Ticaret, Maliye ve Plân komisyonlarından 3'er üye seçilerek kurulan 67 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/582, 2/591) (S. Sayısı : 663)	564-589

I - GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Yeniden açık oya sunulan :

Atatürk Akademisi kanun tasarısı (1/540) (S. Sayısı : 736 ve 736'ya 1 nci ek) ile

Eski Eserler kanunu tasarısının (1/85, 2/428) (S. Sayısı : 672 ve 672'ye 1 nci ek) kabul edildikleri;

Millet Meclisi İdare Âmirlerinin, 1972 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkında kanun (2/758) (S. Sayısı : 775) ve

Millet Meclisi İdare Âmirlerinin, 1972 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkında kanun (2/757) (S. Sayısı : 776) tekliflerinin ise kabul edilerek kanunlaştıkları birleşim sonunda bildirildi.

Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken, Los Angeles Başkonsolosu ve Konsolosumuza yapılan suikast konusunda gündem dışı bir demeçte bulundu.

Zonguldak Milletvekili ve C. H. P. Genel Başkanı Bülent Ecevit'in, Başbakan Ferid Melen'in görev, yetki ve sorumluluk anlayışı, Türkiye'nin iç ve dış durumu konusunda gündem dışı demecine Millî Savunma Bakanı Mehmet İzmen cevap verdi.

Siirt Milletvekili M. Nebil Oktay, Türkiye dışında ve içinde memleketimiz aleyhinde yapılan tahrikler ve Türkiye Cumhuriyetini yıpratma çabaları hakkında M. G. P. Grubu adına, gündem dışı demeci ve Sivas Milletvekili Ahmet Durakoğlu'nun C. H. P. Grubuna, Kayseri Milletvekili Turhan Feyzioğlu ise kendi grup sözcülerine sataşma olduğu iddiasıyle beyanda bulundular.

Konya Milletvekili Özel Ölçmen, Konya'da, yapılan Hububat Kongresi ve hububat fiyatları konusunda gündem dışı bir demeçte bulundu.

Sayın üyelerden bâzılarına izin verilmesine;

Hastalığı sebebiyle bir toplantı yılında iki aydan fazla izin alan Ankara Milletvekili Osman Bölükbaşı'ya ödeneğinin verilmesine dair Başkanlık tezkereleri kabul olundu.

Millet Meclisi İçtüzü teklifinin (2/706) (S. Sayısı : 763) maddeleri üzerinde bir süre görüşüldü.

Çalışma süresi dolduğundan :

30 Ocak 1973 Salı günü saat 15,00'te toplanılmak üzere Birleşime saat 19,40'ta son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Sivas
Vahit Bozatlı	*Enver Akova*

Kâtip
Amasya
Vehbi Meşhur

SORULAR

Yazılı sorular

1. — Balıkesir Milletvekili Nurettin Sandıkçıoğlu'nun, Balıkesir ilinin körfez bölgesinde bulunan ilçelerinin televizyon yayınlarından faydalanmalarına dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/1489)

2. — Elâzığ Milletvekili Samet Güldoğan'ın, 1970 yılında yapımına başlanan Karakaya baraj yolu inşaatının durdurulması nedenine dair yazılı soru önergesi, Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığına gönderilmiştir. (7/1490)

3. — Ankara Milletvekili Suna Tural'ın, As-

kerî hemşirelerin durumlarına dair yazılı soru önergesi, Millî Savunma Bakanlığına gönderilmiştir. (7/1491)

4. — Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal'ın, Türkiye İş Bankasının Türk Tarih Kurumuna vermiş olduğu kredi hakkında yazılı soru önergesi, Ticaret Bakanlığına gönderilmiştir. (7/1492)

5. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, filtreli sigaraların fazla fiyatla satıldığına dair yazılı soru önergesi, Gümrük ve Tekel Bakanlığına gönderilmiştir. (7/1493)

6. — Amasya Milletvekili Kâzım Ulusoy'un, Merzifon ilçesinin Alıcık bucağında ortaokul açılmasının düşünülüp düşünülmediğine dair yazılı soru önergesi, Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (7/1494)

7. — Amasya Milletvekili Kâzım Ulusoy'un, Amasya iline bağlı bâzı köylerin içme sularına dair yazılı soru önergesi, Köy İşleri Bakanlığına gönderilmiştir. (7/1495)

8. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, bir parlâmenter hakkında yapılmış olan ihbarın değerlendirilmediğine dair yazılı soru önergesi, İçişleri Bakanlığına gönderilmiştir. (7/1496)

9. — Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, Akşam Kız Sanat Okulu müdürlerine yan ödeme verilmesine dair yazılı soru önergesi, Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (7/1497)

II - GELEN KAĞITLAR

Tasarılar

1. — Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1972 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/768) (Bütçe Karma Komisyonuna)

2. — Hacettepe Üniversitesi 1972 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) ve (A/2) işaretli cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/769) (Bütçe Karma Komisyonuna)

3. — İstanbul Teknik Üniversitesi 1972 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/770) (Bütçe Karma Komisyonuna)

4. — Karayolları Genel Müdürlüğü 1972 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/771) (Bütçe Karma Komisyonuna)

5. — 1972 yılı Bütçe Kanunu ile bu kanuna bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/772) (Bütçe Karma Komisyonuna)

6. — Ankara Üniversitesi 1972 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (7/773) (Bütçe Karma Komisyonuna)

7. — Orman Genel Müdürlüğü 1972 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/774) (Bütçe Karma Komisyonuna)

8. — İktisadî ve Ticarî İlimler Akademileri 1972 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/775) (Bütçe Karma Komisyonuna)

9. — 1972 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/776) (Bütçe Karma Komisyonuna)

10. — 1972 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/3) işaretli cetvelin Maliye Bakanlığı kısmında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/777) (Bütçe Karma Komisyonuna)

11. — Orman Genel Müdürlüğü 1972 yılı Bütçe Kanununa bağlı (R) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/778) (Bütçe Karma Komisyonuna)

Teklif

12. — Millet Meclisi 10 üyesinin, seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkında 26 . 4 . 1961 tarih ve 298 sayılı Kanunun bâzı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/822) (İçişleri, Adalet ve Anayasa Komisyonlarına)

Rapor

13. — Türkiye - Danimarka Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun tasarısı ve Dışişleri ve Plân komisyonları raporları (1/552) (S. Sayısı : 786) (Dağıtma tarihi : 29 . 1 . 1973) (GÜNDEME)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkavekili Kemal Ziya Öztürk

KÂTİPLER : Şevket Doğan (Kayseri), Muhittin Sayın (Gaziantep)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 46 ncı Birleşimini açıyorum.

Çalışmalarımıza başlıyoruz.

III. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

BAŞKAN — Gündem dışı söz isteyen iki sayın üyeye söz vereceğim.

Sayın Akçalı?.. Yok.

1. — Yozgat Milletvekili Neşet Tanrıdağ'ın, Akdağmadeni ilçesinde, iki gün önce toplantı halinde yakalanan aşırı sola mensup üç öğretmen ve mahallî savcının durumu hakkında gündem dışı demeci.

BAŞKAN — Sayın Neşet Tanrıdağ, Akdağmadeni ilçesinde iki gün önce toplantı halinde yakalanan aşırı sola mensup 3 öğretmen ve mahallî savcının durumu hakkında.

Muhasıran konu içerisinde kalmanız ricasiyle ve kısa olmak istirhamiyle Sayın Tanrıdağ, buyurunuz efendim.

NEŞET TANRIDAĞ (Yozgat) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım,

Kızıldere hâdiselerine tekaddüm eden günlerde Akdağmadeni ilçemizde de bâzı hâdiseler cereyan etmekte idi. 5 000 nüfuslu, 1 000'e yakın öğrencisi bulunan, yüzde 80'i de katıksız köy çocuğu olan Akdağmadeni Lisesinde, öğretmenlerin ikiye ayrılmasından ötürü, sağ ve sol cereyanlar sokak hareketleri haline gelmek üzere iken, bir gece saat 20,00 raddelerinde liseden iki öğretmen, çarşıda gezen üç lise öğrencisini çeviriyor ve diyorlar ki; siz milliyetçisiniz, biz komünistiz. Tabancalarını çekiyorlar, «Pantolonlarınızı çıkarın» diye hitapta bulunuyorlar. Bu üç öğrenciye üç el silâh atıyorlar. Vakit erken olduğu için, küçük bir ilçe bulunan Akdağmadeni halkı kahvelerden hâdise mahalline koşuyor, üç öğretmeni yakalıyorlar ve tartaklıyorlar. Polis kuvvetleri yetişiyor, öğretmenleri alıp karakola götürüyorlar. Hükümet tabibine gönderiyorlar, kendilerini bilemeyecek kadar sarhoş olduklarını tespit ettiriyorlar.

Adliyeden alınan arama kararıyle bu öğretmenlerin evlerinde arama yapılıyor. Kütüphanelerinde normal kitaplar bulunduğu halde - Anadoluda «makat» tesmiye edilir, sedirler gibidir ama, yerlidir, bina ile mürtebittir - sedirlerin tahtalarının arasında komünizmi öven, örfî idarenin yasakladığı birçok kitaplar bulunuyor. Hâdise adliyeye intikal ediyor. Adliye gereken soruşturmayı yapıyor ve Akdağmadeni Savcılığı, kendini bilemeyecek kadar sarhoş olan, ruhsatsız silâh taşıyan, ruhsatsız silâhı bir kavgada atan iki öğretmen hakkında dava açıyor ama, serbest bırakılmalarını da talep ediyor. Bir ilçenin galeyanı karşısında, mahkeme durumu nazarı itibara alarak bu iki öğretmeni tevkif ediyor.

Bu iki öğretmen, tahminen bundan 1,5 yıl, kadar önce Akdağmadeni Lisesinde bu hâdiseleri teşvik ve tahrik ettikleri için, vilâyetin Millî Eğitim Bakanlığına yazdığı bir yazı üzerine başka yerlere gönderilmiş, bir tanesi de işten uzaklaştırılmış bulunduğu halde, bu öğretmenler, Sayın Danıştaydan karar alarak tekrar Akdağmadeni'ne gelmiş kahraman kişilerdir.

BAŞKAN — Sayın Tanrıdağ, bir hususu malûmunuz olmakla beraber, hatırlatmak lüzumunu hissediyorum.

Konunun adliyeye intikal eden, karar mercilerine intikal eden kısımları üzerinde görüşme...

NEŞET TANRIDAĞ (Devamla) — İsim zikretmiyorum, isim üzerinde durmuyorum.

BAŞKAN — Hayır, isim bahis konusu değil, o sınırı lütfen aşmayın. Hatırlatmış olayım efendim.

NEŞET TANRIDAĞ (Devamla) — Hayır, aşmıyorum. Tabiî, tabiî; evet Sayın Başkan.

Keyfiyet Akdağmadenliler tarafından Adliye Bakanına bir dilekçe ile bildiriliyor. Sayın Ba-

kan müfettiş gönderiyor, hâdiseleri tetkik ettiriyor; fakat bu kadar mühim hâdiseler cereyan ettiği halde, bir türlü savcının Akdağmade'ninden başka yere alınması imkânı sağlanamıyor. Tavali eden hâdiseler karşısında Sayın Adliye Bakanı savcıyı, kendisi mesuliyeti deruhte ederek, Kırıkkale'ye yetkili olarak gönderiyor. Fakat savcı, Kırıkkale ile Akdağmadeni'nin arasındaki mesafe 200 km.'yi aşkın olduğu halde iki gün Kırıkkalede, iki gün Akdağmadeninde vazifesine devam etmektedir ki, arkadaşlarımla birlikte dün bir toplantı için Yozgat'a gittiğimiz zaman muttali olduk, yine bu iki öğretmen yanlarına da bir ilkokul öğretmeni alarak 4 kişilik bir grup Orta Anadolu'da eyleme geçmek için, faaliyette bulunmak, bu faaliyetin programını hazırlamak üzere toplantı yapar iken emniyet kuvvetleri tarafından basılıyor.

Benim dikkat nazarımızı çekmek istediğim mesele, sayın savcının vazife mahallini izinsiz bırakarak Akdağmadeni ile olan irtibatı, yapılan toplantılar ve emniyet kuvvetlerinin gece yapılan bu toplantıları basıp, suçluları yakalayarak adalete teslim etmelerinde oynayan roldür.

Bu toplantıda bulunanların bir tanesi de Mustafa Koç'tur. Mustafa Koç, örfî idare mahkemesi tarafından birçok davaları bulunan ve birisinden de 20 - 30 yıl arasında mahkûmiyet cezası alan bir kişidir.

Sayın arkadaşlar, meselenin önemi yapılan toplantılarda bulunan kişilerin o günkü Hükümet tarafından görevden ve Akdağmadeni'nden alındığı halde Devlet Şûrası kararı ile tekrar aynı yere dönmelerine, eylemlerini geliştirerek Orta - Anadolu'nun temiz havasının bozulmasına önayak olmalarına işaret etmemden ileri gelir.

Keyfiyeti yüksek ıttılaınıza arz eder, hepinizi hürmetle selâmlarım. (A. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Âdil Turan, siz de kanun hükmünde kararname konusunda gündem dışı söz istiyorsunuz. Ben bilginize sunmuş olayım. Bu konu, Plân Komisyonunun gündemine girmiştir. Bir parlâmenter olarak görüşlerinizi arada da duyurmak yetkisine sahipsiniz. Bu itibarla bu isteğinizi burada karşılama imkânına sahip olmadığım kanaatindeyim efendim.

Gündeme geçiyoruz.

2. — Başbakanlığın, ölüm cezasına hükümlü Mustafa Cinas vekili tarafından kararın düzeltilmesi isteminde bulunulduğundan, adı geçene ait mahkûmiyet dosyasının iadesine dair tezkeresi (3/1002)

BAŞKAN — Başbakanlığın bir tezkeresi vardır, arz ediyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 9 . 1 . 1973 tarihli ve 5/4-166 sayılı yazımız.

Ölüm cezasına hükümlü Mustafa Cinas vekili tarafından kararın düzeltilmesi isteminde bulunulduğundan bahisle, adı geçene ait mahkûmiyet dosyasının iadesine dair bu kere Adalet Bakanlığından alınan 24 . 1 . 1973 tarihli ve 3520 sayılı tezkerenin sureti bağlı olarak sunulmuştur.

Gereğini müsaadelerine arz ederim.

Ferid Melen
Başbakan

BAŞKAN — Geri verilmiştir efendim.

3. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker, Ankara Milletvekili Emin Paksüt, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Uşak Milletvekili Orhan Dengiz ve İstanbul Milletvekili Sezai Orkunt'un, seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında Kanunun bâzı hükümlerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tekliflerinin Geçici Komisyonda görüşülmesine dair önergeleri (2/822, 4/370)

BAŞKAN — Bir sunuş daha vardır, takdim ediyorum.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Siyasî Partilerarası Seçim Komisyonunda hazırlanan ve siyasî parti temsilcileri tarafından Millet Meclisine sunulmuş bulunan Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında 26 . 4 . 1964 tarih ve 298 sayılı Kanunun bâzı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifimizin havale buyurulduğu Adalet, İçişleri ve Anayasa komisyonlarından alınacak beşer

üyeden meydana gelen bir Geçici Komisyonda görüşülmesini arz ve teklif ederiz.

İstanbul	Ankara
Reşit Ülker	Emin Paksüt
Denizli	Uşak
Hasan Kormazcan	Orhan Dengiz
İstanbul	
Sezai Orkunt	

BAŞKAN — Efendim, okunan önergeyi tasviplerinize sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. Gereği yapılacaktır.

Gündemimize devam ediyoruz.

IV. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Çorum Milletvekili Abdurrahman Güler, Tunceli Milletvekili Kenan Aral, Muş Milletvekili Nermin Neftçi, İstanbul Milletvekili Reşit Ülker, Konya Milletvekili M. Kubilay İmer ve Van Milletvekili Salih Yıldız'ın, Millet Meclisi İçtüzük teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu (2/706) (S. Sayısı : 763)

BAŞKAN — İçtüzük üzerindeki değişikliklerle ilgili konumuza bıraktığımız noktadan devam edeceğiz. İlgili komisyonun yerini almasını rica ediyorum.

MUSTAFA FEVZİ GÜNGÖR (İstanbul) — Toprak Reformu Komisyonunda çalışıyorlar Sayın Başkan.

BAŞKAN — Komisyon, Toprak Reformunda çalışıyor. Anayasa da çalışıyor. Bu itibarla, görüşme imkânına sahip bulunmadığımız anlaşılıyor.

2. — 6830 sayılı İstimlâk Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler ilâvesi hakkında kanun tasarısı ve İçişleri Komisyonu raporu ile Bayındırlık Adalet, İçişleri, Maliye ve Plân komisyonlarından seçilen üçer üyeden kurulu 91 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/697) (S. Sayısı : 792) (1)

BAŞKAN — Gündemle ilgili bir önerge vardır, okutuyorum efendim.

Millet Meclisi Başkanlığına

Gündemin «Birinci görüşmesi yapılacak işler» kısmında bulunan 792 S. Sayılı 6830 sayılı İstimlâk Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler ilâvesi hakkında kanun tasarısının raporda belirtilen gerekçelerle ve önemine binaen gündemdeki sair işlere takdimen öncelik ve ivedilikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

91 Nolu Geçici
Komisyon Başkanı
Yerine Sözcü
Amasya
Salih Aygün

BAŞKAN — Efendim, Komisyon Sözcüsü tarafından verilen önergenin ivedilikle ilgili kısmını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Önergenin bütün işlere takdimen ve öncelikle görüşülmesine mütedair olan kısmını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyonun ve ilgili Hükümet üyesinin yerlerini almalarını rica ediyorum efendim.

Başkanlığa bir yetki belgesi ibraz edilmiştir. Sayın Kitaplı arkadaşımız mı temsil edecekler?

DEVLET BAKANI DOĞAN KİTAPLI (Samsun) — Yetkili arkadaşımız burada efendim.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, ivedilik ve önceliğini kabul buyurduğunuz tasarının görüşülmesinde Hükümeti, Millî Emlâk Genel Müdürü Sayın Feyyaz Yalçınkaya temsil edecektir. Yetki belgesi Başkanlığa verilmiştir.

Komisyon ve Hükümet temsilcisi yerlerini almıştır. Tasarı üzerindeki müzakerelerimize başlıyoruz.

Raporun okunması hususunda bir istek vâkı olmamıştır. Rapor okunmayacaktır.

Tasarının tümü hakkında söz isteyen sayın üye?..

Sayın Eroğan buyurunuz efendim. Şahsınız adına mı efendim?

NURİ EROĞAN (İstanbul) — Grup adına efendim.

(1) 792 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

BAŞKAN — Grup adına yetki belgenizin gönderilmesini rica ediyorum.

Sayın Eroğan, buyurunuz efendim.

D. P. GRUBU ADINA NURİ EROĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

6830 sayılı İstimlâk Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki tasarı üzerinde grubumuzun görüşlerini aksettirmeden evvel yüksek müsaadenizle bir noktaya işaret edeceğim.

İçtüzük, Yüce Meclisin gündemine hâkim olduğunu kaydeder. Ancak; bunun da bir akla, mantığa ve insafa sığması lâzımgelir. Kanun tasarısı bugünkü gündemin son maddesini teşkil etmektedir ve dağıtım tarihi de 26.1.1973'tür. 26 . 1 . 1973'te dağıtıldı demek, bu sabah dağıtıldı demek değildir, akşam dağıtılmıştır.

27'sinde elimize geçmiş olan bir tasarı hakkında, son derece ehemmiyetli bir tasarı hakkında, görüş belirtmek oldukça zordur. Hele , bu konuyu tetkik etmek hevesiyle Yüce Meclisin karşısına çıkan bir kimse için daha çok zordur. Ama, karar alınmıştır, söyleyeceklerimiz de derinliğine olamayacaktır. Buna rağmen, sözlerime başlıyorum.

Muhterem arkadaşlar;

Tasarı, ilk görünüşte acele hazırlandığını ortaya koymaktadır. Bir tek gerekçeye istinat etmektedir : 1488 sayılı Yasa ile Anayasanın 38 nci maddesi değiştirilmiştir. Bu değişikliğe uygun şekilde İstimlâk Kanununda değişiklikler yapılması zarureti vardır.

Değişiklikler yapılan kanun nedir? 6830 sayılı İstimlâk Kanunu. Bu İstimlâk Kanununun gerekçesini okudum, gerekçe şu: «Daha evvel 1295 sayılı İstimlâk Kararnamesi tatbik ediliyordu, bunun yanında değişik 67 tane kanun vardı. Bu kanunları bir araya getirmek, bir metin haline getirmek zarureti aşikârdır»

Maktul bir sebep, söylenecek söz yok.

İkinci gerekçe : Bugünkü mevzuatın kifayetsizliği yüzünden istimlâki yapan âmme müesseselerini büyük zararlara sokan ve böylece istimlâk müessesesini işlemez hale getiren değer pahanın tayin ve takdiri hususunda imkân nispetinde her türlü suiistimal ve spekülâsyonlara meydan vermeyecek şekilde muayyen usul ve sisteme bağlamak...»

Hemen arkasından ilâve ediyor: «Bu kanunu tedvin etmekten maksat hem istimlâk müessesesini iyi çalıştırmak, hem de malı istimlâk edilen vatandaşı zarardan vikaye...»

İşte, 6830 sayılı Kanunun ruhu.

Önümüzdeki tadiller neye dayanıyor?

Biraz evvel arz ettim; 1488 sayılı Kanun ile Anayasanın 38 nci maddesinde yapılan değişikliğe uygun bir yol tutmak için.

Anayasanın 38 nci maddesinde yapılmış olan bu tadil yapılmış. Burada bir hayli çırpındık; komisyonda didiştik; fakat bir türlü fikrimizi kabul ettiremedik.

Dediğimiz şu idi: Bu, vatandaşı mülk sahibi etmekten alıkoyar. Bu, vatandaşı mal sahibi olmaktan uzaklaştırır. Bu, vatandaşın yaşama, çalışma isteğini köstekler, ama dinletemedik.

334 sayılı Kanunun 38 nci maddesi «Değer pahası» ifadesini taşıyordu. Madde şu :

«Devlet, kamu tüzelkişileri kamu yararının gerektirdiği hallerde gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyle özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların kanunda gösterilen esas ve usullere göre tamamını veya bir kısmını kamulaştırmaya veya bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.»

İlk metinde «gerçek değer» esas alınmıştı. Ancak, 22 . 9 . 1971 tarihini taşıyan 1488 sayılı yasanın 38 nci maddesinde, vatandaşın belirttiği vergi değerini aşamayacağı, esası konmuştur.

Kamulaştırmayı yaparken bir kıymet takdiri komisyonu gidecek ve kıymet takdir edecek. Yeni getirilen tasarının 3 ncü maddesi -ki, anakanunun 11 nci maddesini değiştiriyor- kıymet takdir komisyonunun neleri tespit edeceğini: Cins ve nev'ini, yüzölçümünü, kıymetini etkileyebilecek bütün nitelik ve unsurlarını ve her unsurun ayrı ayrı değerini, taşınmaz mal veya kaynağın o andaki durumuna, mevki ve şartlarına göre ve olduğu gibi kullanılması halinde getireceği gelirini, yapılarda kamulaştırmanın yapıldığı yıl içindeki inşaat fiyatlarına göre maliyetini ve bu maliyetten düşülecek yıpranma payını, taşınmaz malın emsalinin kamulaştırmaya tekaddüm eden tarihteki alım - satım değerini tespit edeceğini söylüyor.

Anayasada yapılmış tadil ve ona uygun getirilmiş tadille bütün bunlar, Atatürk'ün deyimiyle, medlûlü kalmamış bimâna elfazdan ibarettir. Kıymet takdir komisyonu gidecek, ne derse desin, vatandaşın beyannamesinde bildirdiği miktarı geçemeyecek.

Şimdi denebilir ki, vatandaş malının değerini yüksek bildirsin veya düşük bildirsin veya o günkü ölçüler içinde bildirsin...

Bunda yanılmalar olabilir; bilerek hakiki değerini göstermemek olur. Sonra şu da mühim: Emlâk Vergisi Kanunu gereğince verilecek beyanname beş senede bir değişecek.

Muhterem arkadaşlar, beş sene değil, beş hafta değil, beş gün değil, bugün beş saatte değerler değişiyor. Paranın kıymeti, Bakanlar Kurulu istediği kadar toplantı yapsın, lakırdı söylesin; bir uçurumdan aşağı düşer gibi düşüyor. Beş sene evvel beyan edilen değerle beş sene sonra siz istimlâk yapacaksınız ve sonra «Vatandaşın haklarını korudum» diye Devlet olarak ayakta duracaksınız.

Şunu peşin söyleyeyim ki, vergi beyennamelerinin verildiği ilk sene istimlâk yetkisini haiz olan hiç bir yetkili bu hakkını kullanmayacaktır, bugünkü şartlar ve görüş halinde. Değerler düşecek, beş sene sonra istimlâki yapacaktır. O zaman, beş sene evvelki beyan bugünkü değerler üzerinden hiç bir mâna ifade etmez hale gelecektir.

Tasarının gerekçesinde deniyor ki: «Kamulaştırma karşılıklarının büyük yekûnlar tutması...»

Anlaşılıyor ki; Hükümet büyük işler yapmak kararında. Bu işleri yaparken paraya ihtiyacı olacak, bunu temînde güçlük çekecek. Bunun için yollar arıyor:

1. Hakiki değerin altında bir değerle vatandaşın malını satınalmak,

2. Bir ömür boyu devam eden taksitlerle ödemek.

Sonra, 3 ncü maddeyle de taksitlerin şeklini tespit etmiş. İlk taksit neymiş? 100 000 lira.

Beyler, beş tane sıfırı taşıyan bu rakam, bugün hiç bir kıymet ifade etmez hale gelmiştir. Siz bugünkü değerlerle 1 milyonluk malı alacaksınız, 100 000 lirasını peşin vereceksiniz, gerisini 20 sene içinde eşit taksitlerle ödeyeceksiniz.

20 - 30 yaşındaki bir adamın elinden bir milyonluk mal çıkınca 20 sene sonra ancak verilen o taksitleri yer ve sonunda çocuğuna bırakacak hiç bir şeyi kalmaz.

Eksik olmasın, Komisyon faiz nispetini de artırmış; yüzde 5'ten yüzde 6'ya çıkarmış; büyük şey... Ya ne olurdu halimiz yüzde 5'te kalsaydı, diyeceksiniz.

Muhterem arkadaşlarım, sözlerimin başında ifade ettiğim üzere, 38 nci maddedeki değişikliğe uymak için yapılmış olduğu ve «o taşınmaz malın malikinin bildireceği vergi değerini aşamayacağı ve genel ilke olarak kamulaştırma karşılığının peşin ödenmesi esas olmakla beraber, on veya yirmi sene içerisinde eşit taksitlerle ödenmesi» gerekçesine dayanıyor. Burada değiştirilmiş birkaç madde var; neden bu şekli aldı diye gerekçeye baktık, izahat yok.

Sözlerimin başında ifade ettiğim üzere, çok aceleye getirilmiş bir değişiklik tasarıdır bu. Bunun yanında, sadece ve sadece istimlâk yapan müesseseyi, yahut kurulu, kuruluşu dikkate alan, onun haklarını koruyan bir değişiklik; bunun yanında hakları çiğnenen, zavallı ve perişan hale getirilen bir vatandaş. Baba yurdundan, doğduğu yerden edeceksiniz, bu hüsran zaten kâfi. Bu yetmiyormuş gibi yeni bir mülk edinmesine imkân vermeyecek şartlarla vatandaşı kovacaksınız. Devlet, bu değildir arkadaşlarım. Devlet, vatandaşı himayesine alan bir kuruluştur.

Anlayamadığımız bir husus da «Kamulaştırma şartları, gennellikle:» diyen 3 ncü maddedir. Burada, «ormanların devletleştirilmesi, yeni orman haline getirilmesi, Gecekondu ve İmar kanunlarına göre hazırlanan projelerde gösterilen mevcut veya yeniden açılacak yerleşme alanlarında uygulanacak iskân projelerinin gerçekleştirilmesi için» 100 000 liraya kadar peşin veriliyor. Kıyılarda ise 200 000 lira ilk taksitte veriliyor. Bu ayrılık neden?.. Tarlanın sürüldüğü, ekimin yapıldığı, hayvanın otlandığı yerlerin sahiplerine, ev sahiplerine, apartman sahiplerine 100 000 vereceksiniz, deniz kenarında oturana, deniz kenarında yeri olana 200 000 vereceksiniz.

Sonra, «geri alma» diye bir müessese var: Muayyen süre zarfında istimlâki yapan, şayet bu istimlâk sebeplerini tahakkuk ettiremezse,

mal sahibi geri alma hakkını haiz, ama sahilde bu yok. Neden?... O sahilin sahibi 10 sene 15 sene sonra karşısına geçsin denizi seyretsin; evvelce buralar benimdi diye hüzünlensin kabilinden galiba.

Muhterem arkadaşlar, tasarıda acayip bulduğumuz bir hususu daha işaret edeceğim. Ek madde 1'de, 21 kelimenin mânasını yanına yazmış. Kanuna böyle bir şeyin konulduğu, zannetmiyorum başka memlekette, hattâ Türkiye'de bugüne kadar vâkı olmuş olsun. Var; İş Kanununda var, işveren kime derler, onun tarifini yapıyor, işçi kime derler, onun tarifini yapıyor, işyeri neye derler, onun tarifini yapıyor, ama «İstimlâk : Kamulaştırma» demiyor; bu, gülünç.

Muhterem arkadaşlar, maddeler gelince, değiştirge önergeleri hakkında çabalar sarf edeceğiz. Sözlerimin başında da söylediğim gibi, çok kısa zamanda eleştirmesini yapma imkânına sahip olduk diyebilirim. Bunu da yapamadığımıza yüzde yüz inanıyorum, çünkü bu kadar kısa zamanda ancak eski kanunu baştan sona kadar bir defa dikkatle anlamak maksadiyle insan okur ve sonra buraya gelir. Ya ben bu notlarımı getirmemiş olsaydım... Dün, İçtüzük değişikliğinin müzakeresine başlamıştık, devam ediyorduk; daha evvel memur yardımlaşma sandığıyle ilgili kanun var, neden o görüşülmez? Nasıl bir usul takip edilir anlaşılır şey değildir, ama velâkin çabuk çıksın diye Parlâmentonun eleştirme, daha iyi yapma gayretini sıfara indirmek sonucuna varmaktadır bu tutum. Bunun için bunu da tenkid ediyorum.

Sözlerimi burada bitirirken Yüce Meclisi grubum adına saygıyle selâmlarım efendim.

BAŞKAN — Sayın Eroğan, gündem ve gündem sırasıyle ilgili olarak vâkı beyanlarınıza, mesele mücerret düşünüldüğü takdirde hak vermemek mümkün değil. Ancak biliyorsunuz ki gündemlerin tanziminde gruplararası varılan mutabakat gereğince grup temsilcileri, Meclis Başkanı yetkili kılınmış, Genel Kurul adına yetkili kılınmış. Bu suretle, gündemler bu şekilde tanzim ediliyor. Bu şekilde tanzim edilen gündemlerin, Genel Kurulun kararına iktiran etmiş gündemler olarak kabulu gerektiğini belirtmiş oluyorum efendim.

Sayın Ocakçıoğlu, şahsınız adına mı konuşmak istiyorsunuz?

MEVLÜT OCAKÇIOĞLU (Niğde) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

MEVLÜT OCAKÇIOĞLU (Niğde) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım,

İstimlâk Kanununda bâzı maddelerin değiştirilmesi ve bâzı ek maddeler ilâvesine dair getirilmiş bulunan tasarının tümü üzerinde kişisel görüşlerimi kısaca arz edeceğim.

Ülkemizde dağıtıma müsait toprak bulunan bölgelerde yaşayan topraksız vatandaşlarımıza, yoksul, topraksız vatandaşlarımız, geçimini sağlamak ve insanca yaşama düzeyine getirmek sebebine dayanan bir toprak reformu, ülke topraklarının dağıtımının ıslahı konusu son yıllarda ele alınmış mühim bir konu oluyor.

Toprak reformunun gereği gibi, istenilen faydayı sağlayacak ölçüde çıkmasını, yoksul halkın yararına, hepimiz istemekteyiz. Ancak, bâzı mülâhazalarla istenilen ölçüde ve vasıfta çıkması engellenmektedir ve ileride de engellenebileceği düşüncesi hâkimdir. Bu sebeple, toprak reformunun biraz daha selâmetle yürüyebilmesi için, istimlâk konusunda Anayasamızda bâzı değişiklikler yapılmıştır. Toprak reformunda, toprağın kamulaştırılması için kamulaştırma finansmanı ilk olarak düşünülen bir mevzu ve aşılması lâzım gelen bir yol oluyor. Birçok toprak kamulaştırılacak, milyarlara baliğ olacak - Tedbirler Kanununda 90 milyar şeklinde bir ölçü konuşulmuştu - şayet Hazinede para varsa bu yürüyecek, para yoksa olduğu yerde kalacak. Halihazır yürürlükte bulunan İstimlâk Kanunumuzda «Kamulaştırma bedeli peşin ödenir» hükmü mevcuttur. Bu hüküm devam ettiği müddetçe toprak reformunu bugünkü bütçemiz muvacehesinde yürütme imkânı görülmemektedir. Bu sebeple, kamulaştırmada, bedelin 10 ve 20 sene arasında taksitle ödenmesi usulü kabul edilmiştir.

Daha evvel, «kamulaştırma bedeli nasıl tayin edilecek?» konusu ele alınmış. Bu, çok mühim bir konu. İstimlâklerde, takdir komisyonlarının suiistimalleri ve meseleyi çıkmaza sokma gayretleri uzun zamandan beri görüldüğü için yeni kanunlarda, yeni yasada, Anayasada değişiklik yapılmış, toprağın kamulaştırıl-

masında vergi bakımından toprak sahibinin göstereceği bedel esas görülmüştür. 10 dönüm toprağı var, bugünlerde Emlâk Vergisi beyannamesinde ne kadar değer göstermişse, ileride bu toprak kamulaştırılmaya tabi tutulduğunda, bu kıymet, bu değer toprak sahibinin gösterdiği, beyannameye koyduğu, serbest iradesiyle; «benim toprağımın dönümü şudur» dediği miktar, istimlâkte nazarı itibare alınacak. Bu suretle, istimlâk takdir komisyonlarının ileri veya geri görüşleri, şu veya bu şekilde himaye veyahutta himayesizlik konusundaki iddialar bertaraf edilmiş olacaktır.

Hiç bir vatandaşın, Emlâk Vergisini ödemek üzere verdiği beyannamede göstereceği miktar üzerinde ileride bir itirazı olmamak lâzımdır. Dönümü bin liralık yeri bin lira olarak gösteren vatandaş, hiç bir surette mağdur olmayacaktır. Ama, dönümü bin lira olan yere 50 lira göstermişse, bu vatandaş vergi kaçakçılığı gibi kötü niyete dayanan bir beyanda bulunmuştur. Elbette kötü niyetle hareket eden vatandaş cezasını çekecektir. Biz burada, kötü niyetli vatandaşların halde veya ileride himayesini derpiş edecek şekilde hareket edemeyiz. İyi niyetli vatandaşların hiç bir suretle mağdur olması mümkün değildir. Ama kötü niyetli vatandaşı da biz burada himaye edecek şekilde, kanunları sağa sola çekerek hüküm tedvin etmek ve konuşmak hakkına sahip değiliz.

Şimdi, İstimlâk Kanunumuzdaki, tetkikimize getirilmiş bulunan değişiklik, Anayasada yapılan değişikliğe uymak zarureti içinde getirilen değişikliklerdir. Aynı zamanda Türk sosyal, ekonomik ve siyaset hayatında geniş ilerlemeler getirecek olan Toprak Kanununun tatbikatında kolaylık getiren yeniliklerdir ve maddelerdir. Bir kere Anayasa değişikliğine kanunu uydurmak mecburiyetindeyiz.

İkincisi; toprak olan yerlerde, bu bilhassa demagojiye götürülmektedir. Bunu burada arz etmek isterim. Türkiye'de topraksız vatandaşlara yetecek kadar toprak var mıdır? Diye, halkımız arasında bir demagoji yapılmaktadır, yapılmıştır, devam da etmektedir. Bütün topraksızları -toprak olmamakla beraber- topraklandıracak miktarda, toprak olan yerlerde, çok geniş topraklar olan yerlerde bu toprakların içinde halen bu devirde esir hayatı yaşayan, köle hayatı yaşayan, hürriyetsiz, yoksul, aç, perişan o toprağın, o köyün sahibine uşaklık eden, esirlik eden vatandaşları hiç olmazsa insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış içine getirmek 20 nci asrın gerektirdiği başkasına bağlı olmamak, hür olmak vasfını vermek...

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Başka yerlerde çalışabilir.

MEVLÜT OCAKÇIOĞLU (Devamla) — Biz buraları gördük. Köyler var, köylerin sahipleri var. Bu köylerin içinde oturan entarili vatandaş halen taş devrini yaşayan vatandaş, o ağanın esiridir. Ağa dilerse ona ekmek verir, dilemezse vermez; dilerse çalıştırır, dilemezse o vatandaşı kovar. Taş devrini ve esaret hayatını yaşıyoruz...

BAŞKAN — Sayın Ocakçıoğlu, bir hususu rica edebilir miyim?

İlişkisi olmakla beraber, esas konumuz İstimlâk Kanunumuzdaki değişiklik. Toprak reformu olmadığına göre ağırlığını, özellikle istirham ediyorum konuya inhisar ettiriniz.

MEVLÜT OCAKÇIOĞLU (Devamla) — Böyle bir geniş sosyal etkisi olan bir ferahlama ve ilerleme getirecek olan bu değişiklikler üzerinde benim şahsî kanaatim müspettir. Bu değişikliklerin kabul edilmesi lâzımdır. Maddeler üzerinde de ayrıca fikirlerimi beyan edeceğim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın İlhan Ersoy, buyurunuz efendim.

İLHAN ERSOY (Kütahya) — Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlarım;

İlk görüşmeyi yapan arkadaşımın görüşlerine harfiyen uymak suretiyle, hiç bir hazırlığımız bulunmadan bir kanun tasarısı üzerinde görüşmek güçlüğü ile karşı karşıya bulunduğumu arz etmekle söze başlamak istiyorum.

Hakikaten o kadar bütün anlaşmalara rağmen -Yüce Divana serzenişte bulunmuş olmak için söylemiyorum- bütün hüsnüniyetimize rağmen, görüşmesi yapılan kanunları takip imkânından mahrum olduk. Hangi kanunun hangi anda konuşulacağını bilemez olduk. Hangi kanunda hangi fikri ileri süreceğimizi de doğrusu kestiremez bir hale düştük. (A. P., C. H. P., D. P. sıralarından «Bravo» sesleri)

Bendeniz, bu kanunun Anayasanın bir gereği, gerçeği olarak getirildiğine, tatbikatta pek çok kolaylıklar sağlayacağına inanıyorum. Ancak, bizatihi Anayasaya aykırı olduğunu gördüğüm bâzı yerlerini temas etmek suretiyle deminki sözümde ne kadar haklı olduğumu, bir defa daha teyit etmek istiyorum.

Muhterem arkadaşlarım; maddelere geçince elbette konuşulacaktır. Ama maddelere geçmezden evvel şu hususu bir defa tekrarlamakta fayda mülâhaza etmekteyim. Kanunun 2 nci maddesiyle değiştirilmekte olan 6830 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinde, yeni metinde şöyle bir ifade kullanılıyor: «Ormanların devletleştirilmesi ve yeni orman yetiştirilmesiyle...» Dikkatinizi bilhassa buraya teksif etmenizi istirham edeceğim: «..Umumî hayata müessir âfetler, Gecekondu ve İmar kanunlarına göre hazırlanan plânlarda gösterilen mevcut veya yeniden açılacak yerleşme alanlarında uygulanacak iskân projelerinin gerçekleştirilmesi...» deniliyor.

Muhterem arkadaşlarım; Anayasada, 22.9.1971 de yapmış olduğumuz değişiklikle, getirmiş olduğumuz yeni 38 nci maddedeki iskân projesi ile buradaki iskân projesi tarifi arasında çok büyük fark vardır. İskân projesi - yanılmıyorsam - 2510 sayılı Kanuna göre, göçmenlerin iskânı ile alâkalı projedir. İmar Kanununa göre bina yapılması, Âfetler Kanununa göre bina yapılması, Gecekondu Kanununa göre yapı yapılması, iskân projesi değildir. Burada Anayasa ile çelişki haline düşüyoruz. Hükümetin nasıl gözünden kaçtı; Yüce Komisyon bu konuyu nasıl atladı, doğrusu şaşıyorum. Eğer diğer maddelerde de böyle takılacağımız yani, esasta takılacağımız hususlar varsa, ben istirham ediyorum; Komisyon, Yüce Meclisin kararına rağmen, bu maddeleri bir defa daha tezekkür etmek üzere geri alsın. Bize de bir fırsat versin, tetkik edelim, daha iyi hazırlanalım, daha iyi hükümler getirelim.

Hürmetler ederim.

BAŞKAN — Sayın Tosyalı, buyurunuz.

HASAN TOSYALI (Kastamonu) — Sayın Başkanım, değerli arkadaşlarım :

Müzakeresini yaptığımız İstimlâk Kanunu, Anayasamızda son yaptığımız değişiklik, yani Anayasanın 38 nci maddesinde yaptığımız son değişikliğe, eski İstimlâk Kanununu intibak ettirmekten ibarettir. Kanun, tümü itibariyle hem Anayasanın öngördüğü prensipleri, ihtiyaçları karşılamakta ve hem de bugün gerek milletimizin tümünün yararına olan birçok kamulaştırmaları düzenlemektedir. Bunlar arasında bilhassa, Milletimizin tümünün istifadesine arz edilmesi lâzımgelen sahillerin millet yararına kamulaştırılmasına, sayın arkadaşlarımızdan bir ikisi temas ettiler.

Şehircilik, kasaba ve köy imar plânlarının ihtiyacı olan genişlemeye uygun millet ve kamu yararına kamulaştırmalar ve gerekse yeniden orman yetiştirme maksadıyle yapılacak kamulaştırmalar ve bunların bedellerinin nasıl ödeneceği, nasıl kamulaştırılacağı hususlarını düzenleyen bir kanundur. Genel olarak ihtiyaçlarımızı karşılar görünmektedir. Maddelerini müzakere ederken daha iyi şekle koymaya gayret edeceğiz.

Ben burada, yalnız özel olarak bir hususa temas etmek istiyorum :

Muhterem arkadaşlarım; bundan evvel ormanların istimlâki ile ilgili büyük bir haksızlık yapılmıştır. Vatandaşın ormandan gayri hiçbir şey bitmeyen, yetişmeyen bayırdaki tarlasında, yalnız orman yetişmektedir. Fakir, geri kalmış bölgelerdeki halkımız orada ziraat yaparak karnını doyuramayacağından dolayı, şimdiye kadar yurt edindiği köyünü, tarlasını terk etmiş olarak başka diyarlara gittiği zaman; tarlasını iki yıl içerisinde sürüp ekmezse, kendiliğinden orada orman yetişmektedir. 3 - 4 sene sonra geri geldiğinde, orası, tarlası olarak Orman İdaresi tarafından kendisine verilmemekte ve «Burası ormandır» denilmektedir. Misali mi? On binlerce... Neresi mi? (A. P. ve C. H. P. sıralarından «Kastamonu» sesleri) Evet muhterem arkadaşlarım, Kastamonu'nun Cide, Azdavay, Küre, İnebolu, Çatalzeytin, Bozkurt ilçelerinde 10 000 lerce tarla köylünün zilyedinde ve tapusunda olan tarlalar, «Burası ormandır» diye ellerinden Orman İdaresince alınmış; ona hiçbir şekilde ziraat yapma imkânı verilmemiş, orada yetişen ağaçlardan faydalandırılmamıştır. Hattâ, tarlanın içindeki evini, ambarını tamir etmek üzere kendi tapulu tarlasından kestiği ağaç için, yıllarca orman mahkemelerinde sürüm sürüm süründürülmüştür, süründürülmektedir.

Şimdi bu kanunun geçici 3 ncü maddesinde, «Bu kanunun yürürlüğe girmesinden evvel verilmiş olan kamu yararı ve kamulaştırma kararları geçerlidir.» deniyor.

Muhterem arkadaşlarım, eğer haksız ve kanunsuz olarak alınmış bundan evvelki kamulaştırma kararları da hakikaten geçerli olursa, haksızlık devam edecek demektir.

Sevgili arkadaşlarım; bir zaman içinde, bir devirde yapılan bir haksızlık diğer bir kanunla meşrulaştırılmaz. O haksızlık yeni bir kanun çıkınca orada düzeltilir. Benim seçim bölgemde hiçbir vatandaşıma, tarlaları «ormandır» diye ellerinden alınan vatandaşlarıma istimlâk bedeli verilmemiştir. Dünyanın hiçbir yerinde Devlet tarafından gasıp yapılmaz. Fakat benim seçim bölgemde, 6 tane sahil ilçesinde, halkın öz be öz, tapulu, zilyedli tarlaları şahıs eliyle değil, Devlet eliyle gasbedilmiştir. Bu haksızlık mutlaka önlenmelidir. Biz, en ağır cezayı, yolda yol keseni, gasp yapana veriyor, onu en ağır ceza ile cezalandırıyoruz. Fakat, haksız ve kanunsuz olarak, halkın malını gasbeden, «ormandır» bahanesi ile elinden alan Devletin, bu haksızlığında devam etmemesini temenni ediyorum.

İSMAİL HAKKI ALACA (Kars) — Devlet yapmaz bu işi.

HASAN TOSYALI (Devamla) — Bu kanunda geçici 3 ncü madde üzerinde sırası gelince önerge verecek ve söz alacağım. Bu kanun sebebiyle eskiden yapılmış olan bu haksızlıkların mutlaka telâfi edilmesi lâzımdır. Sırası gelince Komisyonun da bu görüşüme iştirak edeceğini ümidederim. Kanun tümü ile iyidir. Düzeltilecek bâzı hususlarına hep beraber eğiliriz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Demokratik Parti Grubu adına Sayın Cinisli, buyurunuz efendim.

D. P. GRUBU ADINA RASİM CİNİSLİ (Erzurum) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar;

Görüşülmekte olan kanun tasarısı, vatandaş hukuku ile ilgili, bize göre son derece önem taşıyan bir kanundur. «Adalet mülkün temelidir» prensibi ve esası önümüzde durduğu müddetçe, vatandaş hukukunun üstünlüğüne inancımız gönlümüzde yaşadığı müddetçe bu kanun tasarısının önemini görmemezlikten gelemeyiz. Halbuki, böylesine önemli bir tasarının müzakeresi sırasında vatandaş hukukunu muhafaza ve müdafaa eden, Meclislerimizin kanaatlerini teşkil eden partilerimizin bile grup sözcüleri ne yazık ki, bu kanun tasarısı üzerinde şimdiye kadar söz almamış, kemaliyle meselenin üzerine eğilememiştir.

Burada bu noktayı işaretlerken, Demokratik Parti olarak; vatandaş hukukuna gösterdiğimiz hassasiyetin bundan önceki çalışmalarda işaretlediğimiz hususların şimdi nasıl karşımıza çıktığına da dokunmak ve burada önemli bir işaret koymak istiyorum.

Görüşülmekte olan 6830 sayılı İstimlâk Kanununun bâzı maddelerini değiştiren tasarı gerekçesinde şu hükmü taşımaktadır:

«... Kamulaştırma karşılığının o taşınmaz malın malikinin kanunda gösterilecek usul ve şekle uygun olarak bildireceği vergi değerini aşamayacağı ve genel ilke olarak kamulaştırma karşılığının peşin ödenmesi esas olmakla beraber, yasada gösterilen amaçlarda yapılacak kamulaştırmalarda, bu karşılığın azamî 10 veya 20 sene içerisinde eşit taksitlerle ve kanunda belirtilecek faizi ile birlikte ödenmesini âmir hükümler de bulunmaktadır.»

Daha yukarıda; «... Eylül 1971 tarih ve 1488 sayılı Yasanın kamulaştırmaya ait 38 nci maddesinin getirdiği yeni ilkeler çerçevesi içinde; 31 Ağustos 1956 tarihinde kabul ve 8 Eylül 1956 tarihinde yayımlanmış bulunan 6838 sayılı İstimlâk Kanununun kamulaştırma ve karşılıklarının tayin ve tespiti ile ilgili hükümlerinin değiştirilmesi....» hükmüne bağlanmaktadır. Yani, daha önce yapılan Anayasa değişikliği sırasında 38 nci madde ile getirilen ilkelere 6830 sayılı İstimlâk Kanununun uygunluğunu sağlamak için bu tadil tasarısı gelmiştir.

38 nci madde hangi hükümleri getirmiştir? «Kamulaştırma» başlığı altında vatandaşın mülk edinme hevesini ve hakkını mücbir sebepler karşısında veya o günkü cari durumun icabı ile verilen gerekçeler karşısında, vatandaşın istimlâk edilen mülkünün bedelini 20 yıl müddetle peyderpey, taksitle ödeme imkânını kamulaştırma yapacak organa, tüzelkişiye ve şimdi tanzim edilen kamu hizmeti yapacak kişilere de tanımış oluyor. Ve gerçek değer yerine şimdi vergi değeri üzerinden vatandaşın mülkünün değerlendirilmesi öngörülüyor.

Muhterem arkadaşlarım, üzerinde ısrarla durduğumuz, vatandaş hukukunu ilgilendirdiğini ısrarla söylediğimiz, vergi hukuku üzerinde siyasî tarihte son derece önemli hadiseler de cereyan etmiştir. Hattâ bu istimlâk hukuku üzerinde çıkarılan fırtınalarla bir devrin başvekilini, «Anayasayı ihlâl etti» diye idam sehbasına kadar götürenler olmuştur.

Demokrat Parti iktidarını, «istimlâk hukukuna uymadığı, Anayasayı ihlâl etti» gerekçesi ile fırtınalar koparıp, biri beşten gösterip meseleyi vatandaş hukuku ölçüsünde hassasiyetle müdafa edenler, şimdi bu hassasiyeti neden göstermezler, bunu da parti olarak gerçekten merak etmekteyiz. (D. P. sıralarından «Bravo» sesleri).

Bir iktidarı istimlâk hukukunun zemininde yarattığımız fırtınalarla devireceksiniz, şimdi aynı espri içinde istimlâk hukukunu tanzim eden kanun tasarısı karşımıza gelecek, koridorlardaki çalışmayı Umumî Heyet çalışmasına tercih edeceksiniz ve dünkü kanaatlerinizi bugün unutmuş gözükeceksiniz, bunu anlamakta müşkülât çekeriz.

Muhterem arkadaşlar, böylesine önemli bir kanunu görüşürken..

SAMED GÜLDOĞAN (Elâzığ) — Hükümet nerede?

RASİM CİNİSLİ (Devamla) — Siyasî polemikten uzak olma gayreti içinde konuşmak isterdim; fakat, mesele bir noktaya gelip tıkanıyor. 38 nci madde üzerinde ısrarla yaptığımız mücâdeleyi, «nasıl olsa iktidara geleceğiz, biz bu getirilen yenilikleri cari durumun şartlarına uygun, şimdiki hali geçiştirmek için ortaya koyduğumuz bu işleri iktidar olduktan sonra düzelteceğiz» gibi gerekçeler hükmünü yitirmiş, iktidar olmak imkânlarını bulamayacak olanlar ve.. (A. P. sıralarından anlaşılamayan bir müdahale)

Sayın Başkan, bu edepsiz sözleri duyuyor sunuz değil mi? Umumî heyetten gelen..

BAŞKAN — Hayır ben duymadım, ben sizi takibediyorum.

RASİM CİNİSLİ (Devamla) — Lütfederseniz biraz daha.. Ben, kendisine lâyık olan cevabı vermeyeceğim de, dikkatlerinizi lütfen teksif ederseniz daha faydalı olur.

SAMED GÜLDOĞAN (Elâzığ) — Hangi terbiyesiz o, kim bu ahlâksız?

BAŞKAN — Efendim, rica ediyorum.. Kötü bir söz söylenmişse o sahibine aittir, demekle yetiniyorum efendim, siz buyurun.

RASİM CİNİSLİ (Devamla) — Tabiî sahibine aittir de bu, Yüce Meclisin mehabetini bozuyor da Sayın Başkan, o yüzden dikkatinizi çekmek istiyorum.. İşte ona da lüzum yok. Bugün karşımıza bir kanun tasarısı gelmiş ve bu kanun tasarısı 38 nci madde esprisi içinde vatandaş hukukunu tanzim etmektedir. Neden gelecekte göstereceğiniz celâdeti, hassasiyeti şimdi göstermiyor sunuz?

ORHAN CEMAL FERSOY (İstanbul) — Nereden biliyorsunuz Rasim Bey, söz aldık ya kardeşim.

RASİM CİNİSLİ (Devamla) — Efendim, ben şimdiye kadar cereyan eden durumu ve bugüne kadar sayın grupların söz almaması üzerine bu görüşümü arz ediyorum.. Üstelik verilecek cevabınız varsa buyurduğunuz zaman konuşacaksınız. Ben müzakerenin seyri içinde kanaatlerimi açıklamaya devam ediyorum.

BAŞKAN — Bütün gruplar söz almıştır Sayın Cinisli. Buyurun.

RASİM CİNİSLİ (Devamla) — Teşekkür ederim efendim.

İşte vatandaşın hukukunu tanzim eden bu madde üzerinde 38 nci maddenin müzakeresi sırasında ileriye sürdüğünüz görüşlerden vazgeçiyorsanız, bunu da memnuniyet verici bir hadise sayar, vatandaş hukukuna yaklaşma, ona saygı duyma ölçüsünde bir faydanın sağlanacağını ifade ederim.

Şimdi, 38 nci maddenin müzakeresi sırasında sayın Adalet Partisi Grubu adına konuşan arkadaşımızın Meclis Zabıtlarındaki şu cümlesiyle 38 nci madde hakkındaki görüşlerini kendi ifadeleriyle ortaya koyalım. Haddizatında Sayın Nurettin Ok, 38 nci maddenin müzakeresi üzerinde partisinin görüşünü açıklarken şunları buyuruyor : Haddizatında 38 nci maddenin Meclisteki müzakereye konu teşkil ettiği şu ana kadar bu meseleleri detayına inerek tahlil etmeyen birçok vatandaşımız âdetâ toprakları ellerinden alınıverecekmiş gibi bir zehaba sokulmuşlardır. Çünkü gelen madde değişikliği munhasıran iki hususta değişiklik öngörmekte-

dir. Bunlardan bir tanesi 20 senelik müddeti plâtform koymuştur. Burada şu noktayı bilhassa belirtmek mecburiyetindeyiz ki, 20 sene mutlak bir kaide, mutlak riayeti gerekli bir hal tarzı olarak karşımızda belirmemektedir. 20 sene kanun koyucunun ileride çıkaracağı kanunlarda bir tavan, bir plâtform nokta olarak tespit edilmiştir.» Sayın arkadaşımızın görüşü bu. Şimdi «İleride çıkarılması düşünülen kanun» şimdi karşımıza geliyor, gerekçesinde şu hüküm var. «Yapılacak kamulaştırmalarda bu karşılığın azamî 10 veya 20 sene içerisinde eşit taksitlerle ödeneceğini» ifade ediyor. Bir defa 10 ve 20'sinin «veya» denmek suretiyle ihtimalli gösterilmiş olması karşısında bunu seçmek de kolay değil. 20 sene kadar bir tahdit konulmuş, 10 veya 20 sene. Hangisi? 10 mu, 20 mi? İkisinin ortası mı? Bu gerekçede belli bir sınır yok. Efendim bu kanun demek ki sayın Adalet Partisi sözcüsünün, ileride çıkacak kanunlarla, vazıı kanun tarafından konulacak tahdidi nasıl olsa zaptu rapta alacağız. Bu 20 sene vatandaş hukukunu ihlâl eder ama, bugün bu hukuku, bu hükmü muhafaza edelim, bu kanun çıkacağı gün barajımızı kuralım, çoğunluk barajımızı kuralım. İşte bugün bu çoğunluk barajı kurarsanız size saygı duyacağım. Ama 20 yıllık kapıyı açık bırakırsanız dün açtığınız kapıyı devam ettiriyor ve vatandaş hukukunu 20 yıl öteye atan mülkün temelinde olan hakkı ihlâl ediyorsunuz mânasında sizi tenkit edeceğim.

Muhterem arkadaşlar, istimlâk, idare hukukunun tarif ettiğine göre; «İdarenin umumî menfaatler düşüncesiyle âmme kudretine dayanarak, âmme emlâkine kalbetmek veya âmme menfaatinin icabettiği hususlara tahsis etmek veyahut bu hususlarda kullanmak üzere bedeli, mislini, değer pahasına vermek şartiyle bir gayrimenkule cebren elkoymak, cebren iktisabetmek» diye tarif etmektedir. Bugün Hukuk Fakültesinde okutulan istimlâk hukukunu tarif eden kaide budur. «Bedeli, mislini, değer pahasını vermek şartıyle» diyor. Karşımıza getirilen tasarıda 38 nci maddeye paralellik sağlansın diye vergi değeri üzerinden bedelin tayin edileceği hükmü vardır. Bu vatandaş ile Devleti birbirine düşüren bir mâna taşımaktadır. bir espri getirmektedir. 38 nci maddenin müzakeresi sırasında Demokratik Parti Grubu bunun üzerinde hassasiyetle durmuş, ısrarlı mücadelesini vermiştir, ama anlatamamıştır. İşte şimdi anlatmak için bir imkân daha gelmiştir karşımıza. Bunu değerlendirirsek vatandaş hukukunu muhafaza etme imkânını elde tutarsak geçmişteki yapılan hatayı nispet içinde telâfi etmiş oluruz. Buna ait misâller var; şu geçtiğimiz devre içerisinde bir apartmanda, 8 katlı bir apartmanda oturan sakinler arasında ihtilâflar çıkmıştır. Benim dairem 200 bin lira olarak vergi üzerinden değerlendirilmiş, komşum 150 bin lira üzerinden değerlendirmiş, beyanda bulunmuştur. Aynı yerde oturan, aynı değer içinde olan dairelerde vatandaşın tahririne dayalı bir vergi sistemi getirilmiş, bir değerlendirme sistemi getirilmiştir. Bu bir apartman içindeki insanları bile ihtilâfa düşürmüştür. Adana'da bir vatandaşımız arazinin bir kısmını bir kimseye satmıştır, 5 dönümünü satmıştır. Bu 5 dönümlük araziyi beyan eden vatandaş yüksek bir tavan tutturmuş, o suretle beyanda bulunmak istemiştir. Kendisine araziyi satan adama müracaat etmiştir. Bana 5 dönüm daha vereceksin demiştir, arazi kıymetlidir. Niçin vereyim diye sorunca; vermezsen yüksek tavandan beyanda bulunurum ve senin vergi nispetini de artırırım, gibi tehditlere başvurmuştur.

Muhterem arkadaşlar, işte bu, vatandaşı birbirine düşüren ve Devletin getirmiş olduğu kanunla vatandaşın birbiri üzerindeki baskıyı artıran bir hüküm olmuştur. Devlet vatandaşı birbirine düşürücü kanunları değil, özellikle Yüce Meclislerin ve kanun vazının görevi vatandaş âhengini tanzim edecek kanunları yapmaktadır. 38 nci madde bu espriden uzaktır, vatandaşın birbirine düşmesine, vatandaşla Devlet arasındaki ihtilâfların artmasına sebebolur. Bir nevi köşe kapmaca oynamaktadır. Ben yüksek fiyattan beyanda bulunursam acaba benim mülküm istimlâk edilir mi? Tahmine dayalı, istimlâk edilirse yüksek tavan tutacağım, istimlâk edilmez naslı olsa ihtimaline bağlı kalanlar alçak tavandan beyanda bulunacaklar. İşte vatandaşı dürüstlükten ayıran bu türlü hükümler Devletin vatandaş ile olan irtibatına barajlar kurmakta, engeller koymaktadır. Bu mahzur şimdiden büyük ölçüde

Türk vatandaşı içerisinde yaşayan bir ihtilâftır.

İstimlâk hukuku iki açıdan değerlendirilmektedir. Âmme menfaatini ilgilendiren idarî mahiyetteki tasarruf olarak istimlâk, idarî dava konusu olabilir. Diğer yönden fardin mülkiyetini ilgilendirdiği için, ferdin mülkiyetine kamulaştırma yapıldığı için hususî mülkiyet sebebiyle adliye mahkemelerine gitmektedir. Bu yönüyle istimlâk hukuku Devlet ve vatandaş hakkını dengede tutmaya mecburdur, bu dengeyi muhafaza etmeye mecburdur. Devlet hakkı, âmme menfaati vatandaş hakkı, vatandaş menfaati, işte bu dengeyi muhafaza edemediğimiz yerde istimlâk hukukunun âdil mânada tanzim edildiğinden söz edemeyiz.

İstimlâkte sebep ve maksat da birbirlerine yaklaşmıştır. Buradaki maksat umumî menfaattir. Bu umumî menfaat sözü zaman, mekân, hizmetin nev'i ve ihtiyaçlara göre değişebilir. Meselâ 17 Nisan 1330 tarihli Menafii Umumiye için İstimlâk Kararnamesinin 1 nci maddesi umumî menfaatleri tadadetmiştir. Umumî menfaatler ancak şu, şu, şu sebeplerle gözönünde tutulur ve istimlâk ancak bu sebeplerle yapılabilir demiştir. Daha sonra tanzim edilen 6830 sayılı Kanun bu tadattan vazgeçmiş, bir genel hüküm içinde meseleyi çözmek istemiştir.

Muhterem arkadaşlar, 38 nci maddenin ilkesine uygun düşsün diye getirilen bu hüküm peşin ödeme yerine taksitle ödeme hükmünü getirmiştir. 6830 sayılı Kanuna göre istimlâk edilecek mülkün bedeli peşin olarak ödenir. Şimdi bu bedel takside bağlanmıştır. Ne kadar taksite? Bu gelen elimizdeki tasarıya göre 20 yıl taksite. Yani, vatandaş çalışacak, didinecek, mülk edinme hevesiyle, vatanım dediği toprak parçasında benim de bir mülkün var diyecek ki, demokratik rejimlerin en mükemmel tarafını teşkil eden, vatandaş hakkını saygının en mükemmel çizğisini veren bu mülk edinme esprisi burada zedelenmektedir. Neden? Çünkü, mülk edinme hevesi büyük ölçüde tahribedilmektedir. Nasıl? Bir vatandaş 40 yaşına, 50 yaşına kadar uğraşıp kazandığı mülkün bir anda, bir istimlâk kararıyle elinden çıkacağını ve elinden çıkan bu mülkü, ömrünü harcayarak, kazancını biriktirerek elde edebildiği mülkü, istimlâk edildiği halde, bunu kaşıkla toplayıp kepçeyle dağıtma gibi, halkımızın dilindeki bu söze uygun bir mânada kepçeyle dağıtacak; yani istimlâk edilecek ve bedelini ancak 20 yılda peyderpey alma imkânını bulacak. 50 yıl dişinden, tırnağından artırdığı parayı bir mülke yatıracark; burası benim mülkümdür, çoluğumun, çocuğumun garantisi burasıdır diyecek, yatıracak; sonra haklı bir sebebolacak, Devlet vatandaş hakkının bir devre içinde kısıtlanmasını veya bir sebeple onun üstüne çıkmasını bilmelidir, ama vatandaş hakkını ihlâl etmemek şartıyle. Peşin ödese bu emeğini, bir başka şekilde değerlendirecek. 50 yıl ömrünü verdiği mülkünün değerini, peşin olarak eline verirseniz veya başka bir iş görme gücü olan miktarı eline verirseniz vatandaş bir başka sahada bu parasını değerlendirecektir. Halbuki şimdi, faraza 5 milyonluk bir mülkünü istimlâk ederseniz, ancak 100 binini bir yılda vereceksiniz, bundan sonraki miktarlarını da her yıl yüzer bin olarak ödeyeceksiniz. O zaman vatandaş 5 milyon değerindeki iş görme gücüne sahip parasını bir başka iş yerinde, bir başka çalışma sahasında değerlendiremeyecek, ancak her yıl 100 bin lira ödenmek suretiyle bir nevi cep harçlığı yapacak. Yine bizim dilimizle bu paranın da beti berekti kalmayacaktır.

Kaldıki, vergi değeri 5 yılda bir değişecek; beyanname ile. Beyanname 5 yılda bir verilecek. Siyası istikrarı olmayan cemiyetlerde, hele olağanüstü şartların cari olduğu devrelerde bu değer artışlarının nasıl bir seyir takibettiği yüksek malûmlarınızdır. Bu artışlar hızla yükselmekte, vatandaşın beyan ettiği değer 2 yıl sonra, bir ihtimal 2 misli, 3 misli artmaktadır. 5 nci yılın sonunda vatandaşın günahı olmadan, sırf Hükümet yöneticilerinin, Devletin sevk ve idarecilerinin hatası yüzünden artan fiyatların değeri değiştirmesi sebebiyle, vatandaşın mülküne koymuş olduğu değer 5 yıl önce normal bir değerde, 5 yıl sonra Hükümetin takındığı ekonomik politika sebebiyle artmış da vatandaşın beyanı sabit kalmışsa bu aradaki farkın vatandaş günahı olmadan vatandaşın sırtına yüklenmiş bir külfet olacağını kabul etmek mecburiyetindeyiz. Bunun aksine bir dü-

şüncenin ne derece doğru olacağı münakaşa konusudur, itibar görmemesi lâzım gelir. İşte burada vatandaşın tahmin gücüne dayalı bir rejim getirmekteyiz. Devlet hukukunda tahmin gücüne dayalı bir rejimin uzun ömürlü olacağına inanmak nafiledir.

Muhterem arkadaşlar, yine değerli Adalet Partisi Grubu sözcüsünün beyanlarına paralel olarak sayın parti başkanları da, «20 yıla kadar sözü bir katiyet taşımıyor. Bu 20 yıla kadar olan devre 10 yıl olabilir, 5 yıl olabilir. Biz nasıl olsa bunu tanzim etme imkânına sahibiz.» diye buyurmuşlardı. İşte gün gelmiş, zaman çatmıştır; kanun huzurunuzdadır. Tasarı 20 yılı tanzim etmiştir. Şimdi kulislerde biz bu kanunu çıkaramayacağız diyen arkadaşlarıma söylüyorum; endişe etmeyin, bu kanunu çıkarmayacağız diyen arkadaşlarımız lütfedip samimiyetlerini ortaya koysunlar. Tasarı ortadadır, tasarı 20 yılı tanzim etmiştir. Endişe etmeyiniz biz bu kanunu çıkarmayacağız diyen arkadaşların biraz sonra bu kürsüden biz bu kanunun bu hükümlerine karşıyız demelerini özellikle bekleyeceğim. Aksi halde nasıl olsa unutuluyor, bugün böyle, yarın başka türlü söylerim; vatandaş hâfızası her şeyi unutuyor, çok şey unuttu, bunu da unutur gibi bir yargıdan hareket edilirse, vatandaşın bir şey unutmadığını, vatandaşın ancak zaman içinde bâzı şeyleri değerlendireceğini ifade edelim ve bu sese kulak veren insanların, vicdanların her zaman karşınıza çıkarak sözünüzde durun ikazını yapacağını da ifade ederek sözlerimi bağlıyor, Yüce Heyetinize bu getirilen tasarının âdil olmadığını grubumuzun görüşü olarak ifade ediyor, saygılar sunuyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Orhan Vural, buyurun.

CHP GRUBU ADINA ORHAN VURAL (Ordu) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; 6830 sayılı İstimlâk Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler ilâvesi hakkında kanun tasarısını tetkik ettik. Gönül isterdi ki, Hükümet tarafından, 6830 sayılı İstimlâk Kanununda gerçekten değiştirilmesi ve ilâve edilmesi icabeden birçok maddeler vardı, bunlar getirilsin. Bu maddelere dokunulmaksızın sadece birkaç madde üzerinde değişiklik ve ilâvelerin getirilmesi, bugünkü mevcut ortamdaki keşmekeşliği ve birtakım yağmaları önleyecek durumda değildir.

Önce bir hususu belirtmek isterim. Anayasanın 38 nci maddesi 20 . 9 . 1971 tarihinde değiştirilmiş ve mer'iyete girmiştir. O tarihten bu yana tatbikatta birtakım davalar açılmış; birtakım kamulaştırmalar yapılmış ve bu nedenle de birtakım davalar açılmıştır. Bir kısmı kesinleşmiş ve bâzıları da halen derdesttir. Son, günün aktüel haberlerinden birisi «Keban Yağması» cümlenizin malûmudur. Açılan bedel tezyidi davalarında yapılan yolsuzluklar hepinizce bilinmektedir. Hal böyle iken Hükümetin sadece birkaç madde üzerinde yapılan değişiklikle (ve o da maddelere sıra geldiği zaman tenkit edeceğimiz ve bâzı önerilerde bulunacağımız) bu kanun, neşri tarihinden itibaren mer'iyete girecektir.

Anayasanın 38 nci maddesi yeni 3 esas getirmiştir:

Birincisi; kamulaştırma amaçlarının sınırları genişletilmiş,

İkincisi; süre değişmiş,

Üçüncüsü; bedel tamamen başka türlü istinat ettirilmiştir.

Hal böyle olunca Anayasanın 38 nci maddesi 20 . 9 . 1971 tarihinden itibaren bir taraftan mer'i olacak, bir taraftan da Anayasaya aykırı birtakım işlemler yapılacak; fakat getirilen tasarı Anayasaya aykırı bulunan kanunun meydana getirmiş olduğu birtakım aksaklıkları ortadan kaldırmayacak.

Burada üzerinde hassasiyetle durulması icabeden konu şudur: Geçici 3 ncü madde ile; «Bu kanunun yürürlüğe girmesinden evvel verilmiş olan, kamu yararı ve kamulaştırma kararları geçerlidir. Ancak, henüz idarece kamulaştırma işlemleri tekemmül ettirilerek 13 ncü madde uyarınca tebligat yapılmamış olan işlerde, kıymet takdiri işlemleri ile sonraki işlemler bu kanun hükümleri dairesinde yapılır» deniyor.

Burada bu kanunun yarın yürürlüğe girdiği tarih ile, 20 . 9 . 1971 tarihi arasında bir boşluk vardır, bu boşluğun doldurulması icabeder. Bu boşluğun doldurulması - başında da söylemiş olduğumuz gibi - tebligatlar yapılamamıştır; fakat 6830 sayılı Kanunun tebligata ilişkin maddelerini değiştiren yeni bir tasarı getirilmemiştir. Tatbikatta tebligatlar 5 - 6 sene sonra gibi

çok uzun müddetler geçtikten sonra yapılmaktadır. Halbuki mevcut ve mer'i olan İstimlâk Kanunumuzda vatandaşa tebligat yapıldığı tarihten itibaren dava hakkı doğuyor ve dava açtığı tarihte takdir olunacak bedel ne ise, bedel tezyidi davalarına esas bu oluyor. Halbuki oraya 5 - 6 sene evvel idare fiilî kamulaştırma, elkoyma nedeniyle birtakım altyapı tesisleri, birtakım tesisler koymuştur; bu yüzden gayrimenkulün değeri gerçekten kamulaştırmayı yapan idarenin yapmış olduğu birtakım tesisler yüzünden artmıştır. Kanundaki birtakım noksanlıklar ve açıklıklar ve tatbikatta maalesef kamulaştırma yapan kurumların yolsuz, haksız ve usulsüz yere zamanında tebligatları yapmaması nedeniyle Hazine milyonlarca, hattâ ve hattâ - size astronomik gibi gelebilir - milyarlarca lira zarara ducar olmaktadır.

Biraz evvel Keban yağmasından söz ettim. Bunun, en açık, en seçik bir örneğidir. Keban yağmasında gerçek budur. Tebligatlar...

HAYRETTİN HANAĞASI (Elâzığ) — Yağma yok, yağma yok.

ORHAN VURAL (Devamla) — Yağmanın olup olmadığını kamuoyu bütün gerçekleriyle biliyor.

BAŞKAN — Efendim müdahale etmeyiniz.

Sayın Vural'a göre yağma var, size göre yok. Yerinde oturan üye ile konuşan üyenin aynı fikirde olması şart değil ki. Müdahale etmeyiniz.

HAYRETTİN HANAĞASI (Elâzığ) — Daha mahkemede, tahkikat safhasında.

ORHAN VURAL (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, Keban'a gitmeye ne hacet?.. Ben daha açık bir misal vereyim. Ankara'nın hemen yanında Solfasol denilen bir mevki vardır, hepiniz bilirsiniz. Solfasol'daki yağmaları buraya getirmek icabederse - ki, mutlaka gelecektir - Solfasol'da 15 - 20 liraya değeri biçilen gayrimenkuller, kamulaştırmayı yapan kurumun usulsüz, haksız ve tebligatı zamanında yapmaması gibi birtakım nedenlerle metrekaresi için Devletten 80 ilâ 100 lira alındığını açıkça göreceklerdir. Bunu, «Yağma yoktur» diyen arkadaşlarıma örnek vermek için söyledim.

BAŞKAN — Efendim, mahkeme kararına bağlanmışsa...

ORHAN VURAL (Devamla) — Hayır efendim. Burada mahkeme kararlarını tenkit etmiyorum. Ben sadece mahkeme kararlarını bir emsal olarak gösteriyorum.

BAŞKAN — Anlıyorum da... Bir mahkeme kararına istinaden ödenen parayı...

ORHAN VURAL (Devamla) — Herhangi bir şekil ve suretle Anayasanın 132 nci maddesine riayet ediyorum; mahkemenin vermiş olduğu kararlar üzerinde herhangi bir şekilde beyanda bulunmuyorum. Sadece yüce mahkemelerin vermiş oldukları kararları örnek gösteriyorum.

BAŞKAN — Sayın Vural, bulunmadınız da; iltibasa mahal vermesin diye söylüyorum.

ORHAN VURAL (Devamla) — Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Başında söyledik ki, bu tasarı noksandır. Bu tasarı noksan getirilmiştir; birtakım maddelerinin de değiştirilmesi lâzımdı. Örnek mi istiyorsunuz?.. 13 ncü maddeyi ele alalım. 13 ncü maddede aynen şöyle denmektedir: «İstimlâki kararlaştırılan yerlerin tapu ve tapu kaydı yoksa vergi kayıtları ile ve ayrıca haricen yapılacak tahkikatla tespit edilen mal sahibi, zilyed ve diğer alâkalılardan ikametgâhı tespit edilmiş olanlara istimlâk olunacak gayrimenkulün...» diye devam ediyor.

Burada «... diğer alâkalılardan» kelimesinin tatbikatta büyük aksaklıklar yarattığı, hattâ ve hattâ Hazineye bu yönden de milyonlarca lira zarar verdiği bir gerçektir. «Diğer alâkalılar» tâbiri muğlaktır. Tatbikatta güçlük çekilmektedir. Bunu örnek olarak verdim. Şöyle ki; bir gayrimenkul idare tarafından istimlâk edilir, bedeli yatırılır, hattâ ve hattâ o gayrimenkul sahibi bedeli az görür bedel tezyidi davası açar, o hüküm derecattan geçer kesinleşir, Hazineden o yerinin ve yerinin üzerindeki bütün mütemmim cüzlerinin parasını takır takır aldıktan sonra birisi çıkar - bu gayrimenkulün üzerinde bir gecekondusu vardır veya herhangi bir binası vardır - bir dava açar; «Efendim, ben alâkalıyım bana tebligat yapılmamıştır, benim binamın değeri 50 bindir, 60 bindir» der; haddizatında o para ödendiği halde bu kanunun bu maddesindeki aksaklık yüzünden, açıklık yüzünden Hazine bir yere iki kere para ödemek zorunda kalır ve kalmıştır. Bu, örnekleriyle sabittir.

Şimdi Hazinenin milyonlarca ve milyarlarca lira zararını bir taraftan hem kabul ederiz

6830 sayılı Kanundaki aksaklıklar yüzünden; ama Hükümet elimizde 3 - 5 tane maddenin değiştirilmesi veya birkaç maddenin ilâvesiyle gelir. Bunlar daha derli - toplu, daha mükemmel bir şekilde iyice araştırılıp tetkik ettirildikten sonra getirilseydi herhalde Hazinenin milyonlarca ve milyarlarca lira zararı önlenmiş olacaktı.

Anayasanın 38 nci maddesindeki esasa uyumluluk temin etmek için getirilmiş bu kanun tasarısı; ama gaye sadece bu değil. Bu memlekette Hazine arsalarının yağması ve bu memlekette bedel tezyidi suretiyle açılmış olan davalarla Hazine parasının yağması vardır. O halde bunları Hükümet açıkça gördüğü halde, bildiği halde, her gün yazılıp söylendiği halde neden bunun tedbirini almaz, niçin bu gerekli tedbirleri alarak buraya daha geniş bir şekilde hazırlanmış bir kanun tasarısını getirmez?..

Yine ayrıca; hepiniz bilirsiniz, 122 sayılı Kanunla değişen yine 6830 sayılı Kanunun bir maddesi vardır, orada da sevgili arkadaşlarım, madde geliyor, bakıyorsunuz, kamulaştırma şartlarıyla ilgili olan bir madde değiştirilmiş ama yine ayrıca kamulaştırma şartları değiştirilmiş, ama bu kamulaştırmayı yapan birtakım - 6830 sayılı Kanunla kabul edilmiş - müessese var, teşekkül eden komisyonların tarzı teşekkülü var. Bu komisyonların ne şekilde teşekkül ettiği, tatbikatta tenkit edildiği ve birtakım suiistimallere yol açıldığı, haklarında birtakım dedikodular, şaibeler çıktığı yine bu memlekette bir gerçekken, maalesef yine yakın Hükümet bu konuda da bize bir değişiklik tasarısı getirmemiştir.

Sözlerimi sonuç olarak şu şekilde bağlamak isterim. Maddeler geldiği zaman değişiklik önergeleri verilecektir. Yalnız, konuşmamın başında da söylemiş olduğum gibi, çok acele, sadece ve sadece Anayasanın 38 nci maddesine bir uyumluluk temin etmek için alelacele hazırlanmış bir kanun tasarısı.

Gönül isterdi ki, 6830 sayılı Kanunun tatbikattaki aksaklıkları teker teker tespit edilsin ve Yüce Meclisin huzuruna getirilsin, biran evvel de bu Hazinenin düçar olmuş olduğu milyarlarca lira önlensin, bunun tedbirleri alınsın.

Sözlerimi burada bitirirken Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına hepinize saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Adalet Partisi Grubu adına Sayın Orhan Cemal Fersoy, buyurun efendim.

ADALET PARTİSİ GRUBU ADINA ORHAN CEMAL FERSOY (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Anayasanın 38 nci maddesine intibak ettirilmek üzere İstimlâk Kanununda değişikliği derpiş eden tasarı önümüzdedir. Yalnız, usulü müzakerede bâzı hukukî emrivakilerle karşılaşılmaktadır. Verilen bir takrir üzerine, bir usulü emrivaki halinde çok ehemmiyetli olan bu kanun tasarısı yüksek huzurlarımızda müzakere konusu haline geldi.

Bendeniz de grubum tarafından bu konu ile görevlendirilmiş değildim, sözcümüz filhal yüksek huzurlarımızda bulunmuyor; fakat, istimlâk hukukuna mümaresemin olması nedeniyle süratle tasarıyı inceledim, değerli arkadaşlarımı da dinledim. Tabiatıyle sayın Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsünün mülkiyet anlayışı, kamulaştırma hukukundaki anlayışıyle bizim mutabık olmamız mümkün değildir.

Biz, Anayasanın gösterdiği çerçeve içerisinde mülke saygılı, tapuyu en geçerli belge, vesika sayan ve kişinin edindiği mülkü dokunulmaz sayan, bu dokunulmazlığı sadece kamu hukukunun zorladığı hallerde ve ihtiyaçlarda kabule şayan bulan bir felsefenin sahibiyiz.

O itibarla, senelerce devam ettirilen yağma edebiyatı vesaire ile de hiç bir halde mutabık olmadığımızı bu vesileyle belirtmek isteriz.

«Keban yağması» diye ortaya atılan, polemiği yapılan hususun gerçek yönünü bilmek ve anlamak lâzımdır. Mülk sahibi olan insanların, mülkleri ne suretle kamulaştırılırsa kamulaştırılsın Anayasaya göre değeri pahası ödenmedikçe kamulaştırma hukuken meşru, geçerli ve vatandaş hakkını koruyan nitelikte sayılmaz.

Koparılan kıyametler muvacehesinde sayın arkadaşlarımız ihtiyarî zahmet etmek suretiyle ödenen kamulaştırma bedellerinin ne kadar olduğunu, tezyidi bedel davalarıyle ne kadar artırmalar yapıldığını tespit etmiş olsalar idi, burada «Milyarlarca liralık suiistimal vardır» diye herhangi bir konuşmanın sahibi olmazlardı.

ORHAN VURAL (Ordu) — 1 250 000 000 lira.

ORHAN CEMAL FERSOY (Devamla) — Sayın arkadaşlarım, yarım milyar lira da olabilir. Vatandaşın mülkünü kamulaştırdığınız takdirde değeri pahasını ödemezseniz, değeri pahasını ödememe yolunu açmak isterseniz biz mütemadiyen karşınızda olacağız, bunu biliniz.

ORHAN VURAL (Ordu) — Öyle bir iddiamız yok.

ORHAN CEMAL FERSOY (Devamla) — Hem bir taraftan yargı organının istiklâlinden bahsedersiniz, bağımsızlığından bahsedersiniz, diğer taraftan da yargı organını türlü yollardan denetime tabi tutmak suretiyle hükmü hâkimin karşısına, tapuyu delmek istediğiniz gibi mahkeme ilâmlarını da işinize gelmediği zaman delme yoluna gidersiniz. Böyle yol açılmaz arkadaşlar.

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — Dosyalarda hırsızlık mahsulü bilirkişi raporları var, yeter bu milletin soyulduğu.

ORHAN CEMAL FERSOY (Devamla) — İlâmlar makbul ve muteberdir.

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — Hiç alâkası yok.

BAŞKAN — Sayın Fersoy, mahkeme kararları üzerindeki müzakerelerle ilgili Anayasa hükmü vardır. Anayasa hükmü Başkanlığın da malûmudur ve titizlikle bu hususa dikkat edilmiştir,, riayet edilmiştir ve Anayasanın emrettiği sınırların dışında hiçbir sözcü arkadaşımızın buradan beyanı olmamıştır..

Devam buyurun.

ORHAN CEMAL FERSOY (Devamla) — Ben de bunu savunuyorum zaten. Aşağıdan sataşmalara, yukarıdan..

BAŞKAN — Sataşmalar hariç efendim, eğer siz sataşmaları konu yapacaksanız, o vakit konuyu görüşemeyiz.

ORHAN CEMAL FERSOY (Devamla) — Peki efendim, emredersiniz.

BAŞKAN — Estafurullah, buyurunuz.

ORHAN CEMAL FERSOY (Devamla) — Şimdi Sayın Cinisli arkadaşım da büyük bir acelecilik içerisinde, bir mecelle kaidesini hatırlatayım kendilerine, «Sâkit'e söz isnad olunmaz.» Adalet Partisi namına yerimizde susuyorduk, yani daha konuşmamıştık, konuşmadığımız halde, konuşmayan kişiye şunu söylemiştir denilmez.

Bilâhare geçmişte söylediğimiz, Anayasanın 38 nci maddesinin müzakeresi sırasında yaptığımız taahhüt ve beyanlardan rücu edecek bir karekter sahibi olduğumuzu nereden çıkardılar, onu anlayamadım.

Şayet şu şöyle olursa, şayet bu da böyle olursa, efendim, onların karşısına çıkacağız. Karşımıza çıkmayın o zaman, yanımızda olun. Size söylüyorum, bu tasarının incelediğimiz maddeleriyle büyük değişikliklere tabi tutulması gerektiği kanaatindedir Adalet Partisi, geçmişte Anayasanın 38 nci maddesinin müzakeresi sırasında partisi adına yapılan sözlerin sahibidir.

O itibarladır ki, sayın Komisyondan grubumuz adına bir ricamız ve talebimiz vardır. Tasarı ehemmiyetine binaen bir çok tadil tekliflerine mâruz kalacak nitelikte görülmektedir.

Bu itibarla teknik müzakerelerinin Heyeti Umumiyelerde güçlüğünü nazarı itibara almak suretiyle tasarıya yakından mukayyet olmasını bütün arkadaşlarımızın temînen, sayın Komisyondan tümüyle metni Komisyona alınmasını ve Anayasaya ilişkisi olması itibariyle ve Anayasanın 38 nci maddesinin surati tatbikiyesini ilgilendiren hükümleri de muhtevi bulunması nedeniyle, bir defa da tasarının Anayasa Komisyonundan geçmesinin gerektiği kanaatinin sahibi olduğumuzu arz eder, Yüce Meclise saygılarımızı sunarız.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, bir yeterlik önergesi ve bunun yanı sıra da bir başka önerge gelmiş bulunmaktadır.

HAYRETTİN HANAĞASI (Elâzığ) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Aleyhinde Sayın Hanağası söz istemişlerdir.

6 sayın üye görüşmüş bulunuyor.

Yeterlik önergesini okutuyorum efendim.

Yüksek Başkanlığa

İstimlâk kanunu tasarısının tümü üzerinde yeterince görüşme yapılmıştır, yeterliğin oya sunulmasını arz ve teklif ederim.

Kars
Musa Doğan

BAŞKAN — Bir başka önerge vardır, onu okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Tümü üzerinde görüşmekte olduğumuz İstimlâk Kanununun bâzı maddelerinde değişiklik yapılması hususundaki tasarının daha mükemmel ve Anayasa maddelerine ve ruhuna daha uygun şekilde hazırlanabilmesi için Komisyona iadesini arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

İstanbul
Mustafa Fevzi Güngör

BAŞKAN — Yeterlik aleyhinde Sayın Hanağası, buyurun.

HAYRETTİN HANAĞASI (Elâzığ) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım; yeterlik aleyhinde uzun boylu konuşacak değilim. Konu cidden hassas ve kanayan bir yara halinde. Bunun müşahhas örneği, bizzat benim seçim bölgem olan Elâzığ ve Keban'dır. Lütfen yeterlik önergesine itibar etmeyiniz. Bu konu hemen geçiştirilecek bir konu değildir, enine, boyuna tartışılması gereklidir. Hattâ ve hattâ samimî bir görüşle istismar konusu da değildir.

Nice vatandaş, meyus, mahzun, bikes bir durumdadır. Bu itibarla bunun Komisyona havalesi mevzuu herhalde daha yararlı olacaktır. Ama bu Yüksek Heyetin kararına iktiran edecek ve neticesi o şekilde tecelli edecektir. Lütfen yeterlik önergesine itibar etmeyiniz; çünkü, biz de yeri gelecek, yağma edilmediği hususunda belki görüşlerimizi söyleyeceğiz. Yağma başka bir mevzudur, kanunun tatbikatının aksaklığı başka bir mevzudur. Kanundaki bâzı yetkili ve sorumlu kişilerin ihmalleri ayrı bir konudur. Fakat bunu yağma adı altında bir bölgeyi bir kitleyi, hatta birtakım haksızlığa uğramış vatandaşı yağmacılarla ortak kılmak, hiçbir vakit insafla kabili telif değildir.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Mustafa Güngör tarafından verilen ve biraz önce okunan önergenin kanaatimce yeterlik önergesinden önce işleme konması gerekmektedir. Bu önerge kabul edilip, tasarı Komisyona iade edildiği takdirde tasarının tümü üzerindeki konuşmaları şimdiden kısıtlamış duruma düşmemeliyiz.

Ancak Sayın Mustafa Fevzi Güngör, bu öneriniz çok gayrimuayyendir. Takdir edersiniz ki tasarı Komisyona gelmiş, Anayasaya göre kuvvetleri oranında teşekkül etmiş olan komisyonlarda müzakere edilmiş, konuşulmuş. Komisyondan neyi istiyorsunuz; bir daha incelensin diye komisyona iade çok gayrimuayyen bir talep olur. Genel Kurulun, Komisyon çalışmalarına ışık tutması bakımından, isteklerini belirtmesi bakımından buna bir vuzuh verilmesi gerektiği kanaatini taşıyorum.

Bu itibarla önergenizi daha müşahhas hale getirmeniz mümkün mü?

MUSTAFA FEVZİ GÜNGÖR (İstanbul) — Hayhay efendim, olur. Meclisteki görüşmelerin ışığı altında görülüyor ki Anayasa Komisyonunda görüşülmesi ve 38 nci maddeye daha uygun hale getirilmesi için arkadaşlar bir çok önergeler verecekler...

BAŞKAN — O halde onu o şekilde tanzim ederek lütfediniz.

Buuyurun Sayın Komisyon..

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA SALİH AYGÜN (Amasya) — Efendim, Umumî Heyetteki müzakerelerin ışığı altında kanun teklifini tekrar görüşmek üzere geri alıyoruz.

BAŞKAN — Bu arada arkadaşımızın vereceği önergede tasarının Anayasa Komisyonundan geçirilmesi arzusu tebellür etmiştir, bu isteği de takabbül eder misiniz?

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA SALİH AYGÜN (Amasya) — Ediyoruz efendim.

BAŞKAN — Efendim, komisyon tasarının Anayasa Komisyonundan geçirilmesi ve bu birleşimde gruplar sözcülerimizin yaptığı tenkitler açısından konuyu yeniden tezekkür etmek üzere tasarının Komisyona iadesini istemektedir. Bu hususu oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir ve tasarı Komisyona geri verilmiştir.

3. — Memur Yardımlaşma Kurumu kanun tasarısı ve Ankara Milletvekili A. Sakıp Hiçerimez ve 58 arkadaşının, Türkiye belediyeler, il özel idareleri, İktisadî Devlet kuruluşları ve Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu (MEYAK) kanunu teklifi ve Adalet, Millî Eğitim, İçişleri

Sanayi ve Teknoloji, Ticaret, Maliye ve Plân komisyonlarından 3'er üye seçilerek kurulan 67 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/582, 2/591) (S. Sayısı : 663) (1)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, gündemimiz gereğince MEYAK tasarısı üzerindeki müzakerelere geçmemiz iktiza etmektedir.

Komisyon ilgilisi olarak Sayın Sakıp Hiçerimez arkadaşımız bulunmaktadırlar. Komisyon Başkanı Sayın Uğrasızoğlu şu anda yoklar. Yalnız Sayın Hiçerimez burada, ancak siz (söz hakkım mahfuzdur) demişsiniz. Bu söz hakkınızın mahfuziyeti tasarıya olan muhalefetinizi mi tazammun etmektedir?

A. SAKIP HİÇERİMEZ (Ankara) — Bir zuhuldür efendim. «Söz hakkım mahfuzdur» u bu ifademle geri almış bulunuyorum.

BAŞKAN — Zühuldür, geri aldım, diyorsunuz. Sayın Hükümet temsilcisi buradalar.

Önerge vardır, okutuyorum efendim.

Millet Meclisi Başkanlığına

Gündemin birinci görüşülmesi yapılacak işler bölümünde yer alan 663 sıra sayılı Memur Yardımlaşma Kurumu (MEYAK) kanun tasarısının 1327 sayılı Kanunun âmir hükmü gereği ve ayrıca gecikmeden dolayı kurum fonlarının âtıl kalması, başlangıç açığının büyümesi nedenleriyle ivedilikle ve sair işlere takdimen öncelikle görüşülmesini arz ve teklif ederim. Saygılarımla.

67 Numaralı Geçici
Komisyon Başkanı
Uşak
Fahri Uğrasızoğlu

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, okunan önerge gereğince Memur Yardımlaşma Kurumu kanun tasarısının ivedilikle görüşülmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Aynı önerge gereğince bahis konusu tasarının bütün işlere takdimen ve öncelikle görüşülmesi isteğini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Hükümet, Maliye Bakanı adına müsteşar yardımcısı Sayın Tayyar Emre tarafından temsil edilecektir, gerekli yetki belgesi Başkanlığa verilmiştir. Komisyon teşkil edilmiştir.

---

(1) 663 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

Komisyon raporunun okunması hususunda herhangi bir istek vâki olmamıştır, okunmayacaktır.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI FAHRİ UĞRASIZOĞLU (Uşak) — Sayın Başkanım Komisyon Başkanı olarak bir genel sunuş konuşması yapmak istiyorum, müzakereleri kolaylaştırmak bakımından.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI FAHRİ UĞRASIZOĞLU (Uşak) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Bugün Memur Yardımlaşma Kurumu kanun tasarısının müzakeresine başlamış bulunuyoruz.

Tasarı, Yüksek Heyetiniz tarafından kurulan geçici komisyonda, Sayın Sakıp Hiçerimez arkadaşımızın ve arkadaşlarının da hazırladıkları bu konudaki teklifleri ile birleştirilerek, 6 Mart 1972 tarihinde incelenmeye ve müzakereye başlanmış, sürekli bir çalışma ile 11 Nisan 1972 tarihinde bitirilmiştir. 35 gün süren müzakereler esnasında çeşitli parti gruplarına mensup değerli komisyon üyesi arkadaşlarımız tasarının daha mükemmel bir hale getirilmesi için büyük gayret sarf etmişler ve cidden saygı değer katkılarda bulunmuşlardır.

54 esas ve 12 geçici maddeden ibaret olan Hükümet tasarısı üzerinde komisyonda esas maddelerden 23'ü ve geçici maddelerden 4'ü değiştirilerek metin kurum ve Devlet memuru lehine daha da iyileştirilmiştir.

Geçici komisyonda görevli bulunan 20 üye arkadaşımızdan birkaç sayın arkadaşımız söz hakkını mahfuz tutmakla beraber, tasarıya muhalif bulunan arkadaşlarımız çıkmamıştır. Bu hususu Komisyon başkanı olarak şükranla anmak isterim. Bu noktaya temas etmekten maksadım, huzurunuza gelen tasarı metninin ve maddelerinin değerli katkılarınızla birlikte tasvibinize mazhar olacağı hakkındaki inancımızı belirtmek içindir.

Sayın üyeler, MEYAK kanununun Türk memuruna neler kazandırmak istediğini anahatlarıyle açıklamak suretiyle bir kısım tereddütleri ortadan kaldırarak müzakereleri kolaylaştıracağına inanıyorum.

Malûm olduğu üzere Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değiştirilen 190 ncı maddesinde Devlet memurlarının ek sosyal

sigorta, mesken, dinlenme kampları, memur pazarları ve diğer sosyal ihtiyaçlarını karşılamak, tasarruflarını yurt kalkınmasına ve dolayısıyle kendilerine ve ailelerine yararlı olacak verimli sahalarda değerlendirmek maksadıyle Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu kurulması öngörülerek, ordu mensupları hariç bütün Devlet memurlarını kapsamına alacağı belirtilmiştir.

Söz konusu kanun maddesi gereğince 1 Mart 1970 tarihinden beri memurların aylıklarından % 5'i kesilmek suretiyle T. C. Merkez Bankasında bloke edilmektedir. Bu miktar halen 1 milyar lirayı aşmış bulunmaktadır. Kanunun kabulünden sonra 800 bin memurun bu kurumun üyesi olacağı ve yıllık kesenek gelirlerinin 600 milyon lirayı aşacağı tahmin edilmektedir. Kesenceklerden temin edilecek, memur ve yurt yararına yatırımlara ayrılabilecek fonun yıllık gelirinin de 500 milyon liradan az olmayacağı hesabedilmiştir.

O halde MEYAK kurumu memurlarımızın ve dolayısıyle esnaf ve tüccarımızın daha yüksek bir hayat seviyesi ve yurt kalkınması için müessir dev bir teşkilât olacaktır.

Bilindiği üzere T. C. Emekli Sandığı memurları için çok değerli faydalar sağlamakla beraber tam ve mükemmel bir sosyal sigorta olmaktan henüz uzaktır. Bunun için personel rejimi düzenlenirken ek bir sosyal sigortaya ihtiyaç duyulmuştur. Esasen iyi bir personel rejiminin tahakkuku için sosyal güvenlik şarttır. Bu bakımdan Memur Yardımlaşma Kurumu personel reformunun tamamlayıcı bir unsuru olarak kabul edilmek gerekir. Devlet idaresinde iş ve verimliliğin artırılması, memurun geleceğini güvenlik altında görmesiyle çok yakından ilgilidir. Bunun içindir ki, kurumun sağlayacağı faydaları yalnız memur yönünden değil aynı zamanda piyasa ve Türk ekonomisinin gelişmesinde sağlayacağı faydalar yönünden de değerlendirmek lâzımdır.

Sosyal Sigortalar ve Ordu Yardımlaşma kurumlarının kendi mensuplarına ve sonra da bütün Türk toplumuna sağlamakta oldukları çok yönlü faydalar meydandadır. Bağ - Kur için de aynı şeyler düşünülebilir. Başta zikredilen ilk iki kurumun tecrübelerinden de istifade edilmek suretiyle hazırlanan MEYAK tasarısının kanunlaştıktan sonra çok daha iyi sonuçlar vereceğine inanıyoruz. Bu vesile ile büyük çiftçi kitlesini içine alacak olan sosyal sigorta sisteminin de biran önce yüksek huzurlarınıza getirilmesi halisane dileğimizdir.

Sayın milletvekilleri, kurum, işleyiş ve devamlı gelişme garantisi bakımından Maliye Bakanlığına bağlı olmakla beraber malî ve idarî bakımdan özerk ve tüzel kişiliğe sahip bir müessese olarak düşünülmüştür. T. C. Emekli Sandığının iştirakçisi olan ordu mensupları hariç her memur MEYAK'ın üyesi olacaktır. 30 ve daha fazla hizmet yılı olan memurların üyeliği ihtiyari bırakılmış ise de bu rakamın 25 olarak kabulünün daha çok uygunluk yaratacağı sonucuna varmış bulunuyoruz. Zira tasarı son yıllarına gelmiş bulunanlardan ziyade, hizmet yılı daha az olanlar için fazla avantajlar temin etmektedir. Böylece birtakım şikâyetlerin de önleneceği kanaatini taşıyoruz. Komisyonda yapılan bâzı değişikliklerle özellikle MEYAK Genel Kurulunun ve yönetim kurulunun teşekkül tarzları ve çalışma şekillerinde demokratik esaslara daha çok ağırlık verildiği dikkatinizden kaçmayacaktır. Keza kurumun normal çalışma düzeni içinde her türlü kararları hür iradesiyle ve rahatça alabilmesi için maddelerin tedvininde gerekli itina gösterilmiş bulunulmaktadır.

Memur Yardımlaşma Kurumu, üyeleri için sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve gelir gayeli yatırımlar yapmakla görevlendirilmiştir. Emeklilik, malûliyet ve ölüm yardımları sosyal yardımları teşkil etmekte, memuru mesken sahibi yapmak amacıyle uzun vâdeli ve düşük faizli krediler açmak bizzat mesken yapıp üyelerine uygun şartlarla satmak, dinlenme kampları ve memur pazarları kurmak, öğrenci yurtları ve çocuk yuvaları açmak gibi hususlar da MEYAK'ın sosyal hizmetlerini teşkil etmektedir. Kurum gelir gayeleri yatırımlarını gerçekleştirebilmek için de her nevi şirketler kurmaya, her nevi karşılıklı veya karşılıksız istikrazlarda bulunmaya yetkili kılınmıştır.

Memuriyet hayatında kıdemi ilerlemiş olan üyelerin bu tasarının sağladığı bâzı haklardan yararlanabilmeleri için ayrıca 10 yıla kadar hizmet borçlanması taahhüdünde bulunabilmeleri de hükme bağlanmıştır. Tasarıya göre

emeklilik yardımından yararlanabilmek için, üyelik süresinin en az 10 yıl olması ve Emekli Sandığı Kanunu hükümleri uyarınca memurun malûliyetten başka sebeplerle emekliye ayrılmış olması veya emekliye sevk edilmiş bulunması şarttır.

Buna göre memuriyete yeni giren ve 30 yıl normal Devlet hizmetinde bulunmuş olan ilkokul mezunu bir memur bu 30 yıllık hizmeti sonunda 31 359 lira emeklilik yardımı veya aynı miktarda ölüm ve malûliyet yardımı alacaktır. Bu miktar aynı şartlarla ortaokul mezunları için 40 982 lira, lise ve dengi okul mezunları için 55 403 lira, yüksek okul mezunları için 207 719 lira olacaktır. Öğrenim seviyeleri arasında görülen bu farklar memur tarafından 30 yıl zarfında ödenen keseneklerin farklı olmasından ileri gelmektedir.

Açıklamamızdan anlaşılacağı üzere malûliyet ve ölüm yardımları memuriyetteki kıdem esas alınmak şartıyle emeklilik yardımı kadar olacak, fakat her halükârda ölüm ve malûliyet yardımları, yardımların hak edildiği tarihteki 1 nci derece ve 1 nci kademe Devlet memuru brüt aylıklarının iki katından daha az olmayacaktır. Ölüm ve malûliyet yardımları 30 yıllık kıdem esasına göre ilkokul mezunları için 12 950 ilâ 29 172 lira, ortaokul mezunları için 12 950 ilâ 42 621 lira, lise ve dengi okul mezunları için 12 950 ilâ 49 832 lira ve yüksek okul mezunları için 12 950 ilâ 76 309 lira arasında değişmektedir.

Sayın üyeler, tasarının esprisi ve önemli kabul ettiğim noktalar üzerinde bâzı açıklamaları arz etmiş bulunuyorum. Gerektiğinde ilgili maddeler üzerinde izahatta bulunacağımız ve sırası geldikçe soruları da cevaplandıracağımız tabiîdir.

Değerli yardımlarınızla tasarının daha mükemmel hale getirileceği hususundaki inancımızı tekrar ederek bu kanunun aziz milletimize ve Türk memuruna hayırlı olması dileği ile Komisyon ve şahsım adına saygılarımı arz ederim.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, tasarı üzerinde söz almış olan sayın üyelerin isimlerini arz ediyorum: C. H. P. Grubu adına Sayın Durakoğlu. Şahısları adına Sayın İbrahim Öztürk, Sayın Akal, Sayın Avşargil, Sayın Gökçe, Sayın Akova ve Sayın Özdenoğlu'ndan ibarettir

Söz C. H. P. Grubu adına Sayın Durakoğlu'nundur. Buyurunuz efendim.

C. H. P. GRUBU ADINA AHMET DURAKOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, sayın milletvekili arkadaşlarım;

MEYAK Kurumu kanun tasarısı üzerinde C. H. P. Grubunun görüşlerini arz etmeye çalışacağım.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değiştirilen 190 ncı maddesine göre, Devlet memurlarının ek sigorta, konut, dinlenme kampları ve diğer ihtiyaçlarını, tasarruflarını yurt kalkınmasına yararlı olacak verimli alanlarda değerlendirmek için en geç 1 yıl içinde çıkarılacak özel bir kanunla Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumunun kurulması öngörülmüştür.

Yine aynı Kanunun aynı maddesinin 3 ncü fıkrası Devlet memurlarının Personel Kanununun 155 nci maddesinde tanımlanan aylık tutarının % 5'şinin bu Kurum için kesileceği hükmünü de getirmiştir. Kesintiye esas tutulacak aylık göstergenin katsayı ile çarpımı sonucunda çıkan tutardır. 31 . 7 . 1970 tarihinde yürürlüğe giren Kanunun 1 yıl içinde gerçekleşmesini gerekli gördüğü kuruma ait kanun tasarısını ancak 2 yıl 6 ay sonra görüşmekteyiz. Halbuki Memur Yardımlaşma Kurumunun biran önce kurulmasını, iyi bir personel rejiminin kapsamı içerisinde düşünürken, reformun bir unsuru olarak 1327 sayılı Kanunun gerekçesinde bunu zorunlu sayıyordu.

Ayrıca kurumun, gerek kamu personeli ve gerekse yurt ekonomisi yönünden olumlu katkılar ve sonuçlar yaratmaya kadir, etkili bir kuruluş olacağını ve büyük bir ihtiyacı karşılayacağını yine gerekçe ifade ediyordu.

Bizim görüşümüze göre bu tasarı aslında geç kalmış bir tasarıdır. Yüce Meclise sevk edilmesi bile Hükümetçe epeyce ihmal edilmiştir. Ama bu arada % 5'ler kamu personelinden kanun gereği de kesilmeye başlanmıştır. Ancak bir yıl sonra bu keseneklerden 500 milyon lira Devlet Yatırım Bankasına devredilmek suretiyle değerlendirilmeye başlanmıştır. Hiç şüphesiz söylenebilir ki bu meblâğın tasarruf tarzı geç de olsa isabetlidir. Ancak bu tasarı kanunlaştığı takdirde ilk fırsatta bu kuruluşun girişimlerinde

kullanılması olanağının, nemalariyle birlikte sağlanması zorunluğu da aşikârdır.

MEYAK kısa adiyle anılacak olan bu kurumun bütün memurlar için tam anlamiyle faydalı olması, nedir, ne değildir, muhtevasının bilinmesi bakımından evvelâ bu tasarı memurlara ne kazandırmaktadır? Bunun üzerinde kısaca mâruzatta bulunmak isterim.

Anayasamızın 48 nci maddesi aynen; «Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar, sosyal yardım teşkilâtı kurmak ve kurdurmak Devletin ödevlerindendir», der.

Anayasamızın 48 nci maddesinin ortaya koyduğu espri, sosyal güvenlik hakkının çağımızın insanı için vazgeçilmez bir hak niteliğinde bulunduğunu ifade etmektedir.

MEYAK, Emekli Sandığı iştirakçisi bulunan ve bütün kamu personelini içine alacak şekilde tanzim edilmiş ve bu mensularına da arz edeceğim olanakları sağlamayı hedef tutan hükümler getirmektedir. Memur Yardımlaşma Kurumu üç esas üzerinden mensuplarına bâzı yararlar sağlamayı hedef tutmakta, bunların başında sosyal yardımlar gelmektedir. Sosyal yardımlar, üyelere ölüm, mâlûliyet ve emeklilik yardımı getirmekte, bilâhara sosyal hizmetlerle memur pazarlarının açılmasını sağlamak, ipotek karşılığında 20 sene vâdeli kredi yardımı yapmak, kendilerinin veya kuracakları kooperatiflere ait arsalar üzerinde konut yapmak, borç para vermek, dinlenme kampları açmak, öğrenci yurtları açmak gibi, gerçekten imkânları mahdut olan memurlara yeni olanaklar ve sosyal hizmetler vaadeden bir kanun tasarısıdır.

Bu tasarı kanunlaştığı takdirde memurlar için ziyade imkânlar sağlaması, daha faydalı hale gelmiş olmasının da bâzı şartlarının bulunduğu aşikârdır. Esasında Memur Yardımlaşma Kurumunun biran önce kurulmasının bir zaruret olduğu, şimdiye kadar bu yolda yapılmış olan memurların teşebbüslerinden de anlaşılmaktadır. Nitekim bu tasarı çıkmadan önce de belli bâzı resmî daireler yardımlaşma sandıkları kurmuşlardır. Bunların bâzıları kanunî kuruluşlardır; bâzıları ise sosyal dayanışma zaruretinin ortaya çıkardığı anlaşmalı kuruluşlardır.

Bunlardan günümüzde gayet önemli sonuçlar meydan getirmiş olan PTT Biriktirme ve Yardım Sandığı, ki 4157 sayılı Kanunla kurulmuştur ve bir de Polis Yardım Sandığı vardır. Bunlar gerçekten bugün MEYAK'ın bütün memurlara tanıdığı hakları tanıyacak mahiyette ve iyi ellerde işletildiği zaman aynı sonucu verecek durumda ve fakat malî güç bakımından MEYAK'la mukayese kabul edilemeyecek bir durumda bulunması bakımından ve aslında lokalistik bir mahiyet taşıması, yalnız muayyen bir memur grubunu içine almış olması bakımından da genelliği bulunmayan, fakat mensuplarına iştirakleri nispetinde büyük yararlar sağlayan bâzı kuruluşlardır.

Bizim bu izahatımızdan sonra bilhassa üzerinde durmak istediğimiz husus personel rejimiyle ilgilidir.

Değerli arkadaşlarım, MEYAK'ın tam anlamiyle iştirakçisi olan mensuplarına yararlı olması personel rejimiyle irtibatı bakımından, Devlet Memurları Kanununun genel esprisi içinde yürürlüğüne bağlıdır. Daha açık bir ifade ile Personel Kanununun katsayı sisteminin işlemesi halinde, hem memur yönünden hem yurt ekonomisi ve kalkınması bakımından son derece yararlı olacaktır.

Toptan ve perakende eşya fiyatlarının devamlı artışına rağmen malî nedenlerle katsayının değişmemesi halinde giderek kuruma kesilecek % 5'ler memur için katlanılması güç, kanunen zorunlu bir tasarruf niteliğini kazanacaktır. Eğer Personel Kanununda katsayı, ekonomik konjonktürü yakından takibederek memuru piyasanın tazyikinden kurtarırsa, maaş artışlarından tasarrufa ayrılan paylar MEYAK yoluyle son derece yararlı sonuçlara vardırılacaktır.

Bu arada beyanlarımı sarahat kazandırmak bakımından bir hususa daha açıklık kazandırma zaruretini hissediyorum.

Arkadaşlarım, memurun vergi olarak, Emekli Sandığına kesenek olarak, MEYAK'a kesenek olarak kesilenler dışında eline geçen paranın miktarı kendisini müşkül durumda bırakmayacak bir geçim seviyesine eriştirmesi esası personel rejiminin getirdiği prensiptir. Geçim endeksleriyle maaş seviyelerini karşılaştırdığımız zaman memleketimizde şimdiye kadar geçim endeksine uyan bir maaş seviyesi tatbik edilmemiştir. Biz şimdi Eşel Mobil sisteminin

tam anlamıyle diyemeyeceğim, bir kısmıyle tatbik ettiğimiz Devlet Memurları Kanunundaki genel sistem ve espri bakımından durumu nazara alırsak, değişen hayat şartları, değişen fiyatlar, yükselen fiytlar karşısında 7 olan katsayısının da 7,5, 8, veya 9'a çıkması kanun gereği olarak mümkündür. Ancak biz daha önce bu sistemlerden gelmediğimiz ve başka personel sistemlerine sahibolduğumuz için, daha doğrusu personel sistemsizliğine sahibolduğumuz için, bizde sistem tatbik etmek zarureti, itiyadımızdan gelen bir zaaftır. Katsayılı yürütemediğimiz takdirde, bugün ortaya çıkan netice, bizi yarın için daha acı bir şekilde düşündürebilir. Kabul etmek lâzım ki, Personel Kanununun çıkışıyle memurun eline geçen maaş miktarı yüzde yüze yakın bir nispette artmış olmasına rağmen, aradan geçen ikibuçuk yıllık süre içerisinde memur hiç şüphesiz bugün «Keşke maaşım artmasaydı ve fakat elime geçen para ikibuçuk yıl önceki tedavül kabiliyetini, geçerliğini muhafa etseydi» hükmüne bugün varmıştır. Bu hükme, bu sonuca varılmamış olmasının, varılmaması gereğinin en iyi usulü, katsayı sisteminin devamlı yürürlükte olmasıdır. Yalnız kanunen yürürlükte olması değil, pekalâ yürüyebilmesidir, yani katsayının artmasının her zaman mümkün hale gelebilmesidir. Ama, bizde malî nedenler, birçok zaruretleri tamamıyle ortadan kaldırmış olacağı için ve MEYAK ile getirdiğimiz % 5'ler mecburî iştirak ve kesintiye müteallik bulunması bakımından, maaş, geçime ister yetsin, ister yetmesin, Kuruma % 5'ler kesilecektir hükmü, sonucu çıkmış olacağına göre, tabiatiyle memurun iyi bir personel rejimi içerisinde bu % 5'lerden mutazarrır olmaması hali mevzuubahistir. Ama, iyi olmayan bir personel rejimi tatbikatı yüzünden de, bu % 5'in bile kendileri için yük olması sonucu çıkacaktır.

İyi bir personel rejimi tatbik edildiği zaman, bunun kaçınılmaz bir unsuru olarak da, MEYAK'ın mensuplarını sıkıntıya uğratmadan, yurt ekonomisinde de olumlu etkiler yaratması her zaman mümkündür. % 5'lerin MEYAK fonlarına aktarılması ile önemli bir meblâğın özel kesimde tüketime yönelmesini önlemek suretiyle fiyat artışlarına engel olması ve bu halin, millî ekonomimiz yönünden yararlı bir anestezi fiskal sağlanmasının tek taraflı gerçekleşmesi mümkün değildir.

Şimdi, arkadaşlarım, eline ziyadesiyle para geçen memurun, fiyat yükselişlerine etkisi olacağı, bu paranın ziyadeliğinden dolayı fiyat yükselişlerine etkisi olacağı aşikârdır. Fakat bu etkinin Kurum eliyle, tasarrufa ayrılacak bu paranın toplanması ve fiyat yükselişlerine engel olması hali, tek taraflı, sadece Kurum fonlarını esas tutmak suretiyle bu hedefe yönelmenin doğru olmadığı inancındayız. Bir yandan Kurum fonları, memur pazarları açmak suretiyle, memuru, fiyat yükselişlerine yönelecek bir davranıştan alıkoyacaktır, bu önemli bir faktördür. Öte yandan da, tasarruflara ayrılan paranın, fiyat yükselişlerini önlemesini sağlayacak bir formülü, ancak bugün memur için düşünülemeyecek bir durum olarak mülâhaza etmek zarureti var. Çünkü bugün memur, demin de arz ettiğim gibi, Devlet Memurları Kanununun getirdiği artışların fiyat artışlarının silip süpürmesi yönünden - hiçbir şekilde yararını göremez hale gelmiştir.

Arz ettiğim nedenlerle, personel rejiminin tam ve kâmil anlamda işlemesi, ancak Kurumun mensuplarını sıkıntıya sokmaması bakımından büyük önem taşımaktadır. Yoksa, memur Kuruma katılmaya mecburdur, durumu ne olursa olsun % 5'ler her ay kesilecektir, Kurum bu paralarla beklenen geliri sağlayacaktır, hattâ memur için sosyal yardım ve hizmetlerde de bulunacaktır; fakat yine de memur, eline geçen paranın değeri gün geçtikçe azalmış olmasından dolayı, umduğunu bulamayacaktır. Halbuki MEYAK gibi ek sigorta kurumları iyi bir personel rejimi için zarurî olan kurumlardır. Birini diğerinden ayırdetmeden mütalâa edeceğimiz, değerlendirmek zaruretinde bulunduğumuz teşekküllerdir.

Şimdi, bu açıklamalarımızı bugün bir örnekle değerlendirmek olanağı da elimizde mevcuttur. Kamu İktisadî Kuruluşları, belediyeler ve özel idarelerde çalışan memurların, özellikle D cetvelindekilerin, 657 sayılı Kanundan hiçbir şekilde istifadeleri olmamıştır. Çünkü, 3 üst derece alıyorlardı, bunlar kaldırıldı, ikramiye alıyorlardı, bunlar da kaldırıldı, fazla mesai alıyorlardı, bunlar da kalktı. Daha sonra, intibaklarda birçok haksızlıklara uğradılar. Şimdi MEYAK ile biz, bu kesimdeki memurlardan % 5'leri keseceğiz. Bu hal, adı geçen kesimlerdeki me-

murlar için, sonucundaki faydasına rağmen, hem önemli bir şekilde, şu tasarının kanunlaşması halinde sağlayacağı faydasına rağmen, hali hazırda katlanılması güç kanunî bir zorunluk hüviyetini alması muhtemeldir. Ama, personel rejimi uygulamasının bu kesimlerde özel kanunlarıyle adaletli bir biçimde yapılması sağlansa, ortaya çıkacak durum son derece memnuniyet verici olacaktır.

Demek ki, MEYAK'ın malî bakımdan çok güçlü bir teşekkül olarak ortaya çıkması, mensuplarına çok değerli, önemli, küçümsenemeyecek mahiyette yararlar sağlamış olmasına rağmen, personel rejimi ile sıkı irtibatı bakımından MEYAK'ı yalnız MEYAK olarak mütalâa edemeyiz, personel rejimi ile birlikte mütalâa etmek zaruretindeyiz. Gerçekten, MEYAK yolu ile memurların kanunla mecbur tutuldukları tasarruf ile iki önemli ekonomik hedef öngörülmektedir. Bunlardan biri, millî gelirden tasarruf payının artırılmasıdır. Çünkü, % 5'lerle elde olunacak miktar, yılda 600 milyon liradır. MEYAK'ın yıllık geliri 600 milyon lira olarak, gerçekten bir fonda toplanmaktadır. Bu fon, millî gelirde tasarruf payının bir süre için artırılması yolunda tesir edebilir ve normaldir de. Diğeri ise, fonda toplanan paralarla verimli yatırımlara olanak hazırlaması konusudur. Bu iki hedef, aslında memurun yararına olacaktır. MEYAK tasarısının olumlu ve fakat, ileride tamamladığı takdirde daha da yararlı olacak bir tarafı vardır.

MEYAK sadece kamu personelini kapsamına almamaktadır. Mahallî idareler memurlarını ve Kamu İktisadî Teşebbüsleri memurlarını da içine almaktadır. Bu suretle daha güçlü bir kurum olarak ortaya çıkmaktadır. Biraz önce arz ettiğim gibi, PTT Mensupları ve Polis Yardımlaşma Sandıkları gibi sandıkların, sadece mensuplarına sağladıkları menfaatler yönünden nazara aldığınız zaman bir şey ifade etmeleri; fakat yurt çapında hiçbir şey ifade etmez hale gelmiş olmaları ve aradan geçen zamanla üyelerinin artmaması halinde mevcudiyetlerini muhafazada güçlük çekmeleri sonucunu nazara aldığımız zaman, Kurum personelinin, Kurum mensuplarının genel mahiyette ve bütün kamu personelini içine alacak şekilde kurulmasındaki zaruret de kendisini daha açık bir şekilde, tecrübeye dayanarak, geçmişteki uygulamalara dayanarak göstermektedir.

Şimdi, MEYAK yalnız kamu personelini içerisine almamakta, buna ilâveten mahallî idareler memurlarıyle, Kamu İktisadî Teşebbüsleri mensuplarını içine almaktadır. Bu suretle, gerçekten güçlü bir kurum olarak ortaya çıkmaktadır. Arz ettiğim gibi, yıllık gelirinin 600 milyon lirayı bulması, bu Kurum için kısa süre içerisinde, yurdumuzda malî gücü itibarıyle kuvvetli olan kurumların başında gelecek bir durumu iktisabetmesi olanağına sahibolduğunu gösterir. Muayyen meslek gruplarında bulunan memurların ayrı bir güvence kurumuna sahibolmları isteğini hürmetle karşılamamaya imkân yoktur. Ancak, aynı statüde bulunan, aynı hükümler ve ölçüler içinde kamu görevi yapan memurların, meslek gruplarına göre ayırım yaparak güvence kurumları kurmaları, kuruluşlarından beklenen malî kuvvet ve girişimlerinden beklenen yararlı sonuçları çıkarmak imkânını, bölünmeler nedeniyle ortadan kaldırmış olmasından dolayı biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, bir süreden beri Genel Başkanımızın görüşleri olarak da kamuoyuna ifade edilmiş bir hususu arz etmemizi gerektiren bir durum ihdas etmektedir.

Sayın arkadaşlarım, biz, sosyal güvence kurumlarının tek bir çatı altında toplanmasının zaruretine inanıyoruz. Bunu yine geçmişte bulunan uygulamaların ışığı altında daha iyi değerlendirmek imkânına da sahibolduğumuzu zannediyoruz. Zaman zaman duyarsınız, Sosyal Sigortaların içine düştüğü durumun mensuplarını kısa sürede tehlikeli teminat müessesesinden âzamî derecede yararlandırma imkânlarından uzaklaşma yolunda olduğu haberlerini gazetelerde okursunuz. Bir işçinin istikbalini, yarınını teminat altına alacak akdî anlaşmaların dışında, ek sigorta ihtiyacını karşılayacak, ona konut, sosyal hizmet ve sosyal yardımlarda yardımcı olacak en büyük müessesesinin kısa sürede kendisine bu teminatı sağlamak olanağından uzaklaştığı havasının yayılması dahi, yarınında teminat gördüğü müesseselerin zafiyetinden dolayı düşeceği kaygularla, Devletin çalıştırdığı işçiden azamî istifade sağlamak olanağının da o nispette eksilebileceğini nazardan uzak tutmamak lâzımdır.

İçinde yaşadığımız çağda, ne özel kesimin insanı, ne kamu kesiminin yöneticisi, çalıştırdığı insanın sırtından geçinmeyi artık düşünemez. Bu, çağımızın gereği olan bir anlayıştır, hümanist bir anlayıştır, insanî bir anlayıştır. Çalıştırdığı insanları muayyen geçim esasları dahilinde doyurmaya, onun huzurunu sağlamaya, ondan azamî verimi almaya ve yarınını teminat altına bağlamaya bugün sosyal temint müesseseleri olarak, müesseseler kurmak suretiyle bunu yapmaya Devlet de, özel kesim de mecbur hale gelmiştir. Ancak, çok geç olmasına rağmen iş bulmadan tutunuz da, bulduğunuz işte işsiz kaldığınız zamana kadar, her şeyin sigortaya bağlanması, teminata bağlanması, içinde yaşadığımız insanın ve çağın insanını bu zarurete rapdetmesi, hiç şüphesiz ondan beklenenin azamisini hizmet olarak almaya mâtuftur. Çalıştırdığı kimselerin insanî ihtiyaçlarının karşılanması hedefine yöneliktir. Böyle olunca gönül arzu eder ki, bütün ulus için, - yalnız memurlar için değil, - güvence müesseseleri kuvvetli bir şekilde tek çatı altında toplamak gerekmektedir. Gerçekten Devletin malî kaynaklarına eline uzatmadığı, onu kısa sürede iktisadî, ekonomik ve malî çıkmazlara sokacak davranışlardan esirgediği bir ortam içerisinde bu kurumun mensuplarının azamî yararı sağlamasını hedef tutacak bir şekilde kanun tasarıları tanzim etmek suretiyle hükümetlerin Yüce Meclisler huzuruna gelmesinin zaruretine inanıyoruz.

Evvelâ, bütün sosyal güvence müesseselerinin, kurumlarının bir çatı altında toplanmış olmasının sosyal yardım ve hizmetleri bakımından, bunların koordine edilmesi bakımından, ekonomik girişimleri bakımından, bu girişimler için tanzim edilecek projeler bakımından ve bir birleriyle rekabet yapmamalarından mütevellit azamî istifade ile mensuplarına büyük faydalar sağlayacağı da âşikârdır. O bakımdan, bilhassa üzerinde durmak istediğim, daha önce Öğretmenler Yardımlaşma Kurumu Kanun tasarısının Yüce Meclisimizde kabulünden sonra Hükümetin de Memur Yardımlaşma Kanun tasarısı içerisinde öğretmenlerin de yardımlaşmasının da sağlanması esasını getirmiş olması ve savunması bakımından, Meclisimizden geçen kanunun Senatoda reddi üzerine ve Hükümetin geri almasıyle MEYAK'ın gelmiş olması ve bu yolda bir adım atılmış olmasından dolayı da bâzı meslek mensubu arkadaşlarımızın, - hattâ arkadaşımız olmayan meslek mensuplarının - ayrı ayrı kurumlar şeklinde teşkilâtlanmayı hedef tutan görüşlerinde, bu bakımdan mahzurlar gördüğümüzü, değil; yalnız MEYAK'ın birçok memurları içerisine almış olması, Sosyal Sigortalarla MEYAK'ın da aynı çatı altında birleşmesi, sigorta müesseseleriyle ek sigorta müesseselerinin aynı çatı altında birleşmesi zaruretini görmekteyiz. Yarına teminat olacak müesseselerin yarınını teminat altına bağlamak bakımından zaruret olduğu inancı içerisindeyiz.

Mensupları için gittikçe güçlenen, güvence kurumlarına bağlı olmak, yarının kuşkularını tamamen ortadan kaldırması bakımından bir rahatlık verir. Öte yandan bu kurumların bir birleriyle yapacakları hizmetlerde daha uyumlu ve mensuplarının menfaatlerini birinci plânda hesaba katan davranışlara girmesini de sağlar.

Arz ettiğim bütün bu hususlar çerçevesinde tasarının tümünü mütalâa ettiğimiz zaman, biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak MEYAK tasarısını olumlu bulmaktayız. Ancak bâzı hususlarda bu tasarıda gerekli değişiklikleri yaptığımız zaman, çok iyice çok yakın olmak gibi bir kanun tasarısında aranacak vasfa gelmesi ihtimalinin de en ziyade bulunduğu bir tasarı olarak mütalâa etmekteyiz.

Benden önce konuşan Komisyon Başkanı Sayın Uğrasızoğlu'nun da ifade ettiği gibi, bu tasarı Komisyonda gerçekten diyebilirim ki, şu Parlâmentoda bulunduğumuz süre içerisinde çalıştığım birçok komisyonlardan hepsinden daha ziyade karşılıklı anlayış içerisinde ve meseleler üzerinde âzamî şekilde mesai teksif etmek suretiyle her türlü ihtimaller nazara alınarak ve karşılıklı serdedilen fikirlere azamî saygı gösterilmek ve en doğru ve en iyi yolu birlikte bulmanın müşterek çalışmasına örnek teşkil edecek bir çalışmayla geçmiş ve bu hale gelmiştir. Takdir edersiniz ki, bütün bunlara rağmen yine nasıl bâzı noksanlıklar bulunduğunu söyleyebiliyorsunuz, demek zarureti hemen bu beyanlarının arkasından çıkmaktadır. Hiç şüphesiz bâzı konularda, bu tasarının komisyonda görüşülmesinden bugüne kadar geçen zaman içerisinde dahi görüşlerde bâzı değişiklikler oldu. Nitekim bunun en güzel örneğini Komisyon Başkanı Sayın Uğrasızoğlu, burada ifade ettiler.

Biz, 30 hizmet yılına sahibolan bir üyenin MEYAK'a girmekte muhtar olduğu hükmünü getirdik. Ama Sayın Başkan, biraz önce Yüce Meclisteye ifade ettikleri gibi, bunun 25'e indirilmesinde isabet gördüklerini beyan etti. Biz o zaman da Komisyonda 25 üzerinde durmuştuk; bir kayıt yoktu. Ama 30 sene hizmet edenlerin de ihtiyarî olmasının birçok yararlar sağlayacağı kanaatindeydik. Şimdi, Sayın Komisyon Başkanının bu konudaki beyanına yüzde 100 uyarak 30 hizmet yılının 25 hizmet yılına inmesinin bir zaruret olduğuna katılıyoruz. Hattâ, Sayın Başkanın beyanlarına bâzı gerekçeler ilâve etmek zaruretini de duyuyoruz.

Niçin, 25 hizmet yılına inmelidir? Biliyorsunuz, arkadaşların, 1425 sayılı bir Kanun çıktı, Yüce Meclisimizden. Bu kanunun çıktığı tarihte 20 yılını doldurmuş olanların, 25 yılını doldurdukları zaman emekliye ayrılabileceklerini kabul ettik. Bu kanun Senatodan da geçti ve bu suretle de mer'i oldu. Şimdi, bu kanunun çıkışı ile aradan geçen zaman içerisinde ve 1327 sayılı Kanunun meriyetinden sonra % 5'ler kamu personelinden kesildi. Bu kesilen sürede 25 yılını dolduran bir üye 4,5 yıl veya 4 yıl ancak kesenek ödemiş olacak, MEYAK'a. Halbuki, Sayın Başkanın da gayet isabetle ifade ettikleri gibi MEYAK'ta hedef olarak uzun hizmet yılında azamî istifade nazara alınmıştır. Öyle 3 - 5 yıl MEYAK'ın üyesi olmanın büyük avantajı yoktur. Zaten 3 yıl kaydı vardır. 3 yılı aşması lâzım ki, kendisine birşeyler verilebilsin. Bu esaslar da geldiğine göre burada ziyade hizmet imkânı bulunmayan, çıkardığımız 1425 sayılı Kanunla ziyade hizmet imkânı bulunmayan, emekliye ayrılabileceğini kendisine bir hak olarak tanıdığımız kişiyi, öte tarafta mutlak surette kanunla MEYAK'a gireceksin, dört gün sonra da ayrılabilirsin deyip onu mutazarrır etme yoluna girmemek lâzımdır. Bir de 25 yıllık emeklilik, zaman zaman çıkan kanunlarla adeta 30'un 25'e inmesi, 30 hizmet yılının 25 yıla inmesi şeklinde tecelli eden bir sonucu da ortaya koydu. Bu hal böyle devam edebilir, bu kanunlar tekrar çıkabilir, 25 yılda emekliye ayrılanlar da ziyadeleşebilir. O zaman, yarının hesaplarını yapanlar için de bir açık kapı bırakmak bakımından 30 hizmet yılının 25 yıla indirilmesinde zaruret olduğuna kaniiz.

Bu arada bâzı temennilerimizi de bilhassa ifade etmek isteriz.

MEYAK'ın kuruluşu ile beraber organlarının teşekkülü ve bu arada kanunun 1 nci maddesinde ifadesini bulan «Maliye Bakanlığına bağlılık» hükmünün, maddeden çıkarılmasında yarar olacağı kanaatindeyiz. Bunun için de bâzı değişiklik önerilerimiz bulunacak. Bir de MEYAK'ın müzakeresi sırasında tam anlamı ile diğer hususlarla meşgul olmaktan olsa gerektir, MEYAK'ın sağlık tesisleri kurması yolunda bir hüküm bulunmamaktadır. Halbuki, MEYAK'ın getirdiği imkânlar yanında mensupları için asgarî ölçüler içerisinde faydalı olabileceğine inandığımız sağlık tesislerinin kurulmasında büyük yarar vardır.

Gerçekten 750 bin kişiyi ilgilendiren MEYAK'ın, 1 yıl 6 ay geç kalınmış olmasından dolayı, 1 yıl içerisinde çıkması gereğinin son gününe kadar gereğinin yerine getirilebileceğini nazara alarak ifade etmek istiyorum, Kurum fonlarının âtıl kalmasının biran önce önlenmesi, MEYAK pazarlarının kuruluşu ile birlikte açılmasına ilk fırsatta gidilmesine zaruret bulunduğu kanaatindeyiz. Çünkü, bugün memuru en çok sarsan âmillerden birisi, piyasada toptan ve perakende eşya fiyatlarının süratle yükselmesidir. MEYAK pazarları açıldığı takdirde bu yükselişten memur asgarî ölçüde zarar görecek; fakat azamî ölçüde bir yarara da sahibolacaktır.

Başlangıçta da arz ettiğim gibi kanun tasarısını tümü itibarıyle Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak benimsemekteyiz. Bâzı hususlarda değişiklik taleplerimiz olacaktır.

Bu MEYAK tasarısının, mensupları olan memurlarımıza hayırlı, uğurlu olmasını, azamî yararlar sağlamasını temenni eder, Yüce Meclise saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Demokratik Parti Grubu adına Sayın Kubilay İmer, buyurunuz efendim.

D. P. GRUBU ADINA MUSTAFA KUBİLAY İMER (Konya) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin sayın üyeleri;

Memur Yardımlaşma Kurumu kanunu tasarısı vesilesiyle Partimizin görüşlerini arz etmek üzere sözlerime başlarken, Demokratik Parti Grubu adına saygılarımı sunarım.

Bilindiği üzere Komisyon tarafından hazırlanan metin bastırılarak dağıtılmıştır. Bu metin sadece Hükümetin hazırladığı tasarı değil, bu

arada Meclisimizin üyelerinden bir kısmının da vermiş oldukları kanun teklifi vardır. Bu suretle Geçici Komisyonda görüşülen ve huzurunuza gelen metin, gerek Hükümet tasarısının ve gerekse verilmiş bulunan kanun teklifinin bir arada ele alınması ve nihayet bunların tetkiki sonunda mümkün mertebe ihticaca salih ve memurların, tasarının getirdiği düşünüş içerisinde sosyal güvenlik haklarının korunmasına mâtuf bir şekilde hazırlanmıştır.

Bu tasarı ile daha evvel Ordu mensupları için kurulan ve OYAK kısa adı ile bilinen Kanun ile kurulan müessese ye sivil yönde paralel bir müessesenin teşekkülü gayesi güdülmüştür.

Daha evvelki verilen kanun tekliflerinde Türkiye belediyeleri, il özel idareleri, İktisadî Devlet kuruluşları, Devlet memurları gibi ayrı ayrı kuruluşlara ait birtakım teklifler vardı. Komisyon müzakerelerinde bunlar Devlet memurlarının, Ordu Yardımlaşma Kurumunun ele almış olduğu hususları da nazarı itibara alarak, askerî personel dışında, bütün sivil personelin sosyal güvenlik ve sosyal yardımlaşma mevzuundaki hakları ve diğer bunlara yapılacak türlü yardımları içerisine alma durumunda olmuştur. Bu suretle denilebilir ki, bir yönüyle bu tasarı bir eksikliği kapatacak ve gayesi itibariyle ve umumî olarak bir hususa cevap vermiş olacaktır.

Kanun tasarısının, taşıdığı gayeler itibariyle, sosyal yardımlaşma cephesi vardır, sosyal güvenliği sağlama cephesi vardır. Böylece dar ve sabit gelirli küçük memurların, emeklilik hakları dışında, memuriyet müddetleri içerisinde birtakım sosyal haklardan istifadesi gayesi güdülmüştür.

Tasarı 8 kısma ayrılmış bulunmaktadır. Bu kısımlardan başlıcaları :

Kurumun gelirleri kısmı,

Kurumun ne şekilde faaliyet göstereceğine dair maddeleri içerisine alan kısım,

Sosyal hizmetlerle ilgili olan kısım,

Kurumun gelir getirici gayelerini içerisine alan kısım ve nihayet bu hususta çeşitli hükümler konulmuştur.

Diğer taraftan, tasarının 3 ncü maddesinin 1 nci fıkrası ile, Kuruma üyelerin kimler olacağı açıklıkla beyan edilmiştir. Bu girecek olanların hangi şartlar içerisinde gireceği ve ne zaman üyeliğin sona ereceği 3 ncü maddenin 1 nci fırkasında Komisyon metnine göre aynen şu şekilde ifade edilmiştir :

«Üyelik, üyelerin aylıklarından Kurum için kesilen ilk keseneğin aidolduğu ayın birinci günü başlar ve T. C. Emekli Sandığı iştirakçisi olma vasfının kaybedildiği günde sona erer.»

Böylece, biraz evvel arz etmiş olduğumuz gibi, Emekli Sandığı ile Memur Yardımlaşma Kurumu mevzuunda, memurların durumları arasında bir bağlantı kurulmuştur. Emekli Sandığı kesenekleriyle memurların, memuriyet müddetinden sonraki hayat şartları ve geçimleri bir teminat altına alınmışken, bu tasarı ile, memuriyetleri sırasında geçen yaşayışları düzenli bir şekle bağlanmış, birtakım sosyal haklardan istifade etmeleri ve sosyal güvenlik sağlamaları cihetine gidilmiştir.

Yine 3 ncü maddenin 2 nci fırkasında; «Üyelik süresi, üyeliğin başladığı günden, sona erdiği güne kadar Kuruma kesenek vermek suretiyle geçen süredir.» diyor. Böylece, yine Emekli Sandığında olduğu gibi, muayyen bir kesenek bu sosyal yardımlardan, sosyal güvenlik yolu ile sağlanacak hususlardan istifadeyi gerekli kılmıştır.

Kuruma üye olanlar 2 nci maddede zikredilmiş bulunmaktadır. Burada, maddelerin müzakeresi sırasında, maddelerin getirdiği hükümler mevzuunda ayrıca fikirler serdedilecek olmakla beraber, bunlar umumî hükümler olduğu için, başlangıcında, tasarının tümü üzerinde görüşülürken bunların bilinmesinde fayda olacağı kanaati ile, bu hususları zikretmekte fayda mülâhaza etmekteyiz.

2 nci maddede : «Kurumun üyeleri :

a) Genel bütçeye giren daireler,

b) Katma bütçeli daireler, (Beden Terbiyesi bölge müdürlükleri dahil),

c) İl özel idareleri,

ç) Belediyeler,

d) Kamu İktisadî Teşebbüsleri,

e) (a), (b), (c) ve (ç) fıkralarında yazılı dairelere bağlı idare ve müesseselerle döner sermayeli teşekküller,

f) Yüksek Denetleme Kurulu,

g) T. C. Merkez Bankası,

h) Kefalet sandıkları,

1) Bu kanunla kurulan Memur Yardımlaşma Kurumu,...» mensupları bu Kurumun üyeleri arasındadır.

Bu maddenin diğer fırkalarında bu hususla ilgili başka hükümler vardır. Yalnız, kanunla ilgili olarak, Ordu Yardımlaşma Kurumuna muvazi sivil personel ilgili olarak ve oradaki hususlarla burada müşabehetleri nazarı itibara alınarak bir tasarının huzura geldiğini söylemiştik. Bunu doğrulayıcı olarak 2 nci maddenin 3 ncü fıkrasında; «Ancak, 3 . 1 . 1961 tarih ve 205 sayılı Kanunla kurulan Ordu Yardımlaşma Kurumunun üyeleri hakkında bu kanun hükümleri uygulanmaz.» denmek suretiyle, böylece ikisinin birbirinden ayrıldığı metin olarak da orta yere konulmuştur.

Ayrıca: «Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı teşkilâtında görev alacak sivil personelden bu maddede açıklanan Memur Yardımlaşma Kurumuna üye olma niteliğini taşıyanlar, 3 .1 . 1961 tarih ve 205 sayılı Kanunun 17 nci maddesi gereğince, Ordu Yardımlaşma Kurumuna üye olmadıkları veya sonradan üyelikten ayrıldıkları takdirde, atanma veya üyelikten ayrılış tarihini takibeden aybaşında Memur Yardımlaşma Kurumu üyeliğine alınırlar.» denilmekte. Böylece, Orduda çalışmakta olan ve durumları itibarıyle sivil kadroya aktarılması mümkün olanlar hakkında da hükümler getirilmek suretiyle yine bu paralellik ve aradaki muvazilik, aradaki irtibat muhafaza edilme durumuna girmiştir.

Nihayet : «Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı teşkilâtında görevli sivil personelden Memur Yardımlaşma Kurumuna üye olanlar ayrıca Ordu Yardımlaşma Kurumu üyeliğine alınamazlar.» demek suretiyle de, bir yerde üye olma vasfında olmayanlar, diğer yerde olamayacağı şeklinde, ara yerdeki hudutlar kesin olarak tasrih edilmiştir.

1 nci maddede Geçici Komisyon değiştirişi ile, getirilen ve anaunsur olarak alınan Hükümet teklifi arasındaki bir farklılık, burada Ordu Yardımlaşma Kurumunda olduğu gibi, kısa bir ismin Hükümet teklifinde mevcudolmayışı, fakat Komisyon tarafından bunun belirtilmiş bulunması ve böylece de MEYAK isminin metne ilâve edilmiş bulunmasıdır.

Diğer taraftan bir hususa dikkatlerinizi çekmek isteyeceğim. Parti kontenjanı içerisinden ve üyesi bulunduğum Adalet Komisyonu içerisinden gelmiş olmam itibarıyle, bu Geçici Komisyonda da üye bulunuyordum. Komisyonda bilhassa 1 nci maddedeki özerklik müessesesi müzakerelere sebebolmuştur. Bu müzakerelerin nereden cereyan ettiğini anlatabilmek ve 1 nci madde tasarının umumî prensiplerini vaz'eden bir hüküm taşıdığına göre, bu hususun üzerinde kısaca da olsa durmak yerinde ve faydalı olacaktır.

Hükümet teklifinde : «Üyelerine bu kanunda yazılı sosyal yardımları ve sosyal hizmetleri sağlamak amacıyle, Maliye Bakanlığına bağlı olmak üzere «Memur Yardımlaşma Kurumu» kurulmuştur.

Kurum, bu kanun ile özel hukuk hükümlerine tabi olup, malî ve idarî bakımdan özerk ve tüzel kişiliğe sahip bir teşekküldür.

Kurumun merkezi Ankara'dadır.» denilmektedir.

Diğer taraftan Komisyonun değiştirişinde, Hükümet teklifinin 1 nci fırkası aynen kabul edilmiş.

2 nci fıkrada, «Kurumun kısa adı MEYAK'tır.» şeklinde bir fıkra eklenmesi suretiyle, Hükümet teklifinde bulunmayan bir husus konmuştur.

Diğer tarafta esas değişiklik 3 ncü fıkrada olmuş; «Kurum, özel hukuk hükümlerine tabi olup, malî ve idarî bakımdan bu kanundaki kayıtlar dairesinde özerk ve tüzel kişiliğe sahip bir teşekküldür.» denilmiştir. Merkezi mevzuundaki 4 ncü fıkra aynen muhafaza edilmiştir.

Şimdi, burada geçen müzakereler esas itibarıyle özerklik meselesi etrafında cereyan etmiştir.

Bilindiği üzere özerklik, bilhassa 12 Mart öncesindeki birtakım hâdiseler ve özerklik bugünkü kullanılan öz türkçe diye bilinen tabirle ifade edilmekte; bu, daha evvelki, bu memlekette muayyen bir yaş seviyesinden sonra mevzuu anlayacak olanların muhtariyet olarak vasıflandırdıkları bir durumdur.

Muhtariyet bizde istiklâl ile karıştırılmış ve böylece Devletin muhtariyet tanımış olduğu kurumlar ve muhtariyet müessesesi, yani muhtar oluş müessesesi istiklâl ile birbirine karıştırılmıştır. Bilindiği üzere, ülke ve milletiyle

var olan Devlet, hâkimiyet hakkı ile mevcuttur. İlâhî İradenin dışında, hukuk hükümlerine göre beşerî mânada millet iradesinin ve Devlet hâkimiyetinin dışında bir hâkimiyetin mevcudiyeti kabul edilemez. E, muhtarlık bu şekilde hâkimiyet hakkına sahip devletlerin, bu devletler monokraliyetler şeklinde olur cumhurî idareler olur, imparatorluklar şeklinde olur, ancak hâkimiyet hakkı istiklâliyetine sahip teşekküller tarafından birtakım topluluklara veya müesseselere verilen bir haktır Bu verildiği ölçüde mevcuttur, verildiği gibi alınabilir de, şekle ve şarta da bağlanır. O halde muhtarlık, yani özerklik müessesesi ve bu müesseseyi işleten kurumlar veya kuruluşlar hiçbir zaman hâkimiyet hakkını elinde tutan Devlet ve bu devletin hâkimiyetini temsil durumunda bulunan müesseselerin üstüne çıkamaz ve onlarla ara yerde fonksiyon teşavüzü durumuna geçemez. Ama bizde bunun örnekleri görülmüştür.

Bu sebeple, özerklik meselesi üzerinde müzakereler cereyan etmiş ve özerklik kelimesinin burada benimsenip, kalıp kalmaması cihetî üzerinde de epey müzakere olmuştur.

Nihayet, Hükümet tasarısında getirilen özerklik mevzuundaki hususun, ileride tatbikatta bâzı hususlarda tereddütler ve yanlış anlaşmalara sebebiyet vereceği için, bir bakıma - tabir mâzur görülsün - ehveni şer bir şekil içerisinde tanzim yoluna gidilmiş ve «Bu kanundaki kayıtlar dairesinde özerk ve tüzel kişiliğe sahip bir teşekkül» denilmek suretiyle bu özerkliğin kanunla kaydlandırıldığı kabul edilmiştir.

Bilindiği üzere kanunlar ihtiyaçlara cevap verecek şekilde hazırlanır, vermediği anlaşıldığı takdirde değişikliklere tabi tutulur.

Böylece belirlenmektedir ki, peşinen verilmiş geniş mânada tarifsiz bir özerklik değil, kanun sınırları içerisinde ve kanun koyucunun kendisine bahşettiği imkânlar içerisinde ve kanun koyucunun çıkardığı kanunları tatbik etmekte olan Hükümetin icraî ve idarî fonksiyonunu ifasında bu kanun hükümlerine bağlı olarak murakabesi altında bir teşekkülün mevcudiyeti ve özerkliğin de bu ölçüler içerisinde alınması cihetî üzerinde hassasiyetle durulmuştur. Bu hakikaten mühim bir mevzudur. Bundan sonraki gelecek tasarılarda herhangi bir müesseseye bir özerklik verme mevzuubahis olduğu zaman, bu çeşit bir hüküm diğerlerine de emsâl teşkil etmesi zarurîdir.

Bizim burada bu meseleyi bu yönüyle, bilhassa özerklik müessesesini ele alışımızın sebebi, kanun koyucu olarak Meclis zabıtlarında, gerek Millet Meclisi gerek Cumhuriyet Senatosu olarak hangi ölçüler içerisinde mevzuu ele aldığının kanun vazı olarak ortaya konulmasını sağlamak içindir. Bilindiği üzere, kanun metinleri üzerinde önce lâfzına bakılır, nihayet bunun tefsiri cihetine gidilir, kanunun ruhuna gidilir ve nihayet bunda da anlaşma olmadığı takdirde kanun koyucunun maksadı nedir, diye bunun gerek Komisyon çalışmaları, gerekse Meclislerde bunların müzakereleri sırasındaki ortaya sürülen fikirlere müracaat edilir.

Böylece biz D. P. olarak, özerklik müessesesini Devlet içerisinde Devlet gibi bir müessese olarak değil, Devletin verdiği haklar ölçüsünde, kanun koyucu olarak Parlâmentonun verdiği haklar ölçüsünde sahibolunan birtakım haklar olarak kabul ediyoruz ve bu haklar o kanun dairesinde mevcuttur; kanunlar da her zaman için değiştirmeye tâbi olacağına göre, bu özerklik bu ölçüler içerisinde ele alınmak zaruretinde olacaktır.

Tasarı Hükümet tarafından 54 madde ve 12 geçici madde olarak getirilmiştir. Tasarıdan 24 ncü madde çıkarılmak suretiyle Komisyon metni 53 madde hâline getirilmiş ve geçici maddelerde de 2 nci geçici madde çıkarılmak suretiyle 11 geçici maddeye indirilmiş durumdadır. Böylece 53 + 11 = 64 madde halindedir Komisyonca getirilen metin. Bunun söylediğimiz gibi 53 maddesi asıl maddeler, 11 tanesi de geçici madde halinde tedvin edilmiş olmaktadır.

Kurumun gelirlerini nereden temin edeceği tasarının IV romen rakamıyle başlayan «Kurumun gelirleri» kısmında belirtilmiştir. Komisyon tasarının bu metnini aynen kabul etmiştir. Umumî mevzudaki bir hüküm getirmesi itibarıyle bunun bilinmesinde müzakere yönünden fayda vardır :

«Kurumun gelirleri aşağıda gösterilmişti:

Üyelerin emeklilik keseneğine esas aylıklarından her ay kesilecek yüzde 5 kesenekler,»

Demek ki, emeklilik keseneğine esas olacak aylıklarından. Emeklilik keseneğinin hangi şart-

lar içerisinde kesilmesi mevzuubahis ise, miktar ne alınıyor ise buradaki yüzde 5'ler de aynı miktar üzerinden hesabedilerek alınacaktır. Diğer taraftan;

«Kurumun mevcutlarının işletilmesinden elde edilecek gelirler,»

İlerde bu kesenelklerden elde edilecek gelirlerden kurumun birtakım mevcutları olacaktır, bundan elde edilecek gelirler. Nihayet;

«Yapılacak her türlü bağışlar ve diğer gelirler.»

Bunlar umumî olarak her türlü kurum için, hattâ dernekler için dahi kabul edilen umumî bir hüküm durumundadır.

Tasarının 29 ncu maddesiyle faaliyetlerinin hangi hususlara inhisar edeceği belirtilmiştir. Bu tasarıdaki 29 ncu madde çıkarılan 24 ncü madde sebebiyle Komisyon metninde 28 nci madde olarak geçmektedir ve aynen kabul edilmiştir.

«Kurumun faaliyetleri, Madde 29. — Kurum :

a) Sosyal yardımlar,

b) Sosyal hizmetler,

c) Gelir gayeli yatırımlar yapmak suretiyle faaliyette bulunur.»

Diyerek kurumun hangi hususlarda faaliyet göstereceği açıkça belirtilmiştir.

Sosyal yardımların (ki, bu tasarı metninin 29 ncu maddesinde biraz evvel saydığım hususlardır) neler olduğu 30 ncu maddede belirtilmiştir: «Üyelere ölümleri halinde mirasçılarına emeklilik veya malûllük veya ölüm yardımı yapılır.» şeklinde bir hüküm getirilmiş.

Nihayet 31 nci maddede «üyelik süresi en az 10 yıl olanlardan Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu hükümleri uyarınca malûliyetten başka sebeplerle emekliye ayrılan veya sevk edilenler emeklilik yardımından faydalanırlar.» denilmiştir.

Böylece, emeklilik mevzuundaki birtakım haklardan istifade edemeyenlerin bu kanun tasarısı ile getirilen hükümler dolayısıyle, 10 yıllık müddet dolmamış dahi olsa, bu kanun hükümlerinden faydalanabilecekleri belirtilmek suretiyle birtakım hakların, bu haklardan yardımlaşmanın, maddî yönden sağlanması cihetine gidilmiştir.

Emeklilik yardımı üyenin kuruma üye olduğu tarihteki keseneğe esas aylığı ile emeklilik suretiyle üyeliğinin sona erdiği tarihe kadar gördüğü artışların üyelik süresinin her tam yılına karşılık olarak bu kanuna ilişkin 1 numaralı tablodaki emsalleri ile çarpımından elde edilecek miktarın toplamından ibarettir.» denilmek suretiyle, ne şekilde yardım yapılacağı bir açıklık ve sarahate kavuşturulmuş bulunmaktadır.

Bundan sonraki hususlar malûliyetin ne olduğu gibi ve birtakım hususî hükümleri getirmektedir. Bunlar yeri gelince belirtilecektir.

Diğer taraftan, bir de mühim husus var ki, sosyal hizmetler.

Kurum, yardımlar olarak neler yapacaktır? Bu cihet belirtilmiş; ölümleri halinde mirasçılarına, emeklilik, malûliyet veya ölüm yardımı yapılacak. Yardım olarak bunlar yapılacak. Demek ki, emeklilik yardımı, malûliyet halinde bir malûliyet yardımı ve nihayet ölüm yardımı yapılacak ve bunda da Emekli Sandığının hükümleri içerisinde 10 yılı dolduramayanlara yapılamayan yardım bu kanundaki getirilen tasarı hükmü ile sağlanmış olacaktır ki, bu bir bakıma memurların birtakım yardımlardan faydalanmasını sağlamak ve birtakım boşlukları tamamlamak gayesini gütmüştür.

Diğer taraftan sosyal hizmetler kısmının ne olduğunun bilinmesinde de fayda vardır. Bu Parlâmentonun ve hususiyle şu anda müzakeresinin yapılmakta olduğu Yüce Meclisin üyelerinin bildiği ve kendilerine daha evvel basılı metni dağıtılmış bir husustur. Ama, Parlâmento müzakereleri sadece burada değil, milletin huzurunda yapıldığı ve çeşitli yayın vasıtalarıyle bu husus vatandaşa ve meseleden alâkadar olmak dolayısıyle buna muhatabolanlardan bu durumun bilinmesi hakikaten yerinde olacaktır.

Bu bakımdan onların da bu mevzuda haberi olduğu için, bir müzakere sırasında bu hususların peşinen, kanunun tümü üzerindeki müzakere sırasında bilinmesi hakikaten yararlı olacaktır.

Kurumun, üyelerini mesken sahibi yapmak amacıyle sosyal hizmetler olarak ipotek karşılığında üyelere 20 seneye kadar vâdeli ve faizli krediler açmaya selâhiyeti var. Kendisine, üyelere veya üyelerin kuracakları kooperatiflere

ait arsalar üzerinde meskenler inşa etmeye, bunları veya satınaldığı gayrimenkulleri peşin veya ipotek karşılığında 20 seneye kadar vâde, faizli taksitlerle üyelere satmaya yetkilidir.»

Böylece, memurlar için sendika meselesi bir tarafa bırakılmış olduğuna göre, sendikaların bu çeşit üyelere yapmış olduğu yardımlar Emekli Sandığının sadece emeklilikle ilgili yardımları ve verdiği emekli aylığı dışındaki birtakım sosyal hizmetlerin memurlara sağlanması yönünden böyle bir teşekkülün kurulması, bunları bir mesken sahibi etmeye çalışması yönünden getirilecek hüküm, hakikaten geleceğini teminat altına almak isteyecek bilhassa küçük memurlar yönünden, hakikaten faydalı hüküm getirme durumundadır.

Diğer taraftan kurum, üyelerine borç vermek amacıyle ikraz fonu tesis edebilir. Yani, borç olarak birtakım senetler çıkarabilir, ikrazda bulunabilir. Diğer taraftan, kurum üyeler için dinlenme kampları ve memur pazarları kurulabilir, üyelerin çocukları için çocuk yuvaları ve öğrenci yurtları açabilir.

Böylece, sadece üyelerin şahısları ile ilgili değil, çocukları ile, aileleri ile de ilgili hükümler getirilmiş bulunmaktadır. Nitekim, memur kampları, memur pazarları gibi hususlar bir memurun geçimi meselesinde birtakım kolaylıklardan istifade etmesini sağlamaktadır. Bugün, eğer piyasa kontrol altına alınmış bulunsa, birtakım fiyat artışları teessüs etmiş ve bunlar alınan aylık veya ücretlerle karşılanacak bir durum içerisinde bulunsa, aslında bu çeşit memur pazarları kurmak - Ordu Yardımlaşma pazarları gibi - lüzumu orta yere çıkmayabilir. Ama, bugünkü alınan aylıklar durumu itibarıyle, geçimi bilhassa dar gelirli ve küçük memurlar için sıkıntılı bir hale sokmaktadır.

Bu bakımdan, ticarî mevzuu itibarıyle aslında biz hür teşebbüs ve sermayenin bu yolda çalışmalarının taraflısı olmamıza rağmen, muayyen bir zaman ölçüsünde ve kalkınma durumunda olan memleketimizde, bu sıkıntılara muhatabolanların hiç olmazsa bir ölçüde bu sıkıntılardan daha ucuz geçim temin etmek suretiyle, kendilerini kurtarmalarının, bir yönü ile sosyal yardım ve sosyal hizmet bakımından hakikaten yararlı olabileceği düşüncesi içerisindeyiz. Diğer taraftan dinlenme kampları meselesi de yine çalışan insanın dinlenmesi mevzuunda birtakım yerleri, bugünkü durumda turizm ve turistik müesseseler, dinlenme yerleri, memleket ölçüsünde gelişmemiş bulunduğu için, dar geçim imkânlarına sahibolanların da bunlara hak sahibi olduklarını tesçil etmektedir.

Yalnız burada bir hususa temas etmek istiyoruz. Bugünkü vaziyette, bilhassa yaz aylarında kurulan 15'er gün veya 10 gün, muayyen müddetle 20'şer gün müddetle kurulan, dinlenme kampları bizim burada bilhassa uzerinde durduğumuz ve bu tasarıda küçük memur dediğimiz memur kitlesinin fazlalığını teşkil eden kısımlara yararlı olmamakta, daha ziyade yukardakiler bundan istifade etmektedir. Burada kanun bugün bâzılarına göre 600, bâzılarına göre 700, bâzılarına göre 800 000 gibi miktarla ifade edilen aileleri de nazarı itibara aldığı ve bir aile karı - koca ve en az üç çocuktan teşekkül ettiğine göre, beş aile çarpıldığı zaman en aşağı 5 X 8 = 40. 4 000 000 civarında, 600 000 kabul etseniz 3 - 4 000 000 civarındaki bir kitleyi ilgilendirmektedir. Yüksek derecedekiler bunlar arasında cüzî bir kısmı ortaya koymaktadır ve cüzî bir kısmı teşkil etmektedir. Asıl gaye, dar gelirli olan, geçimini zorlukla temin etmekte olanların birtakım sosyal hizmetlerden diğerleri ölçüsünde ve hattâ onlardan daha evvel istifade haklarına sahibolduğudur. Evvelâ bu hususta alt kademenin istifadesi, öbürünün geçimi, daha fazla kazanç sağladığı için daha rahat ve başka yollardan olabileceğine göre, buradaki sosyal hizmetlerden evleviyetle dar gelirlilerin, dar gelirli memurların istifadesine sunulması lâzımdır.

Bu bakımdan, burada bunu ifade ediyoruz ki, biraz evvel sözlerimin içerisinde söylediğim gibi, kanun koyucunun burada gayesinin hangi hedefe tevcih edilmiş olduğu belli olsun ve kanun tatbikatında hak sahipleri; Parlâmentonun, kanun koyucunun bu hususdaki iradesi, istikameti, düşünüşü bu yoldadır diyerek haklarını aramak imkânına sahibolsunlar.

Diğer taraftan :

«Kurum gelirlerinden, sosyal yardımlar ve plânlanan sosyal hizmetler için gerekli meblâğ ayrıldıktan sonra kalan mevcutlar Kurumun serbest fonlarını teşkil eder.

Kurum, serbest fonlarını yurt kalkınmasına yararlı olacak verimli sahalara yatırımlar yaparak değerlendirir. Bu amaçla Kurum :

a) Menkul ve gayrimenkul mallar ile her türlü esham, tahvilât ve ortaklık paylarını satınalmaya,

b) Her nevi şirketleri kurmaya,

c) Uhdesinde bulunan menkul ve gayrimenkul mallarla esham, tahvilât ve ortaklık paylarını satmaya, başkalarına devretmeye veya bunları rehin ve ipotek etmeye,

ç) Her nevi karşılıklı ve karşılıksız istikrazlarda bulunmaya,

d) Kurum alacaklarını teminen kendi lehine rehin ve ipotek tesis etmeye,

Yetkilidir.» denilmektedir.

Bu arada ben bir hususu zikretmek durumunda olacağım. Bir yerde çalışan ve hakikaten bilgisine, görgüsüne ve tecrübesine itimat ettiğim bir tapu müdürü kendisinin elinden geçen tapu muameleleri, bu çeşit ipotekle ilgili ve gayrimenkulle ilgili birtakım hususların da burada nazarı itibara alınmasını ısrarla talebetmiştir. Çünkü, bugün bilinmektedir ki, buradaki en ufak bir noksanlık bazen bir mevzuun yürümesine mâni teşkil etmektedir ve büyük zaman almaktadır. Çünkü bu tasarıda da bu konuyle ilgili birtakım hükümler bulunmaktadır. Alım - satım muameleleri şeklî olduğu için bir tek hususta ki ufak bir değişiklik meselenin yürümesine mâni oluyor.

Meselâ, verilen re'sen bir umumî vekâletneme içerisinde satmaya yetkili olan kimseye bir noter kâtibinin «Satmaya ve almaya yetkilidir» hususundaki «Almaya» kısmını yazmadığı takdirde herhangi bir ifraz muamelesi veya iki taraf arasındaki alıp verme dolayısıyle tekemmül edecek bir muamele yürümemektedir, durmaktadır. Bunlar. çeşitli başka şekillere sokulmaya ve zaman uzamasına sebep teşkil etmektedir. Bu bakımdan buraya bir hüküm daha getirilmek suretiyle ifraz, taksim, tespit, yola terk, bedelli bedelsiz trampa ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanununa göre kat mülkiyetine uyan irtifak hakları tesisine de bu Kurumun yetkili olduğuna dair bir fıkranın ilâve edilmesiyle gayrimenkuller mevzuunda bir açıklık getireceğini, bunlar getirilmediği takdirde çok büyük müşkülâtlarla karşılaşılacağını bu tapu müdürü arkadaşım bir tatbikatçı olarak ifade ettiler.

Bu husus 44 ncü maddeyle ilgilidir; bunun tedvini sırasında verilecek bir değişiklik teklifi ile bu husus bir hal çaresine bağlanabilir. Kastım, bu maddeyle ilgili bir hususu serdetmek değil, mesele hakkında bir fikir sahibi olunmasının daha yerinde olacağı düşüncesine bağlıdır.

Diğer taraftan «çeşitli hükümler» bölümüyle ilgili mühim gördüğümüz bir hususu yine kanunun tümü üzerindeki müzakere sebebiyle burada arz etmek durumunda olacağız. Umumî efkârın mesele hakkında ve bilhassa memurların kendileriyle ilgili kurulacak bir kurum için bilgi sahibi olmalarını şimdiden temin sadedinde bunu arz etmek istiyorum.

45 nci maddeyle «Kurum; Kurumlar Vergisinden, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden, Damga Vergisinden, Veraset ve İntikal Vergisinden muaftır.»

Biliyorsunuz, umumî menfaate hadim cemiyetler dahi birtakım vergilerden, harçlardan muaf tutulmaktadır; yani herhangi bir kurum umuma hizmet ediyorsa, diğerlerinden farklı olarak bu gibi vergi ve harçlardan muaf tutulmaktadır. Bu, şimdiki tâbiriyle kamu yararı, bizim bildiğimiz tâbiriyle âmme menfaati yönünden yararlı bir hususdur. Son çıkarılan Dernekler Kanununda yine umumî menfaate hadim derneklere bu hususta birtakım haklar tanınmıştır ve bunları muhafaza etmiştir. Bu suretle daha dar gayeli çalışan teşekküllerle daha geniş bir kitleye hitabeden kuruluşlar arasında birtakım farklılıkların olması ve bunların birtakım zarurî olan ve tatbik edilen giderlere muhatabolmadan daha çok iş başarabilmesi ve bütçesini daha geniş tutması imkânı temin edilmiş olacaktır.

45 nci maddenin ikinci paragrafında: «Üyelere veya mirasçılarına bu kanun gereğince yapılacak sosyal yardımlar ve kesenek iadeleri Veraset ve İntikal Vergisi ile Gelir Vergisinden; üyelerin maaşlarından bu Kanun gereğince yapılacak kesenek tevkifatı Gelir Vergisinden müstesnadır.» denmektedir.

Böylece zaten emekli keseneği mevzuunda da bu cihet vardı ve hattâ deniliyor ki, emekli keseneğinde nasıl tatbik ediliyorsa, aynı şartlar altında bu kesenek de % 5 oranında kesile-

cektir. Bu suretle buna biraz daha sarahat getirilmiş olmaktadır.

«Madde 46. — Kurumun her çeşit malları ile gelir ve alacakları, Devlet malları hak ve güçhanlığını haizdir. Bunlara karşı suç işleyenler, Devlet mallarına karşı suç işleyenler gibi cezalandırılırlar.»

Böylece mevzu ve mesele Devleti teşkil eden hakiki şahıslar olarak bulundukları mevki itibarıyle de bunu temsil eden insanlar olarak Devlet memurlarının diğer hususlarda tabi olduğu statüyü burada da getirmiş, onlara tanınan birtakım haklar burada da tanınma durumuna konulmuştur.

Bundan sonra 47 nci maddede «Kesenekler ve Kuruma herhangi bir sebepten borçlanan üyelerin aylık borç taksitleri, kurumlarınca istihkak bordrolarında gösterilerek tahakkuk ettirilir.» deniliyor. Bundan sonraki hükümler daha ziyade teferruata aittir; ama burada keseneklerin ne şekilde kesileceği de bir hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Nihayet, birtakım geçici madde hükümleri vardır. Bunlar daha ziyade daha evvel kurulmuş olan birtakım müesseselerin bu kanun tasarısıyle bir arada ele alınışındaki intibak hususlarını tamamlamak ve bunları bir şekle bağlamak yolunda getirilmiştir. Kanunun metninde bunları kapsayacak birtakım hükümler olmasına rağmen, bu geçiş döneminde hangi hususların ele alınabileceği ve hangileriyle bu Kurumun teşekkülünün biran evvel meydana getirileceği de burada belirlenmiş olmaktadır.

Bu arada bir hususu zikredeyim; geçici maddelerde mühim olan bir cihet var : «Kurumun organları faaliyete geçinceye kadar ölüm veya malûliyet yardımlarına müstahak olanlara bu yardımlar, Kurum organlarının faaliyete geçmesini müteakip yapılır. Kurum organlarının faaliyete geçtiği tarih, Yönetim Kurulu tarafından yaptırılacak ilânlarla üyelere duyurulur.» denilmektedir.

Diğer taraftan son geçici madde ile : «Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl sonunda, yapılan sosyal yardımlar değerlendirilir ve özellikle, ölüm ve malûliyet yardımlarına ağırlık verilmesinin aktuaryel bakımdan imkânları araştırılır. Hazırlanacak aktuaryel rapor üzerine 50 nci madde gereğince işlem yapılır.» denilmektedir.

Böylece kanunun yürürlüğe girişinden itibaren bu kanun tasarısıyle getirilen ve kanunlaştığı takdirde kanundan istifade edecek olanların biran evvel bu hükümlerden istifade etmesi ve bu istifadenin hangi şartlar altında gerçekleştirileceği geçici maddelerde belirtilmiş ve mevzuun biran evvel getiriliş gayesine, kanunun çıkarılış gayesine intibakı ve tatbiki sağlanmak istenmiştir. Böylece, içerisindeki birtakım hükümlerin, tatbikat neticesi bâzı aksaklıkları meydana çıkabilir. Bunlar içerisinde, Yüce Mecliste, biraz evvel tapu intikal muamemeleri meselesi dolayısıyle serd ettiğim hususlar gibi birtakım değişiklik teklifleri verilebilir veyahut daha ileride yapılacak tatbikatta birtakım aksaklıklar ,ortaya konup bunların da değiştirilmesi cihetine gidilebilir.

Mesele, bu tasarının umumiyle taşıdığı mâna ve getirdiği yenilikler ve bunun sosyal güvenlik ve sosyal dayanışma yönünden taşıdığı ehemmiyettir. Bu yönüyle diyebiliriz ki, emsâli olan Ordu Yardımlaşma Kurumunun mevcudiyeti karşısında buna paralel olarak sivil personele, yani memura, işçi dışındakilere, sendikal yönden işçilere tanınan haklar, diğer taraftan ordu mensuplarına tanınan emeklilik dışındaki haklara muvazi olarak, burada yine belirtildiği gibi emeklilikte yapılan yardımların dışında kendi çalışma süreleri içerisinde birtakım yardımların sağlanması gayesi güdülmüştür. Bu taraflarıyle, sosyal hizmetler, sosyal yardımlar ve sosyal yardımlaşma yönüyle taşıdığı gaye itibarıyle tasarı iyi bir düşünüşe hizmet etmek amacıyle getirilmiş bulunmaktadır.

Tekrar etmek istiyoruz; bu tarafıyle biz bu tasarının getiriliş. gayesinin, daha ziyade büyük ekseriyeti teşkil eden dar gelirli memurlara birtakım istifade imkânlarının sağlanması gayesini temin olduğuna kaniiz. Bu dar gelirli küçük dereceli memurların kazançları düşüş olduğu için, bu kanun tasarısıyle getirilecek hükümlerden en fazla istifadeye hak sahibi olduklarına kaniiz. Bu müessesesinin denetimi (Maliye Bakanlığına bağlı olmak kaydıyle bu Kurum kurulacağına göre) Hükümet ve Maliye Bakanlığınca yapılacaktır; denetimin de biraz evvel izah ettiğim hususlara bağlı olarak yapılmasında fayda vardır. Bu

yapılmadığı takdirde, bu müesseseden küçük memur, dar gelirli memur, büyük zümre istifade etmediği takdirde, kanunun hükümleri ölü doğmuş olacaktır. Bizim peşin olarak bunun böyle olmayacağına dair bir kanaatimiz yoktur. Kanunlarda ve hukukta aslolan hüsnüniyettir; suiiniyet istisnaî bir durumdur, kötü tatbikat, yanlış tatbikat istisnaî bir durumdur.

Bu bakımdan biz, hüsnüniyet kaideleri içerisinde getirilen bu hükümlerin, bizim arz ettiğimiz istikâmette tatbik edileceğine dair bir ümit taşımaktayız. Bu ümit içerisinde bu tatbikatın bu yolda olmasını arzu etmekteyiz. Bu tarafıyle, çıkarılacak olan (MEYAK) kanununun memleket ve milletimize olduğu kadar, hususiyle sivil personel dediğimiz memur kadrosuna getirdiği hükümleri itibarıyle yararlı olmasını, hayırlı olmasını dileriz.

Kanunun tümü üzerinde Demokratik Parti Grubu olarak fikirlerimizi arz etmiş bulunmaktayız. Demokratik Parti Grubu adına Yüce Meclise ve Sayın Başkanlığa saygılarımı sunarım efendim. (D. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Millî Güven Partisi adına Sayın Turgut Topaloğlu, buyurunuz efendim.

MEHMET NEBİL OKTAY (Siirt) — Sayın Başkanım; Sayın Topaloğlu'nun yerine müsaadenizle bendeniz konuşacağım efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Oktay.

M. G. P. GRUBU ADINA MEHMET NEBİL OKTAY (Siirt) — Değerli arkadaşlarım.

Memur güvenliğiyle ilgili çok önemli bir tasarının görüşmesine başlamış bulunuyoruz.

Âmme hizmetlerinin aksamadan yürümesinde şüphesiz ki, en başta gelen unsur o hizmeti ifa edecek olan kişilerdir. Bu kişilerin gelecek ile ilgili birtakım endişelerini bertaraf etmedikçe, sosyal güvenliklerini teminat altına almadıkça idare mekanizmasının normal işlemesi, âmme hizmetlerinin vatandaşa arzulanan şekilde intikal etmesi mümkün değildir. Yeni personel rejimi de bu durumu dikkate almış ve 1327 sayılı Kanunun 190 ncı maddesi, Devlet memurlarının ek sosyal sigorta, konut, dinlenme kampları ve diğer sosyal ihtiyaçlarını karşılamak ve tasarruflarını yurt kalkınmasına yararlı yönlerde değerlendirmek üzere, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç bir yıl içerisinde «Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu» kurulmasını öngörmüştür. Anayasamızın 48 nci maddesi de «Herkesin sosyal güvenlik hakkına sahibolduğunu» belirtmiş ve bu hakkın sağlanmasını Devlete görev olarak vermiştir.

Bu itibarla, görüşülmekte olan tasarı, hem Anayasamızın 48 nci maddesinde ifadesini bulan bir emrin gereğidir, hem de 1327 sayılı Kanunla değişik 657 sayılı Kanunun 190 ncı maddesinin kaçınılmaz bir icabıdır.

Bu tasarıyle kurulacak Memur Yardımlaşma Kurumu, kamu personelinin malî teminatına büyük katkılar getirecektir, geleceğiyle ilgili çeşitli problemlerini halledecektir. Kurumun, memura temin edeceği ek sosyal sigorta, konut, dinlenme kampları gibi yardımlar yanında özel tasarrufları artırmak ve bu tasarrufları yurt kalkınmasına yöneltmek gibi, millî ekonomimize de sağlayacağı yararlar büyük olacaktır.

Değerli arkadaşlarım, sayıları 80 0000'i bulan belediye, il özel idareleri, ve İktisadî Devlet Teşekkülleri personelinin de Kurumun bünyesine alınmış olmasını memnuniyetle karşılıyoruz. Memur kitlesi arasındaki muhtemel hoşnutsuzluklar ve ayrılıklar bu suretle giderilmiş, sosyal adalet sağlanmıştır.

Âmme hizmetlerinin en önemli unsuru olan memur ve hizmetli kitlesinin çeşitli problemlerini halleden, kendilerine güven sağlayan, personel rejiminde büyük bir aşama olan ve yurt kalkınmasına da önemli katkılar getirecek olan tasarıyı Millî Güven Partisi olarak olumlu karşıladığımızı ifade eder, Yüce Meclise saygılar sunarım.

BAŞKAN — Adalet Partisi Grubu adına Sayın Zekiye Gülsen, buyurunuz efendim.

A. P. GRUBU ADINA ZEKİYE GÜLSEN (Çanakkale) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Kıymetli parlâmenter arkadaşlarımızın hazırlayıp getirdikleri Türkiye belediyeler, il özel idareleri, İktisadî Devlet Kuruluşları ve Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu kanun teklifi hakkında Adalet Partisi Grubu adına görüşlerimizi arz etmek üzere huzurunuza gelmiş oluyorum.

Muhterem arkadaşlarım, Devlet Personel Kanununun 1327 sayılı Kanunla değiştirilen 190 ncı maddesinin âmir hükmüne uyularak getirilen bu kanun teklifini, Adalet Partisinin, Dev-

let memurlarına istisnasız olarak iyi bir personel rejimi temin etmek gayesine uygun bulmaktayız. Bu itibarla, bu kanun teklifinin kanunlaşmasını sağlamak için elimizden geleni yaptık; bundan sonra da gereğini yapacağız.

Bununla beraber, bu yardımlaşma kurumu kanun teklifinin başlıca hususiyetinden bir nebze bahsetmeyi doğru buluyoruz. Çünkü, bu kanunla kurulacak olan yardımlaşma kurumu, kamu personeli içinde sadece Devlet memurlarını değil, bütün kamu personelini içine almaktadır. Kanun teklifi bu haliyle, şimdiye kadar her nedense düşünülmemiş olan çok güzel bir umumiyet ifadesi içerisinde getirilmekte, şu veya bu şekilde bir tercih, kıskançlık veya üzüntü doğurmaktan uzak bulunmaktadır. Bu suretle bütün kamu personelini kapsayacak şekilde kurulacak olan kurum, bunların ek sosyal sigorta, konut, dinlenme kampları ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak için büyük faaliyet sarf edecektir. Kanun teklifinin bu yönden getirdiği hükümler, cidden dikkate değer mahiyet arz etmektedir. Bu kurumun emeklilik, mâlûliyet ve ölüm yardımları gibi sosyal yardımları yanında mesken yardımı, borç para verilmesi, memur pazarlarının kurulması, üyelerin çocuklarına yurtlar açılması gibi yapacağı hizmetler cidden büyük takdir kazanacaktır.

Bundan başka, kanun teklifinin getirdiği hükümler arasında kurumun yurt ekonomisi ve ekonomik kalkınma plânında öngörülen amaçlara hizmet ve katkıda bulunması da çok önemlidir. Yalnız, bu yatırımların iyi kullanılması, iyi hizmetlere yerleştirilmesi şart olmakla beraber, üyelerini de mağdur duruma düşürmemek mecburiyeti içerisinde olması gerekir.

Bugün için kurumun binlerce Devlet kamu personelini kapsayacağı ve yıllık kesenek gelirinin 600 milyon lirayı aşacağı katiyetle meydanda olmasına karşılık, Devlet Bütçesine herhangi bir yük yüklemesi aslâ mevzubahis değildir. Bilâkis, kamu personelinin malî teminatı olumlu katkıda bulunacağı, Devlet memuriyetine ilgi ve güveni artıracağı, bu suretle Devlet kamu personeline daha müreffeh bir hayat temin edeceği ve personelin iş kapasitesini artıracağı da muhakkaktır.

Bağ - Kur'dan ve MEYAK'ın kuruluşundan sonra, tarım kesiminde çalışanların da Sosyal Sigortalar kapsamına girmesi hususunun biran önce tahakkukunu temin ederken, şu hususu da açıklıkla belirtmekte fayda umuyoruz.

Tasarıyı tetkik ettiğimizde, Komisyonda yapılan değişiklikler neticesinde, bu kuruluşun mutlâk mânada özerk bir kuruluş haline getirildiği, adeta Devletin murakabesinden mümkün olduğu kadar uzakta tutulmaya çalışıldığı görülmektedir. İleride binlerce, milyonlarca memuru veya memuriyet yapmışları çok yakından ilgilendiren bu kanun, kendi kendini murakabe dışında, Devlet kontrolundan uzaklaşmasını uygun bulmamaktayız.

Bunu kesinlikle ifade ettikten sonra, Hükümet tasarısındaki maddeler üzerinde bâzı değişikliklerin yapılması, tasarının daha mükemmel hale geleceğini sağlayacağı gibi, bu haliyle kabulü büyük mahzurlar doğuracaktır. Maddeler geldikçe düşüncelerimizi, bildiklerimizi ve tekliflerimizi sunacağız.

Bunu peşinen ifade ederken bu kurumun, mensuplarına ve milletimize hayırlı olması dileğiyle Adalet Partisi adına Yüce Meclise saygılarımızı sunuyoruz.

BAŞKAN — Sayın İbrahim Öztürk? Yok.

Sayın Yaşar Akal, buyurun efendim.

YAŞAR AKAL (Samsun) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım;

Memur Yardımlaşma Kurumu kanun tasarısı hakkında temenni mahiyetinde fikirlerimi arz edeceğim. Konuşmamın gerçek gayesi, bu kadar önemli bir kanunun, bu kadar milletimizin büyük ölçüdeki kısmını ilgilendiren bir kanunun uygulamasında yararlı olur düşüncesidir.

Genel olarak kanunun çıkarılmasına karşı değilim, hattâ tasvip ediyorum. Ancak, Cemiyetimizi teşkil eden meslek gruplarının pek çoğunun kendi aralarında yardımlaşma kurumları kurarak, bugünkü hayat pahalılığı ve yaşama zorluğunu önlemek için çalışmaları, hele bu işin devlet kesimindeki çalışanlarda başlamış olması, bir şeyin tescilidir ki, Türkiye'mizde yaşayan halkımızın, milletimizin sosyal güvenliği, güvencesi yoktur ve Devlet, kendi hizmetinde bulundurduğu, maaşını kendisinin ödediği memurunun dahi yaşamını, rahat yaşamını sürdürememektedir ve bu kanun bu ihtiyacı tescil etmiştir. Bu eksikliği tescil etmektedir. Bu

eksikliği giderecek bir vasıfta işlemesini de temenni etmekteyim.

Herşeyden evvel ben bu kanunda bir noktaya önem veriyorum. Küçük tasarruflar, bir büyük sermaye meydana getiriyor. Hattâ o kadar ki, memur boğazından kısarak % 5 gibi bir kesinti yapmaya başlamıştır, yapmıştır. Meselâ, fikrimi daha iyi izah edebilmek için arz edeyim - bugüne kadar 1,5 milyar liraya yakın para toplanmıştır. Halen nerede kullanılmaktadır, faizi ne kadardır? Bu para tasarıda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında açılmış bulunan hesapta bulunuyor deniyor. Ama bilmiyoruz, kuruluşunda şurada idi diye, belki cevapta zabıtlara geçer, Nerededir, ne hizmette kullanılmaktadır ve bugüne kadar birikmiş faizi ne kadardır? Bunları bilmekte fayda var.

Sözlerimi, şöyle başlayarak izah edeceğim : Dediğim gibi 1,5 milyar şimdi, söylendiğine göre senede de 600 milyon lira toplanacak ve gerçekten sermaye, küçük tasarruflarla meydana gelmiş bir büyük sermaye piyasaya arz edilecektir. Piyasaya arz edilen bu sermaye nasıl kullanılacaktır?

Burada gösteriliyor; işte, «Memur pazarları açılacak, dinlenme kampları açılacak, çocuk yuvaları kurulacak» deniyor ve ilâve ediliyor «Kurum gelirlerinden, sosyal yardımlar ve plânlanan sosyal hizmetler için gerekli meblâğ ayrıldıktan sonra..» «..menkûl ve gayrimenkûl mallar ile her türlü esham, tahvilât ve ortaklık payları satın alınacak..» «Her nevî şirketler kurulacak» «İpotekler verilecek» vesaire.

Şimdi, iki şeyi bu meseleden ayırarak söylüyorum.

1. — Bu memur pazarları kuruldu, dinlenme kampları açıldı, sosyal tesisler yapıldı. Memur için çok yararlı. Bunlar yapılmasın demiyorum. Yani, halkımızın 2 - 3 milyonunu ilgilendiren bu hizmetler yapılmasın demiyorum. Ama, bunu derken bir büyük kitlenin, bunların en ufağını dahi hayal edemediklerini söylemek istiyorum. Onlara da bu imkânlar temin edilsin diyorum ve birşeyden korkuyorum : Devlet, memurunu koruyan bir Devlet, Devletin bütün imkânlarını memura, OYAK'la da askere tahsis ediyor görüntüsü verilmemelidir.

Ankara'nın içinde elinde sepetle karşı bakkaldan veya manavdan çıkan bir sade vatandaşın, karşıdan bir büyük istihlâk kooperatifinden çıkarken kendisinin aldığı ile onun aldığında fark görürse içinde burukluk duyar. Bu burukluğu gidermek için ne yapmak lâzımdır? diye düşünüyorum.

Sadece harcama işine yönelmiş bir tasarrufta bulunmasın, çalışmada bulunmasın. Halka hizmeti esas kabul eden büyük mağazalar kurduğu gibi, o büyük mağazalara temin ettiği malları, esas üreticiden tüketiciye intikal ettirirken, ta menşeinde ucuzlatıcı, tüketiciyi de koruyucu faaliyette bulunsun diyorum. Böyle yapsın istiyorum. Böyle yapılacağını duymakla memnun olacağım. Yani, bugün için bir kapalı kutu.. E.. işte Gelirler Vergisinden muaf, şundan muaf, birtakım kârları var, o kârları birtakım işletmelerine intikal ettiriyor. Bu işletmelerden mütevellit te ucuza birtakım mal satıyor : 30 liraya alacağınız ayakkabıyı 25 liraya aldınız mı rahat ediyorsunuz. Bütün görevi bununla bitmemelidir. Menşeinde pahalılığa, fiyat artışlarına, «aracı tefeci, sömürücü, komisyoncu» dediğimiz, bir noktada fazla kâr yapan, o sahaya yönelik çalışmalar yaparak; gerek deniz ürünlerinde, gerek meyvede, gerekse diğer ürünlerde sadece de kendisine yarayışlı, kendi mensuplarına yarayışlı değil, tüm Türk ekonomisine katkıda bulunacak bir çalışmaya yönelmelidir. Küçücük memurların tasarruflarıyla büyük fedakârlıkla ortaya gelen bu büyük sermaye, Türk ekonomisinin bugünkü bozuk halini artırıcı durumun kaynağı olmasın. Bugünkü tefeciliğin, bankacılığın, faizciliğin daha da artarak Türk ekonomisini perişan hale getiren bir çalışmanın, montaj sanayiinin bir kaynağı haline gelmesin.

Türkiye'de gerçek sanayiin kuruluşuna, Türkiye ekonomisinin sağlam temeller üzerine oturtulmasına yardımcı olan bir büyük sermaye halinde ortaya çıksın.

Neden bunları böyle söylüyorsunuz, diyeceksiniz. Bir noktada yapılmış ve büyük bir sermaye ile ortaya çıkmış bir teşekkülümüzün bugünkü halini görüyorum : İstihlâk kooperatifi durumundan ileri gitmiyor. Hem de öyle gidiyor ki, sade kendisinin mensupları dahi tüm olarak bundan istifade edemiyor. Büyük şehirlerde açtığı satış mağazalarından - biraz evvel arzettiğim gibi - 30 lira yerine 25 liraya ayakkabı alınabiliyor. O teşekküle para gönderen kişiler, kendi bulundukları muhitte, çünki tüm ekonomiye katkıda bulunan bir yatırım sahası, bir yatırım ça-

lışması yapmadığı için istifade edemiyorlar. Benim Kavak'ımda bulunan belediye veya zabıta memuru, öbürünün - bilmem - filân yerde bulunan bir İktisadî Devlet Teşekkülü memuru; büyük şehirlerde kurulmuş büyük pazarların istifadesinden nasıl yararlanacaktır? Bunu şöyle yararlanır, diyorum. Biraz evvel arz ettiğim gibi, Türk ekonomisinin temeline inen çalışmalar yapmalıdır. Yoksa, ben kâr yapacağım ve bu kâr için herşeyi yapacağım. 600 milyon lirayı topluyorum. Bu 600 milyona bir 600 milyon daha katacağım, dedi mi ve büyük oteller, büyük montaj sanayii gibi kolay kazanca yöneldi mi; alıp satmaktan başka hiçbir iş yapmadı mı; şunu açıkça söyleyeyim ki; kendi üyelerine faydası dahi bir ölçüde az olur. Çünki bu büyük teşekkülden beklenen fayda - benim kanıma göre - pek umduğumuz kadar olmaz.

Sözlerimi toparlayarak - çok geniş anlatılması gereken şeyi, sabrınızı taşırmamak için - arz ediyorum:

Uygulamada, özellikle satış ve alışlarda bir kapalı kutu haline gelerek, halk - memur ikileşmesi gibi; özellikle halkı üzen bir kuruluş haline getirilmemelidir. Hizmetleri kendi üyelerine olduğu kadar, ayrılacak muayyen bir fonla halka hizmet tarafına da yönelmelidir. Bu suretle kendi üyelerine yaptığı hizmetin yanında, gerçekten hayatı yaşamak için zorluk çeken memurların dışında, milyonlarca vatandaşımıza da yararlı bir kurum haline gelir. Birikmiş bulunan büyük sermaye çarçur edilerek, bugünkü bozuk ekonominin kolay kazançlarından yararlanacak yönlere gitmemelidir. Aksine, bugünkü bozuk ekonomiye direnecek ve bugünkü bozuk ekonominin temellerine sağlam politikayı atacak; ama zahmetli ve güç olacak, ama belki az kârlı olacak. Fakat sağlam esasları atacak bir yatırım politikasını uygulamalıdır.

Bu büyük teşekkülün milletimize ve özellikle dişinden tırnağından artırarak bugüne kadar para yatırmış, bundan sonra da yatıracak olan memur arkadaşlarımıza hayırlı olmasını diliyorum.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Avşargil.

MEMDUH EKŞİ (Ordu) — Sayın Başkan, söz sırasını lütfeder misiniz?

BAŞKAN — Söz sırasını arzediyorum : Sayın Gökçe, Sayın Akova, Sayın Özdenoğlu, Sayın Tosyalı, Sayın Başer ve Sayın Ekşi.

Buyurunuz Sayın Avşargil.

TUFAN DOĞAN AVŞARGİL (Kayseri) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım :

Bu kanun, Devlet memurlarının sosyal ihtiyaçlarını karşılama ve tasarruflarını yurt kalkınmasında etkili bir şekilde değerlendirme olanağı taşımakla, iyi çalıştığı takdirde faydalı olacaktır.

Ama bir yönü ile de, çok geniş kapsamlı tutulmuş olduğu için, bütün Devlet memurlarını bir çatı altında toplamayı öngördüğünden; denetim zorlukları, rekabet imkânsızlıkları yüzünden uygulamada faylalı olmayacaktır.

Ayrıca; daha önce Yüce Meclislerde kabul edilen - tahmin ediyorum 185 nci Birleşimde kabul edilmiştir - Millî Eğitim Mensupları Sağlık ve Sosyal Yardımlaşma Sandığı Kanun Tasarısına mensup olan bütün Millî Eğitim Mensuplarını da Hükümet teklifi aleyhinde bünyesinde toplamış olduğu için, işlemesi zor olacaktır.

Değerli arkadaşlarım; Hükümetin hazırladığı gerekçede ve tasarının kapsam maddesinde, OYAK mensuplarıyle, yani Ordu Yardımlaşma Kurumu mensuplarıyle Millî Eğitim Mensupları bu kanunun kapsamı dışında bırakıldığı halde; Geçici Komisyon - başında da bir Millî Eğitimci olmasına rağmen - Millî Eğitim mensuplarını da kanun kapsamı içerisine alan bir değişiklikle karşımıza gelmiş bulunmaktadırlar. Bu, sayıları 284 000'i bulan millî eğitim mensupları için son derece haksız bir davranıştır.

Niçin haksızdır?

10 yıl önce kurulmuş ve 70 000 kadar üyesi bulunan Ordu Yardımlaşma Kurumu - kısa adıyla OYAK - mensuplarını kapsamı dışında tutmuş olduğu halde; 29 yıl önce yine bir kanunla kurulmuş olan ve 180 000'e yakın üyesi bulunan İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı Mensuplarını kapsamı içerisine alıp almamaya dokunmayarak, onu kendi kaderiyle başbaşa bırakma gibi bir yol izlemişlerdir. Yani, 284 000 ile 300 000'e yakın Millî Eğitim mensubunun % 60'ı civarında olan ve görev sahaları yurdun 4 bucağına dağılmış ilkokul öğretmenini kaderiyle başbaşa bırakmak... Bunun anlamı, öğretmen hem Emekli Sandığına aidat ödeyecektir.

Öğretmen hem Millî Eğitim mensubu, bir yandan Personel Kanunu ile kabul edilmiş bulunan % 5 kesintileri ödemek zorunda kalacak. Bir taraftan da, İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığına para ödemek zorunda kalacaktır. Böyle olduğu zaman, hangisini tercih edecektir? Emekli Sandığı'na ödemek zorundadır. Ayrıca, 651 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre de % 5 kesintiyi ödemek zorundadır. Bu suretle kendi eliyle 29 sene önce kurmuş olduğu Sandığı, yine kendi eliyle kapatma mecburiyetinde kalacaktır. Bunda adaletsiz davranılmış olduğu kanısındayım. Acaba sayın Komisyon, niçin Hükümet teklifinde, Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanununu kapsamı dışında bıraktığı halde; acaba daha önce Yüce Meclisin kabul etiği bir kanundaki ilgili Kurum mensuplarını kapsamı içerisine almayı düşünmüştür. Bunu anlamak mümükün değildir. Bunda objektif davranıldığını tahmin etmiyorum. Hele, sayın Geçici Komisyonun bir gerekçesi var, burada diyor ki; «..Kamu personeli arasında herhangi bir ayırım yapmanın uygun olmayacağı kanatinden hareket ederek.» deniyor. Ordu Yardımlaşma Kurumuna mensup olanlar Devlet Memuru değil midir? Kamu personeli değil midir? Onlar niçin kapsam dışında bırakılıyor da, 300 000'e yakın mensubu olan Millî Eğitim mensupları kanunun kapsamı içerisine alınıyor. Ama belki gerekçe olarak diyeceklerdir ki; bu sandık daha önce kurulmuştur, şu kadar sermayesi vardır, bu da bir süre sonra bu kanunun kapsamı içerisine girebilir, kendiliğinden buna girecek denebilir ama, bunu adaletle bağdaştırmak mümkün değildir kanısındayım.

Biz, niçin Milî Eğitim Mensupları Yardım Sandığının MEYAK'tan ayrı kurulması gerektiğini savunuyoruz:

Değerli arkadaşlarım; 1943 yılında 4351 sayılı Kanunla kurulmuş bir sandık vardır. Sandığın illerde, ilçelerde yönetim, denetim, genel kurullarıyle, geniş bir organizasyonu mevcuttur. OYAK'tan sonra kanunla kurulmuş ve üyelerinin haklarını kanun teminatı altına almış bulunan bu sandığın ve üyelerinin 29 yıllık süregelen haklarını yok hükmünde görmek, veya sandığı, bu hakları çiğneyerek kapatma yolunu izlemek hatalıdır. Bu sandık 1943 yılından, 1963 yılına kadar ilkokul öğretmenlerinin ilâç ve tedavi masraflarını karşılamış, bu dönem içinde Devlet, öğretmeni memurdan sayılmamış, ilâç ve tedavi masraflarını ödememiştir. Sandık, Devlet Bütçesinden de yardım görmeden bu görevi Devlet adına yürütmüştür. Bu nedenle de; malî sıkıntı içine girmiş, hak sahiplerinden yıllardanberi devam eden haklarının ödenmemesi halinde güç durumda kalacaklarını savunmuştur.

Eğer Yüce Meclis, bu kanun tasarısını, Millî Eğitim Mensupları Yardımlaşma Sandığı Kanun tasarısını dikkâte almayarak kapsam içerisinde alma eğilimini kabul ettiği takdirde yine binlerce Millî Eğitim mensubu bu kanundan lâzım geldiği şekilde faydalanma olanağını bulamayacaktır.

Öğretmenlerin hizmet alanı itibariyle % 50' den fazlası köyde veya küçük kasabalarda görev yapmaktadır. Hizmet özelliği, Ordu Yardımlaşma Kurumunda olduğu gibi yardım ve hizmetlerin köye ulaşacak nitelikte olmasını gerektirmektedir. Memur Yardımlaşma Kurumu, köyde hizmet görecek bir kuruluşu gerçekleştiremez. Bugün İlkokul öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığının 640 ilçede teşkilâtı ile bu hizmet ve yardımları zamanında yerine ulaşabilmektedir. Öğretmenlerin yurt düzeyine dağılımı, diğer Devlet memurlarının dağılımından farklıdır. Sandıkça yapılacak yardımlar bu dağılıma uygun olarak düzenlenecek, yatırımlardan daha ziyade geri kalmış bölgeler, özellikle Doğu ve Güney - Doğu illeri faydalanacaktır.

800 000 memuru, istikbâlde milyonun üstünde bir kitleyi bünyesine alacak olan ve büyük bir kuruluş olarak düşünülen Memur Yardımlaşma Kurumunda idare ve organizasyonun rantabl bir şekilde yürütülmesinin mümkün olamayacağı açıkça şimdiden görülebilir. Ayrıca, bu kuruluşun 15 - 20 yıl içinde varacağı malî güç Devlet Bütçesine denk bir duruma gelecektir. Bu güç, Türk siyasî hayatını da etkileyecektir.

Değerli arkadaşlarım; bugün bâzı ülkelerde, özellikle Amerika'da büyük dev şirketler devlet yönetimine el atmış bulunmaktadır. Devlet politikasını etkileyecek duruma gelmiştir. Şimdi, biz Devlet Bütçesine yakın bütçeli teşkilâtı kontrol etme imkânları bakımından, bunun kuruluş nedenleriyle; - ki kanun maddeleri geldiği zaman üzerinde durulması lâzım gelen önemli noktalar var - de kontrol etme imkânlarından mahrum olacağız. Ayrıca Ordu Yardımlaşma Kurumu

var, Millî Eğitim Mensupları Yardımlaşma Kurumu da kapsam dışında bırakıldığı zaman, Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu da var, bunun üçü rekabet esasına göre çalışacaktır. Ekonomide rekabeti bir kenara itmek mümkün değil, O halde, sayın Komisyon bu Millî Eğitim mensuplarını bu kapsam dışında Hükümet teklifine uyarak mütalâa etmesi faydalı olur kanısındayım. Ayrıca, Millî Eğitim Mensupları Sağlık ve Sosyal Yardımlaşma Sandığı olarak buradan geçen tasarı 12 maddeden ibaretti. Modern sigortacılık esaslarına uygun olarak teraküm edecek sermayenin yurt kalkınmasına faydalı yatırımlara yatırılmasını sağlayacak bir nitelikte Ordu Yardımlaşma Kurumundan daha ileri seviyede hazırlanmıştır.

Bu tasarının ayrıca kanunlaşması halinde 18 yaşında öğretmenliğe başlayıp 65 yaşında emekli olan öğretmenin eline 277 581 lira emeklilik yardımı geçecektir. Ayrıca bu meblâğa, yatırımların işletilmesinden elde edilecek kâr da eklenecektir. 30 hizmet yılının sonunda emekli olan bir ilkokul öğretmeni 126 808 lira emekli yardımı alacaktır. Bizim elimize gelen ve müzakeresini yapmaya başladığımız tasarı bu imkânları bize getirmemektedir.

Tasarının, Genel Kurulun seçiliş biçimi, Yönetim kurulunun çalışması, yönetim kurulunun süresi ayrıca üzerinde durulmaya değer nitelik taşımaktadır.

Devlet personeli, her ilde bir seçim birimi olarak düşünülmekte, mahallî idareler, Kamu İktisadî Kuruluşları ayrı birer seçim birimi olarak düşünülmektedir. 3 asil, 3 ayrı yedek üye ile her ilden 6 kişi gelmesini düşündüğümüz takdirde burada toplanacak genel kurulda, büyük bir yekûn teşkil eden Devlet personeli, bu kurulda azınlıkta kalacaktır. Kamu İktisadî Teşebbüsleri ve mahallî idare hâkim duruma geçecektir, bunun teşekkül tarzında ben hüsnüniyet aramıyorum. Bunun teşekül tarzını kanun maddesi huzurunuza geldiği zaman, herhalde Yüce Heyet üzerinde durarak düzeltme imkânına sahip olacaktır, daha buna benzer bir kısım maddeler vardır, bunu sırası geldiği zaman arzetmeye çalışacağım.

Yüce Heyetinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Komisyon adına hem başkan, hem sözcü söz istediniz, hanginize söz vereyim efendim?..

HASAN TOSYALI (Kastamonu) — Başkan, başkan..

BAŞKAN — Kendi aralarında halletsinler efendim.

HASAN TOSYALI (Kastamonu) — Benim tercihim o yolda sayın Başkan.

BAŞKAN — Sizin tercihiniz yok. Benim dâhi yok da, kendilerine bıraktım. Buyurunuz sayın Komisyon Başkanı.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAHRİ UĞRASIZOĞLU (Uşak) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Memur Yardımlaşma Kurumu Kanun tasarısının müzakeresi dolayısıyle değerli arkadaşlarımız kıymetli fikirlerini serdetmektedirler. Ancak; bundan sonra konuşmak isteyen diğer değerli arkadaşlarımıza bir ışık tutmak maksadıyle sayın Yaşar Akal arkadaşımızın ve sayın Avşargil arkadaşımızın temas ettikleri iki nokta üzerinde Komisyon olarak bir açıklama yapmamızda fayda vardır.

Evvelâ şu hususu arzedeyim: Sayın Akal arkadaşımız, MEYAK hesabında toplanan paraların durumu ile ilgili olarak bir soru tevcih etmişlerdir. Gerçekten kendileri böyle bir soruyu tevcih etmemiş olsalar dahi Komisyon olarak veya Hükümet olarak MEYAK'ın para durumunun, hesap durumunun ne olduğunu açıklamakta ve bugünkü durum itibariyle bunu zabıtlara geçirmekte fayda vardır. Şimdi onu arzediyorum:

Malûm olduğu üzere Devlet kesiminden bugüne kadar MEYAK Kanununa tabi olan memurların % 5 kesenek olarak 1972 Aralık sonu itibariyle % 5 lerinden toplanılan miktar; 970 800 000 liradır. Bundan Hazine bonosuna yatırılan kesenelere tahakkuk ettirilen faiz miktarı ise, 1971 yılı için 10 520 000 lira, 1972 yılı için 36 080 000 liradır. Bunun faiz yekûnu 46 600 000 lira olmuştur. Toplanmış bulunan 970 800 000 lira ile birlikte bunun da toplamı; 1 017 400 000 lira etmektedir. O halde bugün % 5 kesenelerle faizlerin miktarı Merkez Bankasında ve diğer tahvil ve bonolar olmak üzere 1 017 400 000 liradır.

Şimdi, 23 . 1 . 1973 tarihi itibariyle bu paralardan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında 145 500 000 lira, Hazine bonosu olarak - ki % 10,5 faizlidir - 145 milyon lira ve tahvil olarak % 9 faizli 700 milyon lira ki ceman 990 milyon

lira etmektedir. Halbuki birinci noktada temas ettiğimiz 1 017 400 000 lira ile bu 990 milyon lira arasındaki fark 27 milyon lira eder. Bu 27 milyon lira da halen saymanlıklar hesabında mevcut olup bu ay zarfında Merkez Bankasına yatırılması icabeden miktardır. O halde Ocak ayı hesabı olarak Şubat ayı başlarında 27 milyon lira da saymanlıklardan geldiği takdirde 1 017 400 000 lira miktar birbirini tam olarak karşılamaktadır. Malûmuâliniz bâzı arkadaşlarımızın zihninde bir tereddüt hâsıl olabilir. Merkez Bankasında birikmiş olan bu paraların hazine bonosu olarak % 10,5 faizle işletilmesi ve bir miktarının da tahvil olarak % 9 faize bağlanmış olmasının sebebi bir başlangıç açığına meydan vermemek içindir. Çünkü bunlar Merkez Bankasında bonoya ve tahvile yatırılmamış olarak bloke edilmiş paralar şeklinde kalmış olsa idi buna faiz tahakkuk ettirmek mümkün olmazdı. İşte bu faizi temin edebilmek maksadıyle bonoya ve tahvile yatırılmıştır ve bunlar hemen ilâve edeyim ki bugün için nakit para durumundadır. Yani Memur Yardımlaşma Kurumu uzuvlandığı zaman, organlarını meydana getirdiği zaman bunları isterse derhal paraya tahvil edebilir.

Şimdi değerli arkadaşımız Tufan Doğan Avşargil Millî Eğitim mensupları ile ilgili hususa temas ederek «Bunlar niçin bu kanun kapsamı dışında bırakılmadılar, bu hal öğretmenlerin bir kenara itilmesi veya mağdur edilmesi anlamına gelmez mi» «Hükümet tasarısında Millî Eğitim Mensupları Sağlık ve Sosyal Yardımlaşma Sandığı mensupları bu tasarının kapsamı dışında tutulmuşlarken, şimdiki metinde niçin bu hale getirildi?» diye buyurdular. Bu noktayı da açıklamakta fayda vardır.

Değerli arkadaşlarım, 1327 Sayılı Kanunun ve bunun değiştirdiği 657 sayılı Kanunun öngördüğü hedef devlet rejimi içerisinde görev almış bulunan bütün personelin bir bütün olarak maddî gücünün toplanması ve bu güçlü bir teşekkül halinde ve zümre ve sınıf farkı yaratmaksızın bunların tek elden idaresi suretiyle ve daha güçlü bir şekilde memura yardım edilmesi imkânlarının sağlanmasıdır. Şayet devlet yapısı içerisinde çeşitli memuriyetler için çeşitli sandıklar veyahutta yardımlaşma kurumları düşünülmüş olsa idi bunlar arasında farklı işlemler dolayısıyle şikâyetler büyük olacak durumu daha iyi olan sandıklar veyahutta kurumlar gıpta ile anılacak, ötekiler bunu şikâyet mevzuu edeceklerdi. Hem böyle bir şikâyeti ortadan kaldırmak, hem memurun bu sosyal yardımlarını ve sosyal hizmetlerini daha güçlü bir hale getirmek için bunların birleştirilmesi prensip olarak daha faydalı mütalâa edilmiştir. O halde öğretmenlerin bu kanunun kapsamı içerisine alınması ile bunları mağdur etmek gibi bir durum mevzubahis değildir, bilâkis öğretmenlerin de bu yönden daha güçlü olarak bu kuruluştan istifade etmelerini sağlamaktır, maksat budur. Arkadaşımız gene buyurdular, acaba Ordu Yardımlaşma Kurumu niçin istisnaî olarak teşekkül etti? Hemen arkadaşıma ifade edeyim ki Ordu Yardımlaşma Kurumunun bir personel rejimi vardır ve ayrıdır. Devlet Personel rejiminden ayrı bir bünye, ayrı bir yapı sistem içerisinde yürümektedir. Bu böyle düşünülmüştür. Yeni Anayasanın, yani 1961 Anayasasının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren ordu kesimi için ayrı bir personel rejimi aşağı yukarı tekevvün etmiştir. ve böyle uygulama devam etmektedir. Bu uygulama sistemi içerisinde de 1961 Anayasası tatbikatından sonra Ordu Yardımlaşma Kurumu için bir özel kanun çıkarılmıştır. Bu özel kanun biliyorsunuz 12 yıldan beri uygulama halindedir ve gerekçemizde temas ettiğimiz gibi Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu kanun tasarısının hazırlanmasında Ordu Yardımlaşma Kurumu mevzuatından geniş çapta, tecrübesinden geniş çapta istifade edilmiştir. O halde bu hiç bir suretle bir sınıf veya zümreyi ne mağdur etmek, ne de bir sınıf veya zümreye imtiyaz tanımak anlamına gelmez. Bilâkis bütün devlet memurlarını bir kurum altında toplamak suretiyle daha güçlü, daha müessir gerek Türk ekonomisine, gerekse devlet memuruna daha faydalı bir kurum meydana getirmek prensibine dayanır. Teşekkür ederim.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAKIP HİÇERİMEZ (Ankara) — Söz istiyorum sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, sayın Hiçerimez komisyon bir bütündür. Yani ben hem başkanına, hem sözcüsüne ayrı ayrı söz veremem.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAKIP HİÇERİMEZ (Ankara) — Sayın Başkan, sayın Avşargil arkadaşımızın zabıtlara intikâl ettirdiği bir yanlış deyim vardır, rakamlar vardır, bu

bakımdan komisyonumuzun komisyon müzakerelerinde tespit ettiği rakamları vereyim. Yanlışlığı düzelteyim onun için söz istiyorum.

BAŞKAN — Onu anlıyorum efendim de yani bunu komisyonu iki arkadaşımız temsil etmekte bulunduğunuza göre aranızda bunu birleştiriniz, ya zatıâliniz ya da Komisyon Başkanı tüm olarak bunu ifade etsin. Yani şimdiye kadar yapılan görüşmelerin bir kısmını sözcü, bir kısmını başkan karşılayacak gibi bir tatbikata girersek zaman israf etmiş oluruz. Onu belirtmek istiyorum.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAKIP HİÇERİMEZ (Ankara) — Size hak veriyorum Sayın Başkanım, bunları zabıtlara geçirmek istediğimden söz verilmesini istiyorum.

BAŞKAN — Şimdi efendim müsaade ederseniz tümü üzerinde zaten yeterlik önergesi geldi. Tamam mı efendim? Şurada 13 dakika süremiz kaldı, hiç olmazsa bir arkadaşımız, daha kişisel görüşlerini belirtsin, komisyon olarak onu da dikkate alınız son konuşmanızı yapınız.

Efendim söz sırası Sayın Gökçe'dedir. Sayın Gökçe?.. Yok. Sayın Akova?.. Burada, buyurun efendim.

Bu söz hakkı yeterlik önergesi geldiği sırada komisyonun konuşmuş olmasından doğan haktır, bundan sonra yeterliği işleme koyacağım.

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — Yeterliğin aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Yeterliğin aleyhinde söz istiyorsunuz.

ENVER AKOVA (Sivas) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım, müzakeresine girdiğimiz ve kısa adı ile MEYAK olarak isimlendirilen kanun tasarısının dayanağını 657 sayılı Devlet Memurları hakkında çıkarılan Kanun ve 1327 sayılı Kanunun derpiş ettiği maddelerinin iktiza ettiği lüzum üzerine Türkiye'mizde Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanununun dışında sivil personel olarak görev yapan memur arkadaşlarımızın konut yani sosyal mesken, dinlenme kampları, ihtiyaç halinde müracaat etmeleri üzerine borç para ve ölüm anında bu kurumun yapacağı yardımlar bu kanun tasarısında zikredilmiş bulunmaktadır. Genel gerekçeyi titizlikle iki gün önce okumuş bulunuyorum. Maddeler üzerinde bâzı hususları kısa olarak arz etmek niyetindeyim. Kanun tasarısı tamamen % 5'leri almak suretiyle 1327 sayılı Kanuna göre Merkez Bankasında Sayın Komisyon Başkanımızın ifade ettiği gibi teraküm etmekte, toplanmaktadır. Yalnız beni düşündüren bir husus var. Değerli arkadaşlarım; bu kanunda gerekli bir denetim sistemi yoktur. Denetleme Kurulu organlar bahsinde var ama Denetleme Kurulunun durumu, hareket tarzı, teşekkül tarzı bendenizi ve birçok sayın üye arkadaşlarımızı endişeye düşürmektedir. Maliye Bakanlığına bağlı, 1 nci madde onu zikrediyor, ama özerk diyor, özerk. Binaenaleyh, genel kurulu, yönetim kurulu ve denetim kurulunu, bilâhara zikredilen maddelerde nasıl teşekkül edeceğini tamamıyle okuduğumuz vakit insan endişeye düşmektedir. Milyonların ve milyarların konuşulacağı, he - sabedileceği, gerek bankalara ve gerekse icabederse sosyal meskenlere verilecek bu paraların, sadece denetim kurulu yoluyla denetlenmesi değil, Hükümet yetkililerinin de, mutlaka Maliye Bakanlığının da tetkikinden, denetiminden geçmesi şarttır. Bu yolda maddeleri geldiğinde önerge vereceğiz. Bu hususu sayın üyelerin dikkatle izlemelerini önemle belirtmek isterim.

Değerli arkadaşlarım, genel kurulun teşekkül tarzına bir kıymetli arkadaşımız temas buyurdular. Ben onu geçiyorum; fakat müzakeresi geldiği zaman madde üzerinde görüşlerimiz olacaktır; yönetim kurulu ile denetleme kurulunun üzerinde durmak istiyorum.

Bu maddeleri tetkik ettiğimiz vakit, Maliye Bakanlığına, Bakanlar Kuruluna getirmek şartıyle 3 kişiyi inha etme hakkı tanımıyor; genel kurula ise 6 kişiyi inha etme, tayin etme yetkisi veriliyor. Ben bunu az görmekteyim. Bu miktarı artırmalıyız muhterem arkadaşlarım, Hükümet her ne kadar hiçbir katkıda bulunmuyor ve gerekçesinde de öyle deniyorsa da.

«Memur Yardımlaşma Kurumumun bir sosyal sigorta müessesesi olması ve mecburilik vasfı dolayısıyle kanunla kurulması icabetmektedir. Devletin rolü, kuruluş için gerekli ortamın yaratılması, organların en iyi şekilde kurulup işleyebilmeleri için bâzı imkânların sağlanmasından ibaret kalmakta; yukarıda da açıklandığı gibi Devlet bütçesine herhangi bir

yük yüklemesi gibi bir şekil de düşünülmemiş bulunmaktadır.»

Yani Devletin murakabesi, bu genel gerekçede okumuş olduğum paragrafın ışığı altında sureti katiyede kabul edilmiyor. Devletin murakabesini tanımalıyız. Yönetim kuruluyle denetleme kuruluna seçilecek üyelerin seçim süresini 5 yıldan aşağı indirmeliyiz; 3 yıl veya 4 yıl yapmalıyız. Mutlaka sayın komisyon buna katılmalıdır. Bu arkadaşlar alışmış bir durumda oturacak, artık hangi şartlarla geleceği de zaten malûm; değiştirilmediği takdirde, bu kurum dolayısıyle yarın gerek gazetelerde, gerekse Yüce Mecliste çeşitli olaylar çıkacak ve hattâ Hükümet rahatsız edilecektir. Değerli arkadaşlarım, bunların süre yönünden ömürlerini 5 yıl değil 4 veya 3 yıl olarak kabul etmek mecburiyetindeyiz.

Bir hususu daha arz etmek istiyorum. Genel gerekçede 550 bin kurum üyesi olacağı zikredilmektedir. Komisyon başkanı arkadaşımızın ifade ettiği gibi, gönül arzu ederdi ki, bu tasarı orduya ait çıkarılmış bulunan kanunla birlikte getirilmiş olsun ve beraber çıksınlar. Ama bu mümkün olmadı. 1961 yılında, burada da zikredildiği gibi, orduya ait bir Yardımlaşma Kurumu kanun tasarısı getiriliyor ve çıkarılıyor ve hayli de istifade etmektedirler bu kurum mensupları. Devlet memurlarına bu sosyal hakların verilmesinde maalesef geç kalınmıştır; bunu biran önce Yüce Meclisin kabul buyurmasında fayda vardır. Maddelerde bâzı tadilatın yapılması suretiyle kabulü lâzımdır.

Benim fikirlerim bu kadardır, Yüce Meclise saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın komisyon biraz evvelki izahatınızı bilâhara mı belirteceksiniz, yoksa şimdi israr ediyor musunuz?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAKIP HİÇERİMEZ (Ankara) — Nasıl emredersenız Sayın Başkan.

BAŞKAN — Ben talebinize bağlıyım efendim. Ben temennimi söyledim.

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Vakit geldi Sayın Başkan.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAKIP HİÇERİMEZ (Ankara) — Aynı gün içinde olduğu için müsaade ederseniz arz edeyim efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAKIP HİÇERİMEZ (Ankara) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; öğretmenlerle ilgili olan hususun zabıtlarda yanlış bir iz bırakmaması ve bu mikrofondan Yüce Heyetiniz aracılığı ile kamuoyunda da duyulacağından emin olarak tashih etmek için söz almış bulunuyorum.

Sayın arkadaşımız Tufan Doğan Avşargil konuşmasının bir yerinde, 18 yaşında öğretmenliğe giren 65 yaşında emekli olan bir öğretmenin, eğer Öğretmen Yardımlaşma Kurumu Kanunu çıksa idi 200 bin lara gibi bir emeklilik yardımı alabileceğini söylediler.

Esasında burada bir yanlış anlama oluyor. Öğretmen Yardımlaşma Kurumunun ilgili maddesi herkesin ödediği prim karşılığında bir emekli yardımı alabileceğini âmir idi. Bu elimizdeki MEYAK tasarısı da aynı niteliktedir. 3 lira, 5 lira ve 10 lira aidat ödemiş bulunan öğretmenin, hizmet süresi ne kadar olursa olsun, aylığının % 5'i oranında yapılacak kesintilerle bu Kuruma ödeyeceği prim arasında bir eşitlik söz konusu değildir ki, alınan rakamlar önce eşit olsun; bırakınız daha büyük olmasını eşit olsun. Binaenaleyh, Memur Yardımlaşma Kurumu tasarısında getirilen hususlar ile Öğretmen Yardımlaşma Kurumu tasarısında getirilen hususlar aynı idi; herkes ödediği prim oranında emekli yardımı alabilme imkânına sahip olabilecektir.

Bir başka hususu da hemen onun yanında belirteyim, aynı konu ile ilgili. Bir alt komisyon başkanı olarak burada ifade ediyorum, Memur Yardımlaşma Kurumu tasarısını görüşen komisyonumuz kanunla kurulmuş bulunan ve aynı nitelikte olan 3 sandığın daha Türkiye'de var olduğunu görmüştür. Birisi, PTT Yardım Sandığı; birisi, Polis Yardım Sandığı ve bir tanesi de İlkokul Öğretmenleri Yardımlaşma Sandığı. Bu sandık yönetim kurullarını ve mesul kişilerini altkomisyona davet ettik ve kendilerinden

maddî olanaklarını, bilânçolarını ve çalışma imkânlarını sorduk. Gördüğümüz kadarı ile ve bize verilen belgelere göre PTT Biriktirme ve Yardım Sandığı milyarları aşan ve üyelerine hakikaten maddî ve manevî imkânlar temin eden bir kuruluş halinde idi ve kendileri MEYAK üyesi olmakla beraber bu sandıklarının da yaşatılmasından yana olduklarını bize belirttiler ve Komisyon bu sandık üzerinde yaptığı müzakerelerde bu sandığın da hükmî şahsiyetini devam ettirmesi, yalnız üyelerinin MEYAK üyesi olmaları zaruretine inandı. Daha sonra Polis Yardımlaşma Sandığı mesul kişilerini davet ettik, aynı belgeleri kendilerinden de istedik. Aldığımız bilgilere göre, elimizdeki belgelere göre bu Sandığın da milyarları aşan ve üyelerine maddî, manevî birtakım imkânlar sağlayan bir kuruluş olduuğnu gördük ve bunun üzerine bu Sandığın da hükmî şahsiyetini devam ettirmesini; fakat üyelerinin aynı zamanda MEYAK üyesi olmasını Komisyon önerdi ve kabul edildi.

Mühim olan İlkokul Öğretmenleri Yardımlaşma Sandığı ile ilgili araştırmamız oldu. Bu Sandık bugün 70 milyon lira açık vermiş bir Sandıktır. Eğer bugün bir tasfiye söz konusu olsa elindeki para, üyelerinin kendilerine aidat olarak ödediği paradan 70 milyon lira açık veriyordu ve aynı zamanda bu Sandığın getirdiği birtakım imkânlar MEYAK ve benzeri bir kuruluşun getirdiği imkânlarla kabili telif olmayacak kadar ayrı ve cüzi idi. Nitekim bu Sandık defaatle biz altkomisyona davet etmiş olmamıza rağmen bu Sandık bu davetlerimize geleceğiz demelerine rağmen icabet etmediler.

Şöyle özetlemem zannederim mümkün olacak: Halen geçerli olan İlkokul Öğretmenleri Yardımlaşma Sandığı yine faaliyetine devam edecektir. Üyeleri 3 lira aidat ödeyerek başlamıştır, bugün 10 lira aidat ödemektedirler. Memur Yardımlaşma Kurumuna ödeyecekleri aidat, aylıklarının % 5'i oranındadır. Bu orantı gösteriyor ki, bu ödedikleri prim fazla olduğu için kanunun ilgili hükmü gereğince alacakları yardımlar da o nispette fazla olacaktır. İlkokul Öğretmenleri Yardımlaşma Sandığının bu paralelde bir hizmeti olması mümkün değildir.

Bu yanlışlığı belirtmek için söz aldım. Değerli arkadaşlarıma ve Sayın Başkana teşekkürler sunarım.

TUFAN DOĞAN AVŞARGİL (Kayseri) — 3 lira ile başlamadı, bugün de 10 lira aidat ödemiyor. Zamanı gelince görüşeceğiz.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Komisyonun bu son konuşması münasebetiyle bir sayın üyeye daha söz hakkı doğmuş bulunuyor. Söz sırası Sayın Özdenoğlu'nun.

Mesai saatimiz dolmuş olduğu için, 31 Ocak 1973 Çarşamba günü saat 15,00'te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum efendim.

Kapanma saati : 19,35

Millet Meclisi

GÜNDEMİ

46 NCI BİRLEŞİM

30 . 1 . 1973 Salı

Saat : 15,00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

1. — 6 . 12 . 1971 tarih ve 1497 sayılı Çay Kurumu Kanununun uygulanması için alınacak tedbirlerle ilgili yetki kanunu tasarısı hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişikliklere dair Millet Meclisi Plân Komisyonu raporu (M. Meclisi 1/596; C. Senatosu : 1/74) (M. Meclisi S. Sayısı : 529, 529'a 1 nci ek ve 529'a 2 nci ek; C. Senatosu S. Sayısı : 103) (Dağıtma tarihleri : 7 . 4 . 1972, 19 . 9 . 1972 ve 1 . 12 . 1972)

× 2. — 6831 sayılı Orman Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir ek madde eklenmesine dair kanun tasarısı ve Antalya Milletvekili İhsan Ataöv ve 2 arkadaşının, 6831 sayılı Orman Kanununa geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi ile Cumhuriyet Senatosu Gaziantep Üyesi Salih Tanyeri ve 74 arkadaşının, 6831 sayılı Orman Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bir ek madde ile bir geçici madde ilâvesine, 5237, 5422, 6969, 7336 ve 756 sayılı kanunlarla konu gelirlerin kaynak olacağı Orman Köylerini Kalkındırma Fonu teşkili ile Orman Köyleri Kalkındırma Kooperatifleri kurulması hakkında kanun teklifi Anayasa, Adalet, Orman ve Plân komisyonlarından 3'er üye seçilerek kurulan 73 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/538, 2/572, 2/515) (S. Sayısı : 584, 584 ve 695'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 14 . 4 . 1972 ve 1 . 11 . 1972)

3. — Çorum Milletvekili Abdurrahman Güler, Tunceli Milletvekili Kenan Aral. Muş Milletvekili Nermin Neftçi, İstanbul Milletvekili Reşit Ülker, Konya Milletvekili M. Kubilay İmar ve Van Milletvekili Salih Yıldız'ın, Millet Meclisi İçtüzük teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu (2/706) (S. Sayısı : 763) (Dağıtma tarihi : 29 . 11 . 1972)

× 4. — Madencilik Reformu kanun tasarısı ile Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ve 36 arkadaşının, Maden İşleri Genel Müdürlüğü kuruluş ve görevleri hakkında ve 6309 sayılı Maden Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi aynı kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair, Cumhuriyet Senatosu Çanakkale Üyesi Ziya Termen ve 22 arkadaşının, Madencilik Reformu kanun teklifleri ve Enerji ve Tabiî Kaynaklar ve Plân komisyonlarından seçilen 8'er üyeden kurulu 83 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/605, 2/629, 2/640, 2/657) (S. Sayısı : 773) (Dağıtma tarihi : 19 . 12 . 1972)

5. — Maraş Milletvekili M. Zekeriya Kürşad'ın ve Maraş Milletvekili İbrahim Öztürk'ün, Maraş ilinin adının Kahraman Maraş olarak değiştirilmesine dair kanun teklifleri hakkında Cumhuriyet Senatosu Başaknlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi İçişleri Komisyonu raporu (M. Meclisi : 2/162, 2/163; C. Senatosu : 2/12) (M. Meclisi S. Sayısı : 192, 192'ye 1 nci ek, 192'ye 2 nci ek, 192'ye 3 ncü ek ve 192'ye 4 ncü ek; C. Senatosu S. Sayısı : 59) (Dağıtma tarihleri : 15 . 6 . 1970, 15 . 3 . 1971, 29 . 12 . 1971, 26 . 4 . 1972, 21 . 12 . 1972)

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

1. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay ve 6 arkadaşının, T. B. M. M. Memurla-

---

(×) Açık oya sunulacak işleri gösterir.

rı teşkilâtı hakkındaki 231 sayılı Kanuna bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun teklifine dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Plân Komisyonu raporu (M. Meclisi : 2/65; C. Senatosu: 2/273) (M. Meclisi S. Sayısı : 2, 2'ye 1 nci ek ve 2'ye 2 nci ek; C. Senatosu S. Sayısı : 1341) (Dağıtma tarihleri : 24 . 12 . 1969, 16.9.1972 ve 1 . 12 . 1972)

2. — İzmir Milletvekili Burhanettin Asutay ve 12 arkadaşının, 4837 sayılı İş ve İşçi Bulma Kurumu Kuruluş ve Görevleri hakkındaki Kanunun 13 ncü maddesine bir fıkra eklenmesine ilişkin 7332 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılmasına dair kanun teklifi hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca reddedilen Millet Meclisi metnine dair Millet Meclisi Plân Komisyonu raporu (M. Meclisi : 2/403; C. Senatosu : 2/23) Millet Meclisi S. Sayısı : 428, 428'e 1 nci ek, 428'e 2 nci ek ve 428'e 3 ncü ek) (C. Senatosu S. Sayısı : 124) (Dağıtma tarihleri : 19 . 10 . 1971, 23 . 2 . 1972, 26 . 10 . 1972 ve 1 . 12 . 1972)

3. — Anayasa Mahkemesine Yasama meclislerinden seçilecek asıl ve yedek üyelikler için adaylığa başvurma, seçim esas ve usulü hakkında kanun tasarısına dair C. Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve C. Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/591; C. Senatosu : 1/71) (M. Meclisi S. Sayısı : 514, 514'e 1 nci ek ve 514'e 2 nci ek; C. Senatosu S. Sayısı : 93 ve 93'e ek) (Dağıtma tarihleri : 4 . 4 . 1972, 14 . 10 . 1972 ve 9 . 12 . 1972)

4. — 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun 148 nci maddesinin (A) bendinin değiştirilmesine dair kanun tasarısına dair C. Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve C. Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında M. Meclisi Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/163; C. Senatosu : 1/98) (M. Meclisi S. Sayısı : 687, 687'ye 1 nci ek ve 687'ye 2 nci ek; C. Senatosu S. Sayısı : 134) (Dağıtma tarihleri : 29.5.1972, 14.10.1972 ve 9 . 12 . 1972)

5. — Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu teşkiline ve vazifelerine dair 2 Temmuz 1951 tarih ve 5805 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrası «K» bendinde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısına dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Millî Eğitim Komisyonu raporu (M. Meclisi 1/365; Cumhuriyet Senatosu 1/88) (M. Meclisi S. Sayısı : 417, 417'ye 1 nci ek ve 417'ye 2 nci ek; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 114) (Dağıtma tarihleri : 23 . 8 . 1971, 29 . 11 . 1971 ve 11.1.1973)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

× 1. — Memur Yardımlaşma Kurumu kanun tasarısı ve Ankara Milletvekili A. Sakıp Hiçerimez ve 58 arkadaşının, Türkiye belediyeler, il özel idareleri, İktisadî Devlet kuruluşları ve Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu (MEYAK) kanunu teklifi ve Adalet, Millî Eğitim, İçişleri, Sanayi ve Teknoloji, Ticaret, Maliye ve Plân komisyonlarından 3'er üye seçilerek kurulan 67 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/582, 2/591) (S. Sayısı : 663) (Dağıtma tarihi : 2 . 5 . 1972)

× 2. — 6830 sayılı İstimlâk Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler ilâvesi hakkında kanun tasarısı ve İçişleri Komisyonu raporu ile Bayındırlık, Adalet, İçişleri, Maliye ve Plân komisyonlarından seçilen üçer üyeden kurulu 91 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/697) (S. Sayısı : 792) (Dağıtma tarihi : 26 . 1 . 1973)

Dönem : 3
Toplantı : 3

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 663

Memur Yardımlaşma Kurumu kanun tasarısı ve Ankara Milletvekili A. Sakıp Hiçerimez ve 58 arkadaşının, Türkiye belediyeler, il özel idareleri, İktisadi Devlet kuruluşları ve Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu (MEYAK) kanunu teklifi ve 67 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/582, 2/591)

Memur Yardımlaşma kurumu kanunu tasarısı (1/582)

T. C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi
Sayı : 71 - 1219/15148

23 . 12 . 1971

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 22 . 12 . 1971 tarihinde kararlaştırılan «Memur Yardımlaşma Kurumu kanunu tasarısı» ve gerekçesiyle eki cetveller ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygıyla arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

GENEL GEREKÇE

Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesinde; Devlet Memurlarının ek sosyal sigorta, konut, dinlenme kampları ve diğer ihtiyaçlarını karşılamakta yardımcı olmak, tasarruflarını yurt kalkınmasına yararlı olacak verimli sahalarda değerlendirmek üzere, en geç bir yıl içinde çıkarılacak özel bir kanunla, «Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu» kurulması öngörülmüş ve Kurumun, Ordu Yardımlaşma Kurumu üyeleri hariç, bütün Devlet memurlarını kapsamına alacağı belirtilmiştir.

Kanun gereğince aylıkların % 5 i olarak tesbit edilen kesenekelerin, 1 . 3 . 1970 tarihinden itibaren kesilmeye başlandığı ve Devlet Memurları Kanununun ek geçici 20 nci maddesi uyarınca T. C. Merkez Bankasında açılmış bulunan hesapta toplanmakta olduğu malûmdur.

Devlet Memurları Kanununda değişiklik yapan 31 . 7 . 1970 tarih ve 1327 sayılı Kanunun genel gerekçesinde bir «Memur Yardımlaşma Kurumu» kurulmasından beklenen yararlar şöyle açıklanmaktadır :

«İyi bir personel rejiminin Devlet memurunun sosyal sigorta ihtiyaçlarını ve geleceği ile ilgili güvenlik unsurlarını da bünyesinde taşıması gerektiği dikkate alınarak, bütün Devlet memurları için bir yardımlaşma kurumu kurulması, personel reformu kapsamı içinde ve bu reformun bir unsuru olarak ele alınmıştır. Tasarı ile gerek memurlar ve gerekse yurt ekonomisi için aşağıdaki yararların sağlanacağı düşünülmektedir :

a) Kurumun kamu personeli yönünden sağlıyacağı yararlar.

Sosyal sigorta uygulamasının yetersiz olduğu ülkemizde böyle bir kurumun sağlıyacağı ek sosyal sigorta olanakları memurların geleceklerine güvenle bakmalarında olumlu bir rol oynıyacaktır. Kabul etmek gerekir ki, personel rejiminin memur kütlesi yönünden taşıdığı önem sadece ücret meselesi olarak ortaya çıkmamakta, emeklilik rejimi ve diğer haklar memurun geleceğini güvenlik altına alan bir sosyal sigorta niteliği taşımaktadır. Memur Yardımlaşma Kurumu, kamu

personelinin malî teminatına olumlu katkıda bulunacak ve Devlet memuriyetine ilgi ve güveni artıracaktır.

b) Kurumun yurt ekonomisi ve ekonomik kalkınma plânında öngörülen amaçlar yönünden sağlıyacağı yararlar.

Ülkemizde özel tasarrufların oranı yatırım amaçlarını gerçekleştirebilecek seviyede olmaktan uzaktır. Özel tasarrufları artırmak için her türlü çareye başvurmak zorunlu olup bu meyanda cebrî tasarruflara gidilmesi kaçınılmaz olmaktadır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile getirilecek maaş artışlarının özel kesimde tüketim eğilimini artırması ve toplam talepteki artış nedeniyle fiyat artışlarına yol açması muhtemel bulunduğundan maaş artışlarının bir kısmının Kurum fonlarına aktarılması millî ekonomi için yararlı bir anestezi fiskal sağlıyabilecektir.

Ayrıca Türkiye'de anayatırım sektörlerini finanse edecek fonlar henüz yeteri kadar mevcut değildir. Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumunun kurulması ile Kalkınma Plânının amaçlara uygun yatırımlarına yöneltilebilecek önemli bir fon sağlanmış olacaktır. Fonun yıllık gelirinin 500 milyon liranın üstünde olacağı düşünülmektedir.

Görüldüğü üzere Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu kanalıyla memur kütlesinin mecburi tasarrufa zorlanması bir yandan Türkiye'nin ekonomik kalkınmasında en önemli iki sorun olan «Millî gelirde tasarruf payının artırılması» ve «kaynakların verimli sektörlere yöneltilmesi» hedeflerine büyük ölçüde yardımcı olurken bir yandan da memurlara büyük yararlar sağlıyacaktır.»

Devlet Memurları Kanununda öngörülen bir Memur Yardımlaşma Kurumunun sadece kendi kapsamına giren personeli istihdaf etmesi ne kadar tabiî ise, bir Memur Yardımlaşma Kurumu kurulması amaciyle yapılacak kanun çalışmalarında öncelikle kapsam konusunun ele alınarak işin mahiyetine en uygun şekilde tâyin ve tesbit edilmesi o kadar zorunlu olmaktadır.

Konuya, Memur Yardımlaşma Kurumu kurulmasından beklenen yararlar açısından bakıldığı takdirde; sadece Devlet memurlarını kapsamına alan bir kurum kurularak diğer kamu personeli için yardımlaşma kurumu kurulmaması veya bunların ayrı ayrı kurumlar teşkil etmelerine cevaz verilmesinin, hem kamu personeli ve hem de yurt ekonomisi yönünden sakıncalar taşıdığı derhal fark edilecektir. Şöyle ki :

— Kamu personeli içinden sadece Devlet memurlarını ayırarak bunlara ek sigorta imkânları tanıyıp diğerlerine bu imkânı tanımamak; bir taraftan Devlet memurları dışında kalan kamu personelinin belirli bir sosyal teminattan sebepsiz olarak yoksun bırakılması ve diğer taraftan da yurt ekonomisi için büyük yararlar beklenen fon terakümünün kısıtlanması sonucunu doğuracaktır.

Bu takdirde, Devlet memurlarının eline, diğer emsali kamu personeline kıyasla, Memur Yardımlaşma Kurumu keseneği oranında noksan para geçmesi de bu iki grup personel arasında diğer bir gereksiz farklılık olarak ortaya çıkacaktır.

— Önce Devlet memurları için bir Yardımlaşma Kurumu kurulması, Devlet Memurları Kanununun kapsamına girmiyen diğer kamu personeli için, ilgili personel kanunları çıktıkça, yeni kurumlar teşkili cihetine gidilmesinin ise hiçbir fayda sağlıyamıyacağı, aksine; aynı amaçlı mütaaddit kurumlar kurulup işletilmesinin gereksiz kuruluş ve işletme masraflarına ve insan gücü israfına yol açacağı, fonların dağılması sebebiyle memleketimizin ihtiyacı olan büyük yatırımlara gidilemiyeceği, bu çeşitli kurumların başarı derecelerine göre üyelere yapılacak sosyal yardımların ve sosyal hizmetlerin farklılaşabileceği aşikârdır.

Açıklanan nedenler karşısında, sadece Devlet memurlarını değil, Millî Eğitim mensupları hariç, bütün kamu personelini kapsıyan bir Yardımlaşma Kurumu kurulması uygun görülmüş ve tasarı bu esaslara göre hazırlanmıştır. Tasarı ile kurulması öngörülen Kurumun 550 000 den fazla personeli kapsıyacağı ve yıllık kesenek gelirinin 600 milyon lirayı aşacağı tahmin edilmektedir.

Tasarının hazırlanmasında özellikle; 3 . 1 . 1961 tarih ve 205 sayılı Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanunu ile adı geçen kurumdaki 10 yılı aşan uygulama sonuçları önemle dikkate alınmış ve değerlendirilmiştir.

Tasarı; (Kuruluş), (Kapsam), (Organlar), (Kurumun gelirleri), (Kurumun faaliyetleri), (Çeşitli hükümler), (Geçici hükümler) ve (Yürürlük hükümleri) başlıklarını taşıyan sekiz bölümden meydana gelmektedir.

İncelenmesinden de anlaşılacağı gibi, tasarı ile, kurulacak müessesenin mahiyetine en uygun bir statü tesbitine çalışılmıştır. Memur Yardımlaşma Kurumu kamu personelinin imkânları ile kurulduğuna ve hiçbir şekilde Devlet yardımı söz konusu olmadığına göre, kuruluş ve işleyiş ile ilgili maddelerin hazırlanmasında Kurumun bu belirgin niteliği önemle dikkate alınmıştır.

Memur Yardımlaşma Kurumunun, bir sosyal sigorta müessesesi olması ve mecburilik vasfı dolayısiyle, kanunla kurulması icabetmektedir. Devletin rolü, kuruluş için gerekli ortamın yaratılması, organların en iyi şekilde kurulup işliyebilmeleri için bâzı imkânların sağlanmasından ibaret kalmakta, yukarda da açıklandığı gibi, Devlet bütçesine her hangi bir yük yüklenmesi hiçbir şekilde düşünülmemiş bulunmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

I

Kuruluş

Madde 1. — Bu madde kurumun kuruluşu ile ilgili hükümler ihtiva etmektedir.

Kurumun ismi «Memur Yardımlaşma Kurumu» dur. Amacı, kanunla belirtilen üyelerine yine kanunla belirtilen (Sosyal yardımlar) ve (Sosyal hizmetler) yapmaktır. Kurumun hukukî statüsü bu kanunla tesbit edilmekle beraber; özel hukuk hükümlerine tabi, malî ve idari bakımdan özerk ve tüzel kişiliğe sahibolacağı açıklanmıştır.

Malî ve idari özerklik prensibolarak kabul edilmekle beraber, özerkliğin hiçbir şekilde sorumsuzluk anlamına gelecek şekilde yorumlanmaması bakımından, ilgili maddelerde yetki ve sorumluluklar kesin sınırlarla çizilmiş; gerektiğinde kurumu benimsiyecek, Hükümet seviyesinde ona yardımcı olabilecek bir merciin tâyin ve tesbitindeki zorunluluk dolayısiyle Maliye Bakanlığına bağlılık öngörülmüş, ancak bu bağlılık Ordu Yardımlaşma Kurumunun Millî Savunma Bakanlığına bağlılığındaki hudut ve çerçeve içerisinde mütalâa edilmiştir.

Maliye Bakanlığının, Memur Yardımlaşma Kurumunun kuruluş ve işleyişine ilişkin fonksiyonları tasarının mütaakıp maddelerinde açıkça belirtilmiş olup bunlar; Genel Kurul Başkanının belirtilmesi (Madde 7), Yönetim Kurulu üyelerinden dördünün ve Denetleme Kurulu üyelerinden birinin inha edilmesi (Madde 9 ve 13) ve kanunda yapılacak değişiklik çalışmalarının sonuçlandırılmasından (Madde 50) ibarettir. Ayrıca ilk Genel Kurulun toplanması için gereken çağrının da Maliye Bakanı tarafından yapılması öngörülmüştür. (Geçici Madde 1)

II

Kapsam

Madde 2. — Genel gerekçe kısmında açıklanan nedenlerle tasarı sadece Devlet memurlarını değil, Millî Eğitim mensupları hariç, bütün kamu personelini kapsıyacak şekilde hazırlanmıştır.

Millî Eğitim mensupları haricolmak üzere, maddede 10 fıkra halinde sayılan daire ve müesseselerde çalışan personelden T. C. Emekli Sandığının iştirakçisi olanlar kurumun üyeleridir.

Madde; senatörlük, milletvekilliği, belediye reisliği, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeliği gibi seçimle gelinen görevlerde bulunanlardan T. C. Emekli Sandığının iştirakçiliği niteliğini taşıyanları da kapsıyacak şekilde yazılmıştır. Ancak, Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı teşkilâtında görev alacak sivil personelden, 3 . 1 . 1961 tarih ve 205 sayılı Kanunun 17 nci maddesi gereğince Ordu Yardımlaşma Kurumu üyesi olmak istemiyenler veya sonradan bu kurumun üyeliğinden ayrılanlar, tasarının bu maddesinde açıklanan üyelik niteliğine

sahip iseler, Memur Yardımlaşma Kurumu üyesi olacaklardır. Durumları açıklanan personel için tasarıda bir tercih hakkı tanınmıştır.

Kanunun kapsamına giren personel arasında her hangi bir ayrıcalık yaratılmaması için, Ordu Yardımlaşma Kurumu üyeliği ile Memur Yardımlaşma Kurumu üyeliğinin bir şahısta birleşmesini önliyecek şekilde hüküm sevk edilmiş bulunmaktadır.

Madde 3. — Bu maddede, üyeliğin ne vakit başlayıp ne vakit biteceği açıklanmakta ve «üyelik süresi» nin tanımı yapılmaktadır.

III

Organlar

Madde 4. — Kurumun organları; kurumun mahiyeti ve fonksiyonu ile gelirlerinin üyelerin aylıklarından kesilen keseneklerden ve bunların işletilmesinden meydana gelmesi, Devlet yardımının kabul edilmemesi ilkesi dikkate alınarak tesbit edilmiştir.

Bu haliyle, kurum, hissedar adedi çok fazla olan bir anonim şirkete benzetilebilir. Bu bakımdan, Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu ve Genel Müdürlük şeklinde tesbit edilen organlar anonim şirketin organlarıyle tam bir benzerlik arz etmekle beraber, müteakip maddelerde izleneceği gibi, kurum bünyesinin gereği olarak bunların kuruluş ve işleyişleri konusunda özel hükümler getirilmesi zorunlu olmuştur.

Genel Kurul

Madde 5. — Bu maddede, Kurumun en üst seviyede organı olan Genel Kurulun nasıl teşekkül edeceği gösterilmiştir.

550 000 i aşan üyelerin Genel Kurul halinde toplanıp karar alması düşünülemiyeceğine göre, üyelerin Genel Kurulda kendilerini temsil edecek kimseleri seçmeleri cihetine gidilmiştir.

Genel Kurul; 1/3 ü tâyinle, 2/3 ü seçimle göreve getirilecek olan üyelerden teşekkül edecektir.

Genel Kurul üyelerinin seçim esasları, Yönetim Kurulu tarafından hazırlanacak ve Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girecek olan bir yönetmelikte gösterilecektir.

Maddede açıklanan sistemin uygulanması sonucunda Genel Kurulun nasıl teşekkül edeceği gerekçeye ekli tabloda gösterilmiştir.

Devlet teşkilâtının genişlemesi ve kamu personelindeki artışlara paralel olarak Genel Kurul üye sayısının da artacağı tabiîdir.

Madde 6. — Seçim veya tâyin dönemi içerisinde Kurum üyeliği sıfatını kaybeden veya her hangi bir sebeple toplantıya katılamıyacak olan Genel Kurul üyelerinin yerlerinin nasıl doldurulacağı ve süresi dolan üyelerin yeniden tâyin edilmeleri veya seçilmelerinin mümkün olduğu açıklanmaktadır.

Madde 7. — Bu maddede; Genel Kurul Başkanlık Divanının nasıl kurulacağı, olağan toplantıların usul ve zamanı, Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırabilecek merciler, toplantı ve karar nısabı ile Ankara dışından gelecek üyelerin harcırahları konularına yer verilmiştir.

Madde 8. — Genel Kurulun görevlerinin sayılmış bulunduğu bu madde her hangi bir açıklamaya ihtiyaç göstermiyecek kadar sarih olmakla beraber, Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu üyeleri için Genel Kurulca tesbiti gereken aylıklarının «Devlet memurlarına verilen en yüksek aylıktan az olmaması» kaydının, varlığı çok kısa bir sürede milyarlara varacak olan kurumu en ehil ellere tevdi etme zorunluğunun bir sonucu olarak maddede yer aldığını belirtmekte fayda görülmüştür.

Yönetim Kurulu

Madde 9. — Kurumun en yetkili organı Yönetim Kuruludur. Kurumun başarılı olması veya başarısızlığa uğraması Yönetim Kurulu üyelerinin seçim veya tâyinlerinde gösterilecek titizlikle

çok yakından ilgili olmakla beraber, tasarıda Yönetim Kurulu üyeleri için belirli bir tahsil ve tecrübe şartı aranmasının uygun olacağı düşünülmüş, görev süresi de beş yıl olarak tesbit edilmiştir.

Madde 10. — Bu maddede, süreleri tamamlanmadan Yönetim Kurulu üyeliğinden ayrılanların yerlerinin nasıl doldurulacağı açıklanmakta ve süresi dolan üyelerin yeniden görev almalarına imkân verilmektedir.

Madde 11. — Yönetim Kurulu Başkanının nasıl seçileceği, Yönetim Kurulunun toplanma zamanları, toplantı ve karar nısabı konuları açıklanmaktadır.

Yönetim Kurulunun teşekkülünde tâyinle ve seçimle gelen üyelerin eşit adette olması kabul edildiğinden, Başkanlık konusunda da bu denge bozulmamış, Kurul üyelerinin kendi aralarından başkanlarını seçmeleri en uygun yol olarak mütalâa edilmiştir.

Genel Müdüre Yönetim Kurulunda oy hakkı tanınmakla beraber, kendisinin, Yönetim Kurulu kararıyle tâyin ve azledilmesi ve Yönetim Kurulu kararlarını icra edecek organın başında olması nedeniyle, hiçbir şekilde Yönetim Kurulu Başkanlığına getirilememesi ve Başkan seçiminde oy kullanamaması, idare prensiplerinin gereği olarak düşünülmüştür.

Madde 12. — Yönetim Kurulunun 14 fıkra halinde sayılan görevleri incelendiği takdirde bu Kurulun Kurum bünyesi içerisinde en önemli yere sahibolduğu anlaşılacaktır.

Rutin sayılabilecekler dışında kalan bütün önemli işler ancak Yönetim Kurulundan karar alınmak suretiyle yapılabilecektir. Genel Müdürlük, Yönetim Kuruluna teklif götüren ve Kurulun aldığı kararları icra eden bir organ olarak düşünülmüştür.

Denetleme Kurulu

Madde 13. — Genel Kurul adına Kurumun bütün işlemlerini denetlemekle görevli Denetleme Kurulu, ikisi seçimle ve birisi tâyinle göreve getirilen üç üyeden kurulmaktadır.

Denetleme Kurulunun teşekkül tarzı, denetim konusunda seçimle gelenlere ağırlık verildiğini göstermektedir.

Yönetim kurulunu da denetleme yetkisi bulunan denetleme kurulu üyelerinin, yönetim kurulu üyelerinde aranan asgari şartlara sahibolmaları tabiî bulunduğundan, maddeye gerekli hüküm konulmuş ve görev süresi bakımından da yönetim kurulu üyeleri ile paralellik sağlanmıştır.

Madde 14. — Bu maddede, süreleri tamamlanmadan denetleme kurulu üyeliğinden ayrılanların yerlerinin nasıl doldurulacağı açıklanmakta ve süresi dolan üyelerin yeniden görev almalarına imkân verilmektedir.

Madde 15. — Denetlemenin icra safhasından önce başlamasında yarar görüldüğünden, denetleme kurulu üyelerinin yönetim kurulu toplantılarına katılarak izlemelerini mümkün kılan hüküm getirilmiştir.

Madde 16. — Denetleme kurulu üyeleri, bütün kurum işlemlerini Genel Kurul adına denetlemek ve denetimin icra safhasından önce başlaması prensibinin tabiî bir sonucu olarak; icradan evvel yönetim kurulunu uyarmakla görevlendirilmişlerdir.

Genel Müdürlük

Madde 17. — Kurumun bir Genel Müdürü ve genel müdür yardımcıları bulunacak; genel müdür yardımcılarının adedi, ihtiyaca göre, yönetim kurulu tarafından tesbit edilecektir.

Genel Müdür ve yardımcılarında, yönetim kurulu üyesi olabilmek için gerekli nitelikler aranmış, ancak bunların Memur Yardımlaşma Kurumu üyesi olmaları şartı zorunlu görülmemiştir.

Madde 18. — Genel Müdür ve yardımcıları yönetim kurulu tarafından tâyin edilecekler ve bunların istihdam şartları ile özlük hakları da yine yönetim kurulunca kararlaştırılacaktır.

Madde 19. — Bu maddede, Genel Müdürün görevleri açıklanmıştır.

Madde 20. — Genel Müdürlük örgütü konusunda tasarıya her hangi bir bağlayıcı hüküm konulmasının faydadan ziyade zararlı sonuçlar vereceği düşünülmüş; kurumun büyümesine ve özellikle

sosyal hizmetlerinin artmasına paralel olarak yönetim kurulunca tesbit edilecek ihtiyaca göre servisler kurulmasıyle örgütlenme prensibi getirilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, yönetim kurulu tarafından onaylanmış kadrolara uygun olmak şartı ile, Genel Müdür yardımcıları dışında kalan personelin tâyin ve azilleri Genel Müdüre aidolacaktır.

Madde 21. — Bu maddeye göre, hangi görev sahiplerine imza yetkisi verileceği yönetim kurulunca tesbit edilecek, kurumu ilzam edecek ve taahhüt altına koyacak her türlü evrakın iki imza taşıması gerekecektir.

Organlarla ilgili müşterek hükümler

Madde 22. — Varlığı kısa bir sürede milyarlara varacak olan bir kurumun yönetim ve denetleme kurulu üyelerinin başka işlerle meşgul olmaları düşünülemiyeceğinden, bu madde ile gerekli yasaklayıcı hüküm getirilmiştir.

Madde 23. — Yönetim ve denetleme kurulu üyelerinin, yönetim kurulu toplantılarında, görüş ve tekliflerini nasıl yapacakları açıklanmakta ve kurumda çalışanlara talimat veremiyecekleri, yönetim kurulu başkanı hariç, kurum adına imza vaz'edemiyecekleri, idare ilkelerinin gereği olarak, hükme bağlanmaktadır.

Madde 24. — Bu maddede, yönetim kurulu ve denetleme kurulu üyelerinin sorumlulukları belirtilmektedir.

Madde 25. — Genel Müdür dışındaki yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin görevlerinin, seçim veya tâyin döneminin bitiminden evvel, hangi olayların vukuunda kendiliğinden ve hangi olayların vukuunda Genel Kurul kararına bağlı olarak sona ereceği maddede tadadî bir şekilde belirtilerek adı geçenlere görev teminatı sağlanmasına çalışılmıştır.

Madde 26. — Yönetim kurulu üyeliği ve denetçilik görevlerini kabul eden kamu personelinin bu görevlerden ayrılmaları halinde mağdur duruma düşmemelerini temin amacı ile; eski görevlerine öncelikle tâyin edilmelerini ve kurumda geçirdikleri sürenin müktesep haklarına eklenmesini mümkün kılacak hükümler getirilmiştir.

Madde 27. — Kamu personeli yönünden kurumda görev almaya engel teşkil etmesi mümkün görülen bir durumun da ortadan kaldırılması için; kurumda görev alan bilûmum kamu personelinin T. C. Emekli Sandığı ile mevcut ilişkilerini devam ettireceklerine dair hüküm getirilmiş bulunmaktadır.

IV

Kurumun gelirleri

Madde 28. — kurumun gelirleri, esas itibariyle, üyelerin aylıklarından kesilecek % 5 kesenekler ile kurum mevcutlarının işletilmesinden elde edilecek gelirlerden ibaret olup kuruma her hangi bir şekilde Devlet yardımı yapılması söz konusu değildir.

Bu durum, mütaakıp maddelerde mahiyetleri açıklanacak olan, (Sosyal yardımlar) ve (Sosyal hizmetler) konularında, kurumun malî imkân'ları ölçüsünde, teenni ile, hareket edilmesi gereğini ortaya koymaktadır.

Keseneklerin (aylık tutarları) üzerinden değil, daha az değişken olan (emekliliğe esas aylıklar) üzerinden kesilmesi uygun görülmüştür.

V

Kurumun faaliyetleri

Madde 29. — Kurumun faaliyetleri, amaca uygun olarak, üç grupta toplanmıştır. Bunlar, sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve gelir gayeli yatırımlardır.

Üyeler yönünden esas faaliyetler; sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerdir. Sosyal yardımların artırılması ve sosyal hizmetlerin genişletilmesi ise, kurum mevcutlarının en iyi şekilde nemalandırılmasını, başka bir deyimle, gelir gayeli yatırımların başariyle yapılmasını zorunlu kılmaktadır. İşte bu safhada kurum, sadece üyelerine bâzı imkânlar sağlıyan bir «Yardım Sandığı» olmaktan ziyade yurt ekonomisinin ihtiyaç duyduğu büyük yatırımlara girişebilen güçlü bir malî kuruluş hüviyeti arz edecektir.

Sosyal yardımlar

Madde 30. — Kurum, üyelerine, üyelerin ölümleri halinde mirasçılarına, emeklilik veya mâlûliyet veya ölüm yardımı yapacaktır.

Emeklilik, mâlûliyet ve ölüm halleri üyelerin veya mirasçılarının yardıma en fazla ihtiyaç duyabilecekleri durumlar olduğundan, yardımların yapılması bu olayların vukuuna bağlanmıştır.

Kesenklerin, aylıkların % 5 inden ibaret bulunması (aylık bağlama) sisteminin uygulanmasına imkân vermemektedir. Üyelerin T. C. Emekli Sandığının iştirakçisi durumunda olmaları dolayısıyle kendilerine veya ölümleri halinde dul ve yetimlerine, genellikle, aylık bağlanmakta, Memur Yardımlaşma Kurumunun sosyal yardımları ise buna ek olarak yapılacak bir ödeme vasfını taşımaktadır.

Madde 31. — Bu maddede, emeklilik yardımından faydalanma şartları gösterilmiştir. Emeklilik yardımının yapılabilmesi için en az 10 yıl üyelik süresi geçirildikten sonra T. C. Emekli Sandığı Kanunu hükümleri uyarınca emekliye ayrılmış olmak lâzımdır.

Geçici 8 nci maddede öngörülen (hizmet borçlanması) ile üyelerin geriye doğru 10 yıllık hizmetleri dolayısıyle borçlanmaları ve böylece, Kurumun kurulmasından itibaren 10 yıl geçmeden emeklilik yardımına hak kazanmaları sağlanmış; geçici 9 ncu madde ile de hizmet borçlanması taahhüdünde bulunmıyanlardan kesenek iadesi için gerekli 3 yılı doldurmadan kendi istekleri olmaksızın emekliye ayrılanlara kesenklerinin geriverilmesi mümkün kılınmıştır.

Mâlûlen emekli olma halinde emeklilik yardımı değil, mâlûliyet yardımı yapılması söz konusudur.

Madde 32. — Bu maddede, emeklilik yardımının nasıl hesaplanacağı açıklanmıştır.

Emeklilik yardımı; üyelik süresi zarfında aylıklarda azalma olmaması halinde, başlangıç maaşı ile artışlara tasarıya ekli (1) numaralı tablodaki emsallerin uygulanması suretiyle hesaplanacaktır. Aylıklarda her hangi bir sebeple azalma olduğu takdirde, tasarıya ekli (2) numaralı tablodan da yararlanılacaktır.

(1) ve (2) numaralı tablolardan yararlanmak suretiyle yardımların hesaplanış şeklini gösteren iki örnek gerekçeye ekli olarak sunulmuştur.

Bir fikir vermek amaciyle; nitelikleri çeşitli üyeler için, çeşitli hizmet sürelerine göre, yapılacak emeklilik yardımlarının tutarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir :

Üyenin niteliği	Üyelik süresi (yıl)	Emeklilik yardımı (Tl.)
İlkokul mezunu	10	4 284
» »	15	8 200
» »	20	13 704
» »	25	21 237
» »	30	31 359
» »	35	44 768
» »	40	62 010
Ortaokul mezunu	10	5 732
» »	15	10 816
» »	20	17 935
» »	25	27 671
» »	30	40 982
» »	35	59 540
» »	40	82 275
Lise mezunu	10	8 043
» »	15	14 781
» »	20	24 125
» »	25	37 306
» »	30	55 403
» »	35	80 195
» »	40	113 488
Yüksek okul mezunu	10	12 457
» » »	15	23 883
» » »	20	40 951
» » »	25	65 799
» » »	30	101 271
» » »	35	148 036
» » »	40	207 719

Bu tablo, şüphesiz, aylıkların bugünkü tutarlarına göre tanzim edilmiştir. Katsayının yükseltilmesi ile aylıklarda artma olduğu takdirde, keseneklerin artmasına paralel olarak, emeklilik yardımları da artacaktır.

Madde 33. — T. C. Emekli Sandığı Kanunu uyarınca mâlûlen emekliye ayrılan üyelere mâlûliyet yardımı yapılacaktır. Mâlûliyet yardımının yapılması için T. C. Emekli Sandığı Kanunu uyarınca mâlûlen emekliye ayrılma şartı yeterli olup ayrıca belirli bir üyelik süresinin doldurulması şartı aranmamıştır.

Madde 34. — Mâlûliyet bu maddede sayılan sebeplerden meydana gelmiş ise mâlûliyet yardımı yapılmıyacak, üyelik süresi imkân veriyorsa, emeklilik yardımı yapılacak veya keseneklerin iadesi cihetine gidilecektir.

Madde 35. — Mâlûliyet yardımından yararlanan üyelere, yeniden Kurum üyesi oldukları takdirde, eski mâlûliyetlerinden dolayı mâlûliyet yardımı yapılmıyacaktır.

Madde 36. — Kurum üyesi iken ölenlerin mirasçılarına ölüm yardımı yapılacaktır.

Ölüm yardımı, veraset ilâmında belirtilen mirasçılar arasında, ilâmda belirtilen esaslara göre, bölüştürülecektir.

Ölüm yardımının yapılması için belirli bir üyelik süresinin doldurulması şartı aranmamıştır.

Madde 37. — Mâlûliyet ve ölüm yardımları tasarının 32 nci maddesinde açıklandığı şekilde, yani emeklilik yardımı gibi, hesaplanacaktır. Ancak, bu yardımlar, yardımların hakedildiği tarihte birinci derece birinci kademe Devlet memurları brüt aylık tutarının iki katından az olmıyacaktır.

Halen uygulanmakta bulunan katsayıya göre mâlûliyet ve ölüm yardımlarının asgarisi 6 475 × 2 = 12 950 liradır. Memleketin ekonomik gelişmesi, genel geçim şartları ve Devletin malî imkânları göz önünde bulundurulmak suretiyle katsayının yükseltilmesi halinde, Kurumun kesenek geliri artacak, buna paralel olarak sosyal yardımlar ve özellikle mâlûliyet ve ölüm yardımlarının asgari miktarları da günün şartlarına uygun olarak yükselecektir.

Madde 38. — Emeklilik veya mâlûliyet yardımlarından yararlanmış veya kendilerine kesenek iadesi yapılmış olanların, T. C. Emekli Sandığının tekrar iştirakçisi durumuna girdikleri takdirde, bu tarihten itibaren yeniden üyelik sıfatını kazanacakları açıklanmıştır.

Madde 39. — Emeklilik, mâlûliyet veya ölümden başka sebeplerle üyelikleri sona erenlerden, üyelik süresi en az üç yılı doldurmuş bulunanlara kesenekleri iade edilecek; bu şekilde üyelikleri sona erenlerin üyelik süresi üç yıldan az ise her hangi bir ödeme yapılmıyacaktır.

Emeklilik, mâlûliyet veya ölüm sebepleri dışında üyelikleri sona eren ve üyelik sürelerinin üç yıldan az olması nedeniyle kendilerine her hangi bir ödeme yapılmıyanlar, tekrar üyelik sıfatını kazanırlarsa eski hakları devam edecek, yani üyelikleri, bırakmış oldukları yerden işlemeye devam edecektir.

Sosyal hizmetler

Kurum; emeklilik, mâlûliyet ve ölüm yardımları olarak tesbit edilen sosyal yardımların yanısıra üyelerine bâzı sosyal hizmetler de yapacaktır.

Tasarıda tesbit edilen sosyal hizmetler, üyelerin halen en çok ihtiyaç duydukları konulara inhisar ettirilmiştir. Bunlar; mesken yardımı yapılması, borç para verilmesi, dinlenme kampları, memur pazarları, üyelerin çocukları için çocuk yuvaları ve öğrenci yurtları açılmasından ibarettir.

Sosyal yardımların hangi üyelere, hangi şartlarla ve ne miktarlarda yapılacağı tasarıda kesin sınırlarla tesbit edildiği halde sosyal hizmetlerin sadece sayılmasiyle yetinilmiş, belirtilen sosyal hizmetlerin başlatılmasına karar vermek ve başlatılan sosyal hizmetlerin kapsamını, faydalanma şart ve usullerini tesbit etmek yönetim kurulunun takdirine bırakılmıştır. (Madde 12 d).

Bu kabîl müesseselerde üyelerin daima sosyal hizmetlerin artırılması temayül ve arzusunda oldukları bir gerçektir. Üyelerin, kurum ve dolayısiyle müstakbel üyeler lehine olmıyan baskılarından kurumu kurtarmak amaciyle tasarıya, sosyal hizmetlere ayrılacak meblâğın kurum varlığının veya gelirlerinin belirli bir nisbeti ile sınırlandırılacağına dair hüküm ilâve edilmesi konusu üzerinde önemle durulmuş ve neticede böyle bir hüküm konulmasının yararlı olamıyacağı ve işin mahiyetine uygun düşmiyeceği sonucuna varılmıştır. Şöyle ki :

Tasarıda, sosyal hizmetlerin kurumun malî durumuna göre başlatılması ve yine kurumun malî durumuna göre genişletilip daraltılabilmesi prensibi kabul edilmiştir. Yani Kurum, evvelâ kanunda nisbeti ve ödeme şartları kesin sınırlarla belirtilmiş olan sosyal yardımları yapabilmek için gerekli meblâğı ayıracak, kalan imkânları sosyal hizmetler ve gelir gayeli yatırımlar arasında o şekilde bölüştürecektir ki, genel rantabilite öngörülen teknik faiz oranının altına düşmesin. Bu tarz hareket ise aşağıdaki faktörlerin dikkate alınmasını gerektirecektir :

— Gelir gayeli yatırımlardan sağlanacak ortalama net rantabilite,

— Sosyal hizmetlerden sağlanacak ortalama net rantabilite,

— Genel imkânlardan, sosyal yardımlar için ayrılan kısım çıktıktan sonra kalan meblâğın büyüklük derecesi.

Kurumun ilk kuruluş yıllarında, üyelik süresinin azlığı sebebiyle, ödenecek sosyal yardımlar nisbeten küçük meblâğlar çerçevesinde kalacağından, genel imkânlardan sosyal yardımlar için ayrılan kısım çıktıktan sonra kalan meblâğ büyük olacak, seneler geçtikçe, sosyal yardım olarak ödenecek meblâğların büyümesi sonucunda, gelir gayeli yatırımlarla sosyal hizmetlere ayrılabilecek miktar küçülecektir.

Ancak, hemen ilâve edelim ki, kurum yaşlandıkça evvelce yapılmış olan gelir gayeli yatırımlardan elde edilecek gelirlerin eklenmesiyle, sosyal hizmetlere ve gelir gayeli yatırımlara ayrılabilecek meblâğın desteklenmesi mümkün olabileceği gibi, evvelce isabetli olarak yapılmıyan yatırımların bu meblâğı olumsuz yönde etkilemesi pek tabiî bir sonuç olarak ortaya çıkabilecektir.

Başka bir deyimle, gelir gayeli yatırımlardan olumlu sonuçlar alındığı oranda sosyal hizmetlerin genişletilmesi ve daha müsait şartlarla sunulması mümkün olacak, isabetsiz yapılmış gelir gayeli yatırımların olumsuz sonuçları ise aksi tesir icra edecektir.

Ayrıca, kurum yönünden gereken emniyetin sağlanması bakımından, sosyal hizmetlere ayrılacak miktarların sınırlandırılması yeterli bir teminat olamıyacak, buna ilâveten sosyal hizmetlerde uygulanacak kâr hadlerinin tesbiti gibi yöneticileri son derecede bağlayıcı bir sistem içerisine girmek zorunluğu hissedilecektir. Zira, maliyetlerinin altında veya düşük kâr hadleriyle sunulan sosyal hizmetler, sınırları kanunla belirlenmiş olsa bile, yine kurumu tehlikeli durumlara düşürebilecektir.

İşte, bütün bu birbirine bağlı değişkenler karşısında, sosyal hizmetler için belirli had ve oranlar tesbit etmenin fayda sağlıyamıyacağı, aksine, hareket sahasını daraltarak durumun gereğine göre karar alma imkânını ortadan kaldıracağı düşünülmüş ve bağlayıcı hüküm sevkinden kaçınılmıştır.

Durumu özetlemek gerekirse; verimli sahalara yatırımlar yapmış, yüksek kârlar elde etmekte bulunan, malî emniyetini tam sağlamış bir kurumu peşinen belirli had ve limitlerle bağlıyarak üyelerine istenilen seviyede sosyal hizmet yapmaktan mahrum bırakmak ne kadar sakıncalı ise; yaptığı verimsiz yatırımlar nedeniyle durumu sarsılmış ve malî emniyeti teessüs edememiş bir kuruma, kanuni hadleri doldurmamış olması dolayısiyle, hâlâ sosyal hizmet yapma hakkı tanımak ve onu üyelerin baskılarına mâruz bırakmak, aynı derecede sakıncalı görülmüştür.

Madde 40. — Bu maddede, üyeleri mesken sahibi kılmak amaciyle yapılacak hizmetin esasları açıklanmıştır.

Bu amaçla kurum, üyelere uzun vâdeli krediler açabileceği gibi; üyelere, üyelerin kuracakları kooperatiflere veya kendisine ait arsalar üzerinde meskenler inşa edip bunları veya satınaldığı gayrimenkulleri uygun şartlarla üyelere satabilecektir.

Madde 41. — Bu maddede, tasarı ile öngörülen sosyal hizmetlerden ikincisi olan borç verme konusu yer almıştır. Diğer sosyal hizmetlerde olduğu gibi, faydalanma şartları Yönetim Kurulunca tesbit edilecek olan borç verme fonu, üyelerin büyük bir ihtiyacına cevap verecektir.

Madde 42. — Üyelere mesken yardımı yapılması ve borç para verilmesi dışında kalan diğer sosyal hizmetler bu maddede sayılmıştır. Bunlar; üyeler için dinlenme kampları ve memur pazarları kurmak, üyelerin çocukları için çocuk yuvaları ve öğrenci yurtları açmaktır.

Dinlenme kampları konusuna Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesinde de yer verildiği, bu hüküm gereğince Devlet Memurları Kanununun kapsamına giren kurumlara ait dinlenme kamplarının Memur Yardımlaşma Kurumuna devredileceği malûmdur.

Memur pazarları; üyelere ucuz ve kaliteli gıda ve diğer ihtiyaç maddeleri sağlama zaruretinden doğmaktadır. Halen, kamu hizmeti görülen müesseselerin çoğunda personelin söz konusu ihtiyaçlarını karşılamak amaciyle yardım sandıkları ve benzeri kuruluşlar faaliyet göstermekte iseler de, çok dağınık olan bu faaliyetlerden başarılı sonuçlar alınamamaktadır. Konunun tek elden ve kuvvetli bir işletme bünyesi içerisinde ele alınması her yönden faydalı olacaktır.

Özellikle karı - koca çalışan üyelerin çocukları için çocuk yuvaları; yurdun uzak köşelerinde görevde bulunan üyelerin çocukları için de öğrenci yurtları büyük bir ihtiyaç olarak hissedilmektedir.

Madde 43. — Tasarıda açıklanan sosyal hizmetlere benzer hizmet gören kuruluşlarla işbirliği yapılabilmesini öngören bu madde, mükerrer yatırımlardan ve dolayısiyle israftan kaçınılması gayesiyle tasarıya dâhil edilmiştir.

Gelir gayeli yatırımlar

Madde 44. — Kurum gelirlerinden evvelâ, tasarıda öngörülen sosyal yardımlar için gerekli meblâğ ayrılacak, bakıye ile hangi sosyal hizmetlerin ne ölçüde yapılabileceği plânlanacak, bunun dışında kalan da serbest fonları teşkil edecektir. Serbest fonlar sosyal yardımların artırılması ve sosyal hizmetlerin genişletilmesi esas amaciyle, yurt kalkınmasına yararlı olacak verimli sahalara yatırımlar yapılmak suretiyle değerlendirilecektir.

Sosyal hizmetler ile gelir gayeli yatırımlar arasında en uygun dengeyi kurmak, Yönetim Kurulunun çok önemli görevlerinden biridir. (Madde 12/b).

Serbest fonların değerlendirilmesi konusunda kuruma bâzı yetkiler tanınması zorunlu görülmüş ve bu yetkiler maddede, 5 fıkra halinde sayılmıştır.

VI

Çeşitli hükümler

Madde 45. — Bu maddede, kurumu ve üyeleri ilgilendiren vergi muafiyet ve istisnalarına yer verilmiştir.

Kurumun, (sosyal yardım) ve (sosyal hizmet) faaliyetlerinin yanısıra gelir gayeli yatırımlarda da bulunması, genel amacını en iyi şekilde gerçekleştirebilme bakımından, zorunlu görülmüş ve tasarıya bu hususu sağlıyacak hükümler konulmuştur. (Madde 29, 44)

Kuruma ve üyelere ilişkin vergi muafiyet ve istisnaları tesbit edilirken bunların sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler çerçevesinde kalmasına ve özellikle, 3 . 1 . 1961 tarih ve 205 sayılı Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanununda mevcut muafiyet ve istisnaların aşılmamasına dikkat edilmiştir.

44 ncü maddenin incelenmesinden anlaşılacağı gibi, kurum gelir gayeli yatırımlarını esas itibariyle iştirakleri aracılığı ile gerçekleştireceğinden, iştirak kazançları daha kuruma intikal etmeden evvel Kurumlar Vergisi bakımından vergilendirilecek, kurum için öngörülen Kurumlar Vergisi muafiyeti, sosyal hizmetler mukabilinde üyelerden alınan cüzi (kâr) lara inhisar etmiş olacaktır.

Maddede sayılan; Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi, Damga Vergisi, Veraset ve İntikal Vergisi konuları, genellikle, sosyal hizmetler dolayısıyle veya kuruma bağış yapılması halinde ortaya çıkacağından, söz konusu vergiler için konulan muafiyetler de genel prensibe tamamen uygun bulunmaktadır.

Kurumun, üyelerini mesken sahibi kılmak amaciyle yapacağı işlemler dolayısıyle; Emlâk Alım Vergisi ve Gayrimenkul Kıymet Artışı Vergisi ile tasarruf bonosu tevdiat ve tevkifatından muaf tutulması, işlemlerin niteliği ve mükerrerliğin önlenmesi bakımından zorunlu görülmekle beraber, konunun ilgili vergi kanunlarında ve bütün sosyal sigorta ve benzeri müesseselere şâmil olmak üzere ele alınması daha gerçekçi ve âdil bir davranış olarak mütalâa edilmiş ve bu nedenlerle tasarıya ayrıca muafiyet hükmü konulmamıştır.

Madde 46. — Kurumun her çeşit malları ile gelir ve alacaklarının Devlet malları hak ve rüçhanlığını haiz olacağı, bunlara karşı suç işliyenlerin Devlet mallarına karşı suç işliyenler gibi cezalandırılacağı belirtilmektedir.

Madde 47. — Üyelerin emekliliğe esas aylıkları üzerinden hesaplanması gereken % 5 kesenek-lerden başka, geçici 8 nci maddede mahiyeti açıklanan hizmet taahhüdünde bulunanlara ve çeşitli sosyal hizmetlerden yararlananlara ait borç taksitlerinin de aylıklardan kesilerek kuruma gönderilmesi emin ve pratik bir yoldur.

Kurum muhasebesi kurulup bu muhasebenin ihtiyaç duyacağı bilgi ve belgeler belli olmadan, kurum alacaklarına ait kesintilerle ilgili olarak yapılacak işlemlerin kesinlikle tesbiti mümkün görülemediğinden bu konuların, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içerisinde hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenmesi uygun bulunmuştur.

Madde bu hususların sağlanması amaciyle düzenlenmiştir.

Madde 48. — Kurumun hesap döneminin takvim yılı olduğu belirtilmiştir.

Madde 49. — Sosyal yardımlarda ve kesenek iadesinde kurum lehine sukutu hak müddeti tesbit edilmektedir.

Madde 50. — Sosyal sigorta müesseselerinde zaman zaman aktüaryel incelemeler yapılarak durumun tesbit edilmesi, gerekli tedbirlerin zamanında alınması bakımından, zorunlu olmaktadır.

Kurumda da, en az beş yılda bir inceleme yapılacak, tesbit edilecek duruma göre, zamanında ve gerekiyorsa kanunda da değişiklik yolu ile, tedbir alınabilecektir.

Madde 51. — Türkiye'nin fiilen katıldığı bir harbin başlaması ile, sulh zamanına göre hesaplanmış olan ölüm ve mâlûliyet miktarlarında, kurumun tahammül edemiyeceği ölçüde, artma olması mümkündür. Zamanımızdaki harblerde zayiat bakımından cephe ve cephe gerisi farkının hemen hemen kalkmış olması nedeniyle, üyeleri sivil de olsa, kurum yönünden harb hali için özel hüküm sevk edilmesi zorunlu olmuştur.

Madde gereğince; Türkiye'nin fiilen katıldığı bir harbin başlaması ile sosyal yardımlar ve kesenek iadesi yapılmıyacaktır. Harb sırasında üyelik sıfatını kaybetmiş olanlara veya mirasçılarına harbin bitmesini müteakip, kurumda birikmiş kesenekleri iade edilecek, yapılacak aktüaryel inceleme sonucunda kurum malî durumunun imkân verdiği tesbit edilirse, bunlara, durumlarının gerektirdiği sosyal yardımlar da yapılabilecektir.

Madde 52. — Bu tasarının kanunlaşmasıyle, Memur Yardımlaşma Kurumunun kurulmasını öngören, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesinin ilk üç fıkrası hükümlerine artık lüzum kalmıyacağından bu hükümler yürürlükten kaldırılmaktadır.

VII

Geçici hükümler

Geçici madde 1. — Tasarının kanunlaşıp yürürlüğe girmesinden itibaren iki ay içerisinde yönetim ve denetleme kurullarının teşekkül ederek kurumun fiilen faaliyete geçmesini sağlıyacak hükümler getirilmiştir.

Geçici madde 2. — 20 . 9 . 1971 tarihinde kabul edilen Anayasa değişikliği ile, 624 sayılı Kanuna dayanılarak kurulmuş bulunan kamu hizmetlileri sendikalarının faaliyetine son verilmiş ve altı ay zarfında çıkarılacak özel bir kanunla sendikaların varlıklarının «kamu hizmetleri kuruluşları» na devredilmesi hükme bağlanmış bulunduğundan, intikal devresi sayılabilecek bir sürede uygulanmak üzere bu geçici maddenin sevk edilmesi zorunlu olmuştur.

Bu geçici maddeye göre, kurumun ilk dört yılında görev alacak Genel Kurul üyelerinin tamamı tâyin yolu ile belirlenecektir.

Genel Kurulun beşinci olağan toplantısına kadar 5 nci maddede öngörülen Yönetmeliğin yürürlüğe gireceği ve dördüncü olağan toplantıdan sonra Yönetmelikle tesbit edilecek olan seçim sisteminin işlemeye başlıyacağı tabiîdir.

Geçici madde 3. — Kurumun ilk bilânçosunun kapsıyacağı süre açıklanmıştır.

Geçici madde 4. — Devlet Memurları Kanununun kapsamına girmemeleri nedeniyle aylıklarından evvelce kesenek kesilmiyen ve bu tasarının kanunlaşmasiyle üye olmaları gereken kamu personelinin aylıklarından hangi tarihten itibaren kesenek kesilmeye başlanacağı açıklanmıştır.

Geçici madde 5. — Yönetim ve denetleme kurulları teşekkül edinceye kadar üyelerin aylıklarından kesilecek keseneklerin nereye yatırılacağını belirtmek zorunlu görülmüştür.

Geçici madde 6. — Bu geçici madde; 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesine göre aylıklardan kesilerek T. C. Merkez Bankasındaki hesaba yatırılmakta bulunan keseneklerle ve 47 nci madde gereğince hazırlanacak yönetmelik yürürlüğe girinceye kadar üyeler namına tahakkuk edecek Kurum alacakları ile ilgili asgari bilgi ve belgelerin sağlanması amaciyle düzenlenmiştir.

Geçici madde 7. — Tasarının 33 ve 36 ncı maddelerine ait gerekçelerde açıklandığı gibi, mâlûliyet ve ölüm yardımlarının ödenmesinde belirli bir üyelik süresinin tamamlanmış olması şartı aranmamıştır.

Bu bakımdan, tasarı kanunlaşmadan evvel, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesi gereğince aylıklarından kesenek kesilmiş yani üyelik sıfatını kazanmış bulunanlara veya mirasçılarına, mâlûliyet veya ölüm olayları tasarının kanunlaşmasından evvel vukubulmuş olsa dahi mâlûliyet ve ölüm yardımı yapılması icabedecektir.

Geçici madde ile bu yardımların, Kurum organlarının faaliyete geçmesini mütaakıp yapılacağı ve Kurum organlarının faaliyete geçtiği tarihin ilân yolu ile üyelere duyurulacağı hükme bağlanmıştır.

Geçici madde 8. — Kurumun kurulduğu tarihte kamu hizmeti görmekte olanlarla Kurumu kurulduktan sonra kamu hizmetine girecekler arasında, tasarıda öngörülen sosyal yardımlardan yararlanma bakımından, doğması kaçınılmaz olan farklılığı azaltmak ve özellikle, emeklilik yardımına hak kazanabilmek için tamamlanması gereken süreyi yaşlılık nedeniyle tamamlamaya imkânı olmıyan üyeleri mağdur duruma düşürmemek amaciyle «Hizmet borçlanması» müessesesi kabul edilmiştir.

Borçlanma tarihinde üyelik sıfatı olan ve üyeliğinin başladığı tarihten evvel de 2 nci madde kapsamına girecek hizmeti bulunanlar, bu eski hizmetlerinin en çok on yılı için hizmet borçlanması yaptırabileceklerdir.

Hizmet borçlanması taahhüdünde bulunan üyelerin, Kurum kurulduğu tarihte, 10 yıllık süreyi doldurmuş üyeler gibi, emeklilik yardımından yararlanabilmeleri mümkün olacaktır.

«Hizmet borçlanması» nın Kuruma bir (başlangıç açığı) yükliyeceği tabiî olmakla beraber, bu açığın kısa sayılabilecek bir süre zarfında kapatılması mümkündür. Nitekim Ordu Yardımlaşma Kurumundaki uygulama bu kanıyı doğrulamaktadır.

Geçici madde 9. — Emeklilik yardımından yararlanabilmek için 10 ve kesenek iadesi yapılabilmek için 3 yıllık üyelik süresinin tamamlanması şartı 31 ve 39 ncu maddelere ait gerekçelerde açıklanmıştır.

Genel prensip bu şekilde vaz'edilmekle beraber; 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesi uyarınca aylıklarından kesenek kesilmek suretiyle üyelik sıfatını kazanan ve Kurumun kurulmasından evvel mâlûliyet ve ölümden başka sebeplerle üyelikten ayrılanlarla, Kurum kurulduktan sonra hizmet borçlanması taahhüdünde bulunmıyanlardan kesenek iadesi için şart olan 3 yılı tamamlamadan kendi istekleri olmaksızın emekliye ayrılanlara, keseneklerinin geriverilmesi, adalet ilkesinin gereği olarak mütalâa edilmiştir.

Geçici madde 10. — Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı teşkilâtında çalışan sivil personel için Ordu Yardımlaşma Kurumuna üye olmak, 3 . 1 . 1961 tarih ve 205 sayılı Kanunun 17 nci maddesine göre, ihtiyaridir.

Bu geçici madde ile, Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı Teşkilâtında görevli olup Ordu Yardımlaşma Kurumuna üye bulunmıyanlar için bir aylık tercih süresi tanınmaktadır. Bu süre sonunda Ordu Yardımlaşma Kurumuna üye olmak istemiyenler, bu Kanunun 2 nci

maddesinde açıklanan üyelik niteliklerine sahip iseler, Memur Yardımlaşma Kurumu üyeliğine alınacaklardır.

Geçici madde 11. — Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı Teşkilâtında çalışan sivil personel, 3 . 1 . 1961 tarih ve 205 sayılı Kanunun 17 nci maddesine göre istedikleri zaman Ordu Yardımlaşma Kurumu üyeliğinden ayrılabilmektedirler.

Bu geçici madde ile, Ordu Yardımlaşma Kurumu üyeliğinden ayrılan sivil personelden bu Kanunun 2 nci maddesinde açıklanan üyelik niteliklerine sahibolanlar, ayrılış tarihini takibeden ay başından itibaren, Memur Yardımlaşma Kurumu üyeliğine alınacaklardır.

Geçici madde 12. — Tasarının hazırlanması sırasında, tatminkâr istatistik bilgilerin mevcut olmaması nedeniyle, özellikle, ölüm ve mâlûliyet yardımları konularında ihtiyatla hareket edilmesi zorunlu bulunmuştur.

Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren geçecek bir yıl zarfında lüzumlu istatistik bilgilerin derlenmesi ve uygulamaların değerlendirilmesi sonucunda, aktuaryel incelemeler için 50 nci madde ile genel olarak tesbit edilen 5 yıllık süre beklenmeksizin, ölüm ve mâlûliyet yardımlarına ağırlık verilmesinin mümkün olup olmadığı hakkında araştırma yapılması bu geçici madde ile öngörülmüştür.

VIII

Yürürlük ve yürütme hükümleri

Madde 53. — Kanunun, yayımlandığı tarihte yürürlüğe gireceği belirtilmektedir.

Madde 54. — Kanunu, Bakanlar Kurulunun yürüteceği açıklanmaktadır.

Daireler ve tâyin veya seçim birimleri	Genel bütçe	Katma bütçe	Bağlı teşekkül	Toplam	Tâyin	Seçim	Toplam
1 — T. B. M. M.	1 282	—	—	1 282	—	—	—
2 — Cumhurbaşkanlığı	165	—	—	165	—	—	—
3 — Anayasa Mahkemesi	91	—	—	91	1	2	3
4 — Yargıtay	—	—	—	—	1	2	3
5 — Danıştay	588	—	—	588	1	2	3
6 — Sayıştay	946	—	—	946	1	2	3
7 — Ankara Üniversitesi	—	3 159	—	3 159	1	2	3
8 — İstanbul Üniversitesi	—	4 647	—	4 647	1	2	3
9 — İstanbul Teknik Üniversitesi	—	1 578	—	1 578	1	2	3
10 — Ege Üniversitesi	—	2 330	—	2 330	1	2	3
11 — Hacettepe Üniversitesi	—	3 275	—	3 275	1	2	3
12 — Başbakanlık	42 489	1 891	—	44 380	1 + 1	4	6
13 — Adalet Bakanlığı	20 612	—	—	20 612	1	2	3
14 — Millî Savunma Bakanlığı	724	—	—	724	1	2	3
15 — İçişleri Bakanlığı (x)	38 296	—	73 733	112 029	1 + 3	8	12
16 — Dışişleri Bakanlığı	1 229	—	—	1 229	1	2	3
17 — Maliye Bakanlığı	19 227	—	2 161	21 388	1	2	3
18 — Bayındırlık Bakanlığı	3 682	4 430	—	8 112	1	2	3
19 — Ticaret Bakanlığı	1 271	—	31 030	32 301	1 + 1	4	6
20 — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	63 387	371	—	63 758	1 + 2	6	9
21 — Gümrük ve Tekel Bakanlığı	3 904	6 075	—	9 979	1	2	3
22 — Tarım Bakanlığı	26 291	937	2 556	29 784	1	2	3
23 — Ulaştırma Bakanlığı	724	2 046	79 824	82 594	1 + 2	6	9
24 — Çalışma Bakanlığı	720	—	24 657	25 377	1	2	3
25 — Sanayi Bakanlığı	654	—	12 776	13 430	1	2	3
26 — Turizm ve Tanıtma Bakanlığı	756	—	3 522	4 278	1	2	3
27 — İmar ve İskân Bakanlığı	2 733	—	4 040	6 773	1	2	3
28 — Köy İşleri Bakanlığı	6 199	—	—	6 199	1	2	3
29 — Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı	219	8 383	7 975	16 577	1	2	3
30 — Gençlik ve Spor Bakanlığı	49	2 178	—	2 227	1	2	3
31 — Orman Bakanlığı	31 175	—	—	31 175	1 + 1	4	6
Toplam	267 413	41 300	242 274	550 987	39	78	117

(x) 112 029 = (38 296 İçişleri Bakanlığı + 48 835 belediyeler + 24 898 özel idareler)

ÖRNEK : 1

1 . 4 . 1971 tarihinde üye olan lise mezunu bir memurun, 1 . 4 . 1987 tarihinde âdi mâlûl olarak görevinden ayrılması halinde Kurumca yapılacak yardımın hesaplanış şekli.

Maaş artış tarihleri	Müddet (*)	Gösterge	Tutar	Artış farkı	Emsaller (1 No. lu tablodan)	Tutar
1 . 4 . 1971	16	150	1 050	—	12 420 180	13 041 189 000 (**)
1 . 4 . 1972	15	155	1 085	35	11 328 744	396 506 040 (***)
1 . 4 . 1973	14	160	1 120	35	10 289 280	360 124 800
1 . 4 . 1974	13	165	1 155	35	9 299 316	325 476 060
1 . 4 . 1975	12	175	1 225	70	8 356 488	584 954 160
1 . 4 . 1976	11	180	1 260	35	7 458 564	261 049 740
1 . 4 . 1977	10	185	1 295	35	6 603 396	231 118 860
1 . 4 . 1978	9	190	1 330	35	5 788 944	202 613 040
1 . 4 . 1979	8	200	1 400	70	5 013 288	350 930 160
1 . 4 . 1980	7	205	1 435	35	4 274 556	149 609 460
1 . 4 . 1981	6	210	1 470	35	3 571 008	124 985 280
1 . 4 . 1982	5	215	1 505	35	2 900 952	101 533 320
1 . 4 . 1983	4	225	1 575	70	2 262 816	158 397 120
1 . 4 . 1984	3	230	1 610	35	1 655 064	57 927 240
1 . 4 . 1985	2	235	1 645	35	1 076 256	37 668 960
1 . 4 . 1986	1	240	1 680	35	0 525 000	18 375 000
1 . 4 . 1987			1 750	70		
					Toplam	16 402 458 240
					(16 402,46 Tl. yardım yapılır.)	

(*) Maaş artış tarihi ile ayrılış tarihi arasındaki süre
(**) (1 050 × 12, 420 180)
(***) (35 × 11, 328 744)

ÖRNEK : 2

1 . 3 . 1970 tarihinde üye olan yüksek okul mezunu bir memurun, 1 . 3 . 1990 tarihinde âdi mâlûl olarak görevinden ayrılması halinde Kurumca yapılacak, yardımın hesaplanış şekli.

Maaş artış ve azalış tarihleri	Müddet (*)	Gösterge	Tutar	Artış farkı	Emsaller (1 No. lu tablodan)		Tutar
1 . 3 . 1970	18	225	1 575	—	14 769 504		23 261 968 800
1 . 3 . 1971	17	230	1 610	35	13 566 192		474 816 720
1 . 3 . 1972	16	235	1 645	35	12 420 180		434 706 300
1 . 3 . 1973	15	250	1 750	105	11 328 744		1 189 518 120
1 . 3 . 1974	14	260	1 820	70	10 289 280		720 249 600
1 . 3 . 1975	13	270	1 890	70	9 299 316		650 952 120
1 . 3 . 1976	12	300	2 100	210	8 356 488		1 754 862 480
1 . 3 . 1977	11	310	2 170	70	7 458 564		522 099 480
1 . 3 . 1978	10	320	2 240	70	6 603 396		462 237 720
1 . 3 . 1979	9	350	2 450	210	5 788 944		1 215 678 240
1 . 3 . 1980	8	360	2 520	70	5 013 288		350 930 160
1 . 3 . 1981	7	370	2 590	70	4 274 556		299 218 920
1 . 3 . 1982	6	400	2 800	210	3 571 008		749 911 680
1 . 3 . 1983	5	415	2 905	105	2 900 952		304 599 960
1 . 3 . 1984	4	430	3 010	105	2 262 816		237 595 680
1 . 3 . 1985	3	475	3 325	315	1 655 064		521 345 160
1 . 3 . 1986	2	490	3 430	105	1 076 256		113 006 880
1 . 3 . 1987	1	505	3 535	105	0 525 000	+	55 125 000
					Toplam		33 318 823 020
1 . 3 . 1988	2	550	3 300	—	1 076 256		3 551 644 800
1 . 3 . 1989	1	570	3 420	120	0 525 000	+	63 000 000
					Toplam		3 614 644 800

1 . 3 . 1990 Emekliye ayrılıyor.
(2 No. lu tablodan)

33.318,823 × 1,102500 = 36.734,00 lira
36.734,00 + 3.614,64 = 40.348,64 lira emeklilik yardımı yapılır.

(*) 1 nci kısım hesapta müddet, giriş tarihi veya maaş artış tarihi ile maaş azalış tarihi arasındaki süredir.

2 nci kısım hesaptaki müddet, maaş azalış tarihi ile kurumdan ayrıldığı tarih arasındaki süredir.

Ankara Milletvekili A. Sakıp Hiçerimez ve 58 arkadaşının, Türkiye belediyeler, il özel idareleri, İktisadi Devlet Kuruluşları ve Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu (MEYAK) Kanunu teklifi

29 . 11 . 1971

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değiştirilen 190 ncı maddesi uyarınca kurulması gereken ve geciken «Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu»nun gerçekleşmesini öngören;

Türkiye belediyeler, il özel idareleri, İktisadi Devlet kuruluşları ve Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu kısa adı MEYAK olan kanun teklifimizi yeteri kadar çoğaltarak ilişikte sunulmuştur.

Gereğini müsaadelerinize arz ederim.

Saygılarımla.

Ankara Milletvekili
Sakıp Hiçerimez

Ankara Milletvekili *A. Sakıp Hiçerimez*	Kütahya Milletvekili *Ali Erbek*	Yozgat Milletvekili *Celâl Sungur*
Antalya Milletvekili *Ömer Buyrukçu*	Erzurum Milletvekili *Selçuk Erverdi*	Kastamonu Milletvekili *Mehmet Seydibeyoğlu*
Edirne Milletvekili *Cevat Sayın*	Aydın Milletvekili *Mehmet Çelik*	Malatya Milletvekili *Hakkı Gökçe*
İzmir Milletvekili *Kemal Önder*	Ordu Milletvekili *Orhan Vural*	Afyon Milletvekili *Süleyman Mutlu*
Sakarya Milletvekili *Hayrettin Uysal*	İstanbul Milletvekili *Eşref Derinçay*	Zonguldak Milletvekili *M. Ali Pestilci*
Manisa Milletvekili *Muammer Erten*	İstanbul Milletvekili *Reşit Ülker*	Çankırı Milletvekili *N. Çelik Yazıcıoğlu*
İstanbul Milletvekili *Bahir Ersoy*	Elâzığ Milletvekili *Mehmet Aytuğ*	Trabzon Milletvekili *Mehmet Arslantürk*
Denizli Milletvekili *Hüseyin Atmaca*	Denizli Milletvekili *İlhan Açıkalın*	Bilecik Milletvekili *Mehmet Ergül*
Kars Milletvekili *Turgut Artaç*	Artvin Milletvekili *Naci Budak*	Kars Milletvekili *Kemal Güven*
Zonguldak Milletvekili *Ahmet Güner*	Trabzon Milletvekili *Cevat Küçük*	Kars Milletvekili *Kemal Okyay*
Eskişehir Milletvekili *Bekir S. Karacaşehir*	Urfa Milletvekili *Necati Aksoy*	İzmir Milletvekili *Coşkun Karagözoğlu*
Antalya Milletvekili *Hasan Ali Gülcan*	Kırşehir Milletvekili *Mustafa Aksoy*	Ankara Milletvekili *Kemal Ataman*
Sivas Milletvekili *Ahmet Durakoğlu*	Balıkesir Milletvekili *M. Niyazi Gürer*	Ordu Milletvekili *Ata Topaloğlu*
Ordu Milletvekili *Memduh Ekşi*	Hatay Milletvekili *Hüsnü Özkan*	Gaziantep Milletvekili *Salih Tanyeri*
Ankara Milletvekili *İbrahim Cüceoğlu*	Kırklareli Milletvekili *Beyti Arda*	Maraş Milletvekili *Mehmet Özdal*

Sakarya Milletvekili
Vedat Önsal
Sivas Milletvekili
Mustafa Timisi
Rize Milletvekili
Sami Kumbasar
Sakarya Milletvekili
Barbaros Turgut Boztepe

Sivas Milletvekili
Ekrem Kangal
Erzincan Milletvekili
Naci Yıldırım
Kastamonu Milletvekili
Hasan Tosyalı
Çanakkale Milletvekili
Mustafa Çalıkoğlu

Niğde Milletvekili
Mevlüt Ocakçıoğlu
Elâzığ Milletvekili
Hayrettin Hanağası
Konya Milletvekili
Orhan Okay
Erzincan Milletvekili
Hasan Çetinkaya

Çorum Milletvekili
Cahit Angın

Ankara Milletvekili
Orhan Birgit

GEREKÇE

Anayasamızın 48 nci maddesi; herkesin sosyal güvenlik haklarına sahibolduğunu saptamış ve bu hakkın kullanılabilmesi için sosyal sigortalar ve sosyal yardım örgütleri kurmak ve kurdurmak görevini de Devlete vermiştir.

Bu temel ilkeye paralel olarak, önce Ordu Yardımlaşma Kurumu OYAK ordu mensuplarını kapsıyacak şekilde kurulmuş daha sonra da öğretmenleri kapsıyan Öğretmen Yardımlaşma Kurumu diye adlandıracağımız ve kısaca ÖYAK diyebileceğimiz bir sandığın kurulması yoluna gidilmiştir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununu değiştiren 1327 sayılı Kanunun getirdiği bir yenilik de Anayasamızın söz konusu 48 nci maddesine paralel olmuş ve değişik 190 ncı maddesi bütün Devlet memurlarını kapsamına alacak bir Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumunun kurulmasını öngörmüştür. Bir yıl içinde çıkarılması hükme bağlanan bu kurum için Aralık 1970 ayından itibaren genel ve katma bütçeli idarelerde görevli kamu personelinden % 5 oranında aylık kesintilere de başlanmıştır.

Buna rağmen, Hükümetlerce, süresi içinde Parlâmentoya bu kanun sevk edilememiştir. Bu durum ister istemez özlemi duyulan bir kurumun kurulamaması yanında kamu personelinin aylıklarından âdeta vergi gibi kesilen % 5 ler, söz konusu toplumda hem huzursuzluk hem de Parlâmentoya karşı bir güvensizlik duygusu yaratmaya başlamıştır.

Ayrıca, 657 sayılı Kanunun 1327 sayılı Kanun ile değişikliğe uğrıyan 190 ncı maddesinin sadece Devlet memurlarını kapsamına alan bir yardımlaşma kurumunu öngörmesi belediyeler, il özel idareleri ve İktisadi Devlet Kuruluşlarında görevli personeli bir başka güvensizliğe itmiştir.

Bugün, belediyeler, il özel idareleri, Devlet ve İktisadi Devlet kuruluşlarında 800 bine yakın kamu görevlisi çalışmaktadır. Yurdun en ücra köşelerine kadar yayılmış bulunan bu personelin emeklilik dışında sosyal güvenlilikleri olduğu söylenemez.

Devletin ve vatandaşın daima kendisinden feragat ve fedakârlık beklediği bu kütlenin ulusal bütünlüğümüzün önemli ve büyük bir parçası olduğu da inkâr edilemez.

Bu kütle yakınları ile birlikte 2,5 milyon Türk vatandaşı demektir. Bu geniş topluluğun bugününden ve yarınından emin olmadan, sosyal güvenliğinden yoksun olarak beklenen hizmeti vermesi kolay istenecek bir husus değildir.

Devletin en üst kademesindeki yetkiliden en sade vatandaşa kadar tüm ulusun sosyal güvenliğini sağlama yolunda devasa adımların atıldığı çağımızda, geri kalmış bir ülkenin halk - Devlet ilişkilerini reformist açıdan sağlamakla görevli kamu personelinin sosyal güvenliğinin bulunmaması yılların ihmali olmaktan öte, geri kalmışlığın nedenlerinden belki de en önde gelen unsurlardan birisidir.

İşte bütün bunları göz önünde tutarak hazırlamış bulunduğumuz bu kanun teklifi :

Sosyal yardım, dayanışma, maddi ve mânevi güçlerin birleştirilmesi gibi çağsal bir görevi ye-

rine getirecektir. Bu suretle verimliliğin artması ucuz ve kaliteli hizmet anlayışının memur zihniyeti dediğimiz bürokrasiyi yenmesini sağlıyacaktır.

Meydana gelecek büyük maddi güç, gelir getirici ve yurt kalkınmasına katkısı ile tüm Türk halkını sonuçtan memnun ve yararlı kılacaktır.

Çünkü :

Açılacak pazarlar, piyasada bir denge yaratacak pahalılık yerini ucuzluğa terk edecektir.

Halk tipi ucuz ve uzun vâdeli satışlara bağlı konutlara kavuşacak memur ve emeklilerin terk ettiği binaların yaratacağı boşluk aynı anda kiralarda bir istikrarın doğmasını sağlıyacaktır.

Açılacak sağlık tesisleri Devletin yükünü hafifletecek özellikle köylü ve serbest meslek sahibi vatandaşların daha iyi bir tedavi ve bakım görmelerine yarıyacaktır.

Şehircilik bakımından gelişmeler olacak, sıkışık yerleşme yerini sağlığa elverişli şekilde genişlemeye terk edecek dolayısıyle şehirlerden uzak köylere yaklaşılmak suretiyle hizmetin ve kültürün köylere akması sağlanacaktır.

Sanayileşmede önemli adımların atılması, birçok dalda montajcılıktan yapımcılığa geçilmesini sağlarken yabancı sermayenin birçok dalda yuvasına dönüşü gerçekleşecektir.

Bütün bunlar olurken düne göre daha ucuz yaşıyabilme imkânına kavuşan geleceğinden emin, sosyal yaşantısında belli bir gelişme olan 800 bin ailenin hissettiği huzur tüm topluma yansıyacak, Türk ekonomisinde elle tutulur bir ferahlık kendisini gösterecektir.

Anayasamızdan ve diğer yasalardan, uygulamalardan, içinde yaşadığımız koşullardan esinlenerek hazırlanan bu kanun teklifimizin Türk toplumuna büyük yararlar getireceği inancı ile ve saygılarımızla arz ederiz.

MADDE GEREKÇELERİ

1. Birinci, ikinci maddeler, kuruluş ve kapsamla ilgili maddeler olup belediyeler, il özel idareleri, İktisadi Devlet Kuruluşları ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamına giren kamu personelinin tümünü kapsıyacak şekilde tanzim edilmiştir.

Bu suretle 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun değişik 190 ncı maddesine ve Anayasamızın 48 nci maddesine paralel bir güvenlik kuruluşu meydana getirilmek istenmiştir.

2. Üçüncü madde, kurumun gelirlerini,

3. Dördüncü madde, kurumun organlarını ve teşekkül tarzını,

4. Beşinci madde, Yardımlaşma Kurumu ile üyelerinin, ilgili bulunduğu kurumlara düşen yükümlülükleri,

5. Altıncı madde, kurumun faaliyetlerini,

Göstermektedir.

6. Yedinci madde, bu kanunun uygulanmasını sağlıyacak ve kolaylaştıracak yönetmeliklerin Bakanlar Kurulunca çıkarılmasını hükme bağlıyan, sekizinci ve dokuzuncu maddeler ise Yardımlaşma Kurumunun muafiyetlerini gösteren maddelerdir.

7. Onuncu madde, iki geçici maddeyi çerçeveliyen madde olup;

Geçici 1 nci madde : Yardımdaşma Kurumunun 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uyarınca T. C. Merkez Bankası hesaplarında biriken ve bu kanun uyarınca üyelerden kesilecek % 5 oranındaki aylık aidatların kurum hesaplarına devri ve hesaplanma usullerini,

Geçici 2 nci madde : Yardımlaşma Kurumu organlarının teşekkülü anına kadar geçecek zaman içinde yapılması gereken işleri,

Göstermektedir.

8. Onbir ve onikinci maddeler kanunun yürürlük maddeleridir.

ANKARA MİLLETVEKİLİ SAKIP HİÇERİMEZ VE 58 ARKADAŞININ TEKLİFİ

Türkiye belediyeler, il özel idareleri, İktisadi Devlet Kuruluşları ve Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu MEYAK kanun teklifi

Kuruluş :

MADDE 1. — Başbakanlığa bağlı, Başbakanlığın gözetim ve denetiminde özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliğe haiz «Türkiye belediyeler, il özel idareleri, İktisadi Devlet Kuruluşları ve Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu» adı altında bir Yardımlaşma Kurumu kurulmuştur. Kurumun kısa adı MEYAK tır.

Kurumun merkezi Ankara'dadır.

Kapsam :

MADDE 2. — Yardımlaşma Kurumunda üç türlü üyelik vardır.

A) Mecburi ve sürekli üyelik :

a) Belediyeler, il özel idareleri, İktisadi Devlet Kuruluşları ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamına giren memurlar,

b) Yardımlaşma Kurumu hizmetlerinde çalışanlar,

Yardımlaşma Kurumunun mecburi ve sürekli üyesidir.

B) İsteğe bağlı üyelik :

a) Emekli Sandığı iştirakçisi olmıyanlardan,

1. Sermayesinin % 50 sinden fazlası Yardımlaşma Kurumuna ait kurum veya kuruluşlarda çalışanlar,

2. Millî Eğitim Bakanlığı kadrolarında görevli öğretmen ve memurlarla diğer personel,

b) Emekli Sandığı ve Sosyal Sigortalar Kurumu iştirakçisi olanlardan,

1. Belediyelerde, il özel idarelerinde, İktisadi Devlet Kuruluşlarında ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamına giren kurumlarda,

Ücretli olarak çalışanlar isterlerse Yardımlaşma Kurumunun sürekli üyesi olabilirler.

c) Bu kanunun üyelik kapsamına girip de seçimle Yasama Meclislerine veya mahallî idarelere seçilmiş olanlarla Parlâmento dışından Bakanlıklara atanan Bakanlar, Yardımlaşma Kurumuna üye olabilirler veya üyeliklerini devam ettirebilirler.

C) Geçici üyelik :

Sürekli üyelerin çalıştıkları kurum veya kuruluşlarda sözleşmeli veya yevmiyeli olarak en az bir yıl geçici süreli çalışanlardan (Yabancı uyruklular dâhil) bu geçici görev süresince üye olmak istiyenler Yardımlaşma Kurumunun geçici üyesi olabilirler.

Gelirler :

MADDE 3. — Yardımlaşma Kurumunun gelirleri; şunlardır :

a) Üyelerin aylık tutarlarından kesilecek % 5 ler,

b) Devletçe gerçek ve tüzel kişilerce yapılacak her türlü yardım ve bağışlar,

c) Yardımlaşma Kurumunun ikraz yardımlarından elde edilecek gelirler,

d) Yardımlaşma Kurumunun kuracağı, işleteceği sosyal hizmet kuruluşları ile diğer gelir getirici yatırımlarından elde edeceği gelirler.

Organlar :

MADDE 4. — Yardımlaşma Kurumunun organları şunlardır :

A) Genel Kurul :

Üç yıl için seçimle görevlendirilen 300 üye ile kurulur.

Her il bir seçim çevresi olup en az iki üye ile temsil olunur. İllerce seçileceklerin toplamı 268 i geçemez. Kalan 32 üye mevcut bakanlıklar tarafından belli bir oranla seçilir.

İllerde yapılacak seçimlerde belediyeler personeli adına bir, il özel idareleri personeli adına bir, İktisadi Devlet Kuruluşları personeli adına bir ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamına giren personel adına bir olmak üzere dört üye her ünitenin kendi personeli arasında yapılacak seçimle, tesbit edilir.

Seçimler gizli oy açık tasnif usulü ile yapılır. En fazla oy alanlar asil, daha az oy alanlar aldıkları oy sayısına göre yedek üye olurlar.

Genel Kurul her yıl Temmuz ayında toplanır.

B) Yönetim Kurulu :

Altı yıl için seçilen 25 Yardımlaşma Kurumu üyesinden;

4 ü belediyeler, 4 ü il özel idareleri, 4 ü İktisadi Devlet Kuruluşları, 4 ü Devlet memurlarından olmak üzere, onaltı üye seçimle,

8 üye de Başbakanlıkça lüzum görülen bakanlıklar personeli veya uzmanların arasından atama suretiyle, seçilir.

Aynı miktarda ve aynı usullerle yedek üyeler de seçilir.

C) Denetçiler :

Üç yıl için seçilen beş Yardımlaşma Kurumu üyesidir.

Üç asil, üç yedek üye Genel Kurulca, iki asil, iki yedek üye Başbakanlıkça seçilir.

Genel Müdürlük :

Genel Müdür ve yardımcılarının atanma ve işlerine son verme yetkisi Yönetim Kuruluna aittir. Genel Müdür Yönetim Kurulu toplantılarına katılabilir, fakat oy kullanamaz.

Genel Müdürlük kadroları, Yönetim Kurulunca saptanır bu kadrolara atama yetkisi Genel Müdüre aittir.

Bu kanunla kurulan Yardımlaşma Kurumu organlarında görev alanlar Yardımlaşma Kurumunun kuruluşlarında ve iştiraklerinde ikinci bir görev alamazlar.

Yardımlaşma Kurumu organları ile Genel Müdürlük kadrolarında seçim ve atama ile görevlendirilen personele 657 sayılı Kanunun 1327 sayılı Kanunla değiştirilen 77 nci maddesine kıyasen işlem yapılır. Emekli Sandığı ile ilişkileri 5434 sayılı Kanunun 17 nci maddesine göre sürdürülür.

Bunların atanmaları ve görevden alınmaları usulüne göre ilgili makamlarca yürütülür.

Yardımlaşma Kurumu işlerinde ek görevle çalıştırılan personel hakkında 657 sayılı Kanunun 87 nci maddesi uygulanmaz.

Bu kanun ile ilgili kurumların yükümlülükleri:

MADDE 5. — 657 sayılı Kanun ile bu kanuna göre üyelerden kesilecek % 5 ler ile yine bu kanun uyarınca meydana gelecek borç taksitleri kurumların veya kuruluşların bordrolarında gösterilir, kesilir ve 10 gün içinde Yardımlaşma Kurumuna veya belli edilecek bankaya yatırılır.

Yardımlaşma Kurumu alacaklarını tahakkuk ettirmiyen, kesmiyen ve süresi içinde göndermiyenlerden bu alacaklar % 10 gecikme zammı ile birlikte Âmme Alacaklarının Tahsili Hakkındaki Kanuna göre mahallî maliye teşkilâtınca tahsil olunarak Yardımlaşma Kurumuna gönderilir.

Yardımlaşma Kurumunun faaliyetleri :

MADDE 6. — Yardımlaşma Kurumu :

A) Mecburi yardımlar,

B) Sosyal yardım ve hizmetler yapmak,

C) Yurt kalkınmasına katkıda bulunacak fakat gelir getirici yatırımlar yapmak suretiyle faaliyette bulunmak.

A) Mecburi yardımlar :

1. Emekli yardımı :

En az beş yıl üyeliğini sürdürmüş olanlar bu yardımı kazanır.

Bu yardım üyenin Yardımlaşma Kurumuna üye olduğu tarihteki keseneğe esas aylığı ile emeklilik suretiyle üyeliğinin sona erdiği tarihe kadar gördüğü artışların; üyelik süresinin her tam yılına karşılık olarak bu kanuna ekli (1) numaralı tablodaki emsaller ile çarpımından elde edilecek miktarların toplanmasından ibarettir.

Aylıklarda azalma halinde, yönetmelikte belirtilecek usule göre (2) numaralı tablodan yararlanılır.

2. Malûliyet yardımı :

3. Ölüm yardımı :

Mâlûliyet ve ölüm yardımları üyenin mâlûliyet veya ölümü tarihine kadar geçen süre emeklilik süresi kabul edilerek bulunacak emeklilik yardımı ile almakta olduğu son aylığının altı katının toplamından ibarettir.

Yukarda (1), (2) ve (3) ncü fıkraların dışında üyelikleri sona erenlerden, üyelik süreleri beş yıldan az olanlara kesenekleri iade edilir.

Kesenekleri iade edilmiyenler tekrar üye olurlarsa hakları devam eder.

Yardımlaşma Kurumundan ayrılmayı gerektiren başka bir devlette göreve atanarak üyelikten ayrılanlara hakları ekli tablolara göre hesabedilerek kesintisiz olarak ödenir.

Türkiye'nin fiilen katıldığı bir harbin başlaması veya öldürücü bir salgın hastalığın başgöstermesi ile mecburi yardımlar ve kesenek iadeleri yapılmaz, durur.

Öldürücü salgın hastalık halinde uygulanacak esaslar derhal alınacak aktüer raporlarına istinaden yönetim kurulu teklifi üzerine genel kurulca saptanır.

Harb sırasında üyelik sıfatını kaybetmiş olanlarla mirasçılarına uygulanacak esaslar aynen yukarıdaki usul dâhilinde ve harbin fiilen sona ermesinden sonra kararlaştırılır.

4. Tabiî âfetlerden zarar görenlerle evlenme ve doğum hallerinde aktüer raporlarına uygun olarak yönetmelikte gösterilecek miktar ve koşullara göre Yardımlaşma Kurumu üyelerine yardım yapılır.

B) Sosyal yardım ve hizmetler :

1. İkraz yardımları :

Okutma, evlendirme, kanser, verem ve akıl hastalıkları gibi uzun süreli bir tedaviye ihtiyaç gösteren hastalık mesken ve otomobil edinme ve benzeri amaçlarla yapılacak ikraz yardımlarını miktar ve koşulları yönetmelikle belirtilir. Önceliği ve miktarı yönetim kurulunca saptanır. İkraz yardımlarından alınacak faiz, teknik faiz nisbetinden az olamaz.

2. Sosyal hizmetler :

Üyelerin ve ailelerinin her türlü sosyal ve moral ihtiyaçlarının giderilmesi amacı ile Yardımlaşma Kurumu :

a) Tüketim maddeleri satış yerleri açabilir.

b) Üyelerinin sağlık ihtiyaçlarını gidereceği teşebbüslerde bulunabilir.

c) Çocuk yuvaları, öğrenci yurtları, lokal ve misafirhaneler açabilir.

d) Tatil ve dinlenme kampları, spor tesisleri ve eğlence yerleri kurabilir.

e) Yurt içi ve yurt dışı seyahatler tertiplemede ve ev taşıma işlerinde üyelere kolaylıklar sağlıyacak teşebbüslerde bulunabilir.

f) Huzur siteleri kurabileceği gibi bu yoldaki teşebbüslere de katılabilir.

g) Eğitsel ve bilimsel yayın evleri açabilir.

h) Üyelerin yukarıda sayılanlar dışında kalan diğer sosyal ihtiyaçlarını karşılayıcı teşebbüslerde bulunabilir, bu yoldaki teşebbüslere katılabilir.

Yardımlaşma Kurumunun ilk ve esas amacı üyelerine yukarıda sıralanan mecburi yardımları yerine getirmek olup (B) fıkrasında sıralanan mecburi yardımların yapılmasına dayanak olan aktüaryel hesaplar sonucuna göre artan fon bulunduğu hallerde ve öncelikleri yönetim kurulunca tâyin edilmek suretiyle yapılır.

i) Emekli olacaklarla, bunların bakmakla mükellef aile efradı, dul ve yetimleri Yardımlaşma Kurumunun sosyal hizmet tesislerinden yararlanırlar.

C) Gelir getirici yatırımlar :

Yardımlaşma Kurumu matematik rezervlerinin karşılıkları ile bunların teşkilinden ve sosyal hizmetlerinin karşılanmasından sonra kalan serbest aktifler aşağıdaki esaslar dâhilinde ve yurt kalkınması ile millî ekonominin gelişmesine katkıda bulunacak ve gelir getirecek şekilde kullanılır.

Yardımlaşma Kurumunun hesap dönemi takvim yılı olup Yardımlaşma Kurumunun matematik rezervi her takvim yılı sonunda yönetmelikte gösterilen esas ve usuller dâhilinde aktüerlere hesap ve kontrol ettirilip genel kurulun tasdikine sunulur.

Yardımlaşma Kurumu Genel Kurulca tasdik edilen matematik rezervlerin karşılıkları sigorta şirketlerinin teminatlarının yatırım yerleri, şart ve oranlarının tabi olduğu hükümler göz önünde tutularak Yönetmelikte gösterilen esaslar dâhilinde Genel Kurulca tesbit ve teşkil olunur.

Yardımlaşma Kurumunun malî durumu her üç yılda bir en az bir yıl öncesinden başlamak üzere Yönetmelikte gösterilecek esaslar dâhilinde aktüerlere tetkik ettirilerek aktüerlerce hazırlanan rapor yine Yönetmelikte belirtilecek yetkili organların tasdikinden sonra Genel Kurulun tasvibine sunulur. Aktüer raporlarında kanuna ekli tablolarda veya mecburi yardım miktarlarında değişiklik yapılmasına katî zaruret olduğu belirtilir ve bu husus Genel Kurulca tasvibedilirse durum tablolarda değişiklik yapılmak üzere Başbakanlığa sunulur.

Emsal tablolarında yapılacak değişiklikler, ancak değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten sonraki kuşaklara uygulanır. İlk aktüaryel tetkikat ve malî durum tesbiti bu kanunu yürürlük tarihinden en geç iki yıl içinde yaptırılır.

Her üç yılda bir Yardımlaşma Kurumunun durumunu tesbit maksadı ile hakiki değerler üzerinden çıkarılacak blânçoda elde edilecek teknik plâsman kârı, o tarihte Yardımlaşma Kurumu üyesi bulunanlar arasında Yardımlaşma Kurumuna olan iştirakleri oranında ve Yönetmelikteki esaslar dâhilinde paylaştırılır.

Üyelerin sözü geçen kâra iştirak payları, kendilerine derhal ödenmeyip bunların (2) No. lı tabloda arada geçen süreye tekabül eden emsaller çarpımından elde edilecek miktarı emekliliklerinde kendilerine ödenir.

Emekli yardımına hak kazanmadan Yardımlaşma Kurumu üyeliğinden ayrılanlara kâra iştirak payı tutarı ödenmez. Bu paylar, Yardımlaşma Kurumuna kalır. Ve Yardımlaşma Kurumu üyeleri arasındaki esaslar dâhilinde paylaştırılır.

Yönetmelik :

MADDE 7. — Bu kanunun uygulanmasına ilişkin bütün hususlar ve özellikle organların seçim koşulları, görev ve yetkileri, çalışma düzeni, yardım ve hizmet koşulları, matematik rezerv ve bunların karşılıklarının teşkili esasları, fonların işletilmesi ve diğer ayrıntılar Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konacak Yönetmelikte belirtilir. Bu Yönetmelikteki esaslar eşitliği zedeleyici ve demokratik kurallara aykırı olamaz.

Yardımlaşma Kurumunun muafiyetleri :

MADDE 8. — Yardımlaşma Kurumu üyelerinin aylıklarından bu kanun gereğince yapılacak kesenek tevkifatı Gelir Vergisinden ve Yardımlaşma Kurumunun yaptıracağı konut ve diğer sosyal tesisler Emlâk Vergisinden muaftır.

Çeşitli hükümler :

MADDE 9. — Yardımlaşma Kurumunun mevcutları ve alacakları Devlet mallarına ait hak ve rüçhanları haizdir. Yardımlaşma Kurumunun gelirleri haciz ve temlik edilemez. Yardımlaşma Kurumunun ödemeleri Sayıştay vizesine tabi değildir.

Geçici hükümler :

MADDE 10. — Bu kanuna aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir:

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu Yardımlaşma Kurumu üyesi bulunanlardan 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 190 ncı maddesine göre Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu aidatı olarak maaşlardan kesilip T. C. Merkez Bankasındaki özel hesapta birikmiş olan aidatların toplamı kanunun yayımı tarihinden itibaren derhal ve en geç bir ay içinde bu kanun gereğince kurulacak Yardımlaşma Kurumu Kurucu Komitesine devredilir.

Bu kanunun yayımı tarihinden yürürlük tarihine kadar geçecek sürede bu Yardımlaşma Kurumu üyelerinden kesilecek ve T. C. Merkez Bankasındaki hesapta toplanacak keseneklerin tutarı da bu Bankaya intikalinden itibaren en geç 10 gün içinde Kurucu Komitenin göstereceği millî bankalara devredilir.

Bu kanunun yayımı tarihine kadar üyelerden kesilmiş bulunan ve T. C. Merkez Bankasındaki hesaptan devrolunacak kesenekler toplamı kanuna ekli (2) No. lu tablodaki emsallerle, üyenin emeklilik, ölüm ve mâlûliyetine veya üyelikten ayrılmasına kadar geçecek sürelerle çarpılmak suretiyle elde edilecek toplam, üyenin emeklilik, mâlûliyet ve ölüm yardımlariyle ayrıldığı tarihte hak kazandığı yardım ve alacağına eklenerek ödenir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Yardımlaşma Kurumunun kurulması ile ilgili :

a) 7 nci maddedeki belirtilen Yönetmeliği, bu kanunun yayımı tarihinden itibaren bir ay içinde hazırlamak,

b) Bu kanun ve yayınlanacak Yönetmeliğe göre gerekli diğer hazırlıkları yapmak,

c) Organların kurulup göreve başlatılmasına ilişkin bütün işleri tamamlamak,

d) 1 Ocak 1972 tarihinden itibaren organlar faaliyete geçip görevlerini devralıncaya kadar geçecek sürede bu kanunda adı geçen bütün organların görev, yetki ve sorumluluklarını taşımak,

e) Üyelerinden kesilen ve T. C. Merkez Bankasında birikmiş ve birikecek kesenekleri devralmak,

Üzere Başbakanlık tarafından 11 kişilik bir Kurucu Komite görevlendirilir. Ancak bu Komitenin 5 üyesi Türkiye Kamu Personeli Haklarını Koruma Dernekleri Konfederasyonunca yetkili organlarında seçilecek üyelerden meydana gelir.

Bu Komitede çalışacak Komite üyelerinin ücreti Başbakanlık tarafından eşidolarak tesbit edilir ve Yardımlaşma Kurumunca ödenir.

Komite, yeteri kadar ücreti Komite tarafından tesbit edilecek uzman veya müşavir çalıştırmaya yetkilidir.

Kanunun yürürlüğü :

MADDE 11. — Bu kanunun geçici 1, geçici 2 nci maddeleri kanunun yayımı tarihinde; diğer maddeleri ise 1 Ocak 1972 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 12. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

1 NUMARALI TABLO

Yıl	Emsaller	Yıl	Emsaller
1	0.501.700	26	31.902.406
2	1.067.433	27	34.387.780
3	1.652.736	28	37.020.809
4	2.275.313	29	39.809.409
5	2.937.431	30	42.761.766
6	3.641.699	31	46.886.415
7	4.390.573	32	49.192.293
8	5.186.858	33	52.688.509
9	6.033.470	34	56.384.545
10	6.933.495	35	60.290.193
11	7.890.193	36	64.415.506
12	8.907.012	37	68.770.805
13	9.987.917	38	73.366.726
14	11.136.012	39	78.214.117
15	12.355.856	40	83.324.009
16	13.651.632	41	88.707.573
17	15.027.849	42	94.376.366
18	16.489.252	43	100.341.810
19	18.040.836	44	106.615.569
20	19.687.838	45	113.208.986
21	21.435.788	46	120.134.047
22	23.290.474	47	127.402.425
23	25.257.971	48	135.025.536
24	27.344.648	49	143.014.898
25	29.557.149	50	151.381.583

2 NUMARALI TABLO

Yıl	Emsaller	Yıl	Emsaller
1	1.0633	26	4.9363
2	1.1307	27	5.2490
3	1.2023	28	5.5841
4	1.2784	29	5.9349
5	1.3594	30	6.3108
6	1.4455	31	6.7105
7	1.5370	32	7.1355
8	1.6344	33	7.5874
9	1.7379	34	8.0679
10	1.8480	35	8.5789
11	1.9650	36	9.1222
12	2.0895	37	9.6999
13	2.2218	38	10.3143
14	2.3625	39	10.9675
15	2.5121	40	11.6621
16	2.6712	41	12.4007
17	2.8404	42	13.1861
18	3.0203	43	14.0212
19	3.2116	44	14.9092
20	3.4150	45	15.8535
21	3.6313	46	16.8575
22	3.8612	47	17.9252
23	4.1058	48	19.0604
24	4.3658	49	20.2676
25	4.6423	50	21.5512

Geçici Komisyonun raporu

Millet Meclisi
Geçici Komisyonu *24 . 4 . 1972*
Esas No. : 1/582, 2/591

SAYIN BAŞKANLIĞA

Memur Yardımlaşma Kurumu kanunu tasarısı; Ankara Milletvekili A. Sakıp Hiçerimez ve 58 arkadaşının, Türkiye Belediyeler, İl Özel İdareleri, İktisadi Devlet Kuruluşları ve Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu (MEYAK) kanunu teklifi ile birleştirilmek ve tasarı esas alınmak suretiyle, Genel Kurulun 7 . 2 . 1972 tarihli 36 ncı Birleşiminde kurulması kararlaştırılan Geçici Komisyonumuzda, ilgili Bakanlık temsilcilerinin de iştirakiyle, tetkik ve müzakere edilmiştir.

Tasarının gerekçesinde öne sürülen mütalâalar yerinde görülmüş ve maddelerin müzakeresine geçilmiştir.

Maddeler üzerinde yapılan müzakereler sonunda; 4, 8, 10, 13, 14, 16, 19 ve 21 nci maddeler aynen kabul edilmiş, pratik bir fayda sağlamıyacağı düşünülen 24 ncü madde tasarıdan çıkarılmış, madde numaraları da buna göre yeniden düzenlenmiştir.

Bu cümleden olmak üzere; tasarının 27 nci maddesi 26; 28 nci maddesi 27; 29 ncu maddesi 28; 31 nci maddesi 30; 32 nci maddesi 31; 33 ncü maddesi 32; 34 ncü maddesi 33; 35 nci maddesi 34; 37 nci maddesi 36; 38 nci maddesi 37; 39 ncu maddesi 38; 40 ncı maddesi 39; 41 nci maddesi 40; 43 ncü maddesi 42; 44 ncü maddesi 43; 45 nci maddesi 44; 46 ncı maddesi 45; 47 nci maddesi 46; 48 nci maddesi 47; 49 ncu maddesi 48; 50 nci maddesi 49; 51 nci maddesi 50 ve 52 nci maddesi de 51 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

5 nci maddede yapılan değişiklikten sonra fonksiyonunu kaybeden geçici 2 nci madde tasarıdan çıkarılmış, bunun sonucunda ortaya çıkan yeni numaralamaya göre; tasarının geçici 3 ncü maddesi 2; geçici 4 ncü maddesi 3; geçici 5 nci maddesi 4; geçici 7 nci maddesi 6; geçici 9 ncu maddesi 8; geçici 10 ncu maddesi 9; geçici 11 nci maddesi 10; geçici 12 nci maddesi de 11 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Yürürlük ve yürütmeye mütaallik 53 ve 54 ncü maddeler de, 52 ve 53 ncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Komisyonumuz, tasarının yukarda sayılanlar dışındaki madde ve geçici maddelerinde, aşağıda özet halinde sunacağımız değişiklikleri yapmıştır.

Tasarının 1 nci maddesinin; özerklik kavramına ve Kurumun hukukî statüsüne açıklık getirmek maksadıyle 2 nci fıkrası değiştirilmiş, yazışmalarda kolaylık sağlamak için Kurumun kısa adını belirten (MEYAK) tabiri eklenmiştir.

2 nci madde ile; kamu personeli arasında her hangi bir ayırım yapmanın uygun olmıyacağı düşüncesiyle, Millî Eğitim mensuplarının da tasarı kapsamına alınması öngörülmüştür.

3 ncü maddede; 30 ve daha fazla hizmet yılı içinde bulunanlar için ihtiyari üyelik sistemi getirilmiş, üyeliği kabul etmiyenlerin, kesilmiş bulunan kesenklerinin iadesini mümkün kılacak değişiklik yapılmıştır.

Kamu personelinin Genel Kurulda daha iyi bir şekilde temsil edilmeleri, ezcümle; seçimle belirlenecek Genel Kurul üyeliğine ağırlık verilmesi ve seçim birim ve çevrelerinin tesbiti gayesiyle, 5 nci maddede gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Tasarının 6 ncı maddesinde, 5 nci maddedeki değişikliğe paralel düzeltmeler yapılmış ve madde bu değişik şekliyle kabul edilmiştir.

7 nci maddede yapılan bir değişiklikle, Başkanlık Divanının Genel Kurulca seçimi uygun görülmüş, 5 nci maddede yapılan değişikliğe paralel olarak Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırabilecek üye adedi çoğaltılmış, ayrıca, Genel Kurul üyelerine verilecek harcırahın 1 nci derecede Devlet memuruna ödenen miktarın 2 misli olması esası getirilmiştir.

9 ncu maddede yapılan değişiklikle; Yönetim Kurulunda, seçimle gelecek üyelere ağırlık verilmiş ve bunlar için sadece Memur Yardımlaşma Kurumu üyesi bulunma şartı yeterli görülmüş, Genel Müdürün oy hakkı kaldırılmıştır.

11 nci maddede; 9 ncu maddede yapılan değişikliğe paralellik sağlamak amacıyle, gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Tasarının 12 nci maddesinin 1 nci cümlesi «Yönetim Kurulunun görev ve yetkileri» olarak düzeltildikten sonra, c, ç, f, g, i, j, k ve l fıkralarında, ifadelere açıklık getirecek bâzı düzeltmeler yapılmıştır.

Denetleme Kurulu üyelerinin, Yönetim Kurulu kararı olmadıkça müzakerelere katılmamaları, Yönetim Kurulunun çalışma disiplini bakımından gerekli görülerek, 15 nci maddeye bunu sağlıyacak hükümler getirilmiştir.

17 nci maddede; 9 ncu maddedeki değişikliğe paralel olarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Ücret tabiri, deyim birliğini sağlamak amaciyle «aylık» şeklinde değiştirilmiş ve 18 nci madde bu değişik şekliyle kabul edilmiştir.

20 nci maddedeki «azil» kelimesi «görevlerine son vermek» şeklinde değiştirilmiştir.

Yönetim ve Denetleme Kurulu üyelerinin tüm mesailerini Kuruma hasredebilmelerini temin için, Kurum dışında fahrî de olsa her hangi bir görev kabul edemiyecekleri prensibi kabul edilerek, 22 nci maddede bu maksatla gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

23 ncü madde, 15 nci maddede yapılan değişikliğe paralel hale getirilmiştir.

Kanun metninde yer almasının pratik bir fayda sağlamıyacağı düşünülen 24 ncü madde tasarıdan çıkarılmış ve mütaakıp maddelerin numaralaları buna göre değiştirilmiştir.

9 ncu maddedeki değişiklik dolayısıyle, tasarının 25 nci maddesinin başındaki (Genel Müdür dışındaki) ibaresi metinden çıkarılmış, maddeye bir (g) fıkrası eklenerek, 24 ncü madde olarak yeniden düzenlenmiştir.

Tasarının 26 nci madesi; Yönetim ve Denetleme Kurulu üyelerinin tekrar aslî görevlerine dönmeleri halinde, Kurumda geçen hizmet sürelerinin değerlendirilmesinde, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun genel esaslarına uygunluk sağlanması için değiştirilmiş ve 25 nci madde olarak bu değişik şekliyle kabul edilmiştir.

Vasiyet müessesesinin de sisteme dâhil edilebilmesi için tasarının 30 ve 36 ncı maddelerinde gerekli değişiklikler yapılmış, madde numaraları 29 ve 35 olarak yeniden düzenlenmiştir.

Tasarının 42 nci maddesine; Kamu personelinden emekli olanların da, Kurumun açacağı Memur pazarlarından yararlanmalarını mümkün kılacak bir fıkra eklenmiş ve 41 nci madde olarak bu değişik şekliyle kabul edilmiştir.

Tasarının 5 nci maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak Geçici 1 nci maddede öngörülen 2 aylık süre, 6 aya çıkarılmıştır.

Keza tasarının 5 nci maddesinde yapılan değişiklik dolayısıyle, Geçici 2 nci maddeye lüzum kalmadığı düşünülerek tasarıdan çıkarılmış ve mütaakıp geçici maddelerin numaraları da buna göre yeniden düzenlenmiştir.

Tasarının 5 nci ve Geçici 1 nci maddelerinde yapılan değişiklik dolayısıyle, Geçici 6 ncı maddede öngörülen süre 7 aya çıkarılmış ve Geçici 5 nci madde olarak bu değişik şekliyle kabul edilmiştir.

Tasarının Geçici 8 nci maddesinin 4 ncü fıkrası değiştirilerek kabul edilmiş, bu kanun gereğince üye olacaklar ile; 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesi uyarınca, daha önce üyelik sıfatını kazanmış bulunanlar arasında farklılaşmayı önleyici hüküm ilâve edilerek, bu madde, Geçici 7 nci madde olark yeniden düzenlenmiştir.

Geçici Komisyonumuz ayrıca, gerek 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesindeki âmir hüküm ve gerekse geçikmeden dolayı kurum fonlarının

âtıl kalması ve başlangıç açığının büyümesi nedenleriyle, tasarının, öncelik ve ivedilikle görüşülmesini temenniye şayan görmüştür.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygiyle sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip	
Uşak	Ankara	Konya	Ankara
F. Uğrasızoğlu	Söz hakkım mahfuzdur	Söz hakkım mahfuzdur	*F. Nuri Yıldırım*
	A. Sakıp Hiçerimez	*M. Kubilay İmer*	
Çorum	Ankara	Denizli	Erzurum
K. Demirer	A. Yalçın	*A. Uslu*	R. Cinisli
	İmzada bulunamadı		İmzada bulunamadı
Gümüşane	İzmir	İzmir	Kars
M. Karaman	*M. Akan*	C. Karagözoğlu	Söz hakkım mahfuzdur
		İmzada bulunamadı	*K. Okyay*
Maraş	Muğla	Nevşehir	Sivas
V. Kadıoğlu	*İ. Oktay*	*E. Kıratlıoğlu*	Söz hakkım mahfuzdur
			A. Durakoğlu
Trabzon	Trabzon	Trabzon	Urfa
Söz hakkım mahfuzdur	C. Küçük	*M. Ali Oksal*	N. Aksoy
M. Arslantürk	İmzada bulunamadı		İmzada bulunamadı

HÜKÜMET TEKLİFİ

Memur Yardımlaşma Kurumu Kanunu tasarısı

I

Kuruluş

MADDE 1. — Üyelerine bu kanunda yazılı sosyal yardımları ve sosyal hizmetleri sağlamak amaciyle, Maliye Bakanlığına bağlı olmak üzere «Memur Yardımlaşma Kurumu» kurulmuştur.

Kurum, bu kanun ile özel hukuk hükümlerine tabi olup, malî ve idari bakımdan özerk ve tüzel kişiliğe sahip bir teşekküldür.

Kurumun merkezi Ankara'dadır.

II

Kapsam

MADDE 2. — Kurumun üyeleri :

a) Genel bütçeye giren daireler,

b) Katma bütçeli daireler, (Beden Terbiyesi Bölge müdürlükleri dâhil)

c) Özel idareler,

ç) Belediyeler,

d) Kamu iktisadi teşebbüsleri,

e) (a), (b), (c) ve (ç) fıkralarında yazılı dairelere bağlı idare ve müesseselerle döner sermayeli teşekküller,

f) Yüksek Denetleme Kurulu,

g) T. C. Merkez Bankası,

h) Kefalet sandıkları,

ı) Bu kanunla kurulan Memur Yardımlaşma Kurumu,

Personelinden, seçimle gelenler dâhil, T. C. Emekli Sandığının iştirakçisi olanlardır.

Ancak, 3 . 1 . 1961 tarih ve 205 sayılı Kanunla kurulan Ordu Yardımlaşma Kurumunun üyeleri ve Millî Eğitim mensupları hakkında bu kanun hükümleri uygulanmaz.

Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı teşkilâtında görev alacak sivil personelden bu maddede açıklanan Memur Yardımlaşma Kurumuna üye olma niteliğini taşıyanlar, 3 . 1 . 1961 tarih ve 205 sayılı Kanunun 17 nci maddesi gereğince, Ordu Yardımlaşma Kurumuna üye olmadıkları veya sonradan üyelikten ayrıldıkları takdirde, atanma veya üyelikten ayrılış tarihini takibeden aybaşında Memur Yardımlaşma Kurumu üyeliğine alınırlar.

Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı teşkilâtında görevli sivil personelden Memur Yardımlaşma Kurumuna üye olanlar ayrıca Ordu Yardımlaşma Kurumu üyeliğine alınamazlar.

MADDE 3. — Üyelik, üyelerin aylıklarından Kurum için kesilen ilk keseneğin aidolduğu ayın birinci günü başlar ve T. C. Emekli Sandığı iştirakçisi olma vasfının kaybedildiği günde sona erer.

Üyelik süresi, üyeliğin başladığı günden sona erdiği güne kadar Kuruma kesenek vermek suretiyle geçen süredir.

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

Memur Yardımlaşma Kurumu kanunu tasarısı ve Ankara Milletvekili A. Sakıp Hiçerimez ve 58 arkadaşının, Türkiye belediyeler, il özel idareleri, İktisadi Devlet Kuruluşları ve Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu (MEYAK) kanunu teklifi

I

Kuruluş

MADDE 1. — Üyelerine, bu kanunda yazılı sosyal yardımları ve sosyal hizmetleri sağlamak amacıyle, Maliye Bakanlığına bağlı olmak üzere «Memur Yardımlaşma Kurumu» kurulmuştur.

Kurumun kısa adı **MEYAK** tır.

Kurum, özel hukuk hükümlerine tabi olup, malî ve idari bakımdan bu kanundaki kayıtlar dairesinde özerk ve tüzel kişiliğe sahip bir teşekküldür.

Kurumun merkezi Ankara'dadır.

II

Kapsam

MADDE 2. — Kurumun üyeleri :

a) Genel bütçeye giren daireler,

b) Katma bütçeli daireler, (Beden Terbiyesi bölge müdürlükleri dâhil),

c) İl özel idareleri,

ç) Belediyeler,

d) Kamu İktisadi Teşebbüsleri,

e) (a), (b), (c) ve (ç) fıkralarında yazılı dairelere bağlı idare ve müesseselerle döner sermayeli teşekküller,

f) Yüksek Denetleme Kurulu,

g) T. C. Merkez Bankası,

h) Kefalet sandıkları,

ı) Bu kanunla kurulan Memur Yardımlaşma Kurumu,

Personelinden, seçimle gelenler dâhil, T. C. Emekli Sandığının iştirakçisi olanlardır.

Ancak, 3 . 1 . 1961 tarih ve 205 sayılı Kanunla kurulan Ordu Yardımlaşma Kurumunun üyeleri hakkında bu kanun hükümleri uygulanmaz.

Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı teşkilâtında görev alacak sivil personelden bu maddede açıklanan Memur Yardımlaşma Kurumuna üye olma niteliğini taşıyanlar, 3 . 1 . 1961 tarih ve 205 sayılı Kanunun 17 nci maddesi gereğince Ordu Yardımlaşma Kurumuna üye olmadıkları veya sonradan üyelikten ayrıldıkları takdirde, atanma veya üyelikten ayrılış tarihini takibeden aybaşında Memur Yardımlaşma Kurumu üyeliğine alınırlar.

Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı teşkilâtında görevli sivil personelden Memur Yardımlaşma Kurumuna üye olanlar ayrıca Ordu Yardımlaşma Kurumu üyeliğine alınamazlar.

MADDE 3. — Üyelik, üyelerin aylıklarından Kurum için kesilen ilk keseneğin aidolduğu ayın birinci günü başlar ve T. C. Emekli Sandığı iştirakçisi olma vasfının kaybedildiği günde sona erer.

Üyelik süresi, üyeliğin başladığı günden sona erdiği güne kadar Kuruma kesenek vermek suretiyle geçen süredir.

III

Organlar

MADDE 4. — Kurumun organları şunlardır:

a) Genel Kurul,

b) Yönetim Kurulu,

c) Denetleme Kurulu,

ç) Genel Müdürlük.

Genel Kurul

MADDE 5. — Genel Kurul, dört yıl için tâyinle ve seçimle göreve getirilen üyelerden kurulur.

Genel Kurul üyesi olabilmek için Memur Yardımlaşma Kurumu üyesi bulunmak şarttır.

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Başbakanlık ve bakanlıkların her biri, özerk üniversitelerin her biri, müstakil bir tâyin ve seçim birimi sayılır.

Katma bütçeli daireler, Kamu İktisadi Teşebbüsleri, bağlı idare ve müesseselerle döner sermayeli teşekküller ilgili oldukları tâyin ve seçim birimi ile birlikte; özel idarelerle belediyeler İçişleri Bakanlığı bünyesinde, T. C. Merkez Bankası da Maliye Bakanlığı ile birlikte hesaba katılırlar.

Tâyin ve seçim birimlerinin en büyük âmirleri, kendi birimlerine dâhil Kurum üyeleri arasından bir ve 30 000 den fazla Kurum üyesi bulunan birimlerde her 30 000 üye için ayrıca birer hesabiyle, birimlerini temsil edecek Genel Kurul üyelerini, yedekleriyle birlikte, tâyin ederler.

Seçim yoluyle Genel Kurula gönderilecek üye adedi, tâyin yoliyle belirlenen üye adedinin iki katı oranındadır.

Genel Kurul üyelerinin seçim esasları, Yönetim Kurulu tarafından hazırlanacak ve Bakanlar Kurulu Kararıyle yürürlüğe girecek olan bir Yönetmelikte gösterilir.

MADDE 6. — Seçim veya tâyin dönemi içerisinde Kurum üyeliği sıfatını kaybeden veya her hangi bir sebeple toplantıya katılamıyacak olan Genel Kurul üyelerinin yerleri, tâyin edilmiş veya seçilmiş bulunan yedekler getirilmek suretiyle doldurulur. Bu şekilde seçilen veya tâyin olunan üyeler, yerlerini aldıkları üyelerin sürelerini tamamlarlar.

Süresi dolan Genel Kurul üyelerinin yeniden tâyin edilmeleri veya seçilmeleri mümkündür.

MADDE 7. — Genel Kurul Başkanlık Divanı; bir Başkan ve iki Başkanvekilinden teşekkül eder.

Genel Kurul Başkanını Maliye Bakanı, Başkanvekillerini Genel Kurul seçer.

Genel Kurul her yıl en geç Nisan ayı sonuna kadar, Yönetim Kurulunun çağrısı üzerine, olağan şekilde toplanır.

Yönetim Kurulu veya Denetleme Kurulu, gerektiği takdirde, Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırabilirler. En az 50 Genel Kurul üyesinin yazılı isteği üzerine, Denetleme Kurulu, Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırmaya mecburdur.

Toplantı için yeter sayı, tam üye sayısının mutlak ekseriyetidir. Kararlar mevcudun çoğunluğu ile alınır.

(Geçici Komisyonun değiştirişi)

Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 30 ve daha fazla hizmet yılı içinde bulunan personelin üyeliği, altı ay içinde müracaat etmediği takdirde devam eder.

Üyelik sıfatını kazanmıyan personele, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesine istinaden kesilen % 5 ler geriverilir.

III

Organlar

MADDE 4. — Tasarının 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurul

MADDE 5. — Genel Kurul, dört yıl için tâyin ve seçim yolu ile göreve getirilen üyelerden kurulur. Genel Kurul üyesi olmak için Memur Yardımlaşma Kurumu üyesi bulunmak şarttır.

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Başbakanlık ve bakanlıklarla özerk üniversitelerin her biri, tâyinle görevlendirilen birer üye ile Genel Kurulda temsil edilirler.

Genel Kurulun seçimle gelecek üyelerinin tesbitinde her il bir seçim çevresidir.

Devlet personeli, mahallî idareler ile Kamu İktisadi Kuruluşları birer seçim birimidir ve her ilde ayrı ayrı birer üye ile temsil edilirler.

İllerde, Genel Kurul üyesi seçimleri kademeli olarak yapılır. Önce ilçelerde (Merkez ilçe dâhil) her seçim birimi için bir asil, bir yedek olmak üzere delege seçimi yapılır. Bu seçimi takibeden hafta sonunda ilçelerden gelen delegelerin iştirakiyle, ilde her seçim birimi ayrı ayrı toplanarak birer asil, birer yedek olmak üzere altı Genel Kurul üyesi seçerler.

Genel Kurul üyelerinin diğer seçim esasları; Adalet, Maliye ve İçişleri bakanlıkları tarafından üç ay içinde hazırlanacak ve Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe girecek olan bir yönetmelikte gösterilir.

MADDE 6. — Seçim veya tâyin dönemi içinde; Kurum üyeliği sıfatını kaybeden veya her hangi bir sebeple toplantıya katılamıyacak olan veya bir seçim biriminden diğerine geçmek suretiyle görevleri değişen Genel Kurul üyelerinin yerleri, tâyin edilmiş veya seçilmiş bulunan yedekler getirilmek suretiyle doldurulur. Bu şekilde seçilen veya tâyin olunan üyeler, yerlerini aldıkları üyelerin sürelerini tamamlarlar.

Süresi dolan Genel Kurul üyelerinin yeniden tâyin edilmeleri ve seçilmeleri mümkündür.

MADDE 7. — Genel Kurul Başkanlık Divanı; bir başkan iki başkanvekili ile yeteri kadar kâtip üyeden teşekkül eder.

Genel Kurul, Başkanlık Divanını seçerek çalışmalarına başlar.

Genel Kurul her yıl en geç Nisan ayı sonuna kadar, Yönetim Kurulunun çağrısı üzerine, olağan şekilde toplanır.

Yönetim Kurulu veya Denetleme Kurulu, gerektiği takdirde, Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırabilirler. En az 75 Genel Kurul üyesinin yazılı isteği üzerine, Denetleme Kurulu, Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırmaya mecburdur.

Toplantı için yeter sayı, üye tamsayısının salt çoğunluğudur. Kararlar mevcudun çoğunluğu ile alınır.

(Hükümetin teklifi)

Ankara dışından gelen Genel Kurul üyelerinin harcırahları, Harcırah Kanunu hükümleri dairesinde ve birinci derecede Devlet memurlarına ödenen miktarda, Kurum tarafından ödenir.

MADDE 8. — Genel Kurulun görevleri şunlardır :

a) Kurumun yıllık bilânço ve kâr - zarar hesapları ile Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan yapılan işler raporunu, işlemlerin ve hesapların denetlenmesi sonucunda Denetleme Kurulunca düzenlenen yıllık denetim raporunu müzakere ederek Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu üyelerinin ibraları konusunda karar vermek,

b) Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu üyelerinden seçimi Genel Kurula aidolanları, aynı adette yedekleriyle birlikte, seçmek,

c) Kurumun uzun ve kısa süreli yatırım ve finansman plân ve programlarını inceliyerek teklif ve temennilerini bildirmek,

ç) Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu üyelerinin aylıklarını, Devlet memurlarına ödenen en yüksek aylıktan az olmamak üzere, tesbit etmek ve diğer özlük haklarını belirtmek.

Yönetim Kurulu

MADDE 9. — Yönetim Kurulu, dördü Genel Kurulca seçilen, dördü Maliye Bakanının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile tâyin edilen sekiz üyeden kurulur.

Genel Müdür veya mazereti halinde tevkil edeceği Genel Müdür yardımcılarından biri, Yönetim Kurulunun oy hakkı olan tabiî üyesidir.

Yönetim Kurulu üyesi olabilmek için, Memur Yardımlaşma Kurumu üyesi bulunmak; iktisat, maliye, işletme, işletme mühendisliği, hukuk, bankacılık, sigorta sahalarının en az birinde yüksek öğrenim görmüş ve bu dallarla ilgili görevlerde en az on yıl çalışmış olmak şarttır.

Yönetim Kurulunun Genel Müdür dışındaki üyelerinin görev süresi beş yıldır.

MADDE 10. — Seçim veya tâyin dönemi içerisinde her hangi bir sebeple Yönetim Kurulu üyeliğinden ayrılanların yerleri; aynı usulle yenileri tâyin edilmek veya seçilmiş bulunan yedekler getirilmek suretiyle doldurulur. Bu şekilde göreve gelenler, yerini aldıkları üyenin görev süresini tamamlarlar.

Süresi dolan üyenin yeniden tâyini veya seçilmesi mümkündür.

MADDE 11. — Genel Müdür dışındaki Yönetim Kurulu üyelerinden biri, Yönetim Kurulunca, Başkan olarak seçilir. Başkan seçiminde Genel Müdür oy kullanamaz. Başkanın katılmadığı toplantılara, Genel Müdür dışında hazır bulunan üyelerin en yaşlısı başkanlık eder.

Yönetim kurulu gerektiğinde ve haftada bir defadan az olmamak üzere, en az altı kişi ile toplanır. Kararlar toplantıda bulunanların çoğunluğu ile verilir. Oyların eşitliği halinde Başkanın bulunduğu taraf çoğunlukta sayılır.

MADDE 12. — Yönetim Kurulunun görevleri şunlardır :

a) Genel Müdürlükçe hazırlanacak yıllık bilânço ve kâr - zarar hesaplarına, yıllık faaliyet raporlarına, bütçe ve kadrolara kesin şekil vermek,

b) Sosyal hizmetler ile gelir gayeli yatırımlar arasında en uygun dengeyi kurarak, Kurumun uzun ve kısa süreli yatırım ve finansman plân ve programlarının esaslarını tesbit etmek,

c) (b) fıkrasındaki esaslar dikkate alınarak Genel Müdürlükçe hazırlanacak gelecek yıla ait yapılacak işler raporuna kesin şekil vermek,

ç) Bu kanun gereğince yapılacak sosyal yardımların ilgililere ödenmesine karar vermek,

(Geçici Komisyonun değiştirişi)

Ankara dışından gelen Genel Kurul üyelerinin harcırahları, Harcırah Kanunu hükümleri dairesinde ve birinci derecede Devlet memurlarına ödenen miktarın iki katı olarak Kurum tarafından ödenir.

MADDE 8. — Tasarının 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Yönetim Kurulu

MADDE 9. — Yönetim Kurulu, altısı, Kurum üyeleri arasından Genel Kurul tarafından seçilen, üçü Maliye Bakanının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile tâyin edilen dokuz üyeden kurulur.

Genel Müdür veya mazereti halinde tevkil edeceği yardımcılarından biri Yönetim Kurulu toplantılarına katılır. Ancak oy hakkı yoktur.

Tâyin yolu ile Yönetim Kurulu üyesi olabilmek için, Memur Yardımlaşma Kurumu üyesi bulunmak; iktisat, maliye, işletme, kamu yönetimi, işletme mühendisliği, hukuk, bankacılık, sigorta sahalarının en az birinde yüksek öğrenim görmüş ve bu dallarla ilgili görevlerde en az on yıl çalışmış olmak şarttır.

Yönetim Kurulu üyelerinin görev süresi beş yıldır.

MADDE 10. — Tasarının 10 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Yönetim kurulu üyelerinden biri, yönetim kurulunca başkan olarak seçilir. Başkanın katılmadığı toplantılara hazır bulunan üyelerin en yaşlısı başkanlık eder.

Yönetim kurulu gerektiğinde ve haftada bir defadan az olmamak üzere, en az altı kişi ile toplanır. Kararlar toplantıda bulunanların çoğunluğu ile verilir. Oyların eşitliği halinde Başkanın bulunduğu taraf çoğunlukta sayılır.

MADDE 12. — Yönetim kurulunun görev ve yetkileri şunlardır :

a) Genel Müdürlükçe hazırlanacak yıllık bilânço ve kâr - zarar hesaplarına, yıllık faaliyet raporlarına, bütçe ve kadrolara kesin şekil vermek,

b) Sosyal hizmetler ile gelir gayeli yatırımlar arasında en uygun dengeyi kurarak, Kurumun uzun ve kısa süreli yatırım ve finansman plân ve programlarının esaslarını tesbit etmek,

c) (b) fıkrasındaki esaslar dikkate alınarak Genel Müdürlükçe hazırlanacak gelecek yıla ait yapılacak işler programına kesin şekil vermek,

ç) Bu kanun gereğince yapılacak sosyal yardımların ilgililere ödeme şekil ve usullerini tesbit etmek.

d) Kurumun malî durumu imkân verdiği nisbette, bu kanunda öngörülen sosyal hizmetlerin yapılmasına karar vermek; yapılacak sosyal hizmetlerin kapsamını, faydalanma şart ve usullerini tesbit etmek,

e) Gelir gayeli yatırımlara ilişkin olarak Genel Müdürlükçe hazırlanan etüt ve teklifleri değerlendirerek uygun görülenlerin yapılması konusunda Genel Müdürlüğe yetki vermek,

f) Kurumu ilzam edecek ve taahhüt altına koyacak imza atmaya yetkili personel ile bunların yetki derecelerini belirten imza sirkülerini tesbit ve usulünce tescil, neşir ve ilân etmek,

g) Genel Müdür ve Yardımcılarını tâyin ve azletmek,

h) En az her beş yılda bir Genel Müdürlükçe hazırlanacak teknik bilânço ve aktüarya raporunu inceliyerek Genel Kurula sunmak,

ı) Dâva açılması, icra takipleri yapılması, fayda görüldüğü takdirde bunlardan feragat edilmesi, Kurumun leh ve aleyhindeki iddia ve ihtilâfların tahkim yolu ile halledilmesi konularında karar vermek,

i) Kurumun iç işlemleri hakkında Genel Müdürlükçe hazırlanacak yönetmeliklere kesin şekil vermek,

j) Kurumun personeline maaşlarından başka verilecek tazminat, ikramiye ve diğer özlük haklarını Genel Müdürün teklifi üzerine, Genel Müdüre verilecek olanları da re'sen tesbit etmek,

k) Yıllık bilânço ve kâr - zarar hesapları ile yapılan işler raporunu, uzun ve kısa süreli yatırım ve finansman plân ve programlarını, gelecek yıla ait yapılacak işler raporunu, Denetleme Kurulunca düzenlenen yıllık denetim raporunu, toplantı tarihinden en az 15 gün önce, gündemle birlikte Genel Kurul üyelerine göndermek,

l) Mevzuatın gerektirdiği diğer bilcümle görevleri yapmak ve Genel Kurulca verilen kararları yerine getirmek.

Denetleme Kurulu

MADDE 13. — Denetleme Kurulu, ikisi Genel Kurulca seçilen biri Maliye Bakanının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile tâyin edilen, üç üyeden kurulur.

Yönetim Kurulu üyesi olabilmek için gerekli şartlar, Denetleme Kurulu üyelerinde de aranır.

Denetleme Kurulu üyelerinin görev süresi beş yıldır.

MADDE 14. — Seçim veya tâyin dönemi içerisinde her hangi bir sebeple Denetleme Kurulu üyeliğinden ayrılanların yerleri; aynı usulle yenileri tâyin edilmek veya seçilmiş bulunan yedekler getirilmek suretiyle doldurulur. Bu şekilde göreve gelenler yerini aldıkları üyenin görev süresini tamamlarlar.

Süresi dolan üyenin yeniden tâyini veya seçilmesi mümkündür.

MADDE 15. — Denetleme Kurulu üyeleri zorunlu bir sebebolmadıkça Yönetim Kurulu toplantılarına katılarak izlerler.

Denetleme Kurulu üyeleri lüzum gördükleri konuların Yönetim Kurulu toplantılarında görüşülmesini istiyebilirler.

MADDE 16. — Denetleme Kurulunun görevleri şunlardır:

a) Kurumun bütün işlemlerini Genel Kurul adına denetlemek,

b) Denetleme sonuçlarını yıllık denetleme raporlarında toplıyarak Genel Kurula sunmak,

c) Mevzuata ve Genel Kurul kararlarına aykırı bir durumun tesbiti halinde Yönetim Kurulunu uyarmak ve gerektiğinde en az iki üyesinin isteği ile, Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırmak.

Denetleme Kurulu üyeleri görüş birliğine varamadıkları hususları ayrı raporlarla Genel Kurula sunabilirler.

(Geçici Komisyonun değiştirişi)

d) Kurumun malî durumu imkân verdiği nisbette, bu kanunda öngörülen sosyal hizmetlerin yapılmasına karar vermek; yapılacak sosyal hizmetlerin kapsamını, faydalanma şart ve usullerini tesbit etmek,

e) Gelir gayeli yatırımlara ilişkin olarak Genel Müdürlükçe hazırlanan etüt ve teklifleri değerlendirerek uygun görülenlerin yapılması konusunda Genel Müdürlüğe yetki vermek,

f) Kurumu ilzam edecek ve taahhüt altına koyacak imza atmaya yetkili personel ile bunların yetki derecelerini belirten imza sirkülerini tesbit etmek ve Genel Müdür tarafından usulünce tescil, neşir ve ilânını sağlamak,

g) Genel Müdür ve yardımcılarını tâyin etmek ve görevlerine son vermek,

h) En az her beş yılda bir Genel Müdürlükçe hazırlanacak teknik bilânço ve aktüarya raporunu inceliyerek genel kurula sunmak,

ı) Dâva açılması, icra takipleri yapılması, fayda görüldüğü takdirde bunlardan feragat edilmesi, kurumun leh ve aleyhindeki iddia ve ihtilâfların tahkim yolu ile halledilmesi konularında karar vermek,

i) Genel Müdürlükçe hazırlanacak yönetmeliklere kesin şekil vermek,

j) Kurumun personeline aylıklarından başka gerektiğinde verilebilecek tazminat, ikramiye ve diğer özlük haklarını Genel Müdürün teklifi üzerine; Genel Müdüre verilecek olanları da re'sen tesbit etmek,

k) Yıllık bilânço ve kâr - zarar hesapları ile yapılan işler raporunu, uzun ve kısa süreli yatırım ve finansman plân ve programlarını, gelecek yıla ait yapılacak işler programını, Denetleme Kurulunca düzenlenen yıllık denetim raporunu, toplantı tarihinden en az 15 gün önce, gündemle birlikte Genel Kurul üyelerine göndermek,

l) Bu kanun ile özel hukuk hükümlerinin gerektirdiği diğer bilcümle görevleri yapmak ve genel kurul tarafından verilen kararları yerine getirmek.

Denetleme Kurulu

MADDE 13. — Tasarının 13 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 14. — Tasarının 14 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 15. — Denetleme kurulu üyeleri zorunlu bir sebebolmadıkça yönetim kurulu toplantılarına katılarak izlerler. Ancak, yönetim kurulu kararı olmadıkça müzakerelere katılamazlar.

Denetleme kurulu üyeleri lüzum gördükleri konuların yönetim kurulu toplantılarında görüşülmesini istiyebilirler.

MADDE 16. — Tasarının 16 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Genel Müdürlük

MADDE 17. — Kurumun bir Genel Müdürü ile Yönetim Kurulu tarafından ihtiyaca göre tesbit olunacak adette Genel Müdür Yardımcısı bulunur.

Memur Yardımlaşma Kurumu üyesi bulunma şartı hariç, Yönetim Kurulu üyesi olabilmek için gerekli şartlar Genel Müdür ve Yardımcılarında da aranır.

MADDE 18. — Genel Müdür ve Yardımcıları Yönetim Kurulu tarafından tâyin edilirler. Bunlara verilecek ücret ve sağlanacak başka özlük hakları ile diğer istihdam şartları Yönetim Kurulunca kararlaştırılır.

MADDE 19. — Genel Müdür Kurumun işlerini bu Kanun ile diğer mevzuat hükümlerine ve Yönetim Kurulu kararlarına göre yürütür. Kurumu Genel Müdür temsil eder. Temsil görevini tevkil edeceği kimselere de yaptırabilir.

MADDE 20. — Genel Müdürlük, Yönetim Kurulu tarafından uygun görülecek servislerin kurulmasiyle örgütlenir.

Genel Müdür Yardımcıları dışında kalan personelin tâyin ve azilleri Genel Müdüre aittir.

MADDE 21. — Kurumu ilzam edecek ve taahhüt altına koyacak her türlü evrakın iki imza taşıması şarttır. İmza sahipleri ile bunların yetkileri ve dereceleri Yönetim Kurulunca tesbit olunacak sirkülerde belirtilir.

Organlarla ilgili müşterek hükümler

MADDE 22. — Yönetim ve Denetleme Kurulu üyeleri; sosyal ve meslekî amaçla kurulan dernek ve benzeri teşekküllerde fahrî olarak alınacak görevler hariç, başka hiçbir işle meşgul olamazlar, ücretsiz de olsa sürekli veya geçici hiçbir hizmeti kabul edemezler.

MADDE 23. — Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu üyeleri görüş ve tekliflerini Yönetim Kurulu Başkanına veya toplantı esnasında Yönetim Kuruluna bildirirler.

Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu üyeleri Kurumda çalışanlara talimat veremezler ve Yönetim Kurulu Başkanı hariç, kurum adına imza vaz'edemezler.

MADDE 24. — Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu üyeleri görevlerini dikkat ve itina ile yerine getirmek zorundadırlar.

MADDE 25. — Genel Müdür dışındaki Yönetim Kurulu üyeleri ve Denetçilerin görevleri, seçim veya tâyin döneminin bitiminden evvel, ancak:

a) Yönetim Kurulu üyeliği veya Denetçilik için bu kanunda yazılı şartlara sahibolmadıklarının sonradan anlaşılması,

b) Devlet memurları mevzuatına göre memuriyetten çıkartılmayı gerektiren her hangi bir durumun tesbiti,

c) Bu kanunun 22 nci maddesine aykırı bir durumun tesbiti,

hallerinde, Genel Kurul kararıyle;

ç) 65 yaşın doldurulması,

d) Emekliye ayrılma,

e) İstifa,

f) Ölüm,

hallerinde, bu olayların vukuunda;

sona erer.

(Geçici Komisyonun değiştirişi)

Genel Müdürlük

MADDE 17. — Kurumun bir Genel Müdürü ile Yönetim Kurulu tarafından ihtiyaca göre tesbit olunacak adette Genel Müdür Yardımcısı bulunur.

Memur Yardımlaşma Kurumu üyesi bulunma şartı hariç, tâyinle gelen Yönetim Kurulu üyeleri için gerekli şartlar Genel Müdür ve yardımcılarında da aranır.

MADDE 18. — Genel Müdür ve yardımcıları Yönetim Kurulu tarafından tâyin edilirler. Bunlara verilecek aylık ve sağlanacak başka özlük hakları ile diğer istihdam şartları Yönetim Kurulunca kararlaştırılır.

MADDE 19. — Tasarının 19 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 20. — Genel Müdürlük, Yönetim Kurulu tarafından uygun görülecek servislerin kurulmasıyle örgütlenir.

Genel Müdür yardımcıları dışında kalan personelin tâyin ve görevlerine son vermek Genel Müdüre aittir.

MADDE 21. — Tasarının 21 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Organlarla ilgili müşterek hükümler

MADDE 22. — Yönetim ve Denetleme Kurulu üyeleri, aslî görevlerinin dışında ücretsiz de olsa sürekli veya geçici hiçbir görev kabul edemezler.

MADDE 23. — Yönetim Kurulu üyeleri görüş ve tekliflerini Yönetim Kurulu Başkanına veya toplantı esnasında Yönetim Kuruluna bildirirler. Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu üyeleri Kurumda çalışanlara talimat veremezler ve Yönetim Kurulu Başkanı hariç, Kurum adına imza vaz'edemezler.

MADDE 24. — Bu madde tasarıdan çıkarılmıştır.

MADDE 24. — Yönetim Kurulu üyeleri ve denetçilerin görevleri, seçim veya tâyin döneminin bitiminden evvel, ancak:

a) Yönetim Kurulu üyeliği veya denetçilik için bu kanunda yazılı şartlara sahibolmadıklarının sonradan anlaşılması,

b) Devlet memurları mevzuatına göre memuriyetten çıkarılmayı gerektiren her hangi bir durumun tesbiti,

c) Bu kanunun 22 nci maddesine aykırı bir durumun tesbiti,

Hallerinde, Genel Kurul kararıyle;

ç) 65 yaşın doldurulması,

d) Emekliye ayrılma,

e) İstifa,

f) Ölüm,

g) Devlet memurları mevzuatına göre memuriyetten çıkarılmayı gerektiren her hangi bir durumun kesinleşmesi,

Hallerinde, bu olayların vukuunda;

Sona erer.

(Hükümetin teklifi)

MADDE 26. — Seçim veya tâyin dönemi sonunda tekrar seçilmiyen veya tâyin olunmıyan yahut durumları bu kanunun 25 nci maddesinin (a) veya (e) fıkralarına uyması sebebiyle görevden ayrılan Yönetim Kurulu üyeleri ve Denetçilerden eski memuriyetlerine dönmek istiyenler, iktisabettikleri memuriyet derecesindeki açık kadrolara atanırlar. İktisabedilen memuriyet derecesinin hesabında, kurumda geçirilen her yıl bir kademe ilerlemesine ve her üç yıl bir derece yükselmesine esas olacak şekilde değerlendirilir. Ancak, akademik unvanların kazanılması için gerekli şartlar ayrıca aranır.

İktisabedilen derecelerde açık kadro bulunmaması halinde bunların, rızalariyle, daha aşağı derecelerdeki kadrolara atanmaları mümkündür. Ancak, müktesep haklarına eşit bir kadronun boşalması halinde bu yerlere tâyin hakları saklıdır. Bu şekilde tâyinleri yapılamıyanların; açık maaşları ve kurumlarınca ödenmesi gereken emeklilik kesenekleri tam olarak ödenmeye devam olunur, açık aylığı almak suretiyle geçen süreleri, terfi ve emekliliklerine tam olarak sayılır.

MADDE 27. — Kurumda görev alan bilûmum kamu personelinin T. C. Emekli Sandığı ile mevcut ilişkileri devam eder. Ancak bu işlem, Yönetim ve Denetleme Kurulu üyelerinden başkalarına T. C. Emekli Sandığı Kanunu hükümleri dışında bir hak vermez.

IV

Kurumun gelirleri

MADDE 28. — Kurumun gelirleri aşağıda gösterilmiştir :

a) Üyelerin emeklilik keseneğine esas aylıklarından her ay kesilecek % 5 kesenekler,
b) Kurum mevcutlarının işletilmesinden elde edilecek gelirler,
c) Yapılacak her türlü bağışlar ve diğer gelirler.

V

Kurumun faaliyetleri

MADDE 29. — Kurum :

a) Sosyal yardımlar,
b) Sosyal hizmetler,
c) Gelir gayeli yatırımlar,

yapmak suretiyle faaliyette bulunur.

Sosyal yardımlar

MADDE 30. — Üyelere, ölümleri halinde mirasçılarına, emeklilik veya mâlûliyet veya ölüm yardımı yapılır.

MADDE 31. — Üyelik süresi en az on yıl olanlardan T. C. Emekli Sandığı Kanunu hükümleri uyarınca mâlûliyetten başka sebeplerle emekliye ayrılan veya sevk edilenler emeklilik yardımından faydalanırlar.

MADDE 32. — Emeklilik yardımı; üyenin, Kuruma üye olduğu tarihteki keseneğe esas aylığı ile emeklilik suretiyle üyeliğinin sona erdiği tarihe kadar gördüğü artışların; üyelik süresinin her tam yılına karşılık olarak bu kanuna ilişkin (1) numaralı tablodaki emsaller ile çarpımından elde edilecek miktarların toplamından ibarettir.

(Geçici Komisyonun değiştirişi)

MADDE 25. — Seçim veya tâyin dönemi sonunda tekrar seçilmiyen veya tâyin olunmıyan yahut durumları bu kanunun 24 ncü maddesinin (a) veya (e) fıkralarına uyması sebebiyle görevden ayrılan Yönetim Kurulu üyeleri de denetçilerden eski memuriyetlerine dönmek istiyenler, iktisabettikleri memuriyet derecesindeki açık kadrolara atanırlar. İktisabedilen memuriyet derecesinin hesabında, geldikleri sınıflarının âzami yükselme derecelerini aşmamak kaydiyle, Kurumda geçirilen her yıl bir kademe ilerlemesi ve öğrenim durumlarına göre gerekli asgari yükselme süresi bir derece yükselmesine esas olacak şekilde değerlendirilir. Bu gibilerin kazanılmış hakları saklıdır. Ancak, akademik unvanların kazanılması için gerekli şartlar ayrıca aranır.

İktisabedilen derecelerde açık kadro bulunmaması halinde bunların, rızalariyle, daha aşağı derecelerdeki kadrolara atanmaları mümkündür. Ancak, müktesep haklarına eşit bir kadronun boşalması halinde bu yerlere tâyin hakları saklıdır. Bu şekilde tâyinleri yapılamıyanların; açık maaşları ve kurumlarınca ödenmesi gereken emeklilik kesenekleri tam olarak ödenmeye devam olunur, açık aylığı almak suretiyle geçen süreleri, terfi ve emekliliklerine tam olarak sayılır.

MADDE 26. — Tasarının 27 nci maddesi 26 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

IV

Kurumun gelirleri

MADDE 27. — Tasarının 28 nci maddesi 27 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

V

Kurumun faaliyetleri

MADDE 28. — Tasarının 29 ncu maddesi 28 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Sosyal yardımlar

MADDE 29. — Üyelere, ölümleri halinde Türk Medeni Kanunu hükümleri dairesinde ilgililerine, emeklilik veya mâlûliyet veya ölüm yardımı yapılır.

MADDE 30. — Tasarının 31 nci maddesi 30 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 31. — Tasarının 32 nci maddesi 31 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Ancak, aylıklarda her hangi bir sebeple azalma olması halinde :

a) Bu azalmanın meydana geldiği tarihe kadar geçen süre için birinci fıkra hükmüne göre bulunacak rakamın; azalmanın meydana geldiği tarihten üyeliğin sona erdiği tarihe kadar geçen süreye ait bu kanuna ilişik (2) numaralı tablodaki emsal ile çarpımından elde edilecek miktara,

b) Azalmanın meydana geldiği tarihten sonra geçen süre içinde birinci fıkra hükmünün uygulanması sonucunda bulunacak miktarın,

Eklenmesi ile elde edilecek tutar ödenir.

Aylıklarda birden fazla azalma ve artma hallerinde de, yukarıdaki (a) ve (b) fıkraları uyarınca işlem yapılır.

Üyelik süresinin hesabında ay kesirleri tam ay sayılır. Yıl kesirlerinin her ayı için yıla ait miktarın 1/12 si, emeklilik yardımına eklenir.

MADDE 33. — T. C. Emekli Sandığı Kanunu uyarınca mâlûlen emekliye ayrılan üyeler, mâlûliyet yardımından faydalanırlar.

MADDE 34. — Mâlûliyet :

a) Keyif verici ve benzeri her çeşit maddeler kullanmaktan,

b) Yasak fiilleri yapmaktan,

c) Mâlûliyet sonuçlarından, her ne suretle olursa olsun, kendisine menfaat sağlamak veya başkasına zarar vermek amacından,

Meydana gelmiş olursa, bu üyeler hakkında mâlûliyet yardımı hükümleri uygulanmaz, üyelik süresi imkân veriyorsa, emeklilik yardımı veya kesenek iadesi yapılır.

MADDE 35. — Mâlûliyet yardımından yararlanan üyelere, yeniden Kurum üyesi olduklarında, eski mâlûliyetlerinden dolayı mâlûliyet yardımı yapılmaz.

MADDE 36. — Kurum üyesi iken ölenlerin mirasçılarına ölüm yardımı yapılır.

MADDE 37. — Mâlûliyet ve ölüm yardımları, 32 nci madde uyarınca hesaplanacak emeklilik yardımı tutarından ibarettir.

Ancak, bu yardımlar, yardımların hak edildiği tarihteki birinci derece birinci kademe Devlet memurları brüt aylık tutarının iki katından az olamaz.

MADDE 38. — Emeklilik veya mâlûliyet yardımlarından yararlanmış veya kendilerine kesenek iadesi yapılmış olanların yeniden Kurum üyesi sıfatını kazanmaları, T. C. Emekli Sandığının tekrar iştirakçisi oldukları tarihte başlar.

MADDE 39. — 31, 33 ve 36 ncı maddelerde gösterilen haller dışında üyelikleri sona erenlerden, üyelik süreleri en az üç yılı doldurmuş bulunanlara kesenekleri iade edilir.

Üyelik sürelerinin üç yıldan az olması sebebiyle kesenekleri iade edilmiyenlerin tekrar üyelik sıfatını kazanmaları halinde hakları devam eder.

Sosyal hizmetler

MADDE 40. — Kurum, üyelerini mesken sahibi yapmak amaciyle :

a) İpotek karşılığında üyelere yirmi seneye kadar vâdeli ve faizli krediler açmaya,

b) Kendisine, üyelere veya üyelerin kuracakları kooperatiflere ait arsalar üzerinde meskenler inşa etmeye, bunları veya satınaldığı gayrimenkulleri peşin veya ipotek karşılığında yirmi seneye kadar vâde ve faizli taksitle üyelere satmaya,

Yetkilidir.

(Geçici Komisyonun değiştirişi)

MADDE 32. — Tasarının 33 ncü maddesi 32 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 33. — Tasarının 34 ncü maddesi 33 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 34. — Tasarının 35 nci maddesi 34 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 35. — Kurum üyesi iken ölenlerin, ölüm yardımı, Medeni Kanun hükümleri dairesinde ilgililere ödenir.

MADDE 36. — Mâlûliyet ve ölüm yardımları, 31 nci madde uyarınca hesaplanacak emeklilik yardımı tutarından ibarettir.

Ancak, bu yardımlar, yardımların hak edildiği tarihteki birinci derece birinci kademe Devlet memurları brüt aylık tutarının iki katından az olamaz.

MADDE 37. — Tasarının 38 nci maddesi 37 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 38. — 30, 32 ve 35 nci maddelerde gösterilen haller dışında üyelikleri sona erenlerden, üyelik süreleri en az üç yılı doldurmuş bulunanlara kesenekleri iade edilir.

Üyelik sürelerinin üç yıldan az olması sebebiyle kesenekleri iade edilmiyenlerin tekrar üyelik sıfatını kazanmaları halinde hakları devam eder

Sosyal hizmetler

MADDE 39. — Tasarının 40 ncı maddesi 39 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

MADDE 41. — Kurum, üyelerine borç vermek amaciyle ikraz fonu tesis edebilir.

MADDE 42. — Kurum, üyeleri için dinlenme kampları ve memur pazarları kurabilir, üyelerin çocukları için çocuk yuvaları ve öğrenci yurtları açabilir.

MADDE 43. — Kurum, bu kanunda öngörülen sosyal hizmetlerin gerçekleştirilmesi amaciyle, benzeri hizmetleri gören kuruluşlarla işbirliği yapabilir.

Gelir gayeli yatırımlar

MADDE 44. — Kurum gelirlerinden, sosyal yardımlar ve plânlanan sosyal hizmetler için gerekli meblâğ ayrıldıktan sonra kalan mevcutlar Kurumun serbest fonlarını teşkil eder.

Kurum, serbest fonlarını yurt kalkınmasına yararlı olacak verimli sahalara yatırımlar yaparak değerlendirir. Bu amaçla Kurum :

a) Menkul ve gayrimenkul mallar ile her türlü esham, tahvilât ve ortaklık paylarını satınalmaya,

b) Her nevi şirketleri kurmaya,

c) Uhdesinde bulunan menkul ve gayrimenkul mallarla esham, tahvilât ve ortaklık paylarını satmaya, başkalarına devretmeye veya bunları rehin ve ipotek etmeye,

ç) Her nevi karşılıklı veya karşılıksız istikrazlarda bulunmaya,

d) Kurum alacaklarını teminen kendi lehine rehin ve ipotek tesis etmeye,

Yetkilidir.

VI

Çeşitli hükümler

MADDE 45. — Kurum; Kurumlar Vergisinden, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden, Damga Vergisinden, Veraset ve İntikal Vergisinden muaftır.

Üyelere veya mirasçılarına bu kanun gereğince yapılacak sosyal yardımlar ve kesenek iadeleri Veraset ve İntikal Vergisi ile Gelir Vergisinden; üyelerin maaşlarından bu Kanun gereğince yapılacak kesenek tevkifatı Gelir Vergisinden, müstesnadır.

MADDE 46. — Kurumun her çeşit malları ile gelir ve alacakları, Devlet malları hak ve rüçhanlığını haizdir. Bunlara karşı suç işliyenler, Devlet mallarına karşı suç işliyenler gibi cezalandırılırlar.

MADDE 47. — Kesenekler ve Kuruma her hangi bir sebepten borçlanan üyelerin aylık borç taksitleri, kurumlarınca istihkak bordrolarında gösterilerek tahakkuk ettirilir.

Tahakkuk ettirilen kurum alacakları saymanlar tarafından istihkaklardan kesilerek 30 gün içinde kuruma veya kurumun belli edeceği bankaya yatırılır.

Kurum alacaklarını tahakkuk ettirmiyen, kesmiyen veya süresinde göndermiyenlerden bu alacaklar, % 10 gecikme zammı ile birlikte, 6183 sayılı Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü hakkındaki Kanuna göre, mahallî Maliye teşkilâtınca tahsil olunarak kuruma verilir.

Ancak, bütçelerde mevcut ödeneğin yetmemesi veya ödenek mevcudolduğu halde mahalline ödeme emri yollanmaması dolayısiyle kurum alacakları süresinde gönderilemediği takdirde bu alacaklar, % 10 gecikme zammı ile birlikte, ilgili kuruluşlardan tahsil olunur.

(Geçici Komisyonun değiştirişi)

MADDE 40. — Tasarının 41 nci maddesi 40 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 41. — Kurum, üyeleri için dinlenme kampları ve memur pazarları kurabilir, üyelerin çocukları için çocuk yuvaları ve öğrenci yurtları açabilir.

Kamu personelinden emekli olanlar, Kurumun açacağı memur pazarlarından kurum üyeleri gibi yararlanırlar.

MADDE 42. — Tasarının 43 ncü maddesi 42 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Gelir gayeli yatırımlar

MADDE 43. — Tasarının 44 ncü maddesi 43 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

VI

Çeşitli hükümler

MADDE 44. — Tasarının 45 nci maddesi 44 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 45. — Tasarının 46 ncı maddesi 45 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 46. — Tasarının 47 nci maddesi 46 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Kurum alacaklarına ait kesintilerle ilgili olarak yapılacak işlemler ve düzenlenecek belgeler, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içerisinde, Yönetim Kurulu tarafından hazırlanıp Maliye Bakanlığının onayı ile yürürlüğe girecek olan yönetmelikte belirtilir.

MADDE 48. — Kurumun hesap dönemi takvim yılıdır.

MADDE 49. — Kanuni bir mâzerete dayanmaksızın, hakediş tarihinden itibaren beş yıl zarfında müracaat edilip iadesi istenmiyen kesenekler ve yapılması istenmiyen sosyal yardımlar kurum lehine sâkıt olur.

MADDE 50. — Kurumun malî durumu en az her beş yılda bir aktüerlere incelettirilir. Aktüerler tarafından hazırlanacak rapor, Maliye Bakanlığına gönderilmekle beraber, Genel Kurulca da incelenir ve bu kanunda değişiklik yapılmasının gerekli olduğu sonucuna varılması halinde, değişiklik tasarısının esasları tesbit edilerek Maliye Bakanlığına sunulur.

MADDE 51. — Türkiye'nin fiilen katıldığı bir harbin başlaması ile sosyal yardımlar ve kesenek iadesi yapılmaz.

Harb sırasında üyelik sıfatını kaybetmiş olanlara veya mirasçılarına, harbin fiilen sona ermesini mütaakıp kurumda birikmiş olan kesenekleri iade edilir. Ancak, harb esnasında ölen veya mâlûl kalanların miktarları ve kurumun malî durumu dikkate alınarak, iade edilecek kesenekle re ilâveten sosyal yardım yapılıp yapılamıyacağı ve yapılacak sosyal yardımların, bu kanunla tesbit olunan hadleri aşmamak üzere, miktarları, Yönetim Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca kararlaştırılır.

MADDE 52. — 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesinin ilk üç fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

VII

Geçici hükümler

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki ay içerisinde; Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu üyeliklerine tâyinle geleceklerin tâyin işlemleri tamamlanır ve Maliye Bakanının çağrısı üzerine Genel Kurul toplanarak Yönetim ve Denetleme Kurullarına seçimle gelecek üyeleri seçer.

İlk Genel Kurulun toplanması ile ilgili faaliyetler, Yönetim Kurulunun tâyinle belirlenen üyeleri tarafından yürütülür. Bu iş için lüzumlu harcamalar, sözü edilen üyelerden ikisinin imzası ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa 1327 sayılı Kanunla getirilen ek geçici 20 nci madde gereğince, T. C. Merkez Bankasında açılmış bulunan hesaptan yapılır.

GEÇİCİ MADDE 2. — 5 nci maddede yer alan, Genel Kurulun 2/3 ünün seçim yolu ile belirleneceğine dair hüküm, kurumun ilk dört yılında görev alacak Genel Kurul üyeleri için uygulanmaz.

Kurumun ilk dört yılında görev alacak Genel Kurul üyelerinin tamamı; 5 nci maddenin 5 nci fıkrasında açıklanan esaslara göre hesaplanacak miktarların iki katı oranında, tâyin ve seçim birimlerinin en büyük âmirleri tarafından, ayrıca üye tâyin edilmek suretiyle tesbit olunur.

GEÇİCİ MADDE 3. — Kurumun ilk bilânçosu, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten takvim yılı sonuna kadar olan süreyi kapsar.

GEÇİCİ MADDE 4. — 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesi kapsamı dışında kalmaları nedeniyle aylıklarından evvelce kesenek kesilmiyen

(Geçici Komisyonun değiştirişi)

MADDE 47. — Tasarının 48 nci maddesi 47 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 48. — Tasarının 49 ncu maddesi 48 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 49. — Tasarının 50 nci maddesi 49 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 50. — Tasarının 51 nci maddesi 50 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 51. — Tasarının 52 nci maddesi 51 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

VII

Geçici hükümler

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içerisinde; Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu üyeliklerine tâyinle geleceklerin tâyin işlemleri tamamlanır ve Maliye Bakanının çağırısı üzerine Genel Kurul toplanarak Yönetim ve Denetleme kurullarına seçimle gelecek üyeleri seçer.

İlk Genel Kurulun toplanması ile ilgili faaliyetler, Yönetim Kurulunun tâyinle belirlenen üyeleri tarafından yürütülür. Bu iş için lüzumlu harcamalar, sözü edilen üyelerden ikisinin imzası ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa 1327 sayılı Kanunla getirilen ek geçici 20 nci madde gereğince, T. C. Merkez Bankasında açılmış bulunan hesaptan yapılır.

GEÇİCİ MADDE 2. — Geçici 2 nci madde tasarıdan çıkarılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 2. — Tasarının geçici 3 ncü maddesi geçici 2 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Tasarının geçici 4 ncü maddesi geçici 3 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

personelden bu kanun gereğince üye olanlarının aylıklarından, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takibeden ay başından itibaren kesenek kesilmeye başlanır.

GEÇİCİ MADDE 5. — Yönetim ve Denetleme kurulları teşekkül edinceye kadar, üyelerin aylıklarından kesilecek kesenekler, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa 1327 sayılı Kanunla getirilen ek geçici 20 nci madde gereğince T. C. Merkez Bankasında açılan hesaba yatırılır.

Bu hesapta toplanan paralar, Yönetim Kurulunun isteği üzerine kuruma devredilir.

GEÇİCİ MADDE 6. — 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesi gereğince aylıklardan kesilerek T. C. Merkez Bankasındaki hesaba yatırılan kesenеklerle ilgili teslimat belgeleriyle tasdikli istihkak bordrolarından birer nüsha, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç üç ay içerisinde;

47 nci madde gereğince hazırlanacak yönetmelik yürürlüğe girinceye kadar, üyeler namına tahakkuk edecek bütün kurum alacakları ile ilgili teslimat belgeleriyle tasdikli istihkak bordrolarından birer nüsha, 47 nci maddede yazılı süre zarfında;

Kuruma gönderilir.

GEÇİCİ MADDE 7. — Kurumun organları faaliyete geçinceye kadar ölüm veya mâlûliyet yardımlarına müstahak olanlara bu yardımlar, kurum organlarının faaliyete geçmesini mütaakıp yapılır.

Kurum organlarının faaliyete geçtiği tarih, Yönetim Kurulu tarafından yaptırılacak ilânlarla üyelere duyurulur.

GEÇİCİ MADDE 8. — Üyeler, T. C. Emekli Sandığının iştirakçisi olarak gördükleri eski hizmetlerinin en çok 10 yılı için hizmet borçlanması taahhüdünde bulunabilirler.

Hizmet borçlanması taahhüdünde bulunan üyelerin borç miktarları, emekliliğe esas eski aylıkları üzerinden hesaplanır.

Hizmet borçlanması taahhüdünde bulunmak için müracaatın yapılabileceği süre ile borçlanılacak meblâğın ödeme şekilleri Yönetim Kurulunca kararlaştırılır.

Hizmet borçlanması taahhüdünde bulunan üyelere veya mirasçılarına yapılacak sosyal yardımların hesabında, borçlanılan süre ve miktarlar da dikkate alınmakla beraber, henüz ödenmemiş borç bakıyeleri yapılacak sosyal yardımlardan düşülür.

GEÇİCİ MADDE 9. — Üyelik sıfatını kazanmış olanlardan :

a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesi gereğince aylıklarından kesenek kesilmiş olup, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten evvel, mâlûliyet ve ölümden başka sebeplerle, T. C. Emekli Sandığı iştirakçiliği vasfını kaybedenlere,

b) Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren aylıklarından en çok üç yıla kadar kesenek kesilip kendi istekleri olmaksızın emekliye ayrılanlara,

Kesenekleri iade olunur.

Durumları (b) fıkrasına uyanlardan, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesi gereğince de aylıklarından kesenek kesilmiş olanlar için (b) fıkrasında yazılı süre, üyelik sıfatının kazanılmış olduğu tarihten başlar.

GEÇİCİ MADDE 10. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı teşkilâtında görevli olup, 3 . 1 . 1961 tarih ve 205 sayılı Kanunun

(Geçici Komisyonun değiştirişi)

GEÇİCİ MADDE 4. — Tasarının geçici 4 ncü maddesi geçici 5 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 5. — 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesi gereğince aylıklardan kesilerek T. C. Merkez Bankasındaki hesaba yatırılan kesenekler ile ilgili teslimat belgeleriyle tasdikli istihkak bordrolarından birer nüsha, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç yedi ay içerisinde;

46 ncı madde gereğince hazırlanacak yönetmelik yürürlüğe girinceye kadar, üyeler namına tahakkuk edecek bütün kurum alacakları ile ilgili teslimat belgeleriyle tasdikli istihkak bordrolarından birer nüsha, 46 ncı maddede yazılı süre zarfında;;

Kuruma gönderilir.

GEÇİCİ MADDE 6. — Tasarının geçici 7 nci maddesi geçici 6 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 7. — Üyeler, T. C. Emekli Sandığının iştirakçisi olarak gördükleri eski hizmetlerinin en çok 10 yılı için hizmet borçlanma taahhüdünde bulunabilirler.

Hizmet borçlanması taahhüdünde bulunan üyelerin borç miktarları emekliliğe esas eski aylıkları üzerinden hesaplanır.

Hizmet borçlanması taahhüdünde bulunmak için müracaatın yapılabileceği süre ile borçlanılacak meblâğın ödeme şekilleri Yönetim Kurulunca kararlaştırılır.

Hizmet borçlanması taahhüdünde bulunan üyelere veya Türk Medeni Kanunu hükümleri dâhilinde ilgililerine yapılacak sosyal yardımların hesabında, borçlanılan süre ve miktarlar da dikkate alınmakla beraber, henüz ödenmemiş borç bakiyeleri yapılacak sosyal yardımlardan düşülür.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190 ncı maddesi kapsamı dışında olmaları nedeni ile aylıklarından evvelce kesenek kesilmiyen personelden, bu kanun gereğince üye olanlar; hizmet borçlanma sürelerine 1 . 3 . 1970 tarihinden bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar geçecek sürenin eklenmesini de talebedebilirler.

GEÇİCİ MADDE 8. — Tasarının geçici 9 ncu maddesi geçici 8 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 9. — Tasarının geçici 10 ncu maddesi geçici 9 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

17 nci maddesi gereğince Ordu Yardımlaşma Kurumu üyesi bulunmıyan sivil personelden bu kanunun 2 nci maddesinde açıklanan Memur Yardımlaşma Kurumuna üye olma niteliğini taşıyanlar, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içerisinde Ordu Yardımlaşma Kurumuna üye olmadıkları takdirde Memur Yardımlaşma Kurumu üyeliğine alınırlar.

GEÇİCİ MADDE 11. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı teşkilâtında görevli olup, Ordu Yardımlaşma Kurumunun üyesi bulunan sivil personelden, 3 . 1 . 1961 tarih ve 205 sayılı Kanunun 17 nci maddesi gereğince adı geçen kurum üyeliğinden ayrılanlar, bu kanunun 2 nci maddesinde açıklanan üyelik niteliklerine sahip iseler, ayrılış tarihini takibeden ay başından itibaren Memur Yardımlaşma Kurumu üyeliğine alınırlar.

GEÇİCİ MADDE 12. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl sonunda, yapılan sosyal yardımlar değerlendirilir ve özellikle, ölüm ve mâlûliyet yardımlarına ağırlık verilmesinin aktuaryal bakımdan imkânları araştırılır. Hazırlanacak aktuaryal rapor üzerine 50 nci madde gereğince işlem yapılır.

VIII

Yürürlük ve yürütme hükümleri

MADDE 53. — Bu kanun yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 54. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür. 22 . 12 . 1971

Başbakan *N. Erim*	Devlet Bakanı *D. Kitaplı*	Devlet Bakanı *A. İ. Göğüş*	Devlet Bakanı *İ. Karaöz*
Devlet Bakanı *İ. Öztrak*	Adalet Bakanı *S. Bilge*	Millî Savunma Bakanı *F. Melen*	İçişleri Bakanı *F. Kubat*
Dışişleri Bakanı *H. Bayülken*	Maliye Bakanı *S. N. Ergin*	Millî Eğitim Bakanı *İ. Arar*	Bayındırlık Bakanı *M. Öztekin*
Ticaret Bakanı *N. Talû*	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı *C. Aykan*	Güm. ve Tekel Bakanı *H. Özalp*	Tarım Bakanı *M. O. Dikmen*
Ulaştırma Bakanı *R. Danışman*	Çalışma Bakanı *A. R. Uzuner*	Sanayi ve Tek. Bakanı *M. Erez*	En. ve Tab. Kay. Bakanı *N. Devres*
Turizm ve Ta. Bakanı *E. Y. Akçal*	İmar ve İskân Bakanı *S. Bingöl*	Köy İşleri Bakanı *N. Sönmez*	Orman Bakanı *S. İnal*

Gençlik ve Spor Bakanı
A. Karaküçük

(Geçici Komisyonun değiştirişi)

GEÇİCİ MADDE 10. — Tasarının geçici 11 nci maddesi geçici 10 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 11. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl sonunda, yapılan sosyal yardımlar değerlendirilir ve özellikle, ölüm mâlûliyet yardımlarına ağırlık verilmesinin aktüaryel bakımdan imkânları araştırılır. Hazırlanacak aktüaryel rapor üzerine 49 ncu madde gereğince işlem yapılır.

VIII

Yürürlük ve yürütme hükümleri

MADDE 52. — Tasarının 53 ncü maddesi 52 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 53. — Tasarının 54 ncü maddesi 53 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

TASARIYA BAĞLI CETVELLER

1 Numaralı Tablo

Yıl	Emsaller	Yıl	Emsaller
1	0 525 000	26	26 834 568
2	1 076 256	27	28 701 288
3	1 655 064	28	30 661 356
4	2 262 816	29	32 719 428
5	2 900 952	30	34 880 400
6	3 571 008	31	37 149 420
7	4 274 556	32	39 531 888
8	5 013 288	33	42 033 480
9	5 788 944	34	44 660 160
10	6 603 396	35	47 418 156
11	7 458 564	36	50 314 068
12	8 356 488	37	53 354 772
13	9 299 316	38	56 547 516
14	10 289 280	39	59 899 884
15	11 328 744	40	63 419 880
16	12 420 180	41	67 115 880
17	13 566 192	42	70 996 668
18	14 769 504	43	75 071 508
19	16 032 972	44	79 350 072
20	17 359 620	45	83 842 584
21	18 752 604	46	88 559 712
22	20 215 236	47	93 512 700
23	21 750 996	48	98 713 332
24	23 363 544	49	104 173 992
25	25 056 732	50	109 907 700

2 Numaralı Tablo

Yıl	Emsaller	Yıl	Emsaller
1	1 050 000	26	3 555 673
2	1 102 500	27	3 733 456
3	1 157 625	28	3 920 129
4	1 215 506	29	4 116 136
5	1 276 282	30	4 321 942
6	1 340 096	31	4 538 039
7	1 407 100	32	4 764 941
8	1 477 455	33	5 003 189
9	1 551 328	34	5 253 348
10	1 628 895	35	5 516 015
11	1 710 339	36	5 791 816
12	1 795 856	37	6 081 407
13	1 885 649	38	6 385 477
14	1 979 932	39	6 704 751
15	2 078 928	40	7 039 989
16	2 182 875	41	7 391 988
17	2 292 018	42	7 761 588
18	2 406 619	43	8 149 667
19	2 526 950	44	8 557 150
20	2 653 298	45	8 985 008
21	2 785 963	46	9 434 258
22	2 925 261	47	9 905 971
23	3 071 524	48	10 401 270
24	3 225 100	49	10 921 333
25	3 386 355	50	11 467 400

Geçici Komisyonun değiştirişine bağlı tablolar

Tasarıya bağlı (1) ve (2) numaralı tablolar aynen kabul edilmiştir.

Dönem : 3
Toplantı : 4

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 792

6830 sayılı İstimlâk Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler ilâvesi hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ile Bayındırlık, Adalet, İçişleri, Maliye ve Plân komisyonlarından seçilen 3'er üyeden kurulu 91 numaralı Geçici Komisyon raporları (1/697)

T. C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi
Sayı : 71 - 1467/8127

19 . 8 . 1972

Millet Meclisi Başkanlığına

Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 14 . 8 . 1972 tarihinde kararlaştırılan «6830 sayılı İstimlâk Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir geçici madde ilâvesi hakkında kanun tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygıyle arz ederim.

Ferid Melen
Başbakan

6830 sayılı İstimlâk Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bir geçici madde ilâvesine dair olan kanun tasarısına ait Gerekçe

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının bâzı maddelerini değiştiren ve Anayasaya geçici maddeler ekleyen Eylül 1971 tarih ve 1488 sayılı Yasanın kamulaştırmaya ait 38 nci maddesinin getirdiği yeni ilkeler çerçevesi içinde; 31 Ağustos 1956 tarihinde kabul ve 8 Eylül 1956 tarihinde yayımlanmış bulunan 6830 sayılı İstimlâk Kanununun kamulaştırma ve karşılıklarının tâyin ve tespiti ile ilgili hükümlerinin değiştirilmesi ve bu konuda yeni hükümler getirilerek Anayasa ile kanun arasındaki çelişkilerin giderilmesi zorunluluğu doğmuştur.

Zira, malûm olduğu üzere, mer'i İstimlâk Kanunu, kamulaştırma bedelinin gerçek değer olacağı ve kamulaştırmanın, ancak, kamulaştırılacak taşınmaz malın gerçek değerinin peşin ödenmesi suretiyle yapılabileceği hükümlerini ihtiva ettiği halde, Anayasanın bâzı maddelerini değiştiren ve Anayasaya geçici maddeler ekleyen, Eylül 1971 tarih ve 1488 sayılı Yasa ile Anayasanın 38 nci maddesine getirilen yeni ilkelerde;

Kamulaştırma karşılığının o taşınmaz malın malikinin kanunda gösterilecek usul ve şekle uygun olarak bildireceği vergi değerini aşamayacağı ve genel ilke olarak kamulaştırma karşılığının peşin ödenmesi esas olmakla beraber, yasada gösterilen amaçlarda yapılacak kamulaştırmalarda, bu karşılığın âzami 10 veya 20 sene içerisinde eşit taksitlerle ve kanunda belirtilecek faizi ile birlikte ödenmesini âmir hükümler de bulunmaktadır.

İşte, Anayasamızla İstimlâk Kanunu arasındaki bu çelişkiyi gidermek amacı ile bu kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Maddelerin Gerekçesi

Tasarının :

1. 1 nci maddesi ile, 6830 sayılı İstimlâk Kanununun mevzuunu, kamulaştırmanın kimler tarafından, hangi hallerde ve hangi usullerle yapılabileceğini gösteren 1 nci maddesine eklenen son iki fıkra ile özel kanunlarına müsteniden gerçek kişilerle özel hukuk tüzel kişileri adına yapılacak kamulaştırmaların bu kanuna tabi olacağı ve fakat, özel kanunlarına göre yapılacak diğer kamulaştırmalarda ilgili kanun hükümlerinin uygulanacağı hükümlerinin getirilmesi istenilmiştir.

Yüksek Meclislerin tetkiklerine sunulmuş olan Toprak ve Tarım reformu kanunu tasarısında, getirilmek istenilen özel kamulaştırma hükümlerinin bulunması karşısında, ileride başka konularda da benzeri özel kanunların sevk edilmesinin her zaman için mümkün olabileceği düşünülerek, genel ilkeleri tespit eden Kamulaştırma Kanunu ile bu özel kanunlardaki kamulaştırma hükümleri arasında bir çatışma çıkmasına ve uygulama alanında tereddütlere meydan verilmemesi için, özel kanunlarda Kamulaştırma Kanununa uymayan hükümler bulunduğu takdirde, o özel kanuna istinaden yapılacak kamulaştırmalarda, kanun hükmünün uygulanması gerekeceğini belirtmek amacı ile, maddenin sonuna «özel kanunlarına göre yapılacak kamulaştırmalarda ilgili kanun hükümleri uygulanır.» fıkrası ilâve edilmek istenmiştir.

İlgili özel kanunlarda mevcut boşlukların, Kamulaştırma Kanunundaki genel ilkelerle doldurulacağı, tabiîdir.

2. Özellikle, ormanların devletleştirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyle yapılacak kamulaştırmalarda, kamulaştırma karşılıklarının büyük yekûnlar tutması yüzünden, kamulaştırmalar zamanında yapılamamakta ve hizmetler aksamaktadır.

Hem bu mahzurun giderilmesi ve hem de Anayasanın 38 nci maddesi hükmüne paralel bir hüküm getirilmesi amacıyle tasarının 2 nci maddesi ile İstimlâk Kanununun 3 ncü maddesi tamamen değiştirilerek kamulaştırılan taşınmaz mal ve kaynakların karşılıklarının peşin veya kanunda gösterilen hallerde % 5 faizi ile birlikte taksitle de ödenebileceği hükmü vazolunmuş ve taksitlerin azamî süresi ile asgarî hadleri belirtilmiş ve Anayasanın koyduğu sınırlar aşılmamak kaydıyle, taksitlerin adedinin ilgili idarece tespiti hükme bağlanmıştır.

3. 3 ncü maddesi ile, İstimlâk Kanununun 11 nci maddesine ilâve olunan «Taşınmaz mal veya kaynağın bulunduğu yerden kasıt, onun bulunduğu yer ile tapu siciline kayıtlı olduğu mahaldir...» şeklindeki fıkra ile, yapılacak ilânın nerelerde yapılması gerekeceği hususunda bugüne kadar husule gelen tereddütleri izale etmek ve konuya açıklık vermek gayesi güdülmüş,

Takdir edilecek karşılık, «taşınmaz malın malikinin kanunda gösterilen usul ve şekle uygun olarak bildireceği vergi değerini aşamaz..» fıkrası ile de, Anayasamızın 38 nci maddesindeki anailkenin kanunda açıkca belirtilmiş olması istenilmiştir.

4. Tasarının «Kısmî kamulaştırma» ile ilgili 4 ncü maddesi ile;

6830 sayılı İstimlâk Kanununun 12 nci maddesinde yapılan değişiklikle, maddedeki hükmün, Anayasanın 38 nci maddesi paraleline getirilmesine çalışılmış ve kısmî kamulaştırmalarda da kamulaştırma karşılığı tâyinlerde, beyan edilen vergi değerinin esas alınacağı hususu önemle belirtilmiştir.

5. Tasarının «Acele işlerde elkoyma» başlığını taşıyan 5 nci maddesi ile «Kesinleşen kamulaştırmalarda idare adına tescil, tapulu taşınmaz mallarda» başlıklı 6 nci maddesi, «Tapuda kayıtlı olmayan taşınmaz malın idare adına tescili ve zilyedin hakları» başlıklı 7 nci maddesi ve «Acele kamulaştırma» başlıklı 9 ncu maddesiyle 6830 sayılı Kanunun 16, 17, 19 ve 27 nci maddelerine ilâve edilen «... veya ödenecek ilk taksit... yatırılarak...» cümlesi ile kanunun taksitle yapılmasının öngördüğü kamulaştırmalarda, bankaya yatırılacak miktarın, ödenecek ilk taksit bedeli olacağı hükmü getirilmek ve bu konuya açıklık verilmek istenilmiştir.

6. Tasarının, «Mal, sahibinin geri alma hakkı» ile ilgili 8 nci maddesi ile;

6830 sayılı Kanunun 23 ncü maddesine, konuların özelliği gözönünde bulundurularak, idarenin genel uygulama prensiplerini ve Anayasal hizmetlerini aksatmama yönünden, yeni orman yetiştirilmesi, iskân projesinin gerçekleştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amaciyle yapılan kamulaştırmalarda, bu madde hükmünün amaç dışına çıkılmamak kaydıyle uygulanamayacağını belirtir bir fıkra ilâve edilmiştir.

7. 10 ncu maddesiyle, kanuna ilâve edilen bir ek madde ile bu tasarı ile değiştirilen maddelerde Anayasal deyim ve terimlere uyulmak amacıyle yapılan değişikliklerin, İstimlâk Kanunundaki deyim ve terimlerden hangilerinin karşılığı olarak kullanıldığının belirtilmesi amacı güdülmüştür.

8. 11 nci maddesiyle, 6830 sayılı İstimlâk Kanununa ilâve edilen, geçici madde ile;

Bu tasarı kanunlaşıp yürürlüğe girmeden evvel verilmiş olan kamu yararı ve kamulaştırma kararlarının geçerli olacağının ve fakat henüz mal sahiplerine tebliğ edilmemiş olan kamulaştırma karşılıklarının bu kanun hükmüne göre takdir edilmesi gerekeceğinin belirtilmesi ve geçici döneminde tereddütlere ve hatalı işlemlere meydan verilmemesi, amacı güdülmüştür,

9. 12 nci maddesi yürürlük ve 13 ncü maddesi de yürütme ile ilgili hükümleri taşımaktadır.

İçişleri Komisyonu raporu

Millet Meclisi
İçişleri Komisyonu *16 . 10 . 1972*
Esas No. : 1/697
Karar No. : 59

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

6830 sayılı İstimlâk Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler ilâvesi hakkında kanun tasarısı, ilgili Bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle Komisyonumuzda görüşüldü.

Tümü üzerinde cereyan eden uzun müzakereler ve ilgili temsilcilerin verdikleri mütemmim izahattan sonra, gerekçesinde de belirtilmiş olduğu veçhile, yeni Anayasamızın getirdiği ilkelere uygun olarak hazırlanmış bulunan kanun tasarısı, prensip itibariyle Komisyonumuzca da müspet mütalâa olunmuş ve aynen kabulüne karar verilmiştir.

Havalesi gereğince Bayındırlık Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

İçişleri Komisyonu

Başkanvekili	Sözcü	Kâtip	
Eskişehir	Gümüşane	Denizli	Çanakkale
Şevket Asbuzoğlu	*Mustafa Karaman*	*Ali Uslu*	*M. Hulki Önür*
Çorum	Giresun	Kars	Kayseri
Kemal Demirer	*Hidayet İpek*	Söz hakkım mahfuz *İ. Hakkı Alaca*	*Hayrettin Nakiboğlu*
Konya	Kütahya	Urfa	
Orhan Okay	*A. Fuat Azmioğlu*	*Necati Aksoy*	

91 No.lu Geçici Komisyon Raporu

Millet Meclisi
91 No.lu Geçici Komisyonu *24 . 1 . 1973*
Esas No. : 1/697
Karar No. : 2

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

«6830 sayılı İstimlâk Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler ilâvesi hakkında kanun tasarısı», Millet Meclisinin 1 . 12 . 1972 tarihli 12 nci Birleşiminde İçişleri, Bayındırlık, Adalet, Maliye ve Plân komisyonlarından 3'er üyeden kurulması kabul edilen Geçici Komisyonumuzda, Hükümet temsilcilerinin de hazır bulunmasıyle görüşüldü.

T. C. Anayasasında 1488 sayılı Kanun ile yapılan kamulaştırmaya ilişkin değişiklikler sonunda, 6830 sayılı İstimlâk Kanunu ile T. C. Anayasası arasında ortaya çıkan çelişkiyi gidermek için, adı geçen kanunda değişiklik yapılması gereğine inanarak hareket eden Komisyonumuz, tasarıyı genel olarak benimsemiş ve bundan sonra maddelerin incelenmesine geçmiştir.

Tasarının 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 2 nci maddesine yer alan 6830 sayılı Kanunun 3 ncü maddesindeki % 5 faizin; halen bankalarda vâdeli mevduat faiz haddinin % 9 olması, Hazine tahvilleri ile vergisiz % 9 faiz verilmekte bulunması, 1961 yılında kabul edilen tasarruf bonolarının dahi, azamî vâdeli mevduat faizi % 6,5 olduğu halde, % 6 faize tabi tutulmuş olması ve Türkiye'nin iktisadî konjonktürüne göre yıllık fiyat artışlarının % 5'in üzerinde bulunması gözönünde tutularak; % 6'ya çıkarılması ve tasarının 2 nci maddesinin, yapılan bu değişiklikle kabulüne karar verildi.

Tasarının 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9 ncu maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 10 ncu maddesiyle 6830 sayılı İstimlâk Kanununa ilâve edilmek istenen ek madde 1'de karşılıkları gösterilen terimler; hukuk literatüründe hiç bir değişiklik görmeden diğer bir çok kanunlarda aynen kullanılmakta olduğundan terminoloji ile ilgili olan maddenin ilâvesi lüzumsuz görülerek madde tasarıdan çıkarılmıştır.

Tasarının 11 nci maddesi 10 ncu madde olarak, 12 nci maddesi 11 nci madde olark ve 13 ncü maddesi de 12 nci madde olarak kabul edilmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

91 No. lu Geçici Komisyon

Başkanı	Sözcü	Kâtip	
Niğde Milletvekili	Amasya Milletvekili	Tunceli Milletvekili	Ankara Milletvekili
N. Cerezci	*S. Aygün*	*K. Aral*	*İ. Sıtkı Hatipoğlu*
Çorum Milletvekili	Gümüşane Milletvekili	Mardin Milletvekili	
İ. Tombuş	*M. Karaman*	*E. Kemal Aybar*	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

6830 sayılı İstimlâk Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler ilâvesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 6830 sayılı İstimlâk Kanununun 1 nci maddesi, aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Mevzuu :

Madde 1. — Kamu Tüzel kişileri ile Kamu Kurumu niteliğindeki kuruluşlar tarafından, kamu yararına lüzumlu işlere tahsis edilmek üzere gerçek kişilerle özel hukuk tüzel kişilerine ait taşınmaz mal ve kaynaklar, bu kanun hükümlerine göre kamulaştırılır.

Özel kanunlarına müsteniden, gerçek kişilerle özel hukuk tüzel kişileri yararına yapılacak kamulaştırmalar da, bu kanun hükümlerine tabidir.

Özel kanunlarına göre yapılacak kamulaştırmalarda, ilgili kanun hükümleri uygulanır.

MADDE 2. — 6830 sayılı İstimlâk Kanununun 3 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kamulaştırma şartları, genellikle :

Madde 3. — Kamulaştırma, ancak bunu yapan idarenin kanunen yapmakla yükümlü bulunduğu kamu hizmetinin veya teşebbüsünün yürütülmesi veya geliştirilmesi için gerekli taşınmaz malların ve kaynakların karşılıkları, bu kanun hükümleri içerisinde peşin veya aşağıda belirtilen hallerde taksitle ve ilâve edilecek % 5 faizi ile birlikte ödenmek suretiyle yapılabilir.

Ormanların Devletleştirilmesi ve yeni orman yetiştirilmesi ile umumî hayata müessir âfetler, gecekondu ve İmar Kanunlarına göre hazırlanan plânlarda gösterilen mevcut veya yeniden açılacak yerleşme alanlarında uygulanacak iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amacıyle yapılacak kamulaştırmalarda, bir gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisinden kamulaştırılan taşınmaz mal ve kaynakların karşılıkları toplamı :

100 000 liraya kadar (yüz bin lira dâhil) peşin,

100 000 liradan yukarı olduğu takdirde en çok (20) yirmi sene içerisinde yıllık eşit taksitlerle ve ilâve edilecek % 5 faizi ile birlikte ödenir.

Yıllık taksit miktarı 100 000 (yüz bin) liradan aşağı olamaz 100 000 (yüz bin) liranın altında kalan miktarı son taksite ilâve olunur.

100 000 liradan fazla 200 000 liradan eksik ise, 150 000 (yüz elli bin lira dâhil) liraya kadar olan peşin, 150 000 (Yüz elli bin) liradan fazla olduğu takdirde, 100 000 (yüz bin) lirası peşin ve artan kısmı bir taksitte ve ilâve edilecek % 5 faizi ile birlikte, ödenir.

Kıyıların korunması ve turizm amacıyle yapılacak kamulaştırmalarda, bir gerçek veya özel hukuk tüzel kişisinden kamulaştırılan taşınmaz mal ve kaynakların karşılıkları toplamı:

200 000 liraya kadar (iki yüz bin lira dâhil) peşin,

200 000 liradan yukarı olduğu takdirde, en çok (10) on yıl içerisinde yıllık eşit taksitlerle ve ilâve edilecek % 5 faizi ile birlikte ödenir.

Bu taksitlendirmede, yıllık taksit miktarı 200 000 (iki yüz bin) liradan aşağı olamaz. 200 000 (iki yüz bin) liranın altında kalan miktar, son taksite ilâve olunur.

200 000 liradan fazla 400 000 liradan eksik ise, 300 000 (üç yüz bin lira dâhil) liraya kadar olan peşin, 300 000 (üç yüz bin) liradan fazla olduğu takdirde, 200 000 (iki yüz bin) lirası peşin ve artan kısmı bir taksitte ve ilâve edilecek % 5 faizi ile birlikte ödenir.

Taksit adetleri ilgili idarece tespit edilir.

Nitelikleri, özel kanunda belirtilen küçük çiftçiden kamulaştırılan toprağın karşılığı her halde peşin ödenir.

91 No.lu GEÇİCİ KOMİSYONUN KABUL ETTİĞİ METİN

6830 sayılı İstimlâk Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler ilâvesi hakkında kanun tasarısı.

MADDE 1. — Tasarının 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 6330 sayılı İstimlâk Kanununun 3 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kamulaştırma şartları, genellikle :

Madde 3. — Kamulaştırma, ancak bunu yapan idarenin kanunen yapmakla yükümlü bulunduğu kamu hizmetinin veya teşebbüsünün yürütülmesi veya geliştirilmesi için gerekli taşınmaz malların ve kaynakların karşılıkları, bu kanun hükümleri içerisinde peşin veya aşağıda belirtilen hallerde taksitle ve ilâve edilecek % 6 faizi ile birlikte ödenmek suretiyle yapılabilir.

Ormanların devletleştirilmesi ve yeni orman yetiştirilmesi ile umumî hayata müessir âfetler, gecekondu ve imar kanunlarına göre hazırlanan plânlarda gösterilen mevcut veya yeniden açılacak yerleşme alanlarında uygulanacak iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amacıyle yapılacak kamulaştırmalarda, bir gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisinden kamulaştırılan taşınmaz mal ve kaynakların karşılıkları toplamı :

100 000 liraya kadar (yüz bin lira dâhil) peşin,

100 000 liradan yukarı olduğu takdirde en çok (20) yirmi sene içerisinde yıllık eşit taksitlerle ve ilâve edilecek % 6 faizi ile birlikte ödenir.

Yıllık taksit miktarı 100 000 (Yüz bin) liradan aşağı olamaz, 100 000 (Yüz bin) liranın altında kalan miktar, son taksite ilâve olunur.

100 000 liradan fazla 200 000 liradan eksik ise, 150 000 (Yüz elli bin lira dâhil) liraya kadar olan peşin, 150 000 (Yüz elli bin) liradan fazla olduğu takdirde, 100 000 (Yüz bin) lirası peşin ve artan kısmı bir taksitte ve ilâve edilecek % 6 faizi ile birlikte ödenir.

Kıyıların korunması ve turizm amacıyle yapılacak kamulaştırmalarda, bir gerçek veya özel hukuk tüzel kişisinden kamulaştırılan taşınmaz mal ve kaynakların karşılıkları toplamı :

200 000 liraya kadar (iki yüz bin lira dâhil) peşin,

200 000 liradan yukarı olduğu takdirde, en çok (10) yıl içerisinde yıllık eşit taksitlerle ve ilâve edilecek % 6 faizi ile birlikte ödenir.

Bu taksitlendirmede, yıllık taksit miktarı 200 000 (iki yüz bin) liradan aşağı olamaz. 200 000 (iki yüz bin) liranın altında kalan miktar, son taksite ilâve olunur.

200 000 liradan fazla 400 000 liradan eksik ise, 300 000 (üç yüz bin lira dâhil) liraya kadar olan peşin, 300 000 (üç yüz bin) liradan fazla olduğu takdirde, 200 000 (iki yüz bin) lirası peşin ve artan kısmı bir taksitte ve ilâve edilecek % 6 faizi ile birlikte ödenir.

Taksit adetleri ilgili idarece tespit edilir.

Nitelikleri, özel kanunda belirtilen küçük çiftçiden kamulaştırılan toprağın karşılığı her halde peşin ödenir.

(Hükümetin teklifi)

MADDE 3. — 6830 sayılı İstimlâk Kanununun 4 . 11 . 1960 tarih ve 122 sayılı Kanunla değişik 11 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıymet takdiri :

Genel kurallar :

Madde 11. — Kamulaştırmayı yapan idare, taşınmaz malın karşılığının tespit edileceği günü tayin ve ilgililere şahsen veya ilân yolu ile bildirmekten hangisinin kolaylık ve sürati sağlayacağını takdir eder.

İlân yolunu tercih ettiği hallerde, taşınmaz mal veya kaynağın bulunduğu yerde çıkan bir gazetede beş gün arayla iki kere, gazete çıkmayan yerlerde belirli araçlarla on gün süre ile ilân ederek bu hususu tutanağa bağlar. Bu ilân da bildirim hükmündedir.

Taşınmaz mal veya kaynağın bulunduğu yerden kasıt, onun bulunduğu yer ile tapu siciline kayıtlı olduğu yerdir.

Kıymet Takdir Komisyonu, belirtilen günde, kamulaştırılacak mal veya kaynağın bulunduğu yere giderek, hazır bulunan ilgilileri de dinledikten sonra, taşınmaz mal veya kaynağın;

1. Cins ve nev'ini,
2. Yüzölçümü,
3. Kıymetini etkileyebilecek bütün nitelik ve unsurlarını ve her unsurun ayrı ayrı değerini,
4. Taşınmaz mal veya kaynağın o andaki durumuna, mevki ve şartlarına göre ve olduğu gibi kullanılması halinde, getireceği gelirini,
5. Yapılarda, kamulaştırmanın yapıldığı yıl içindeki inşaat fiyatlarına göre maliyetini ve bu maliyetten düşülecek yıpranma payını,
6. Taşınmaz malın emsalinin kamulaştırmaya tekaddüm eden tarihteki alım satım değerini,

Esas tutarak, tanzim edeceği raporda bu unsurların ayrı ayrı cevaplarını belirtmek suretiyle, (Taşınmaz malın karşılığını) takdir eder.

Kamulaştırılacak taşınmaz mal karşılığının takdirinde, kamulaştırmayı gerektiren imar ve kamu hizmet teşebbüsünün sebebolacağı kıymet artırmaları ile ilerisi için düşünülen kullanma şekillerine göre getireceği kâr, kıymet takdirinde nazara alınmaz.

Takdir edilecek karşılık, taşınmaz malın malikinin kanunda gösterilen usul ve şekle uygun olarak bildireceği vergi değerini aşamaz.

Kamulaştırma yoluyle irtifak hakkı tesisinde, bu kamulaştırma sebebiyle taşınmaz mal veya kaynakta meydana gelecek kıymet düşüklüğü gerekçeleri ile belirtilir.

MADDE 4. — 6830 sayılı İstimlâk Kanununun 12 nci maddesi, aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kısmî kamulaştırma :

Madde 12. — Kısmen kamulaştırılan taşınma malın karşılığı:

A) Kamulaştırılmayan kısmın kıymetinde, kamulaştırma sebebiyle bir değişiklik olmadığı takdirde, malikinin kanunda gösterilen usul ve şekle uygun olarak bildireceği vergi değerinin, kamulaştırılan kısma düşen miktarı ile,

B) Kamulaştırmaya tabi olmayan kısmın kıymetinde, kamulaştırma sebebiyle eksilme meydana geldiği takdirde, bu eksilen değer miktarı tespit edilerek, kamulaştırılan kısmın (A) bendinde belirtilen esaslar dairesinde tâyin olunan kamulaştırma değerine ilâve suretiyle;

C) Kamulaştırmaya tabi olmayan kısmın kıymetinde kamulaştırma sebebiyle artış meydana

91 No.lu Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 3. — Tasarının 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Tasarının 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

geldiği takdirde ise, artış miktarı tespit edilerek, kamulaştırılan kısmın (A) bendinde belirtilen esaslar dairesinde tâyin edilen değerinden çıkarılmak suretiyle;

Tâyin olunur.

Şu kadar ki, (C) bendi gereğince yapılacak indirme, taşınmaz mal karşılığının yüzde ellisinden fazla olamaz ve bu hallerde ayrıca değerlenme resmi alınmaz.

Kamulaştırma dışında kalan kısım, imar mevzuatına göre yararlanmaya elverişli olduğu takdirde kesilen bina, ihata duvarı, kanalizasyon, su, elektrik ve havagazı mecraları gibi tesislerden mal sahiplerine kalacak olanlarının eski vasıfları dairesinde kullanılabilecek hale getirilebilmeleri için gereken masraf ve bedel, takdir olunacak taşınmaz mal karşılığına eklenir. Bu masraf ve bedeller (B) bendinde yazılı kıymet düşüklüğü miktarının tâyininde nazara alınmaz.

Bir kısmı kamulaştırılan taşınmaz maldan artan kısım yararlanmaya elverişli bir durumda değil ise, mal sahibinin en geç kamulaştırma kararının tebliğinden itibaren bir ay içinde yazılı müracaatı üzerine, bu kısmın da kamulaştırılması zorunludur. Anlaşmazlık halinde mal sahbi mahkemeye müracaat edebilir.

MADDE 5. — 6830 sayılı İstimlâk Kanununun 16 ncı maddesi, aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Acele işlerde elkoyma :

Madde 16. — Mahkemede dâva açıldığı ve dâva neticesi beklenmeksizin kamulaştırılan taşınmaz mala hemen elkonulmasına, ilgili idarece, zaruret görüldüğü hallerde, taşınmaz mala takdir olunan kıymet veya ödenecek ilk taksit millî bankalardan birine, bulunmayan yerlerde mal sandıklarına yatırılarak makbuzu, ilgili evrak suretleri ile birlikte mahkemeye verilip delil tespiti istenir.

Mahkeme 8 gün içinde taşınmaz mal sahibini dâvet ile 5 gün içinde taşınmaz malın 11 nci maddede yazılı olduğu şekilde kıymet takdirine esas olabilecek bütün vasıflarını tespit ettirerek, o taşınmaz malın siciline şerh ve idare adına tesçil edilmesini tapu dairesine bildirir.

Bu işlemler, mahkemenin dâvetine gelmeyen veya delillerin tespiti sırasında hazır bulunmayanların gıyabında yapılır.

Kamulaştırılan taşınmaz malın mülkiyeti veya hisse miktarı ihtilâflı bulunduğu hallerde dahi bu madde hükmü uygulanır.

MADDE 6. — 6830 sayılı İstimlâk Kanununun 4 . 11 . 1960 tarih ve 122 sayılı Kanunla değişik 17 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kesinleşen kamulaştırmalarda idare adına tescil :

Tapulu taşınmaz mallarda :

Madde 17. — Kamulaştırılan taşınmaz malın takdir edilen karşılığına kanunî süre içinde mahkemeye müracaat ile itiraz edilmediği ve Tapu Dairesinde rızaen ferağ muamelesi yaptırılmadığı hallerde takdir edilen karşılığın tamamı veya ilk taksidi Millî Bankalardan birisine ve bulunmayan yerlerde malsandığına yatırılarak, makbuzu diğer kamulaştırma evrakı ile birlikte mahkemeye verilir. Mahkeme iki tarafı derhal davet ederek, gelmeseler dahi gıyaplarında evrakı tetkik edip, kamulaştırma usulü dairesinde, tekemmül etmiş ise o taşınmaz malın kamulaştırmayı yapan idare adına tescil edilmesini tapu dairesine bir teskere ile bildirir.

Kamulaştırılan taşınmaz mal, tahsis edildiği kamu hizmeti itibariyle sicile kaydı gerekmeyen bir taşınmaz mal haline geldiği takdirde, talep üzerine sicil kaydının terkinine karar verilir.

91 No.lu Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 5. — Tasarının 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Tasarının 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

MADDE 7. — 6830 sayılı İstimlâk Kanununun 4. 11 . 1960 tarih ve 122 sayılı Kanunla değişik 19 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tapuda kayıtlı olmayan taşınmaz malın idare adına tescili ve zilyedin hakları :

Madde 19. — Tapuda kayıtlı olmayan taşınmaz malın zilyedi mevcut olup da zilyedlikle iktisap iddiasında bulunursa, adına kamulaştırma yapılan idare, mahallinde tahkikat yapar, delilleri toplar ve keyfiyeti bir zabıtla belgelendirir. Taşınmaz mala takdir edilen değerin tamamını veya ödenmesi gereken ilk taksidini Millî Bankalardan birine ve banka yoksa malsandığına yatırarak makbuzunu tahkikat ve kamulaştırma evrakı ile birlikte taşınmaz malın bulunduğu yer Asliye Hukuk Mahkemesine verir.

Mahkeme evrak üzerinde tetkikat yaparak 8 gün içinde o taşınmaz malın lehine kamulaştırma yapılan idare namına tescilini ve ayrıca zilyedinin şerh verilmesini tapu dairesine bildirir.

Mahkeme, idarî tahkikat neticesini zilyedin kamulaştırma tarihinde taşınmaz malı Medenî Kanun hükümleri dairesinde ve zilyedlikle iktisap etmiş olduğunu belirtmeye yeterli görmediği takdirde, durumu zilyede mucip sebepleriyle tebliğ eder. Zilyedin tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde Medenî Kanunun zilyedlikle iktisap hükümleri dairesinde aynı usul ve şekillere göre dava açarak taşınmaz malı kamulaştırma tarihinde iktisabetmiş olduğunu ispat etmesi lâzımdır. Zilyed, bu müddet içinde dava açtığını tevsik edemezse taşınmaz malın karşılığı kamulaştırmayı yapan idare tarafından emanete alınır.

Üçüncü şahısların genel hükümler dairesinde taşınmaz mal karşılığına istihkak dâvası açmak hakları saklıdır.

Mahkeme : İdarî tahkikatın iktisap iddiasını haklı gösterecek mahiyette olduğunu görürse, durumu o yerin maliye dairesine bildirmekle beraber taşınmaz malın bulunduğu yerde, uygun görülecek araçlarla üç defa ve bin liradan (bin lira dâhil) yukarı kıymetli kamulaştırmalarda gazete ile de bir defa ilân eder.

İlânda :

a) Taşınmaz malın bulunduğu yer, mevkii, hududu, miktarı,

b) Zilyedin hüviyeti,

c) Taşınmaz mal karşılığının yatırıldığı banka veya malsandığı,

d) Hak sahiplerinin son ilândan itibaren altı ay içinde zilyed aleyhine genel hükümler dairesinde dâva açıldığını tevsik etmedikleri takdirde kamulaştırma karşılığının veya taksidinin zilyede verileceği, belirtilir.

Son ilândan itibaren altı ay içinde Hazine veya üçüncü bir şahıs tarafından zilyed aleyhine dava açıldığı tevsik olunmadığı takdirde, zilyed kamulaştırma karşılığının veya taksitlerinin kendisine ödenmesini isteyebilir .

Bu müddet içinde zilyed aleyhine dava açılırsa, kamulaştırma karşılığının ödenmesi davanın kesin sonucuna bırakılır.

Kamulaştırma karşılığının zilyede verilmiş olması o taşınmaz malda hak iddia edenlerin genel hükümler dairesinde zilyed aleyhine istihkak davası açmak haklarını düşürmez:

Tapuda kayıtlı olmayan bu gibi taşınmaz mallar hakkında dahi 16 ncı madde hükmü uygulanabilir.

Sahipsiz ve zilyedi tarafından iktisabedilmemiş yerin kamulaştırılmasında, bina ve ağaçların 11 ve 12 nci maddeler uyarınca takdir olunan karşılığı zilyedine ödenir.

Bu madde gereğince mahkemece yapılacak işlemler sebebiyle kamulaştırmayı yapan idareden ilân gideri hariç, herhangi bir nam altında harç, gider ve saire alınmaz.

91 No.lu Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 7. — Tasarının 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

MADDE 8. — 6830 sayılı İstimlâk Kanununun 23 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Mal sahibinin geri alma hakkı :

Madde 23. — Kamulaştırılan taşınmaz mal karşılığının kesinleşmesi tarihinden itibaren beş yıl içinde kamulaştırma amacına tahsis edilmeyerek veya kamulaştırma amacına uygun herhangi bir tesisat yapılmayarak taşınmaz mal olduğu gibi bırakılırsa mal sahibi veya mirasçısı kamulaştırma karşılığını ödeyerek, taşınmaz malı geri alabilir.

Doğmasından itibaren bir yıl içinde kullanılmayan geri alma hakkı düşer ve idare taşınmaz malı dilediği gibi kullanır.

Ancak, yeni orman yetiştirilmesi, iskân projesinin gerçekleştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyle yapılan kamulaştırmalarda kamulaştırma amacı değiştirilmemek şartıyle, bu madde hükmü uygulanmaz.

MADDE 9. — 6830 sayılı İstimlâk Kanununun 27 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Acele kamulaştırma :

Madde 27. — 3634 sayılı Kanunun tatbikinde yurt savunması veya iyediliği Bakanlar Kurulunca karar altına alınacak veya özel kanunlarda belirtilen olağanüstü hallerde lüzumlu olan taşınmaz malların kamulaştırmasına ait kanunî merasimi (kıymet takdiri hariç) sonradan tamamlanmak üzere, ilgili idarenin talebiyle, mahkemece 7 gün içinde o taşınmaz malın 11 nci maddede gösterilen esaslar dairesinde tespit edilecek kamulaştırma karşılığı veya ödenmesi gereken ilk taksidi, adına kamulaştırma yapılan idare tarafından mal sahibi namına millî bir bankaya ve bulunmayan yerlerde malsandığına yatırılarak o taşınmaz mala elkonulabilir.

MADDE 10. — 6830 sayılı İstimlâk Kanununa aşağıdaki ek madde ilâve edilmiştir.

EK MADDE 1. — Bu kanunda yer alan deyim ve terimler, İstimlâk Kanununda geçen ve aşağıda belirtilen terim ve deyimlerin karşılığı olarak kullanılmıştır.

İstimlâk	:	Kamulaştırma
Âmme hükmî şahsı	:	Kamu Tüzel kişisi
Âmme müessesesi	:	Kamu kurumu
Hususî şahıs	:	Gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi
Gayrimenkul	:	Taşınmaz mal
Değer paha	:	Taşınmaz mal karşılığı
İstimlâk bedeli	:	Taşınmaz mal karşılığı
Umumî menfaat	:	Kamu yararı
Mutad vasıta	:	Belirli araç
Zabıtla tevsik	:	Tutanağa bağlama
Tâyin edilen	:	Belirtilen
Alâkalı	:	İlgili
Mesaha	:	Yüzölçümü
Tesir etme	:	Etkileme
Vasıf	:	Nitelik
Halihazır	:	O andaki

91 No.lu Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 8. — Tasarının 8 nci maddesi aynen kabul **edilmiştir.**

MADDE 9. — Tasarının 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

İhtilâf	:	Anlaşmazlık
Münazaa	:	İhtilâf
Derpiş etmek	:	Belirtmek
Fevkalâde hal	:	Olağanüstü hal
Mahsus kanun	:	Özel kanun

MADDE 11. — 6830 sayılı İstimlâk Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden evvel verilmiş olan, kamu yararı ve kamulaştırma kararları geçerlidir. Ancak, henüz idarece kamulaştırma işlemleri tekemmül ettirilerek 13 ncü madde uyarınca tebligat yapılmamış olan işlerde, kıymet takdiri işlemleri ile sonraki işlemler bu kanun hükümleri dairesinde yapılır.

MADDE 12. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 13. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

14 . 8 . 1972

Başbakan	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
F. Melen	*D. Kitaplı*	*İ. Arar*	*Z. Baykara*
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı	Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
İ. Öztrak	*F. Alpaslan*	*M. İzmen*	*F. Kubat*
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı	Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
H. Bayülken	*Z. Müezzinoğlu*	*S. İnal*	*M. Öztekin*
Ticaret Bakanı	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı	Güm. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
N. Talû	*K. Demir*	*H. Özalp*	*İ. Karaöz*
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı	Sanayi ve Tek. Bakanı	En. ve Tab. Kay. Bakanı
R. Danışman	*A. R. Uzuner*	*M. Erez*	*N. Kodamanoğlu*
Turizm ve Tan. Bakanı	İmar ve İskân Bakanı	Köy İşleri Bakanı	Orman Bakanı
E. Y. Akçal	*T. Toker*	*N. Sönmez*	*S. İnal*

Gençlik ve Spor Bakanı
A. Karaküçük

91 No.lu Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 10. — Tasarının 11 nci maddesi 10 ncu madde olarak kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Tasarının 12 nci maddesi 11 nci madde olarak kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Tasarının 13 ncü maddesi 12 nci madde olarak kabul edilmiştir.